

รายงานการวิจัย

เรื่อง

ปัจจัยเชิงนโยบายที่มีความสัมพันธ์กับการปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่
ของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

Policy Factor's related to Rice burry Plant Farm of Individual Farmer on
Pattani Province

โดย

นางสาวอัญชลี แสงเพชร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี

พ.ศ. ๒๕๖๐

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610760357

รายงานการวิจัย

เรื่อง

ปัจจัยเชิงนโยบายที่มีความสัมพันธ์กับการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่
ของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

Policy Factor's related to Rice burry Plant Farm of Individual Farmer on
Pattani Province

โดย

นางสาวอัญชลี แสงเพชร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี

พ.ศ. ๒๕๖๐

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610760357

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Policy Factors' related to Rice berry Plant Farm of Individual Farmer on
Pattani Province.

By
Anchalee Seangphet

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Buddhist College
B.E. 2560

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University
MCU RS 610760357

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย:	ปัจจัยเชิงนโยบายที่มีความสัมพันธ์กับการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่จังหวัดปัตตานี
ผู้วิจัย:	นางสาวอัญชลี แสงเพชร
ส่วนงาน:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี
ปีงบประมาณ:	๒๕๖๐
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษากระบวนการบริหารจัดการข้าวไรท์เบอร์รี่และการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยทั้งระบบ ๒) ศึกษาปัจจัยเชิงนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดปัตตานี ๓) เสนอกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Study) และวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Document Analysis) ประชากรที่ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๓๖ คน ประกอบด้วย เกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ จากอำเภอแม่ลาน อำเภอมายอ และอำเภอหนองจิก จำนวน ๓๐ คน นักวิชาการ/เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตร จำนวน ๖ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเชิงคุณภาพ และการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัย พบว่า

๑. ในด้านกระบวนการบริหารจัดการข้าวไรท์เบอร์รี่เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เกษตรกรจะต้องมีความรู้ในด้านการบริหารจัดการต้นทุนการผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่ ตั้งแต่ก่อนการเพาะปลูก ช่วงการเพาะปลูก ช่วงการเก็บเกี่ยว และจัดจำหน่ายผลผลิต นอกจากนี้ เกษตรกรควรมีวิธีการแปรรูปข้าวไรท์เบอร์รี่เป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ ที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคกลุ่มรักสุขภาพ เช่น เครื่องดื่ม อาหาร เครื่องอุปโภค เพื่อแก้ปัญหาผลผลิตล้นตลาดในช่วง ส่วนในด้านการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยทั้งระบบ หน่วยงานรัฐจะต้องมีหน้าที่ส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิตข้าวให้มากที่สุด และส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ข้าวไรท์เบอร์รี่ เช่น การแปรรูปเป็นเครื่องอุปโภคบริโภค รวมถึงการส่งเสริมช่องทางการขายข้าวไรท์เบอร์รี่ให้มากขึ้น เช่น ออกบูทสินค้าเกษตรกรในงานประจำจังหวัด อาทิ งานกาชาด ตลาดธงฟ้า ตลาดประชารัฐ

๒. ปัจจัยเชิงนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดปัตตานี มี ๒ ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในระดับจังหวัด คือ นโยบายฟื้นฟูน้ำท่วม เพราะเป็นนโยบายที่ภาครัฐต้องการฟื้นฟูที่ดินรกร้างให้สามารถทำการเกษตรได้ ซึ่งบางพื้นที่ไม่เหมาะสมต่อการปลูกข้าวทุกสายพันธุ์ จึงจำเป็นต้องสนับสนุนให้ทำการเกษตรประเภทอื่นๆ เช่น ปลูกปาล์มน้ำมัน มะพร้าว ฯลฯ ทำให้พื้นที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่และข้าวสายพันธุ์อื่นๆ ลดลง และปัจจัยด้านนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อย คือ นโยบายเกษตรแบบแปลงใหญ่ ซึ่งภาครัฐต้องการสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่ม

และบริหารจัดการร่วมกันเพื่อลดต้นทุนการปลูกข้าวให้ลดน้อยลง ส่งเสริมด้านเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มผลผลิตข้าวให้มีปริมาณมากขึ้น ซึ่งนโยบายเกษตรแปลงใหญ่เป็นการแทรกแซงระบบการผลิตของเกษตรกรให้เกิดความเสียหาย เนื่องจากในปี ๒๕๕๘ ภาครัฐส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่ในปริมาณมากเพราะเป็นข้าวที่ตลาดมีความต้องการมาก แต่ขาดการวางแผนด้านการตลาดและการจัดการผลผลิตที่ดีพอ จึงส่งกระทบต่อการปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดปัตตานีทั้งระบบ เนื่องจากปริมาณข้าวล้นตลาด ราคาข้าวตกต่ำ เกษตรกรขาดทุนโดยเฉพาะเกษตรกรกลุ่มหัวก้าวหน้าที่สนใจปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่อยู่ก่อนแล้ว เมื่อเจอปัญหาดังกล่าวทำให้เกษตรกรรายย่อยหันใหม่จำนวนมากต่างถอนตัวไม่เพาะปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่ และหันไปปลูกข้าวสายพันธุ์อื่นๆ ที่มีตลาดรองรับอย่างชัดเจน

๓. กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการที่ตีรวม ๑๐ ด้าน คือ ด้านการเพาะปลูก ด้านผลผลิต ด้านบรรจุภัณฑ์ ด้านบรรจุภัณฑ์ ด้านการตลาด ด้านการขนส่ง ด้านต้นทุนการผลิต ทักษะวิชาการด้านการเกษตร ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านนโยบายรัฐ และด้านการสร้างเครือข่ายเกษตรกรปลูกข้าว โดยการจัดการที่ดีทั้ง ๑๐ ด้านถือเป็นการสร้างกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรรายย่อย ซึ่งการสร้างความเข้มแข็งนี้ เกษตรกรจะต้องริเริ่มด้วยตนเอง และหน่วยงานรัฐเป็นพลังหนุนเสริม จึงจะเป็นการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยอย่างยั่งยืน

Research Title: Policy Factors' related to Rice berry Plant Farm of Individual Farmer on Pattani Province

Researcher: Anchalee Seangphet

Department: Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Buddhist College

Fiscal Year: 2560/2017

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

This research aims at 1) To study Rice berry management process and strengthening of all smallholder farmers system 2) To study policy factors that affect to Rice berry cultivation process of the smallholder farmers in Pattani province and 3) To propose the strengthening building process of smallholder Rice berry farmers in Pattani province as qualitative research. Researchers collect field data and document analysis. The sample used to collect qualities data of 36 people include: 30 of smallholder Rice berry farmers from Mae Lan, Mayo and Nong Chik Districts, 6 of academies and state officials involved in the agricultural sector. The instruments used in the research were focus group and questionnaire.

The research found that

1. In the field of Rice berry management process for maximum efficiency, farmers must have knowledge of Rice berry production cost management until pre-planting, during planting, harvesting and product distribution periods. In addition, farmers should have a way of Rice berry processing into other products that able to respond healthy customers' demand such as healthy drinks, food for health and utilities to solve agricultural output overflows problem in some periods. In the field of all smallholder farmers system, government agencies must be responsible to encourage farmers to reduce their production costs as much as possible such as Rice berry processing into consumer goods including the promotion of Rice berry distribution channels to increase such as fair of agricultural products at the provincial fair for example: Thai Red Cross Fair, Thongfah market Fair and Pracharat markets or Modern trade.

2. Policy factors that affect to Rice berry cultivation process of the smallholder farmers in Pattani province are 2 factors include: Policy factor that affect

to Rice berry cultivation process of the smallholder farmers in provincial level is Restoration of Abandoned Rice Field policy because that is a policy that the government wants to revive the desolate land to be able to agricultural again which some areas are not suitable for rice growing all varieties so have to support for other types of agricultural such as oil palm, coconut etc. that result as the area of Rice berry and other varieties fields to decreased. And

3. Policy factor that affect to Rice berry cultivation process of the smallholder farmers is Collaborative Farming policy that the government want to encourage the farmers to aggregation and joint management to reduce production costs, promote technology to increase Rice berry productivity that policy is an intervention of farmers' production system to damage due in the year 2015, the government sector encouraged farmers to grow Rice berry in large quantities because that is the high market demand at that time but lack of marketing planning and good product management that effect to Rice berry cultivation of all smallholder farmers system in Pattani province because of the amount of Rice berry overflow, price falls, farmer loses especially the progressive farmers group who were interested in Rice berry cultivation early when they encounter such problems that result as many new smallholder farmers decided to abandon the cultivation of Rice berry and return back to planting other varieties rice that market clearly demands.

4. The strengthening building process of smallholder Rice berry farmers in Pattani province that related to 10 good managements are cultivation, productivity, packaging, marketing, logistics, production costs, agricultural academic skills, public relations, government policy and a rice farmers network building sectors. These 10 good managements are strengthening process building for smallholder farmers, this strengthening, the farmers must start by themselves and government agencies are just behind supporting that will sustainable strengthening building of smallholder farmers.

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยฉบับนี้ได้รับการสนับสนุนโครงการจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ ในปีงบประมาณ ๒๕๖๐

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ พระราชปริยัติกวี อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระสุธีรัตนบัณฑิต ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ และบุคลากรของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ทุกท่าน ที่ให้การสนับสนุนในการทำผลงานด้านการวิจัยในครั้งนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ พระมหาวิเชียร วชิรธมโม ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ ปัตตานี เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลในสำนักงานวิจัยของวิทยาลัยสงฆ์ปัตตานีทุกท่าน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกต่อการทำวิจัยจนสำเร็จลุล่วง

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี ทั้ง ๓๖ ท่าน โดยให้ความรู้และข้อมูลเชิงวิชาการ ข้อมูลเชิงนโยบาย และข้อมูลจากการปฏิบัติจริงในแปลงนา ซึ่งทำให้ผู้วิจัยเห็นภาพรวมของข้าวไรต์เบอร์รี่ตั้งแต่ช่วงแรกที่เริ่มนำเข้ามาปลูกในจังหวัดปัตตานี จนกระทั่งถึงปัจจุบัน จนสามารถประมวลข้อมูลทั้งหมดเป็นงานวิจัยในครั้งนี้ได้สำเร็จอย่างสมบูรณ์

อัญชลี แสงเพชร

๒ สิงหาคม ๒๕๖๐

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญตาราง.....	จ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑. ความสำคัญและที่มาของปัญหา.....	๑
๑.๒. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย.....	๔
๑.๓. ปัญหาในการวิจัย.....	๔
๑.๔. ขอบเขตของโครงการวิจัย.....	๔
๑.๕. นิยามศัพท์ในการวิจัย.....	๖
๑.๖. กรอบแนวคิดการวิจัย.....	๘
๑.๗. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๙
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	๑๐
๒.๑. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการผลิต.....	๑๐
๒.๑.๑. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการผลิต.....	๑๐
๒.๑.๒. ปัจจัยการผลิตคงที่.....	๑๑
๒.๑.๓. ปัจจัยการผลิตผันแปร.....	๑๑
๒.๑.๔. ต้นทุนการผลิต.....	๑๑
๒.๒. แนวคิด ทฤษฎีอรรถประโยชน์.....	๑๔
๒.๒.๑. ความหมายที่เกี่ยวกับอรรถประโยชน์.....	๑๔
๒.๒.๒. ข้อสมมติฐานเบื้องต้นเกี่ยวกับทฤษฎีอรรถประโยชน์.....	๑๔
๒.๒.๓. การประยุกต์ทฤษฎีอรรถประโยชน์ในด้านตัวเลข.....	๑๕
๒.๓. นโยบายด้านการเกษตรของจังหวัดปัตตานี.....	๑๖
๒.๓.๑. ความสำคัญด้านนโยบายการเกษตร.....	๑๖
๒.๓.๒. นโยบายการส่งเสริมการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่.....	๑๗
๒.๓.๓. นโยบายการฟื้นฟูนาร้าง.....	๑๗
๒.๔. ทฤษฎีการตลาด.....	๑๘
๒.๔.๑. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการตลาด.....	๑๘
๒.๔.๒. กฎของอุปสงค์และอุปทาน.....	๒๓
๒.๕. แนวคิดพฤติกรรมผู้บริโภค.....	๒๔

๒.๕.๑. ความหมายของการบริโภคนโยบาย.....	๒๔
๒.๕.๒. ลักษณะของสินค้าและบริการเพื่อการบริโภคตามพฤติกรรม ของผู้บริโภค.....	๒๔
๒.๖. แนวคิด ที่เกี่ยวข้องกับอิทธิบาท ๔.....	๒๕
๒.๖.๑. ความหมายของอิทธิบาท ๔.....	๒๕
๒.๖.๒. องค์ประกอบของหลักอิทธิบาท ๔.....	๒๗
๒.๖.๓. ประโยชน์ของอิทธิบาท ๔.....	๓๐
๒.๗. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๓๑
๒.๗.๑. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้าวไรท์เบอร์รี่.....	๓๑
บทที่ ๓ วิธีการดำเนินการวิจัย.....	๓๗
๓.๑. รูปแบบการวิจัย.....	๓๗
๓.๒. พื้นที่การวิจัย ประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	๓๗
๓.๓. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างเครื่องมือ.....	๓๗
๓.๔. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๔๑
๓.๕. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๔๑
๓.๖. สรุปกระบวนการวิจัย.....	๔๒
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	๔๓
๔.๑. กระบวนการบริหารจัดการข้าวไรท์เบอร์รี่และการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร รายย่อยทั้งระบบ.....	๔๓
๔.๑.๑. บริบทชุมชนของเกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ ในจังหวัดปัตตานี.....	๔๓
๔.๑.๒. กระบวนการบริการจัดการข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อย.....	๕๒
๔.๑.๓. การสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยทั้งระบบ.....	๗๑
๔.๒. ปัจจัยเชิงนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อย ในจังหวัดปัตตานี.....	๘๓
๔.๒.๑. ปัจจัยด้านนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ ในระดับจังหวัด.....	๘๓
๔.๒.๒. ปัจจัยด้านนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ ของเกษตรกรรายย่อย.....	๙๐
๔.๓. เสนอกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ ในจังหวัดปัตตานี.....	๙๔
๔.๓.๑. กระบวนการรับรู้ทางสังคมที่สืบเนื่องจากนโยบายส่งเสริมเกษตรกรให้ ปลูกพืชเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด.....	๙๕
๔.๓.๒. กระบวนการสร้างความเข้มแข็งสำหรับเกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าว ไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี.....	๑๐๕
๔.๔. องค์ความรู้จากการวิจัย.....	๑๒๑

๔.๔.๑. องค์ความรู้ด้านการปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่เชิงพาณิชย์ ให้ประสบความสำเร็จ.....	๑๒๑
๔.๔.๒. องค์ความรู้ด้านบทบาทของหน่วยงานรัฐเพื่อการส่งเสริมเกษตรกร ผู้ปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่.....	๑๒๒
๔.๔.๓. องค์ความรู้ด้านการจัดการเพื่อสร้างความยั่งยืนในอาชีพเกษตรกร ผู้ปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่.....	๑๒๓
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย และ ข้อเสนอแนะ.....	๑๒๕
๕.๑. สรุปผลการวิจัย.....	๑๒๕
๕.๒. อภิปรายผล.....	๑๓๐
๕.๓. ข้อเสนอแนะ.....	๑๓๑
บรรณานุกรม.....	๑๓๔
ภาคผนวก.....	๑๔๐
ภาคผนวก ก บทความการวิจัย.....	๑๔๑
ภาคผนวก ข กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์.....	๑๕๓
ภาคผนวก ค ตารางเปรียบเทียบวัตถุดิบประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรมที่ได้ ดำเนินการมาและผลที่ได้รับของโครงการ.....	๑๕๔
ภาคผนวก ง ตัวอย่างแบบสอบถาม/สัมภาษณ์/หนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์.....	๑๕๙
ภาคผนวก จ รูปภาพกิจกรรมดำเนินการวิจัย.....	๑๗๔
ภาคผนวก ฉ แบบสรุปโครงการ.....	๑๘๕
ภาคผนวก ช รายนามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	๑๙๓
ประวัติผู้วิจัย.....	๑๙๖

สารบัญญภาพ

ภาพประกอบที่	หน้า
๑.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๘
๓.๑ สรุปกระบวนการวิจัย.....	๔๒
๔.๑ ขั้นตอนการเพาะปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่.....	๕๙
๔.๒ ตัวอย่างการแปรรูปข้าวไรท์เบอร์รี่ของอำเภอแม่ลาน ในระดับบุคคล.....	๖๘
๔.๓ ตัวอย่างการแปรรูปข้าวไรท์เบอร์รี่ของอำเภอแม่ลาน ในระดับหน่วยงานภาครัฐ.....	๖๘
๔.๔ คุณภาพข้าวไรท์เบอร์รี่ จากการเพิ่มมูลค่าให้มีคุณค่าทางผลิตภัณฑ์.....	๗๔
๔.๕ เครื่องแป็คสุญญากาศ ติดตั้ง ณ สำนักงานเกษตรแม่ลาน เพิ่มมูลค่าให้มีคุณค่าทาง ผลิตภัณฑ์.....	๗๕
๔.๖ เจ้าหน้าที่เกษตรตำบล มีส่วนร่วมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวไรท์เบอร์รี่.....	๗๖
๔.๗ เกษตรกรที่ได้รับคัดเลือกให้ผลิตส่งแบรนด์สินค้าของหน่วยงานรัฐ.....	๗๗
๔.๘ ตัวอย่างสินค้าที่ผลิตจากข้าวไรท์เบอร์รี่เพื่อเพิ่มโอกาสการขาย.....	๘๐
๔.๙ แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกข้าวและความเหมาะสมของพื้นที่สำหรับปลูกข้าว ในจังหวัดปัตตานี.....	๘๕
๔.๑๐ ขั้นตอนการปฏิบัติการของสำนักงานการเกษตรด้านข้าว.....	๘๖
๔.๑๑ การให้คำแนะนำด้านการปลูกข้าวสำหรับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฟื้นฟู นาร้าง.....	๘๗
๔.๑๒ ภาพรวมของการดำเนินงานนโยบายเกษตรแบบแปลงใหญ่.....	๙๒
๔.๑๓ แบบจำลองวัฏจักรเศรษฐกิจ.....	๙๘
๔.๑๔ กระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ ในจังหวัดปัตตานี.....	๑๐๖
๔.๑๕ ตัวอย่างเพลงองค์ความรู้เรื่องข้าว.....	๑๑๔
๔.๑๖ การใช้ภาพสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ข้าวไรท์เบอร์รี่.....	๑๑๖

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๒.๑ แสดงปริมาณสินค้าและบริการที่ผู้บริโภคได้รับอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม และอรรถประโยชน์รวม.....	๑๕
๔.๑ ต้นทุนการผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่เปรียบเทียบ ๓ อำเภอ จ.ปัตตานี.....	๕๒
๔.๒ ราคาขายปลีกข้าวไรท์เบอร์รี่เปรียบเทียบ ๓ อำเภอ จ.ปัตตานีระหว่าง ปี ๒๕๕๖ - ๒๕๖๐.....	๖๖

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยได้เข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนตั้งแต่ปลายปี ๒๕๕๘ มาแล้ว นั้น ซึ่งไทยจำเป็นต้องปรับตัวในด้านกฎระเบียบภายในประเทศหลายด้าน เพื่อให้สอดคล้องกับกรอบทิศทางการพัฒนาของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยการปรับตัวนี้อาจจะส่งผลกระทบต่อในแง่ของการพัฒนาเศรษฐกิจ ฐานรากทั้งในแง่บวกและแง่ลบ โดยเฉพาะในภาคการเกษตรซึ่งเป็นรายได้หลักของประเทศสาขาหนึ่ง ที่รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยพยายามให้การสนับสนุนให้ภาคการเกษตรสามารถเลี้ยงตนเองได้หากจะกล่าวถึง เกษตรกร คือ กระดูกสันหลังของชาติ คำว่านี้ อาจจะไม่ผิดนัก เพราะอาชีพเกษตรเป็นอาชีพที่สร้างความมั่นคงทางอาหารมาหลายชั่วรุ่น แต่ปัจจุบันกลับพบเห็นพื้นที่ทางการเกษตรรกร้างว่างเปล่ามากมาย จึงเป็นการคิดสวนทางกับคำพูดที่ว่า เกษตรกร คือ กระดูกสันหลังของชาติอีกต่อไป ซึ่งสัญญาณดังกล่าวนี้ เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการบริหารประเทศ ที่ผิดพลาดของรัฐบาลในภาคการเกษตร เพราะมีแนวโน้มว่า คนรุ่นใหม่จะเข้าสู่ภาคการเกษตรลดน้อยลง ซึ่งอาจจะมีแนวโน้มทำให้ภาคการเกษตรของไทยล่มสลายในสังคมปฐมภูมิ คงเหลือเพียงภาคการเกษตรในระดับมหภาคเท่านั้น ส่งผลถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ของคนในสังคมระดับปฐมภูมิ มีการเปลี่ยนแปลงไป กลายเป็นสังคมทุนนิยมเต็มรูปแบบ ขณะเดียวกัน ไทยก็มีผลผลิตข้าวเกินความต้องการบริโภคค่อนข้างมาก เนื่องจากการขยายพื้นที่ ปลูกและการพัฒนาพันธุ์ข้าวมาอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ความต้องการบริโภคข้าวของตลาด ในประเทศมีเพียงปีละ ๑๐-๑๒ ล้านตันข้าวสาร และเป็นตลาดที่มีอัตราการเติบโตในแต่ละปีค่อนข้างต่ำ ทำให้การส่งออกข้าวของไทยจึงมีสัดส่วนสูงขึ้นเป็นลำดับ ของผลผลิตข้าวทั้งหมด เมื่อภาคการเกษตรกลายเป็นทุนระดับมหภาค การปิดกั้นให้ประชาชนได้ประโยชน์สูงสุดจากการบริโภคจึงเกิดขึ้นได้น้อย เพราะสินค้าการเกษตรถูกผูกขาดด้วยผู้ขายน้อยราย นอกจากนี้ผู้ขายน้อยรายนั้น ยังสามารถผูกขาดเชิงนโยบายด้านการเกษตรกับภาครัฐได้อีกทางหนึ่งด้วยเพื่อเอื้อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับกิจการของตนเอง โดยการเข้าสู่ระบบการเมืองของประเทศ ในทุกระดับ ก่อให้เกิดสภาวะพฤติกรรมทางการเมืองเอื้อผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้อง ซึ่งเมื่อหากพิจารณาให้ลึกลงไปจะเห็นว่า แต่ละภูมิภาคจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความคิดความเชื่อ ฯลฯ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นผลมาจากรากฐานวัฒนธรรมทางการเกษตรทั้งสิ้น เมื่อตนเองเข้าสู่ระบบทุนขนาดใหญ่และผลักดันให้เข้าสู่ระบบการเมืองตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติได้นั้น การผสมผสานวัฒนธรรมทางการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมืองจึงเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ไม่ยาก เพราะความคุ้นชินมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายาย ตกทอดมาจนถึงรุ่นปัจจุบัน เหล่านี้ล้วนหล่อหลอมให้กลายเป็นวิถีปฏิบัติ ทั้งทางการดำเนินธุรกิจและวิถีทางการเมือง เช่น บริษัท ซีพี เป็นต้น

ในส่วนของจังหวัดปัตตานีเอง ก็เป็นพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความอุดมสมบูรณ์ไม่แตกต่างจากจังหวัดอื่นๆ ของประเทศ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรมาช้านาน แต่ปัจจุบันเมื่อบริบททางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป อาชีพเกษตรกรก็มีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย พิจารณาได้จากพื้นที่ทางการเกษตรลดลง บ้างก็เป็นพื้นที่รกร้างว่างเปล่า ซึ่งสาเหตุหลักเกิดจากคนรุ่นใหม่นิยมเข้ามาทำงานในเขตเมืองมากกว่าทำการเกษตรในพื้นที่ชนบท ถึงแม้ว่าพื้นที่ทางการเกษตรจะยังคงเหลืออยู่บ้าง แต่การปลูกพืชส่วนใหญ่จะเป็นพืชที่ไม่สามารถรับประทานได้ เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ฯลฯ ในขณะที่การปลูกพืชเพื่อการบริโภคจะมีพื้นที่ในการเพาะปลูกจะลดน้อยลงไปมาก ยกตัวอย่างเช่นพื้นที่การทำนา ในปัจจุบันการทำนาในพื้นที่จังหวัดปัตตานีลดน้อยลงไปกว่าร้อยละ ๗๐ ของพื้นที่การทำนาทั้งหมด สาเหตุหลักของปัญหาดังกล่าว เนื่องจากการทำนาในปัจจุบันคนรุ่นใหม่มีทัศนคติไม่คุ้มค่าต่อการทำนาทั้งระบบ หากจะทำนาเพื่อการค้าจึงไม่สามารถบริหารจัดการต้นทุนการทำนาให้สามารถมีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายได้ จึงมีมุมมองว่า หากจะทำนาเพื่อการค้าจึงไม่คุ้มทุนและค่อยๆ เลิกทำนาไปในที่สุด ผลลัพธ์ที่ตามมา คือ คนรุ่นใหม่นิยมซื้อข้าวกิน เช่น ข้าวหอมมะลิ ซึ่งมีรสชาติดีและราคาที่ไม่แพงมาก ซึ่งข้าวหอมมะลิมิคุณภาพดีกว่าข้าวท้องถิ่น เช่น ข้าวเล็บนก เมื่อคนรุ่นใหม่มีทัศนคตินิยมการซื้อข้าวรับประทาน ทำให้การเพาะปลูกพันธุ์ข้าวพื้นถิ่นหายไปโดยปริยาย ต่อมาในยุคปัจจุบัน หน่วยงานภาครัฐได้รับนโยบายจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้ฟื้นฟูพื้นที่นาร้าง และส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่หันมาปลูกข้าวเพื่อการบริโภคมากขึ้น เมื่อผลผลิตเหลือแล้วจึงค่อยนำไปจำหน่าย ขณะเดียวกัน กระแสการบริโภคข้าวสารพิษได้เกิดขึ้นในสังคมไทยในช่วง ๓ ปี ที่ผ่านมาค่อนข้างมาก เนื่องจากคนไทยประสบปัญหาป่วยเป็นโรคมะเร็งมากขึ้น สาเหตุหลักมาจากการบริโภคอาหารที่ปนเปื้อนสารพิษ ฉะนั้น เมื่อนโยบายจากหน่วยงานภาครัฐทั้งสองนโยบายได้เกิดขึ้น จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการตื่นตัวปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ขึ้นทั่วประเทศ ในส่วนของพื้นที่จังหวัดปัตตานีเองก็เช่นเดียวกัน ได้มีการนำพันธุ์ข้าวไรท์เบอร์รี่มาปลูกใน ๓ อำเภอ ได้แก่ อำเภอแม่ลาน อำเภอมายอ และอำเภอหนองจิก ดังนี้

อำเภอแม่ลาน เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดปัตตานี ซึ่งแยกออกจากอำเภอโคกโพธิ์เมื่อวันที่ ๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๘ อำเภอแม่ลานมีเนื้อที่ทั้งหมด ๖๑,๒๕๐ ไร่ สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม พื้นที่ดินส่วนใหญ่เป็นดินปนทราย เหมาะแก่การทำการเกษตร เพราะมีแม่น้ำปัตตานีไหลผ่าน อีกทั้งสิ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นเมืองการเกษตรได้ดี คือ อำเภอแม่ลานมีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งสิ้น ๕๖,๔๔๕ ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ทำนา ๒๑,๖๒๐ ไร่ พื้นที่ทำสวน ๓๒,๘๓๑ ไร่ พื้นที่ทำสวน พืชไร่ พืชสวน ๘๕๕ ไร่ และพื้นที่เลี้ยงสัตว์ ๑,๑๔๐ ไร่ ปัจจุบันอำเภอแม่ลานมีเกษตรกรที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ประมาณร้อยละ ๑๐ ของการปลูกข้าวทั้งหมด ซึ่งข้าวสายพันธุ์นี้ เป็นข้าวสายพันธุ์ใหม่ที่ชาวนาเริ่มปลูกประมาณ ๓-๕ ปี ที่ผ่านมา^๑

อำเภอมายอ เดิมเป็นส่วนหนึ่งของเมืองยะหริ่ง ในสมัยที่มีการแบ่งการปกครองออกเป็น ๗ หัวเมือง ต่อมาได้ยกฐานะเป็นอำเภอ ในปี พ.ศ. ๒๔๔๓ เรียกว่าอำเภอราเกาะและในปี พ.ศ. ๒๔๔๔ ได้ย้ายที่ว่าการอำเภออยู่ที่ ม.๑ ตำบลมายอ เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “อำเภอมายอ” จนถึงทุกวันนี้ คำว่า มายอ แปลว่าต้นมะตูม อำเภอมายอตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของจังหวัดปัตตานี ห่างจากจังหวัด

^๑ ฐานข้อมูลอำเภอแม่ลาน, ข้อมูลด้านอาชีพอำเภอแม่ลาน, แหล่งที่มา: <http://www.amphoe.com/menu.php?am=๓๖๓&pv=๓๐&mid=๑>, สืบค้นวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

ปัตตานีประมาณ ๓๐ กิโลเมตร มีเนื้อที่ ประมาณ ๒๑๖.๑๕ ตารางกิโลเมตร การประกอบอาชีพในชุมชน ได้แก่ ทำนา ทำสวนยางพารา ทำสวนมะพร้าว ทำสวนผลไม้ ทำสวนปาล์ม เป็นต้น ในด้านการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ ได้เริ่มต้นเมื่อไม่นานมานี้ เนื่องจากมีกลุ่มเกษตรกรที่เข้าไปอบรมการปลูกข้าวแล้วกลับมาทดลองปลูก เมื่อได้ผลผลิตก็ทดลองจำหน่ายในหมู่บ้านซึ่งก็ได้ผลตอบรับที่ดี จึงขยายพื้นที่การปลูกเพิ่มมากขึ้น^๒

อำเภอหนองจิก เป็นหนึ่งใน ๑๒ อำเภอของจังหวัดปัตตานี ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดห่างออกไป ๘.๕ กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ ๒๓๑.๕๒๖ ตารางกิโลเมตร หรือ ๑๔๔,๓๗๕ ไร่ ลักษณะภูมิประเทศของอำเภอหนองจิก ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มริมฝั่งทะเล จึงเหมาะแก่การกสิกรรม เช่น การทำนา การทำสวนมะพร้าว แต่มักจะประสบปัญหาน้ำทะเลท่วม จึงก่อให้เกิดสภาพดินเค็มและดินเปรี้ยว ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรลดปริมาณลง แต่อย่างไรก็ดี อำเภอหนองจิกเป็นพื้นที่ที่มีการทำนามาช้านาน ปัจจุบันมีการรวมกลุ่มกันเพื่อทำนา เช่น กลุ่มเกษตรกรทำนาปุโละปุโย กลุ่มเกษตรกรทำนาดอนรัก กลุ่มเกษตรกรทำนาโคกหมัก และการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ ได้มีเกษตรกรเริ่มปลูกเมื่อไม่นานมานี้ และมีการรวมกลุ่มเพื่อทำเกษตรอินทรีย์โดยการตั้งโรงสีข้าวอินทรีย์ขนาดเล็ก แต่การปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่นี้ยังอยู่ในวงจำกัดมาก^๓

จากข้อมูลการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของทั้ง ๓ อำเภอ จะเห็นว่ายังเป็นการปลูกข้าวในวงแคบ เพราะการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่เป็นข้าวสายพันธุ์ใหม่ การเพาะปลูกจึงยังไม่ประสบความสำเร็จทุกพื้นที่ เพราะคุณสมบัติของดินและกระบวนการปลูกยังไม่มีการส่งเสริมอย่างเป็นระบบทั่วทั้งจังหวัดปัตตานี ซึ่งจากการสำรวจปรากฏว่าการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ใน ๓ อำเภอที่กล่าวมาข้างต้น จึงเป็นการริเริ่มปลูกของกลุ่มเกษตรกรที่มีความสนใจจะหาข้าวสายพันธุ์ใหม่มาปลูกเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดผู้บริโภคกลุ่มรักสุขภาพและมีผลตอบแทนในด้านรายได้สูงกว่าการปลูกพืชประเภทอื่นๆ ซึ่งการทำเกษตรในลักษณะดังกล่าวนี้ จะพบว่า เกษตรกรจะสามารถปลูกและประสบความสำเร็จในช่วงระยะต้นเท่านั้น ต่อมาเมื่อมีการเพาะปลูกพืชแบบเดียวกันเพิ่มขึ้น ราคาของสินค้าจะค่อยๆ ลดลงและมีผลต่อการปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่นที่ปลูกแล้วมีรายได้ดี แต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นคือเกษตรกรขาดความยั่งยืนในการทำเกษตรระยะยาว เนื่องจากเกษตรกรไม่มีความรู้ความเข้าใจในวัฏจักรทางเศรษฐกิจ จึงขาดการวางแผนการทำเกษตรทั้งระบบ ซึ่งรวมถึงการบริหารจัดการความเสี่ยงในระบบการผลิต การบริโภค และปัจจัยที่เกี่ยวข้องเนื่องจากอุปสงค์อุปทานของสินค้าเกษตรทั้งระบบ

ฉะนั้น การศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยเชิงนโยบายที่มีความสัมพันธ์กับการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ ของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่จังหวัดปัตตานี จึงเป็นการศึกษาเชิงนโยบายสาธารณะของรัฐ ที่ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินนโยบายจากภายนอกภูมิภาคด้วย เพราะข้าว คือ ความมั่นคงทางอาหาร ที่เราทุกคนต้องรับประทาน และข้าว คือ รายได้ของเกษตรกรที่ยังคงประกอบอาชีพเกษตรกร ซึ่งหากเราไม่ศึกษาถึงกลไกทางการตลาดที่เป็น

^๒ ฐานข้อมูลอำเภอมาเยอ, ข้อมูลด้านอาชีพอำเภอมาเยอ, แหล่งที่มา: <http://www.pattani.go.th/amphor/mayor/pagel.htm>, สืบค้นวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

^๓ ฐานข้อมูลอำเภอหนองจิก, ข้อมูลด้านอาชีพอำเภอหนองจิก, แหล่งที่มา: http://pattanidopa.go.th/files/com_content_amphoe/๒๐๑๕๐๕๒๗_dllblezlf.pdf, สืบค้นวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

ตัวกำหนดความอยู่รอดของเกษตรกร ไม่ศึกษาความได้เปรียบเสียเปรียบของการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเพื่อนำไปสู่การกำหนดข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และได้เผยแพร่ความรู้ให้แก่เกษตรกร โดยเฉพาะการให้ความรู้ด้านวัฏจักรทางเศรษฐกิจของสินค้าการเกษตร การบริหารจัดการความเสี่ยงในระบบการผลิต การบริโภค และปัจจัยที่เกี่ยวข้องเนื่องจากอุปสงค์อุปทานของสินค้าการเกษตรทั้งระบบ โดยข้อมูลเหล่านี้เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้ทำวิจัยและเกษตรกรในชุมชนทั้ง ๓ อำเภอ จะก่อให้เกิด Pattani Agriculture Cycle Mode ซึ่งไม่เพียงแต่การปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่น ยางพารา ข้าวไรท์เบอร์รี่ ปาล์มน้ำมัน ฯลฯ หรือปลูกพืชเชิงผสมผสาน แต่โมเดลนี้จะสามารถศึกษาวัฏจักรสินค้าทางการเกษตรได้ทุกประเภทที่เกษตรกรมีความสนใจได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรทั้ง ๓ อำเภอในจังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นเกษตรกรชาวนารายเดิม และเป็นความคาดหวังของผู้ทำวิจัยว่า หากเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในวัฏจักรเศรษฐกิจของสินค้าทางการเกษตรทั้งระบบแล้วนั้น จะเป็นข้อมูลที่ดีสำหรับเกษตรกรรายใหม่ที่มีความสนใจจะหันมาทำการเกษตรอย่างยั่งยืนต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

๑.๒.๑ ศึกษากระบวนการบริหารจัดการข้าวไรท์เบอร์รี่และการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยทั้งระบบ

๑.๒.๒ ศึกษาปัจจัยเชิงนโยบายที่ส่งผลต่อกระบวนการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดปัตตานี

๑.๒.๓ เสนอกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี

๑.๓ ปัญหาในการวิจัย

๑.๓.๑ กระบวนการบริหารจัดการข้าวไรท์เบอร์รี่และการสร้างความเข้มแข็งที่เหมาะสมกับเกษตรกรรายย่อยทั้งระบบควรเป็นอย่างไร

๑.๓.๒ ปัจจัยเชิงนโยบายประกอบด้วยปัจจัยใดบ้าง ที่ส่งผลต่อกระบวนการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดปัตตานี

๑.๓.๓ กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานีควรมีรูปแบบอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของโครงการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านพื้นที่ของการวิจัยเรื่องนี้ มีดังนี้

- ๑) พื้นที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี
- ๒) พื้นที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี
- ๓) พื้นที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาตามขอบเขตการศึกษาต่อไปนี้

- ๑) บริบทของชุมชน

- ก) ลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์
 ข) ลักษณะพื้นที่ทำนาแบบดั้งเดิม และแบบใหม่ (ข้าวไรท์เบอร์รี่)
 ค) โครงสร้างทางสังคมและความต่อเนื่องของอาชีพการทำนาของแต่ละชุมชน
- ง) ระบบเศรษฐกิจปฐมนิคมของแต่ละชุมชน และโอกาสความเติบโตทางเศรษฐกิจของการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่
- ๒) กระบวนการบริหารจัดการข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยทั้งระบบ
- ก) ต้นทุนการผลิต
 ข) วิธีการเพาะปลูกตั้งแต่ก่อนเพาะปลูก ระหว่างการเพาะปลูกจนกระทั่งเก็บเกี่ยว
- ค) วิธีการจัดจำหน่าย เช่น ข้าวเปลือก ข้าวสาร ทั้งตลาดจำหน่ายแบบปลีกและแบบส่ง
- ง) วิธีการแปรรูปเป็นผลผลิตอื่นๆ ที่สามารถเพิ่มมูลค่าได้
- ๓) กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยจากการส่งเสริมของภาครัฐ
- ก) การส่งเสริมจากภาครัฐในด้านลดต้นทุนการผลิต เช่น เกษตรจังหวัด เกษตรอำเภอ
- ข) การส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ผลิตภัณฑ์
 ค) การส่งเสริมช่องทางการขายอื่นๆ เช่น การออกบูทในงานแสดงสินค้า
- ๔) ปัจจัยเชิงนโยบาย
- ก) นโยบายฟื้นฟูนาร้าง
 ข) นโยบายนาแปลงใหญ่
- ๕) กระบวนการรับรู้ทางสังคมทางสังคมที่สืบเนื่องจากนโยบายส่งเสริมเกษตรกรให้ปลูกพืชเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด
- ก) การรับรู้ในเรื่องวัฏจักรธุรกิจการเกษตรในระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเสรี
- ข) การรับรู้ในเรื่องความยืดหยุ่นของอุปสงค์และอุปทาน
 ค) การรับรู้ในเรื่องการตลาดของสินค้าประเภทพืชพันธุ์เพื่อสุขภาพ
 ง) การรับรู้ในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- ๖) กระบวนการสร้างความเข้มแข็งสำหรับเกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี
- ก) การจัดการด้านการเพาะปลูก
 ข) การจัดการด้านผลผลิต
 ค) การจัดการด้านบรรจุภัณฑ์

- ง) การจัดการด้านการตลาด
- จ) การจัดการด้านการขนส่ง
- ฉ) การจัดการด้านต้นทุนการผลิต
- ช) การจัดการด้านทักษะวิชาการเกษตร
- ซ) การจัดการด้านการประชาสัมพันธ์
- ณ) การจัดการด้านการสร้างเครือข่ายเกษตรกรปลูกข้าว
- ญ) การจัดการด้านนโยบายรัฐ

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากรที่ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) รวมทั้งสิ้น

๓๖ คน

- ๑) เกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ ประกอบด้วย
 - ก) เกษตรกรรายย่อยๆ อำเภอแม่ลาน ๑ ตำบล จำนวน ๑๐ คน
 - ข) เกษตรกรรายย่อยๆ อำเภอหนองจิก ๑ ตำบล จำนวน ๑๐ คน
 - ค) เกษตรกรรายย่อยๆ อำเภอมายอ ๑ ตำบล จำนวน ๑๐ คน
- ๒) นักวิชาการ/เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย
 - ก) เกษตรอำเภอแม่ลาน จำนวน ๑ คน
 - ข) เกษตรอำเภอหนองจิก จำนวน ๑ คน
 - ค) เกษตรอำเภอมายอ จำนวน ๑ คน
 - ง) เกษตรจังหวัดปัตตานี จำนวน ๑ คน
 - จ) พาณิชย์จังหวัดปัตตานี จำนวน ๑ คน
 - ฉ) นักเศรษฐศาสตร์จุลภาค จำนวน ๑ คน

๑.๕ นิยามศัพท์ในการวิจัย

๑.๕.๑ ข้าวไรท์เบอร์รี่ หมายถึง ข้าวที่ได้รับการปรับปรุงพันธุ์โดยการผสมเลียนแบบธรรมชาติระหว่างข้าวสองสายพันธุ์ ได้แก่ ข้าวเจ้าหอมนิล และข้าวขาวดอกมะลิ ๑๐๕ จึงมีลักษณะพิเศษ คือ เมล็ดเรียวยาว สีม่วงเข้ม ผิวมันวาว สามารถปลูกได้ตลอดทั้งปี ระยะเวลาเก็บเกี่ยว ๑๓๐ วัน และปลูกได้ทุกภูมิภาคของประเทศไทย

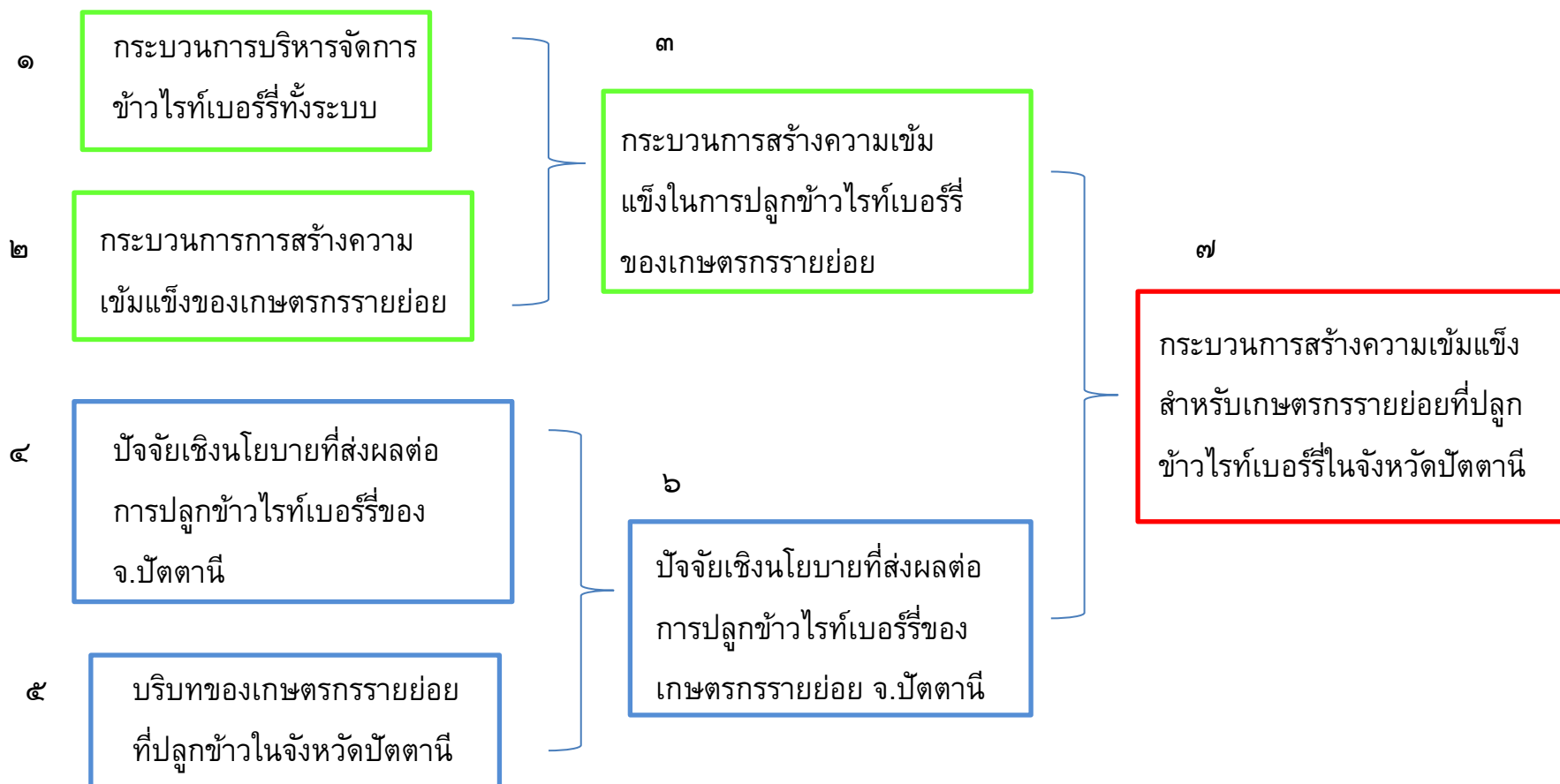
๑.๕.๒ เกษตรกรรายย่อยในพื้นที่จังหวัดปัตตานี หมายถึง เกษตรกรผู้ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ใน ๓ อำเภอของจังหวัดปัตตานี ได้แก่ อำเภอแม่ลาน อำเภอมายอ และอำเภอหนองจิก

๑.๕.๓ กระบวนการบริหารจัดการข้าวไรท์เบอร์รี่ หมายถึง รูปแบบหรือวิธีการที่ช่วยให้เกษตรกรรายย่อยสามารถประสบความสำเร็จในการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ทั้งระบบ ได้แก่ ๑) การจัดการด้านต้นทุนการผลิต ๒) การจัดการวิธีการเพาะปลูกตั้งแต่ก่อนการเพาะปลูก ระหว่างการเพาะปลูก จนกระทั่งเก็บเกี่ยว ๓) การจัดการวิธีการจัดจำหน่าย ๔) การจัดการวิธีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ ที่สามารถเพิ่มมูลค่าได้

๑.๕.๔ ปัจจัยเชิงนโยบาย หมายถึง นโยบายพื้นฐานวาง และ นโยบายเกษตรแบบแปลงใหญ่

๑.๕.๕ กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อย หมายถึง การจัดการที่ดี ๑๐ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการเพาะปลูก ๒) ด้านผลผลิต ๓) ด้านบรรจุภัณฑ์ ๔) ด้านการตลาด ๕) ด้านการขนส่ง ๖) ด้านต้นทุนการผลิต ๗) ด้านทักษะวิชาการเกษตร ๘) ด้านการประชาสัมพันธ์ ๙) ด้านการสร้างเครือข่ายเกษตรกรปลูกข้าว ๑๐) ด้านนโยบายรัฐ

๑.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพประกอบที่ ๑.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๗.๑ เกษตรกรรายย่อยที่ยังคงมีอาชีพทำนา จะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฏจักรเศรษฐกิจของพืชผลประเภทข้าว ซึ่งมีผลต่อการคงอยู่ของอาชีพเกษตรกรชาวนา เพราะจะสามารถกำหนดแผนงานการเพาะปลูกให้มีความคุ้มค่าสูงสุดตามความต้องการของผู้บริโภคในสภาวะปัจจุบัน และช่วยลดภาวะสินค้าขาดตลาดหรือล้นตลาดได้

๑.๗.๒ หน่วยงานของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องและเป็นหน่วยงานสนับสนุนด้านการเกษตร เช่น เกษตรจังหวัด เกษตรอำเภอ และเกษตรตำบล จะนำผลการวิจัยไปวางแผนเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรายย่อยให้มีความพร้อมในด้านการเพาะปลูก ช่วยเพิ่มขีดความสามารถ และเพิ่มศักยภาพของชาวนา ให้สามารถเพาะปลูกพันธุ์ข้าวที่จำหน่ายได้ในราคาสูง ซึ่งเป็นการช่วยกำหนดนโยบายสาธารณะจากประชาชนสู่ประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรม

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยเชิงนโยบายที่มีความสัมพันธ์กับการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่จังหวัดปัตตานี” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าเอกสาร สิ่งตีพิมพ์ แนวคิด ทฤษฎี รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยเชิงนโยบายที่มีความสัมพันธ์กับการปลูกข้าว ไรท์เบอร์รี่ เพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยโดยผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการผลิต
- ๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีอรรถประโยชน์
- ๒.๓ นโยบายด้านการเกษตรของจังหวัดปัตตานี
- ๒.๔ ทฤษฎีการตลาด
- ๒.๕ แนวคิดพฤติกรรมกรรมการบริโภค
- ๒.๖ แนวคิด ที่เกี่ยวข้องกับอิทธิบาท ๔
- ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการผลิต

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการผลิต มีดังต่อไปนี้

๒.๑.๑. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการผลิต

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการผลิตที่เกี่ยวข้องในงานวิจัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑) ความหมายของการผลิต

การผลิต (Production) หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงปัจจัยการผลิตให้ออกมาเป็นผลผลิต คือ การนำปัจจัยการผลิตมาสร้างสินค้าและบริการ โดยผ่านกระบวนการที่ทำให้เกิดมูลค่าเพิ่ม (Value Added) ทั้งที่เป็นมูลค่าหรือประโยชน์ใช้สอย (Use Value) และมูลค่าในการแลกเปลี่ยน (Exchange Value) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในการดำรงชีวิต โดยกระบวนการแปรสภาพ (Transformation) ปัจจัยการผลิต ซึ่งเป็นปัจจัยนำเข้า อันประกอบด้วย แรงงาน ทุน ที่ดิน ความสามารถในการประกอบการ วัตถุดิบ ฯลฯ ให้เป็นผลผลิต ที่เรียกว่า สินค้าและบริการ (Goods and Services) ตามระดับเทคโนโลยีที่เป็นอยู่ และความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณผลผลิตกับปัจจัยการผลิตต่างๆ^๑

^๑ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, เศรษฐศาสตร์จุลภาคเบื้องต้น, แหล่งที่มา:

<http://elearning๒.utcc.ac.th/officialtccu/econtent/ec๙๒๒/doc๕.pdf>, สืบค้นวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

จากข้อมูลเชิงวิชาการที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ว่าการผลิตหมายถึง กระบวนการที่ทำให้เกิดหรือมีสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในการดำรงชีวิต

๒) ลักษณะของการผลิต

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า การผลิตสินค้าและบริการเป็นหัวใจสำคัญของการบริโภคของมนุษย์ โดยสิ่งต่างๆ ที่ผู้ผลิตนำมาผ่านกระบวนการผลิตขึ้นเป็นสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งผู้ดำเนินการวิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูล ได้ดังนี้

ก) ที่ดิน (Land) หมายถึง ทรัพยากรธรรมชาติทุกประเภท เช่น ที่ดิน ป่า ไม้ น้ำ แร่ธาตุ ทั้งที่อยู่บนดินและอยู่ใต้ดิน ค่าตอบแทนของที่ดิน คือ ค่าเช่า

ข) แรงงาน (Labor) หรือทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง ผู้ที่ทำงานให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจในการผลิตสินค้าและบริการ โดยอาศัยทั้งกำลังร่างกายและกำลังความคิด แต่ไม่รวมถึงความสามารถในด้านประกอบการของแต่ละบุคคล ค่าตอบแทนแรงงาน คือ ค่าจ้าง

ค) ทุน (Capital) หมายถึง สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อใช้อำนวยความสะดวกในกระบวนการผลิตสินค้าและบริการ หรือ ทุน คือ การสะสมสินค้าในรูปของเครื่องจักร เครื่องมือ แต่สำหรับเงินทุนนั้นไม่ถือว่าเป็นทุนในความหมายที่กล่าวข้างต้น เพราะไม่สามารถนำไปใช้ในการผลิตสินค้าและบริการโดยตรง แต่เราสามารถนำเงินทุนนี้ไปซื้อสินค้าทุนดังกล่าวได้ จึงนับว่าเป็นทุนทางอ้อม ผู้ที่เป็นเจ้าของปัจจัยทุนจะได้รับผลตอบแทนในรูปของดอกเบี้ย

ง) ผู้ประกอบการ (Entrepreneurship) หมายถึง ความสามารถในการดำเนินการวางแผนจัดการทางด้านธุรกิจการผลิต ภายใต้ความเสี่ยงในระดับต่างๆ ค่าตอบแทนส่วนใหญ่มักจะจ่ายให้แก่ผู้ประกอบการ ได้แก่ กำไร

๒.๑.๒. ปัจจัยการผลิตคงที่ (Fixed factors) หมายถึง ปัจจัยการผลิตที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงปริมาณของปัจจัยที่ใช้ไปตามปริมาณของผลผลิตที่ต้องการ ดังนั้น ไม่ว่าผู้ผลิตสินค้าและบริการมากน้อยเพียงใด หรือไม่ผลิตเลย จำนวนของปัจจัยการผลิตชนิดนี้จะเท่าเดิมตลอด ตัวอย่างของปัจจัยการผลิตแบบนี้ ได้แก่ ที่ดิน อาคาร โรงงาน เครื่องจักร อุปกรณ์ต่างๆ

๒.๑.๓. ปัจจัยการผลิตแปรผัน (Variable Factors) หมายถึง ปัจจัยการผลิตที่มีการเปลี่ยนแปลงปริมาณของปัจจัยที่ใช้ไปตามปริมาณของผลผลิตที่ต้องการ นั่นคือ ถ้าไม่มีการผลิตสินค้าและบริการเลย ก็จะไม่มีการใช้ปัจจัยการผลิตชนิดนี้เลย แต่ถ้ามีการผลิต จะมีการใช้ปัจจัยชนิดนี้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปริมาณผลผลิตว่ามากหรือน้อยตามลำดับ ตัวอย่างของปัจจัยการผลิตแบบนี้ เช่น วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต และแรงงาน เป็นต้น

๒.๑.๔. ต้นทุนการผลิต

๑) ต้นทุนชัดเจนและต้นทุนทางบัญชี

โดยทั่วไป ต้นทุนชัดเจนและต้นทุนทางบัญชี มักจะหมายถึง จำนวนเงินที่ธุรกิจจ่ายออกไปในการผลิตสินค้าและบริการ ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่จ่ายออกไปเป็นตัวเงิน เช่น ค่าจ้าง เงินเดือน ค่าเช่า ดอกเบี้ย ค่าประกันภัย ค่าวัตถุดิบ ค่าขนส่ง ค่าโฆษณา ฯลฯ ค่าใช้จ่ายเหล่านี้ได้ถูกบันทึกไว้ในบัญชีรายจ่ายของกิจการ ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่เรียกว่า ต้นทุนการผลิต และโดยเหตุที่ค่าใช้จ่ายเหล่านี้ ได้ถูกบันทึกไว้ในบัญชีรายจ่ายของกิจการด้วย จึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ต้นทุนทาง

บัญชี ดังนั้น ต้นทุนการผลิต ต้นทุนขัดแย้ง และต้นทุนทางบัญชี จึงเป็นสิ่งเดียวกัน ถึงแม้ว่าต้นทุนทางบัญชีจะรวมเอาค่าเสื่อมสีกหรือ (depreciation) ของสินทรัพย์ต่างๆ ที่ใช้ในการผลิตเข้าไว้ในต้นทุนด้วย

๒) ต้นทุนไม่ชัดแจ้งและต้นทุนเสียโอกาส

ในทางเศรษฐศาสตร์ยังได้นับต้นทุนที่มีได้จ่ายออกไปเป็นตัวเงิน หรือเรียกว่า ต้นทุนไม่ชัดแจ้ง (implicit cost) รวมอยู่ในต้นทุนของกิจการด้วย ต้นทุนชนิดนี้เป็นต้นทุนที่กิจการไม่ได้จ่ายออกไปจริงๆ และไม่มีการบันทึกไว้ในบัญชี โดยผู้ผลิตต้องประเมินต้นทุนนี้ จากผลตอบแทนที่มากที่สุดที่เคยได้จากการใช้ปัจจัยการผลิต เฉพาะส่วนที่ผู้ผลิตเป็นเจ้าของโดยตรง และผู้ผลิตได้นำปัจจัยนั้น มามีส่วนร่วมในการผลิตด้วย

เมื่อปัจจัยการผลิตชนิดใดถูกนำไปใช้ในการผลิตสินค้าและบริการอย่างหนึ่งแล้ว ปัจจัยการผลิตนั้น ก็หมดโอกาสที่จะได้รับผลตอบแทนจากการนำปัจจัยนั้นไปใช้ในทางอื่นๆ อีก ดังนั้น ต้นทุนนี้จึงเรียกว่า ต้นทุนเสียโอกาส (opportunity cost) ต้นทุนนี้มีกมาจากค่าแรง ค่าเช่า ดอกเบี้ย และทรัพย์สินทุกชนิดที่เป็นของผู้ผลิตหรือเจ้าของกิจการเอง

ตัวอย่างกรณีนี้ คือ ในการประกอบกิจการหนึ่ง ถ้าเจ้าของกิจการนำที่ดิน เงิน สด ส่วนตัวมาลงทุน และเป็นผู้บริหารจัดการเอง นั่นคือ เขาก็จะไม่มีการจ่ายค่าเช่าที่ดิน ดอกเบี้ย สำหรับเงินที่ตนนำมาลงทุน และจ่ายเงินเดือนให้แก่ตนเอง จึงดูเหมือนว่า ในกิจการนั้น ไม่มีค่าใช้จ่ายดังกล่าว แต่ถ้าเจ้าของกิจการไม่มีปัจจัยการผลิตเลย เขาก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจัดหาปัจจัยการผลิตเหล่านั้น จึงจะดำเนินการได้ ด้วยเหตุนี้ การคิดต้นทุนการผลิตสินค้าตามแนวทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จึงรวมต้นทุนที่ประเมินจากการใช้ปัจจัยการผลิตที่เป็นส่วนของเจ้าของกิจการไว้ในต้นทุนการผลิตด้วย นอกเหนือจากต้นทุนที่ได้จ่ายออกไปจริง

๓) ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์

ต้นทุนตามแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์นั้นประกอบไปด้วยค่าใช้จ่ายออกไปจริง และค่าใช้จ่ายที่ประเมินจากการใช้ปัจจัยการผลิตที่เป็นเจ้าของกิจการเอง ดังนั้นต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ (economic cost) จึงมีความหมายกว้างกว่าต้นทุนทางบัญชี และต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ ย่อมสูงกว่าต้นทุนทางบัญชี ซึ่งคิดเฉพาะค่าใช้จ่ายที่จ่ายออกไปจริงเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ เมื่อเปรียบเทียบกำไรทางบัญชีและกำไรทางเศรษฐศาสตร์แล้วจะได้ว่า กำไรทางบัญชีมากกว่ากำไรทางเศรษฐศาสตร์เสมอ

๔) ต้นทุนเอกชนและต้นทุนทางสังคม

ต้นทุนเอกชน (private cost) หรือต้นทุนภายใน (internal cost) หมายถึง ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็ค่าใช้จ่ายที่จ่ายออกไปจริงและค่าใช้จ่ายที่ประเมินจากค่าเสียโอกาสที่เกิดขึ้น จากการดำเนินกิจการใดกิจการหนึ่ง โดยเจ้าของกิจการเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นนั่นเอง ดังนั้น ต้นทุนเอกชน จึงหมายถึง ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์นั่นเอง

ส่วนต้นทุนทางสังคม (social cost) หมายถึง ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจการใดกิจการหนึ่งทั้งหมด ไม่ว่าผู้ใดจะเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายก็ตาม ดังนั้น ต้นทุนนี้จึงรวมค่าใช้จ่ายที่ผู้อื่นต้องรับภาระจากความเสียหายที่เกิดขึ้นในสังคม เนื่องจากการดำเนินกิจการดังกล่าว

ตัวอย่างในเรื่องนี้ เช่น เมื่อโรงงานอุตสาหกรรมผลิตสินค้าและบริการชนิดหนึ่ง มาตั้งอยู่ในพื้นที่หนึ่ง โรงงานย่อมต้องมีการระบายของเสียต่างๆ เช่น น้ำเสีย ขยะ และมลพิษต่างๆ ออกจากโรงงาน ถ้าเจ้าชิ่งโรงงานไม่มีความรับผิดชอบต่อสังคม เขาก็จะไม่ติดตั้งเครื่องกำจัดของเสียต่างๆ ดังนั้น จึงมีการปล่อยของเสียต่างๆ ลงในแม่น้ำลำคลอง และที่สาธารณะ ซึ่งก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่บุคคลอื่นๆ ในสังคม เช่น น้ำเน่าเสีย ทำให้ผู้ใช้ น้ำป่วยต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลและรัฐบาลต้องเสียเงินงบประมาณในการแก้ไขปัญหา ค่าใช้จ่ายดังกล่าว จึงเป็นต้นทุนที่เจ้าของโรงงานไม่ได้รับภาระ แต่บุคคลอื่นต้องรับภาระแทน ดังนั้น ต้นทุนนี้ จึงเป็นต้นทุนทางภายนอก (external cost) ซึ่งรวมอยู่ในต้นทุนทางสังคม ในทางตรงกันข้าม ถ้าเจ้าของโรงงานยอมเสียค่าใช้จ่ายในการติดตั้งเครื่องกำจัดน้ำเสีย เขาจะต้องเสียต้นทุนเอกชนเพิ่มขึ้น ในขณะที่ต้นทุนภายนอกจะลดลง ดังนั้น อาจสรุปได้ว่า ต้นทุนทางสังคม = ต้นทุนเอกชน + ต้นทุนภายนอก

ในขณะที่เกิดต้นทุนภายนอกขึ้นจากการดำเนินกิจการใดๆ ก็อาจเกิดผลประโยชน์แก่บุคคลต่างๆ ในสังคมได้เช่นกัน เช่น เมื่อมีโรงงานตั้งอยู่ในท้องที่ใด ประชาชนในบริเวณนั้น ย่อมมีรายได้จากการเป็นคนงานในโรงงาน มีรายได้จากการขายสินค้าแก่ผู้ที่ทำงานในโรงงาน และได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา ถนน เป็นต้น ผลประโยชน์ดังกล่าว เรียกว่า ผลประโยชน์ภายนอก (internal benefit) ซึ่งรวมอยู่ในผลประโยชน์ของสังคม (social benefit) นอกเหนือจากผลประโยชน์ที่เจ้าของกิจการได้รับที่เรียกว่า (private benefit)

ดังนั้นถ้าต้นทุนของสังคมสูงกว่าต้นทุนของเอกชน แสดงว่า เกิดผลภายนอกที่เป็นค่าลบขึ้นในสังคม แต่ถ้าผลประโยชน์ของสังคมสูงกว่าผลประโยชน์เอกชน แสดงว่า เกิดผลภายนอกที่เป็นค่าบวกขึ้นในสังคม

๕) ต้นทุนการผลิตกับระยะเวลาในการผลิต

ก) การผลิตในระยะสั้น คือ การผลิตในช่วงเวลาที่สั้นมากจนหน่วยผลิตไม่สามารถจะปรับปริมาณของปัจจัยการผลิตบางชนิดให้เปลี่ยนแปลงได้ เช่น ปัจจัยการผลิตประเภทที่ดินโรงงาน ซึ่งค่อนข้างจะปรับขนาดได้ยากในระยะเวลาอันสั้น หรือปัจจัยการผลิตอย่างอื่น เช่น ผู้ประกอบการระดับบริหาร ซึ่งต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญอย่างมาก หรือเครื่องจักรขนาดใหญ่ ซึ่งมีแบบพิเศษของตัวเอง ก็ยากที่ปริมาณจะเปลี่ยนไปในระยะเวลาอันสั้น

บรรดาปัจจัยการผลิตที่มีขนาดและปริมาณไม่อาจเปลี่ยนแปลงในระยะสั้นนี้เรียกว่า ปัจจัยการผลิตประเภทปัจจัยคงที่ (fixed resources of fixed factors) อย่างไรก็ตาม ในการผลิตระยะสั้นนี้ มิได้มีแต่ปัจจัยการผลิตประเภทปัจจัยคงที่เท่านั้น ในกระบวนการผลิต ยังมีปัจจัยการผลิตประเภทแรงงาน และวัตถุดิบ ที่ยังสามารถเปลี่ยนแปลงได้ จึงเรียกปัจจัยการผลิตประเภทเหล่านี้ว่า ปัจจัยการผลิตประเภทปัจจัยผันแปร (variable resources or variable factors) ดังนั้นในการผลิตระยะสั้น จึงเป็นระยะที่หน่วยผลิตใช้ปัจจัยการผลิตสองประเภทมาร่วมกันในการผลิต คือ ใช้ปัจจัยคงที่ และปัจจัยแปรผัน

เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการซื้อปัจจัยการผลิต คือ ต้นทุนการผลิต ดังนั้น การผลิตระยะสั้นจึงมีการใช้ต้นทุน ๒ ชนิด คือ ต้นทุนคงที่ และต้นทุนแปรผัน

ข) การผลิตในระยะยาว คือ การผลิตในระยะเวลาที่ยาวนานเพียงพอที่หน่วยผลิตจะสามารถปรับปรุงบรรดาปัจจัยการผลิตทุกชนิดที่ใช้ในการผลิตให้ปริมาณเปลี่ยนแปลงได้

ดังนั้น ในการผลิตระยะยาวแล้ว หน่วยผลิต จึงมีปัจจัยการผลิตประเภทแปรผัน แต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งเป็นระยะที่หน่วยผลิตสามารถปรับปรุงขนาดของโรงงาน เครื่องจักรให้เล็กลง หรือขยายใหญ่ขึ้นตามความต้องการ

จากข้อมูลเชิงวิชาการที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญ ได้ว่า การผลิต หมายถึง การศึกษาพฤติกรรมผู้ผลิต เพื่อวิเคราะห์การตัดสินใจของผู้ผลิตในการกำหนดเป้าหมายผลผลิต โดยผู้ผลิตมักจะผลิตสินค้าหรือบริการที่มีต้นทุนการผลิตต่ำสุด

๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีอรรถประโยชน์

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอรรถประโยชน์ มีดังต่อไปนี้

๒.๒.๑ ความหมายเกี่ยวกับอรรถประโยชน์

จากการศึกษาเอกสารปรากฏว่า มีนักวิชาการได้ให้ความหมายเกี่ยวกับอรรถประโยชน์ไว้ดังต่อไปนี้

สมบูรณ์ บุญฤทธิ์ ได้กล่าวถึง อรรถประโยชน์ (Utility: U) ไว้ว่า หมายถึง ความพึงพอใจที่ผู้บริโภคได้รับจากการบริโภคสินค้าและบริการต่างๆ เพื่อตอบสนองความจำเป็นหรือความต้องการของผู้บริโภค เช่น ความพึงพอใจที่ได้จากการรับประทานอาหาร เพื่อบรรเทาความหิว ความพึงพอใจที่ได้รับจากการชมภาพยนตร์ เพื่อสร้างความบันเทิง เป็นต้น โดยอรรถประโยชน์หรือความพึงพอใจที่ได้จากการบริโภคสินค้าและบริการชนิดต่างๆ นั้น เป็นเรื่องราวของความรู้สึกของแต่ละบุคคล ซึ่งเกิดจากความรู้สึกนึกคิดของผู้บริโภค กล่าวคือ สินค้าชนิดเดียวกัน มีปริมาณและคุณภาพเท่ากัน อาจจะให้ความพึงพอใจกับผู้บริโภคแต่ละบุคคลเท่ากันหรือไม่เท่ากัน นอกจากนี้ อรรถประโยชน์ที่ได้จากการบริโภคสินค้าแต่ละชนิดยังขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ เช่น จำนวนสินค้าชนิดนั้นที่ได้บริโภค ความจำเป็นหรือความต้องการที่มีต่อสินค้า เวลาที่บริโภคสินค้า เป็นต้น ฉะนั้น ทฤษฎีอรรถประโยชน์จึงเป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคในการตัดสินใจบริโภคสินค้าและบริการต่างๆ เพื่อให้ได้รับความพึงพอใจสูงสุด ภายใต้งบประมาณที่มีอยู่ในช่วงเวลาหนึ่งๆ

จากข้อมูลวิชาการที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญ ได้ว่า อรรถประโยชน์ หมายถึง หมายถึง ความพึงพอใจที่ผู้บริโภคได้รับจากการบริโภคสินค้าและบริการต่างๆ เพื่อตอบสนองความจำเป็นหรือความต้องการของผู้บริโภคสูงสุดจนไม่ต้องการจะบริโภคอีกต่อไป

๒.๒.๒ ข้อสมมติฐานเบื้องต้นเกี่ยวกับทฤษฎีอรรถประโยชน์

- ๑) ผู้บริโภคมีรายได้จำกัด จึงต้องเลือกสินค้าที่ให้อรรถประโยชน์รวม (Total Utility: TU) สูงสุด ภายใต้งบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด
- ๒) อรรถประโยชน์สามารถวัดเป็นตัวเลขได้ (Cardinal utility)
- ๓) อรรถประโยชน์รวม (Total Utility: TU) เป็นการวัดความพึงพอใจที่ผู้บริโภคได้รับ โดยสมมติเป็นตัวเลขเชิงปริมาณ และแปรตามปริมาณของสินค้าที่บริโภคเพิ่มขึ้น ตัวอย่าง เมื่อได้ดื่มน้ำมากขึ้น ผู้บริโภคจะได้รับความพึงพอใจรวม (อรรถประโยชน์รวม) เพิ่มขึ้น เช่น เมื่อผู้บริโภคดื่มน้ำแก้วที่ ๑ มีอรรถประโยชน์เท่ากับ ๑๐ ยูทิล ดื่มน้ำแก้วที่ ๒ มีอรรถประโยชน์เท่ากับ

๕ ยูทิล รวมอรรถประโยชน์ของน้ำ ทั้ง ๒ แก้วแล้ว ผู้บริโภคมีอรรถประโยชน์รวมของน้ำเท่ากับ ๑๕ ยูทิล เป็นต้น

๔) อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มหรืออรรถประโยชน์หน่วยสุดท้าย (Marginal Utility: MU) เป็นอรรถประโยชน์ที่เพิ่มขึ้นจากการบริโภคสินค้าเพิ่มขึ้นทีละหน่วย ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มจะสอดคล้องกับกฎการการลดน้อยถอยลงของอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม (Law of diminishing marginal utility) โดยกฎดังกล่าวมีว่า เมื่อผู้บริโภคได้บริโภคสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งเพิ่มมากขึ้นแล้ว ความพึงพอใจที่ได้รับจากการบริโภคสินค้านั้นจะลดลงตามลำดับ แม้ว่าอรรถประโยชน์รวมจะเพิ่มขึ้นก็ตาม ตัวอย่าง เมื่อผู้บริโภคได้ดื่มน้ำแก้วที่ ๑ อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มเท่ากับ ๑๐ ยูทิล เมื่อดื่มน้ำแก้วที่ ๒ อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มจะลดลงเหลือ ๕ ยูทิล หากได้ดื่มน้ำแก้วที่ ๓,๔ ไปเรื่อย อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มจะลดลงอีกไปเรื่อยๆ เช่นเดียวกัน

๒.๒.๓ การประยุกต์ทฤษฎีอรรถประโยชน์ในด้านตัวเลข เพื่อให้เกิดความเข้าใจในทฤษฎีอรรถประโยชน์มากขึ้น ลองศึกษารณคดีตัวอย่าง ดังนี้

นาย ก. รู้สึกกระหายน้ำ มีความต้องการบริโภคน้ำเป็นอย่างมาก เมื่อนาย ก. ได้ดื่มน้ำแก้วที่ ๑ ย่อมมีความรู้สึกพึงพอใจเป็นอย่างมาก อรรถประโยชน์ของน้ำแก้วที่ ๑ ที่นาย ก. ได้รับสามารถนับเป็นหน่วยได้ ๑๐ ยูทิล และเมื่อนาย ก. ได้รับน้ำแก้วที่ ๒ ความพึงพอใจของนาย ก. ต่อน้ำแก้วที่ ๒ อาจลดลงเพราะได้น้ำแก้กระหายไปแล้ว ๑ แก้ว ดังนั้น อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มของน้ำแก้วที่ ๒ จะลดลงเหลือ ๕ ยูทิล แต่อรรถประโยชน์รวมจะเท่ากับ ๑๕ ยูทิล เพราะรวมอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มของน้ำทั้ง ๒ แก้วเข้าด้วยกัน สมมติต่อไปว่า นาย ก. ได้รับน้ำเพิ่มขึ้นอีกเป็นแก้วที่ ๓ และแก้วที่ ๔ อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มของน้ำแก้วที่ ๓,๔...ย่อมจะลดลงตามลำดับ จนเหลือเท่ากับ ๐ นั่นคือ นาย ก. ไม่มีความพึงพอใจที่จะบริโภคน้ำอีกต่อไป หากขึ้นบริโภคอีกต่อไป ระดับความพึงพอใจของนาย ก. ที่มีต่อน้ำ หรืออรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มอาจติดลบได้ แต่อรรถประโยชน์รวมก็ยังคงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ตามอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มของน้ำที่ได้รับในแต่ละแก้ว เมื่อถึงจุดสูงสุดที่ระดับอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มเท่ากับ ๐ แล้ว อรรถประโยชน์รวมจึงค่อยๆ ลดลงเรื่อยๆ

ตารางที่ ๒.๑ แสดงปริมาณสินค้าและบริการที่ผู้บริโภคได้รับอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มและอรรถประโยชน์รวม

ปริมาณสินค้าและบริการที่ได้รับ (น้ำ/แก้วที่)	อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม (MU)	อรรถประโยชน์รวม (TU)
๑	๑๐	๑๐
๒	๕	๑๕
๓	๐	๑๕ (จุดที่ TU สูงสุด)
๔	-๕	๑๐

MU แสดงถึงกฎการลดน้อยถอยลงของอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม

การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคจากทฤษฎีอรรถประโยชน์ดังกล่าว เป็นการวิเคราะห์ภายใต้แนวคิดการวิเคราะห์อรรถประโยชน์ที่สามารถนับจำนวนได้ ยังมีการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคจากทฤษฎีอรรถประโยชน์อีกแนวคิดหนึ่ง คือ การวิเคราะห์อรรถประโยชน์ที่สามารถเรียงลำดับได้ ดังนี้

ข้อสมมติฐานเบื้องต้นเกี่ยวกับแนวคิดนี้ คือ

๑) ผู้บริโภคทุกคนมีรายได้จำกัด โดยทั่วไปผู้บริโภคจะเลือกซื้อสินค้าโดยใช้ความพึงพอใจเป็นตัวกำหนด แต่เนื่องจากผู้บริโภคมีรายได้จำกัด ดังนั้น ในการเลือกซื้อสินค้า จึงมักจะตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าที่มีราคาถูกกว่า เช่น นาย ข. ชอบรับประทานข้าวหอมมะลิ แต่เนื่องจากมีรายได้จำกัด นาย ข. จึงเลือกซื้อข้าวชนิดอื่นแทนข้าวหอมมะลิ เป็นต้น

๒) ผู้บริโภคจะต้องเป็นผู้ที่มีเหตุผลและสามารถจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังได้ และตัดสินใจได้ว่าควรเลือกซื้อสินค้าชนิดใด

๓) ผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อสินค้าที่ให้ประโยชน์สูงมากกว่าสินค้าที่ให้ประโยชน์ต่ำ ในการเลือกซื้อสินค้าจะเลือกซื้อสินค้าที่ให้ประโยชน์จากมากไปหาน้อย^๒

จากข้อมูลเชิงวิชาการที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ว่า ทฤษฎีอรรถประโยชน์ หมายถึง การตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคภายใต้รายได้ที่มีจำกัดนั้น ผู้บริโภค มักจะคำนึงถึงราคาของสินค้าและบริการมากกว่าคุณภาพของสินค้าและบริการ ในขณะเดียวกัน ผู้บริโภคมักจะมีการเรียงลำดับความสำคัญในการเลือกซื้อสินค้า โดยให้ความสำคัญกับประโยชน์ที่จะได้รับจากสินค้าและบริการจากมากไปหาน้อย

๒.๓ นโยบายด้านการเกษตรของจังหวัดปัตตานี

ผู้วิจัยได้รวบรวมนโยบายด้านการเกษตรของจังหวัดปัตตานี ดังนี้

๒.๓.๑ ความสำคัญด้านนโยบายการเกษตร

๑) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ฯ ได้ดำเนินนโยบายส่งเสริมการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่อินทรีย์ ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปลายปี ๒๕๕๗ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในการยกระดับสินค้าเกษตรอินทรีย์ให้เป็นที่แพร่หลายมากขึ้น ในขณะเดียวกัน โครงการฯ ยังส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มชาวนาตามนโยบายการทำนาแปลงใหญ่ให้เกษตรกรรายย่อยรวมกลุ่มและรวมพื้นที่การผลิตเป็นแปลงขนาดใหญ่ หรือ ไรท์เบอร์รี่ วัลเลย์ เพื่อช่วยให้เกษตรกรเข้าถึงข้อมูลแหล่งทุน ทรัพยากรและการตลาด ง่ายต่อการจัดการผลผลิตให้มีประสิทธิภาพและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ตลอดจนช่วยให้เกษตรกรมีอำนาจการต่อรองมากขึ้นในการซื้อหาปัจจัยการผลิต รวมไปถึงการทำตลาดด้วย^๓

๒) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ได้ให้คำแนะนำและช่วยเหลือเกษตรกรในการจัดการกลุ่ม การจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนหรือสหกรณ์การเกษตรในพื้นที่ เพื่อความร่วมมือ

^๒ วันรัชย์ มิ่งมณีนาคิน, **หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๘, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๒๗๖-๒๘๐.

^๓ ชุตติมา บุญยประภัสร์, **นโยบายส่งเสริมการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่**, แหล่งที่มา: <http://www.advancedbizmagazine.com>, สืบค้นวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

และการบริหารงานของกลุ่มเกษตรกรที่มีประสิทธิภาพสูงสุด และก่อให้เกิดการพึ่งพาตนเองได้ของกลุ่มเกษตรกร เกิดการพัฒนาทักษะความสามารถในการบริหารจัดการ และชุมชนมีความเข้มแข็ง ให้การสนับสนุนเงินสำหรับการรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรในโครงการ ในรูปแบบของเงินกู้อัตราดอกเบี้ยต่ำ และดำเนินการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนภาคีอื่นๆ ตามความจำเป็นและเหมาะสมเพื่อให้โครงการสามารถบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายได้^๔

๒.๓.๒ นโยบายการส่งเสริมการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่

ในส่วนของจังหวัดปัตตานี ได้มีการส่งเสริมการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ให้แก่เกษตรกร ซึ่งแบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ

๑) แบบปรับลดพื้นที่ปลูกข้าว เนื่องจากพื้นที่การเกษตรของชาวนาในพื้นที่จังหวัดปัตตานีเป็นพื้นที่นาลิก มีประชากร ๓๐ ราย ต่อพื้นที่นา ๓๐๐ไร่ ทางภาครัฐจึงเสนอแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวที่ไม่เหมาะสมเป็นเกษตรกรรมทางเลือกอื่น โดยการปรับเปลี่ยนจากการปลูกข้าว ไปปลูกพืชที่เหมาะสมกับพื้นที่ ตามสภาพพื้นที่และสอดคล้องกับความต้องการของตลาด

๒) แบบแปลงใหญ่ จากนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในการส่งเสริมระบบเกษตรแบบแปลงใหญ่ ที่มุ่งปรับเปลี่ยนระบบการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ขนาดใหญ่ เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรรายย่อย มาสู่การรวมกลุ่มที่สามารถใช้เครื่องมือ เครื่องจักรกลมาช่วยในการผลิต เข้าถึงเทคโนโลยีได้มากขึ้น มีความสามารถในการจัดการการผลิตผลผลิตอย่างมืออาชีพ ทำให้คุณภาพสินค้าได้มาตรฐานเท่าเทียมกัน สามารถเข้าถึงการตลาดและมีอำนาจต่อรองทางการตลาดสูงขึ้น นอกจากนี้ ได้เน้นดำเนินการตามนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ใน ๔ ด้าน ประกอบด้วย ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิตต่อไร่ เพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการผลผลิตข้าวของชุมชนแบบครบวงจร และการเชื่อมโยงตลาดระหว่างเกษตรกร ผู้ประกอบการสหกรณ์การเกษตร เพื่อให้ชาวนาจำหน่ายข้าวเปลือกในราคาที่เป็นธรรม เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพผลผลิต^๕

๒.๓.๓ นโยบายการฟื้นฟูนาร้าง

นโยบายการฟื้นฟูนาร้าง เกษตรอำเภोजังหวัดปัตตานี ได้จัดทำแผนการฟื้นฟูนาร้างอยู่ต่อเนื่อง แต่สาเหตุที่ยังมีพื้นที่นาร้าง ให้เห็นอยู่ คือ

๑) เกษตรกรทำนาลดลง เพราะส่วนใหญ่เป็นแรงงานสูงอายุ ขาดการสานต่อในอาชีพ การเปลี่ยนไปทำอาชีพอื่นที่ให้ผลตอบแทนมากกว่า

๒) ปัจจัยและต้นทุนการผลิตข้าวสูง

๓) เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือครองขนาดเล็กทำเพื่อบริโภค จึงไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการพัฒนาการผลิต

^๔ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, นโยบายการส่งเสริมการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่, แหล่งที่มา: <http://www.riceberryvalley.org/index.php/org-riceberry-valley>, สืบค้นวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

^๕ อนันต์ สุวรรณ, เกษตรแปลงใหญ่, แหล่งที่มา: https://www.technologychaoban.com/marketing/article_๖๖๘๑, สืบค้นวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

- ๔) ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ต่ำ
- ๕) การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการน้ำ มีน้อย
- ๖) บางพื้นที่เป็นที่ไม่เหมาะสมในการทำนา (ดินเปรี้ยว ดินเค็ม)
- ๗) เกษตรกรปลูกพันธุ์ข้าวที่ไม่เป็นที่ต้องการของตลาด
- ๘) สภาพภูมิอากาศมีการเปลี่ยนแปลง น้ำท่วม ฝนแล้ง
- ๙) ไม่มีแหล่งรับซื้อผลผลิตขนาดใหญ่ในพื้นที่
- ๑๐) มีการระบาดของโรค แมลง สัตว์ ศัตรูพืช วัชพืช ทำให้ผลผลิตข้าวเสียหาย
- ๑๑) สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่บางส่วน
- ๑๒) การขยายตัวของชุมชนเมืองส่งผลกระทบต่อการใช้พื้นที่ทำนา^๖

จากข้อมูลเชิงนโยบายที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ว่า นโยบายด้านการเกษตรของจังหวัดปัตตานี คือ นโยบายของรัฐที่ส่งเสริมการปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่ แนวทางการส่งเสริมของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร การส่งเสริมการปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่ให้แก่เกษตรกรของจังหวัดปัตตานี และนโยบายการฟื้นฟูนาร้าง มีส่วนสำคัญที่สนับสนุนส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาให้ความนิยมในการปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่เพิ่มขึ้น

๒.๔ ทฤษฎีการตลาด

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการตลาด มีดังต่อไปนี้

๒.๔.๑ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการตลาด

๑) ความหมายด้านการตลาด

สารานุกรมเสรี กล่าวถึง การตลาด คือ กระบวนการของการสื่อสารคุณค่าของผลิตภัณฑ์หรือบริการไปยังลูกค้า การตลาดอาจถูกตีความว่าเป็นศิลปะแห่งการขายสินค้าในบางครั้ง แต่การขายนั้นเป็นส่วนเล็ก ๆ ส่วนหนึ่งของการตลาด การตลาดอาจถูกมองว่าเป็นหน้าที่ขององค์กรและกลุ่มกระบวนการเพื่อการผลิต การส่งสินค้าและการสื่อสารคุณค่าไปยังลูกค้า และการจัดการความสัมพันธ์ต่อลูกค้า ในทางที่เป็นประโยชน์แก่องค์กรและผู้ถือหุ้น การจัดการการตลาดเป็นศิลปะของการเลือกตลาดเป้าหมาย ตลอดจนการได้มาและการรักษาลูกค้า ผ่านทางการจัดหาคุณค่าของลูกค้าที่เหนือกว่า^๗

๒) ประเภทของการตลาด

ก) ตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ ในสภาพที่เป็นจริงจะเป็นการยากที่ตลาดสินค้าใดจะมีลักษณะครบถ้วนทุกประการจนจัดเข้าเป็นตลาดแข่งขันสมบูรณ์ที่แท้จริงได้ แม้จะมีตลาดบางตลาดที่มีผู้นับว่ามีลักษณะของตลาดแข่งขันสมบูรณ์ เช่น ตลาดหุ้น ก็เป็นเพียงการอนูโลมเท่านั้น การศึกษาตลาดแข่งขันสมบูรณ์ในหน่วยที่ผ่านมาจะช่วยเป็นแนวทางในการเปรียบเทียบ และชี้ให้เห็นความแตกต่างของสภาพการณ์ที่เป็นจริงมากกว่าที่จะใช้อธิบายว่าตลาดที่เป็นจริงมีลักษณะการแข่งขัน

^๖ คอรีเยาะ เสนาะจิต, นโยบายการปลูกข้าว แบบปรับลดพื้นที่ปลูกข้าว, แหล่งที่มา: <http://kasetombun.chaiyaphum.doac.go.th/๑..df>, สืบค้นวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

^๗ สารานุกรมเสรี, การตลาด, แหล่งที่มา: <https://th.wikipedia.org/wik>, สืบค้นวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

สมบูรณ์ เรื่องนี้สามารถชี้ให้เห็นได้ว่าตลาดในสภาพที่เป็นจริงมีลักษณะของการแข่งขันไม่สมบูรณ์มากกว่าเป็นตลาดแข่งขันสมบูรณ์ โดยเปรียบเทียบสถานที่เป็นจริงตรงกับลักษณะของตลาดแข่งขันสมบูรณ์ ได้ดังนี้

(๑) จำนวนผู้ซื้อและผู้ขายในตลาดมักจะมีจำนวนไม่มากพอ จึงอาจจะสามารถทำให้เกิดอิทธิพลเหนือราคาสินค้าได้ เพราะผู้ขายโดยทั่วไป มีแนวโน้มที่จะหาทางขัดขวางการเข้ามาผลิตแข่งขันของผู้ผลิตรายใหม่ๆ ด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง และด้วยแนวโน้มของลักษณะการผลิตในปัจจุบันที่เน้นการใช้ทุน (capital intensive) ก็มีส่วนจัดการผลิตแข่งขันของผู้ที่มีทุนไม่เพียงพอ นอกจากนี้ในสินค้าบางชนิด เช่น สินค้าและบริการสาธารณูปโภคต่างๆ เป็นต้นว่า ไฟฟ้า ประปา รัฐบาลอาจเข้ามาทำการผูกขาดในการผลิต หรือในบางกรณีแม้รัฐจะไม่ผูกขาดในการผลิตก็อาจยินยอมให้บุคคลอื่นผูกขาดในการผลิตได้ เป็นต้นว่า การสัมปทานการทำป่าไม้หรือเหมืองแร่แก่ผู้ผลิตเพียงหนึ่งรายหรือสองรายจากการผูกขาด หรือการยินยอมให้มีการผูกขาดโดยรัฐยอมมีผลให้ราคาสินค้าเปลี่ยนแปลงไปได้ ถ้าผู้ขายน้อยรายเหล่านั้นเปลี่ยนแปลงปริมาณการขายก็จะทำให้ผู้ขายได้เข้ามามีบทบาทในการกำหนดราคาสินค้าอันมิใช่ลักษณะของตลาดแข่งขันสมบูรณ์ ในทำนองเดียวกัน ผู้ซื้ออาจรวมตัวกันเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองในการซื้อสินค้าให้สูงขึ้นและในกรณีเช่นว่านี้ ผู้ซื้อก็จะมีบทบาทในการกำหนดราคาสินค้าได้ เช่น การรวมตัวกันของพ่อค้าคนกลางในการรับซื้อพืชผลเกษตรกรรมจากชาวไร่ ชาวนา เป็นต้น

(๒) ในสายตาของผู้ซื้อสินค้าต่างๆ จะมีลักษณะที่ไม่เหมือนกันทุกประการ แม้ว่าสินค้าสองยี่ห้อจะมีส่วนประกอบของสินค้าที่เหมือนกันทุกประการ ความแตกต่างในยี่ห้อและความพยายามของผู้ผลิตสินค้าแต่ละยี่ห้อในการโฆษณาชี้ชวนให้ผู้บริโภคเห็นว่าสินค้าของตนเหนือกว่าสินค้านยี่ห้ออื่น จะเป็นผลให้ผู้บริโภคเกิดความรู้สึกว่าสินค้าแต่ละยี่ห้อที่ต่างกันและไม้อาจใช้แทนกันได้อย่างสมบูรณ์ ยิ่งการโฆษณาของผู้ผลิตประสบความสำเร็จมากขึ้นเพียงใด ความเชื่อของผู้บริโภคว่าสินค้าแต่ละยี่ห้อมีความแตกต่างกันก็จะยิ่งมากขึ้นเพียงใด

(๓) ในความเป็นจริงทั้งผู้ซื้อและผู้ขายมีอายุถึงความเป็นไปของตลาดอย่างสมบูรณ์ได้ เพราะการจะสามารถรู้ถึงความคลาดเคลื่อนในทันทีที่เกิดขึ้นในตลาดได้นั้น ผู้ซื้อและผู้ขายจะต้องคอยสอดส่องและสืบค้นข้อมูลอยู่ตลอดเวลา อันเป็นการสิ้นเปลืองทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย ดังนั้นจึงยากที่จะมีผู้ซื้อคนใดออกสืบถามราคาสินค้าหรือข้อมูลอื่นๆ จากร้านขายปลีกต่างๆ ทุกร้าน ว่าร้านใดขายสินค้าในราคาแตกต่างจากผู้ขายรายอื่นๆ หรือไม่ ในทำนองเดียวกันกับผู้ขายปลีกเองก็ยากที่จะมีความรู้ครบถ้วนว่าผู้ซื้อหรือผู้ขายรายอื่นๆ ซื้อขายสินค้ากันในราคาเท่าใด

(๔) การเข้าออกจากรอุตสาหกรรมในความเป็นจริงมิได้เป็นไปโดยเสรีด้วยเหตุผลอันใดอันหนึ่ง โดยทั่วไปกฎหมายจะให้ความคุ้มครองแก่ผู้ผลิตซึ่งเป็นผู้ค้นคิดสิ่งประดิษฐ์หรือวิธีการใหม่ๆ ในช่วงเวลาหนึ่ง เพื่อมิให้ผู้ผลิตรายอื่นๆ เข้ามาผลิตสินค้าชนิดเดียวกันแข่งขัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนับสนุนให้มีการคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ ให้เกิดความก้าวหน้าทางวิทยาการ ในช่วงที่กฎหมายให้ความคุ้มครองอยู่นี้ ผู้ผลิตรายอื่นๆ ที่ปรารถนาจะเข้ามาในอุตสาหกรรมจะไม่อาจทำได้ หรือในกรณีที่รัฐผูกขาดหรือยินยอมให้มีการผูกขาดการผลิตสินค้าบางชนิด การเข้ามาผลิตแข่งขันในอุตสาหกรรมจะไม่อาจทำได้ หรือในกรณีที่รัฐผูกขาดหรือยินยอมให้มีการผูกขาดการผลิตสินค้าบางชนิด การเข้ามาผลิตแข่งขันในอุตสาหกรรมก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้เช่นนั้น นอกจากนั้นในบาง

กรณีแม้จะไม่มีข้อห้ามการเข้ามาผลิตแข่งขัน การเข้ามาผลิตในอุตสาหกรรมก็อาจถูกขัดขวางโดยปริยายจากความจำเป็นที่จะต้องใช้ทุนจำนวนมากหรือใช้เทคนิคการผลิตขั้นสูง ซึ่งเกินความสามารถของผู้ผลิตรายอื่นๆ ที่จะจัดหาได้

(๕) การโยกย้ายปัจจัยการผลิตก็มีได้เป็นไปโดยเสรี เป็นต้นว่าบรรดาคนงานมักจะลังเลใจที่จะย้ายถิ่นที่อยู่ แม้ว่าค่าแรงในสองท้องถิ่นจะแตกต่างกันก็ตาม จากสถานการณ์ที่เป็นจริงตลาดโดยทั่วไปจึงมีลักษณะของความไม่สมบูรณ์มากบ้างน้อยบ้างแล้วแต่กรณีราคาสินค้าชนิดเดียวกันในตลาดจึงแตกต่างกันออกไป

นอกจากนี้ยังแบ่งตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ อีก ๒ แบบ คือ

ตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์แบ่งตามจำนวนผู้ขาย แบ่งออกเป็น ๓ แบบ ดังนี้
แบบที่ ๑ ตลาดผูกขาด (Monopoly) เป็นตลาดที่มีผู้ขายเพียงรายเดียวทำการผลิตสินค้าที่ไม่มีสินค้าอื่นทดแทนได้ออกจำหน่าย และการเข้ามาผลิตแข่งขันในอุตสาหกรรมเป็นสิ่งที่ไม่สามารถเกิดขึ้นได้

แบบที่ ๒ ตลาดผู้ขายน้อยราย (Oligopoly) เป็นตลาดที่มีผู้ขายเพียงสองสามรายทำการผลิตสินค้าที่แตกต่างกัน แต่สามารถใช้แทนกันได้ออกจำหน่าย การเข้ามาผลิตแข่งขันในอุตสาหกรรมหรือการออกจากอุตสาหกรรมเป็นไปโดยเสรี

แบบที่ ๓ ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด (Monopolistic Competition) เป็นตลาดที่มีผู้ขายจำนวนมากผลิตสินค้าที่แตกต่างกัน แต่สามารถใช้แทนกันได้ออกจำหน่าย การเข้ามาผลิตแข่งขันในอุตสาหกรรมหรือการออกจากอุตสาหกรรมเป็นไปโดยเสรี

ตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์แบ่งตามจำนวนผู้ซื้อ แบ่งออกเป็น ๓ แบบ ดังนี้
แบบที่ ๑ ตลาดผูกขาด (Monopsony) โดยปกติมักจะมีการระบุเพิ่มเติมว่าเป็นตลาดผูกขาดในการซื้อ เพื่อให้ต่างจากตลาดผูกขาดในการขาย ในตลาดลักษณะนี้จะมีผู้ซื้อสินค้าเพียงรายเดียวที่ทำการซื้อสินค้าอยู่ในตลาด การเข้ามาของผู้ซื้อรายอื่นๆ ในตลาดไม่อาจเกิดขึ้นได้

แบบที่ ๒ ตลาดผู้ขายน้อยราย (Oligopoly) เป็นการตลาดที่มีผู้ซื้อเพียงสองสามรายทำการซื้อสินค้าอยู่ในตลาด

แบบที่ ๓ ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด (Monopolistic Competition) ซึ่งหมายถึงตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดในการซื้อ อันประกอบด้วยผู้ซื้อจำนวนมาก (แต่ไม่มากถึงระดับตลาดแข่งขันสมบูรณ์) ทำการซื้อสินค้าอยู่ในตลาด^๕

ข) ตลาดผูกขาด (Monopoly) คือ ตลาดที่มีหน่วยธุรกิจแต่เพียงหน่วยเดียวทำการผลิตสินค้าที่ไม่มีสินค้าอื่นใช้แทนได้เลยออกจำหน่าย เราเรียกหน่วยธุรกิจดังกล่าวว่าผู้ผูกขาด (monopolist) และในกรณีนี้ผู้ผูกขาดกับอุตสาหกรรมคือสิ่งเดียวกัน กล่าวคือ ในอุตสาหกรรมจะประกอบด้วยผู้ผลิตเพียงรายเดียว การที่สภาพการผูกขาดของผู้ผูกขาดจะดำรงอยู่นั้น ย่อมหมายถึงว่า การเข้ามาผลิตแข่งขันในอุตสาหกรรมของผู้ผลิตรายใหม่ๆ เป็นสิ่งที่กระทำไม่ได้จะด้วยเหตุผลอันใดอันหนึ่ง กฎหมายห้ามหรือการที่ผู้ผูกขาดมีปัจจัยการผลิตที่จำเป็นต้องใช้ในการ

^๕ นราทิพย์ ชูติวงศ์, **ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๒๕๘-๒๖๐.

ผลิตแต่เพียงผู้เดียว เป็นต้น ดังนั้นเราอาจจะบุคลิกของที่สำคัญของตลาดผูกขาดออกได้เป็น ๓ ลักษณะใหญ่ๆ ด้วยกัน คือ ๑) มีหน่วยธุรกิจเพียงหน่วยเดียวผลิตสินค้าออกจำหน่าย ๒) สินค้าที่ทำการซื้อขายในตลาดไม่มีสินค้าอื่นใช้แทนได้เลย ๓) การเข้ามาผลิตแข่งขันในอุตสาหกรรมไม่อาจทำได้

(๑) ตลาดผูกขาดผู้ค้ารายเดียว ในสภาพที่เป็นจริงนั้น เราจะพบการผลิตจำนวนไม่น้อยที่มีหน่วยธุรกิจหรือผู้ผลิตเพียงรายเดียวผลิตสินค้าออกจำหน่ายในตลาด และการเข้ามาผลิตแข่งขันในตลาดอาจทำได้ ดังเช่น การผลิตบุหรี่ยี่ห้อของโรงงานยาสูบ การผลิตประปาของประปานครหลวง การให้บริการการเดินทางทางอากาศของบริษัทการบินไทย แต่อย่างไรก็ตามเราก็ไม่ถึงกับกล่าวได้ว่าสินค้าและบริการของผู้ผูกขาดเหล่านี้ไม่มีสินค้าอื่นใช้แทนได้เลย ความสามารถในการใช้แทนกันของสินค้าโดยปกติจะมีอยู่ตลอดเวลา เพียงแต่ว่าในกรณีของการผูกขาดนี้ ความสามารถในการใช้แทนกันของสินค้าจะมีน้อยมากจนแทบไม่ต้องคำนึง ในระหว่างบุหรี่ยี่ห้อกับยาเส้นที่มวนใบตองของไทยก็คงมีความสามารถในการใช้แทนกัน อยู่แต่ระดับหนึ่งเท่านั้น อันที่จริงอำนาจของผู้ผูกขาดส่วนหนึ่งจะอยู่ที่ลักษณะสินค้าของผู้ผูกขาดที่ไม่มีสินค้าอื่นใช้แทนได้นี้เอง

(๒) ตลาดกึ่งผูกขาด บางครั้งเรียกกันว่า ตลาดผู้ขายมาราย ในตลาดลักษณะนี้จะประกอบด้วยลักษณะใหญ่ ๓ ประการ คือ ๑) มีหน่วยธุรกิจจำนวนมากผลิตสินค้าออกจำหน่ายในตลาด ๒) สินค้าที่ผู้ผลิตแต่ละรายทำการผลิตจะแตกต่างกัน แต่สามารถใช้แทนกันได้ ๓) การเข้ามาผลิตแข่งขันในตลาด หรือการออกจากตลาดสามารถทำได้โดยเสรี^๔

ค) ตลาดผู้ขายน้อยราย

(๑) การรวมตัวระหว่างหน่วยธุรกิจ แนวโน้มลักษณะหนึ่งที่มีมักเกิดขึ้นในตลาดผู้ขายน้อยราย คือ การรวมตัวกันระหว่างหน่วยธุรกิจต่างๆ ที่อยู่ในตลาดเพื่อดำเนินนโยบายอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบที่จะมีต่อกันและกัน การรวมตัวดังกล่าวอาจจะเป็นไปโดยเปิดเผยในรูปของคาร์เทลหรือทรัสต์ หรือในกรณีที่กฎหมายห้ามการรวมตัวหน่วยธุรกิจก็อาจมีการตกลงกันอย่างลับๆ หรือโดยนัยที่จะดำเนินนโยบายเหมือนกัน เมื่อหน่วยธุรกิจต่างๆ มารวมเข้าด้วยกันเช่นนี้ก็เปรียบได้กับการตัดสินใจเพียงหน่วยเดียว มีลักษณะเหมือนกับการผูกขาด นโยบายที่จะกำหนดขึ้นซึ่งหน่วยธุรกิจทุกหน่วยจะต้องปฏิบัติตาม คือ การดำเนินการเพื่อจะทำการกำไรรวมของกลุ่มสูงสุด หลังจากนั้นจึงจะนำกำไรรวมมาจัดสรรให้กับหน่วยธุรกิจแต่ละรายตามข้อตกลงของกลุ่ม ปัญหาที่มักเกิดขึ้นกับการรวมตัวของหน่วยธุรกิจในลักษณะที่กล่าวถึงนี้ จะเกิดขึ้นกันเรื่องของการจัดสรรโควตา ไม่ว่าจะเป็นโควตาการผลิต การขาย หรือกำไร เป็นการยากที่การจัดสรรที่เกิดขึ้นจะเป็นไปในลักษณะที่ก่อให้เกิดความพอใจแก่ทุกฝ่ายได้ ดังนั้น ในขณะที่หน่วยธุรกิจในตลาดผู้ขายน้อยราย มีแนวโน้มที่จะรวมตัวกันเพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบจากการดำเนินนโยบายโดยอิสระ โดยการรวมกลุ่มดำเนินนโยบายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนั้น ก็มีแนวโน้มที่กลุ่มหน่วยธุรกิจเหล่านี้จะแตกแยกออกจากกันจากความไม่พึงพอใจในนโยบายที่กำหนดให้ใช้ร่วมกัน และต้องการความมีอิสระในการตัดสินใจของตนเอง และถ้าได้ดำเนินนโยบายโดยอิสระไปสักระยะหนึ่ง ถ้าเกิดปัญหาการกระทบกระทั่งกันที่รุนแรง ก็อาจเกิดแนวโน้มที่จะรวมเข้าด้วยกันใหม่อีกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนั้น ก็มีแนวโน้มที่กลุ่มหน่วยธุรกิจเหล่านี้จะแตกแยกออกจากกันจากความไม่พึงพอใจในนโยบายที่กำหนดให้ใช้ร่วมกัน และต้องการความมีอิสระในการตัดสินใจของตนเอง และถ้าได้ดำเนินนโยบายโดย

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗๖.

อิสระไปสักกระยะหนึ่ง ถ้าเกิดปัญหาการกระทบกระทั่งกันที่รุนแรง ก็อาจเกิดแนวโน้มที่จะรวมเข้าด้วยกันใหม่อีก

(๒) การรักษาราคาให้คงที่ แนวโน้มอีกลักษณะหนึ่งที่เกิดขึ้นในตลาดผู้ขายน้อยราย คือ การตรึงราคาสินค้าไว้ที่ราคาใดราคาหนึ่งไม่เปลี่ยนแปลง แบบจำลองที่ใช้อธิบายสภาพการณ์อันนี้เป็นแบบจำลองของพอล สวีซี (Paul Sweezy) นักเศรษฐศาสตร์ชาวอิตาลี ที่เรียกว่าแบบจำลอง เส้นอุปสงค์หักงอ (Kinked Demand Curve Model) อย่างไรก็ตาม แม้จะไม่ใช้เส้นอุปสงค์ในการวิเคราะห์ ก็สามารถอธิบายโดยใช้เหตุผลได้ว่าทำไมราคาสินค้าในตลาดผู้ขายน้อยรายนี้จึงมีแนวโน้มคงที่ ดังได้กล่าวแล้วว่าในตลาดผู้ขายน้อยรายนี้ ความขึ้นอยู่ระหว่างกันและกันของหน่วยธุรกิจแต่ละรายมีสูงมาก การดำเนินนโยบายของหน่วยธุรกิจรายหนึ่งๆ จะส่งผลกระทบต่อไปยังหน่วยธุรกิจรายอื่นๆ จนทำให้หน่วยธุรกิจรายอื่นๆ ต้องเปลี่ยนแปลงนโยบายของตนบ้างเพื่อรับกับผลกระทบที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามเป็นที่เชื่อได้ว่าการเปลี่ยนแปลงนโยบายของหน่วยธุรกิจรายหลังๆ เสียประโยชน์ หน่วยธุรกิจรายหลังๆ คงไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงนโยบายของตนแต่อย่างใด ถ้าการเปลี่ยนแปลงนโยบายของหน่วยธุรกิจรายแรกทำให้ตนได้ประโยชน์สูงขึ้น ดังนั้นถ้าหน่วยธุรกิจในตลาดผู้ขายน้อยรายรายหนึ่งเพิ่มราคาสินค้าของตนให้สูงขึ้น ผู้ซื้อที่เคยซื้อสินค้าของหน่วยธุรกิจรายนี้จำนวนไม่น้อยก็จะหันไปซื้อสินค้าจากผู้ขายรายอื่น ซึ่งมีราคาโดยเปรียบเทียบที่ต่ำกว่าในขณะนี้ ยอดขายของหน่วยธุรกิจอื่นในตลาดก็จะสูงขึ้น การขึ้นราคาสินค้าของผู้ขายน้อยรายแรกจึงให้ผลในทางที่ดีแก่ผู้ขายรายอื่นๆ และผู้ขายรายอื่นๆ ก็ไม่มีความจำเป็นใดๆ ที่จะขึ้นราคาสินค้าตามเมื่อหน่วยธุรกิจอื่นไม่ขึ้นราคาสินค้าตามการขึ้นราคาของหน่วยธุรกิจรายแรก ราคาสินค้าของหน่วยธุรกิจหน่วยแรกก็จะแพงกว่าหน่วยธุรกิจอื่นๆ และยอดขายก็จะลดลงอย่างมาก รายได้รวมก็จะลดลงในทางตรงกันข้าม ถ้าหน่วยธุรกิจหน่วยแรกลดราคาสินค้าของตนลง ราคาสินค้าของหน่วยธุรกิจก็จะถูกกว่าหน่วยธุรกิจอื่นๆ ผู้ที่เคยซื้อสินค้าจากหน่วยธุรกิจหน่วยอื่นๆ ก็จะหันมาหาผู้ขายรายนี้ ทำให้ยอดขายของหน่วยธุรกิจอื่นๆ ลดลงอย่างเห็นได้ชัด เมื่อเป็นเช่นนี้หน่วยธุรกิจอื่นก็จะปรับนโยบายของตนโดยการลดราคาสินค้าลงมาบ้าง ดังนั้นลูกค้าที่จะหันมาหาผู้ขายรายแรกก็ไม่มีข้อจูงใจใดๆ ต่อไปอีก เพราะขณะนี้ราคาสินค้าของหน่วยธุรกิจทุกหน่วยโดยเปรียบเทียบต่ำลงพอกๆ กัน การลดราคาสินค้าของหน่วยธุรกิจรายแรกจึงไม่มีผลทำให้ปริมาณขายเพิ่มสูงขึ้นเท่าใด เมื่อหน่วยธุรกิจแต่ละหน่วยไม่ได้ประโยชน์ใดๆ จากการเพิ่มหรือลดราคาสินค้าของตน หน่วยธุรกิจ แต่ละหน่วยจึงมีแนวโน้มที่จะตรึงราคาไว้ ณ ระดับเดิมไม่เปลี่ยนแปลง นอกจากจะมีเปลี่ยนแปลงไปทั้งกลุ่ม

(๓) การแข่งขันโดยไม่ใช้ราคา อันตรายที่ร้ายแรงอันหนึ่งที่อาจเกิดขึ้นในตลาดผู้ขายน้อยราย คือ การแข่งขันกันลดราคา ที่เรียกว่า สงครามราคา (price war) ถ้าหน่วยธุรกิจรายใดรายหนึ่งได้เริ่มทำการลดราคาสินค้าของตน จะโดยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือด้วยเหตุผลอื่นใด แล้วทำให้เกิดคลื่นของการลดราคาแข่งขันกันขึ้นแล้ว คลื่นดังกล่าวยากที่จะยุติลงได้ และในท้ายที่สุดจะนำมาซึ่งความเสียหายแก่หน่วยธุรกิจทุกหน่วยที่เข้าร่วมในสงครามราคานั้นของการแข่งขัน และหันไปการวิธส่งเสริมการขายอื่นๆ ที่ไม่ใช่ราคา การแข่งขันที่ไม่ใช่ราคาอาจทำได้โดยการปรับเปลี่ยนรูปแบบตัวสินค้า เปลี่ยนแปลงวิธีการขาย แจกของแถม จับฉลากรางวัลอื่นๆ แล้วแต่ที่หน่วยธุรกิจจะคิดค้นวิธีใดได้ หน่วยธุรกิจรายใดที่ริเริ่มวิธีการส่งเสริมการขายที่เป็นที่นิยมของลูกค้าก็จะมียอดขายเพิ่มขึ้น แต่อย่างไรก็ตามดังได้กล่าวเน้นถึงผลกระทบซึ่งกันและกันของการดำเนิน

นโยบายของหน่วยธุรกิจแต่ละราย จะพบว่าในระยะยาวแล้วในท้ายที่สุดส่วนแบ่งตลาดของหน่วยธุรกิจแต่ละรายก็จะไม่แตกต่างไปจากเดิมมากนัก เพราะเมื่อหน่วยธุรกิจรายใดประสบความสำเร็จในการดึงดูดลูกค้าจากผู้ขายรายอื่นได้ หน่วยธุรกิจที่ถูกกระทบกระเทือนก็จะพยายามหามาตรการที่จะดึงดูดลูกค้าของตนกลับไปและอาจดึงดูดลูกค้าบางส่วนของคู่แข่งไปด้วย เพียงแต่ว่าผู้เริ่มนโยบายขึ้นก่อนก็อาจมียอดขายเพิ่มขึ้นช่วงหนึ่งก่อนผู้อื่นเท่านั้น

(๔) การเป็นผู้นำด้านราคา เนื่องจากความเกรงการดำเนิน

นโยบายที่จะก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบแก่ตน หน่วยธุรกิจในตลาดผู้ขายน้อยรายมักมีแนวโน้มที่จะเลือกให้หน่วยธุรกิจรายใดรายหนึ่งเป็นผู้นำทางราคา หน่วยธุรกิจที่จะเป็นผู้นำราคา (Price leader) นี้ อาจจะเป็นหน่วยธุรกิจรายใหญ่ที่สุดในตลาด หรือเป็นหน่วยธุรกิจที่มีต้นทุนต่อหน่วยต่ำสุด หรือไม่ก็เป็นหน่วยธุรกิจที่มีประสิทธิภาพสูงอยู่ในวงธุรกิจก็ได้ การเป็นผู้นำราคานี้เป็นแนวโน้มอีกแบบหนึ่งที่สามารถเกิดขึ้นในตลาดผู้ขายน้อยราย

(๕) การใช้ทฤษฎีเกมส์ในการกำหนดนโยบาย การใช้ทฤษฎีเกมส์

(Games Theory) ในการกำหนดนโยบายในตลาดผู้ขายน้อยรายนี้ มาจากหลักที่ว่าเมื่อธุรกิจแต่ละรายในตลาดผู้ขายน้อยรายต่างมีความขึ้นแก่กัน การที่หน่วยธุรกิจหนึ่งๆ ดำเนินนโยบายอันใดอันหนึ่งแล้วจะได้ผลอย่างไรนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับว่าคู่แข่งอื่น ๆ ดำเนินนโยบายอย่างไรด้วย ดังนั้นการจะเลือกดำเนินนโยบายใดของหน่วยธุรกิจในตลาดนี้จึงต้องใช้หลักการคาดคะเนนโยบายของคู่แข่งกันไปพร้อมๆ กัน ก่อนที่จะจบการวิเคราะห์ตลาด ควรได้มีการศึกษาเปรียบเทียบผลของตลาดต่างๆ ที่มีต่อปริมาณการผลิตราคา ตลอดจนการใช้ปัจจัยการผลิตในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งการเปรียบเทียบจากปลายสองด้าน คือ ของตลาดแข่งขันสมบูรณ์กับตลาดผูกขาด แล้วพิจารณาตลาดที่อยู่กึ่งกลางไปพร้อมๆ กัน^{๑๐}

๒.๔.๒ กฎของอุปสงค์และอุปทาน

๑) อุปสงค์ คือ ปริมาณความต้องการสินค้า ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง โดยความต้องการดังกล่าวนี้ต้องเป็นความต้องการที่สามารถจ่ายได้ (willingness to pay) หรือต้องเป็นอุปสงค์ที่มีศักยภาพ (effective demand) โดยทั่วไปมักใช้เพื่อแสดงความสัมพันธ์กับระดับราคา โดยอุปสงค์จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับระดับราคา กล่าวคือ เมื่อระดับราคาสินค้าเพิ่มขึ้น ความต้องการสินค้าชนิดนั้นจะลดลง อย่างไรก็ตามคำว่าอุปสงค์ชนิดนี้อาจใช้ได้กับทั้งบุคคล และระดับประเทศได้ เช่น อุปสงค์มวลรวม (aggregated demand) ซึ่งหมายถึงความต้องการสินค้าและบริการทั้งประเทศ (เศรษฐศาสตร์มหภาค)

๒) อุปทาน คือ ปริมาณเสนอขายสินค้า ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง (และต้องมีความสามารถในการผลิตปริมาณสินค้าในระดับการผลิตที่ยินดีเสนอขายด้วย) อุปทานในที่นี้อาจใช้หมายถึง หน่วยผลิต ผู้ผลิต ก็ได้ โดยปริมาณอุปทานจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับระดับราคา กล่าวคือ เมื่อระดับราคาสินค้าเพิ่มขึ้น ผู้ขายจะยินดีเสนอขายสินค้าในปริมาณที่เพิ่มขึ้น^{๑๑}

จากข้อมูลเชิงวิชาการที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ว่า การที่สินค้าจะสามารถจำหน่ายได้และมีรายได้เพียงพอกับต้นทุนที่ลงทุนไปนั้น การเข้าใจลักษณะของ

^{๑๐} อ่างแล้ว. ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค. หน้า ๒๘๒-๒๘๕.

^{๑๑} อ่างแล้ว. ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค. หน้า ๒๕๐.

ตลาดแต่ละประเภทเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจก่อนการผลิตสินค้าให้สอดคล้องกับความต้องการซื้อของผู้บริโภค รวมถึงจำนวนคู่แข่งในตลาดแต่ละประเภท ซึ่งหากบางตลาดมีคู่แข่งจำนวนมาก จะทำให้การจำหน่ายสินค้าเกิดการแข่งขันสูง แต่หากสามารถจำหน่ายสินค้าในตลาดที่มีคู่แข่งน้อยราย จะสามารถจำหน่ายสินค้าได้มากกว่า แต่เมื่อถึงระดับหนึ่ง ผู้แข่งก็จะค่อยๆ เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนกลายเป็นตลาดที่มีคู่แข่งจำนวนมากเช่นกัน

๒.๕ แนวคิดพฤติกรรมกรรมการบริโภค

แนวคิดที่เกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค มีดังต่อไปนี้

๒.๕.๑ ความหมายของการบริโภค

สารานุกรมเสรี อธิบายว่า การบริโภค มีความหมายว่า การใช้สิ่งที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ต่อตัวเอง โดยสิ่งที่มีอยู่นั้นจะเสื่อมสลาย ร่อยหรอ หรือหมดไปชั่วระยะเวลาหนึ่ง และอาจต้องหาสิ่งใหม่มาเพิ่มเติมเมื่อต้องการใช้อีก มักใช้คู่กับคำว่า การอุปโภค หมายถึง การใช้สิ่งที่มีอยู่แต่จะหมดไป หรือสามารถทดแทนได้เรื่อยๆ โดยไม่ต้องไปสรรหา รวมเรียกว่า การอุปโภคบริโภค ส่วนนี้ใช้นั้นรวมเรียกกันว่า ผู้บริโภค (Consumer)

ในความหมายที่วิกิพีเดีย อธิบายนั้น มีคำว่า การใช้ “สิ่งที่มีอยู่” ในทางเศรษฐศาสตร์ สิ่งที่มีอยู่นั้น หมายถึง สินค้าและบริการที่สามารถบริโภคได้ ดังนั้น จึงมักพบเห็นคำว่า การบริโภคสินค้าและบริการอยู่บ่อยๆ^{๑๒}

ประไพพิศ เตียตระกูลวิวัฒน์ ให้ความหมายว่า การบริโภค (Consumption) หมายถึง การกินหรือการใช้สินค้าหรือบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์โดยตรง เช่น การรับประทานอาหาร การใช้บริการช่างตัดผม การใช้บริการทางการแพทย์ หรือการใช้บริการโดยสารประจำทาง เป็นต้น^{๑๓}

จากข้อมูลเชิงวิชาการที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ว่า การบริโภค หมายถึง หมายถึง การกินหรือการใช้สินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์หรือเพียงให้เกิดประโยชน์ต่อตัวเอง ผู้ที่กินหรือใช้สินค้าและบริการนั้น เรียกว่า ผู้บริโภค

๒.๕.๒ ลักษณะของสินค้าและบริการเพื่อการบริโภคตามพฤติกรรมของผู้บริโภค

พฤติกรรมของผู้บริโภค (Consumer behavior) ว่าเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการซื้อและการใช้สินค้า เพื่อตอบสนองความต้องการส่วนตัวหรือครัวเรือน โดยศึกษาจากพฤติกรรมของผู้บริโภคว่า จะซื้ออะไร ซื้อทำไม ซื้ออย่างไร จำนวนมากน้อยเท่าใด และมีวัตถุประสงค์อะไรในการซื้อ โดยทั่วไปพฤติกรรมของผู้บริโภค มักจะคำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้ในการซื้อและใช้สินค้า เพื่อตอบสนองความต้องการส่วนตัวหรือครัวเรือนดังกล่าว คือ

๑) ความจำเป็นและประโยชน์การใช้สอย

^{๑๒} สารานุกรมเสรี, การบริโภค, แหล่งที่มา: <https://th.wikipedia.org/wiki>, สืบค้นวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

^{๑๓} ประไพพิศ เตียตระกูลวิวัฒน์, กิจกรรมทางเศรษฐกิจ, แหล่งที่มา: <https://www.nectec.or.th/schoolnet/library/create-web/๑๐๐๐๐/sociology/๑๐๐๐๐-๕๖๐๒.html>, สืบค้นวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

- ๒) มาตรฐานของสินค้า คุณภาพของสินค้า เช่น การมี อย. มอก.
- ๓) ปริมาณของสินค้าเมื่อเทียบกับสินค้าชนิดเดียวกัน
- ๔) ราคาสินค้าต่อหน่วย
- ๕) ระยะเวลาในการรับประกันสินค้า
- ๖) อายุการใช้งานของสินค้า
- ๗) อะไหล่ วัสดุที่ใช้ซ่อมแซม
- ๘) ความสวยงาม ความคงทน และความสะดวกในการเคลื่อนย้ายของ ภาชนะ หีบห่อ
- ๙) วัน เดือน ปีที่ผลิต และวันหมดอายุ
- ๑๐) บริการหลังการขาย^{๑๔}

จากข้อมูลเชิงวิชาการที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ว่า พฤติกรรมของผู้บริโภค จะพิจารณาเลือกซื้อและใช้สินค้าและบริการ หากตอบสนองต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคได้ ย่อมทำให้การตัดสินใจซื้อและใช้สินค้าง่ายขึ้น

๒.๖ แนวคิด ที่เกี่ยวข้องกับอิทธิบาท ๔

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับหลักอิทธิบาท ๔ มีดังต่อไปนี้

๒.๖.๑ ความหมายของอิทธิบาท ๔

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวถึงความหมายของอิทธิบาท ๔ ไว้ดังนี้ อิทธิบาท ๔ หมายถึง ธรรมที่เป็นเครื่องให้ถึงความสำเร็จหรือทางแห่งความสำเร็จมี ๔ ประการ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ฉันทะ คือ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น วิริยะ คือ ความเพียรพยายาม จิตตะ คือความเอาใจใส่ในสิ่งนั้น วิมังสา คือ ความไตร่ตรองสอบสวนพิจารณาหรือหมายความว่า พากเพียรทำ เอาจิตฝึกฝน ใช้ปัญญาสอบสวน นี่เป็นอิทธิบาท ๔^{๑๕}

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ได้กล่าวถึงความหมายของอิทธิบาท ๔ ไว้ดังนี้ อิทธิบาท ๔ คือ บทของพระธรรมเช่นว่าจะมีฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ที่เรียกว่าอิทธิบาทนี้ต้องมีและมีได้โดยไม่รู้สีกตัวคนที่มีการทำงานย่อมทำงานด้วยความพอใจความขยันขันแข็งความเอาใจใส่ใคร่ครวญอยู่เสมออันเรียกว่าเขามีอิทธิบาททั้งสี่ประการนั้นอยู่โดยไม่รู้สีกตัว^{๑๖}

พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักอิทธิบาท ๔ ไว้ดังนี้อิทธิบาท คือ ทางจะไปสู่ความสำเร็จ ๔ ประการ คือ ๑) ฉันทะ ความพอใจ ๒) วิริยะ

^{๑๔} ราช ศิริวัฒน์, แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริโภค, แหล่งที่มา:

<https://doctemple.wordpress.com>, สืบค้นวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

^{๑๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, ๒๕๔๙), หน้า ๑๓, อ้างใน พูนสุข ภูสุข, ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการฝ่ายอัยการสำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๓๓.

^{๑๖} พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), การงานที่เป็นสุข, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๙), หน้า ๓๐, อ้างใน เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๓.

ความเพียร ๓) จิตตะ ความเอาใจใส่ ๔) วิมังสา ไตร่ตรองค้นคว้าในสิ่งนั้นๆ ถ้าเรารักสิ่งนั้น เอาใจใส่สิ่งนั้น มันก็ก้าวหน้า การคิดการทำก็ก้าวหน้าต่อไปเพราะเรารักสิ่งนั้นถ้าไม่รักมันก็ไปไม่ได้^{๑๗}

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักอิทธิบาท ๔ ไว้ดังนี้ อิทธิบาท ๔ คือ ใช้คุณธรรมนำทางสู่ความสำเร็จที่ตนประสงค์ต้องมีความพึงพอใจมีความเพียรมีสมาธิจึงทำให้เกิดปัญญาและหัวใจของการบริหารเชิงพุทธที่สำคัญที่สุดคือพรหมวิหาร ๔ ต้องมีทั้งเมตตา กรุณา ให้ความช่วยเหลือสั่งสอนผู้น้อยให้เรียนรู้ที่จะอยู่ได้ด้วยตนเองมีมิตตา ปล่อยให้เขาเติบโตได้ไม่เข้าการแทรกแซงและอุเบกขา รู้จักความพอดีปล่อยวางฝึกจิตให้พอเพียงในสิ่งที่มีที่เป็นนี้คือหลักธรรมประจำใจที่จะช่วยให้เราดำรงชีวิตและบริหารงานได้อย่างที่ประเสริฐและบริสุทธิ์^{๑๘}

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล) ได้กล่าวถึงความหมายของอิทธิบาท ๔ ไว้ดังนี้ อิทธิบาท ๔ คือ หลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จในการกระทำกิจการงานหรือการอาชีพ ประการแรก อิทธิบาทแปลความว่าทางแห่งความสำเร็จกล่าวคือข้อปฏิบัติให้บรรลุความสำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพนั่นเอง^{๑๙}

พระราชปัญญาภิกขุ (สุบิน เขมियो) ได้กล่าวถึงความหมายของอิทธิบาท ๔ ไว้ดังนี้ อิทธิบาท ๔ คือคุณธรรมเครื่องให้สำเร็จตามประสงค์หรือสิ่งประสงค์คนในโลกนี้ย่อมต้องการสิ่งที่ประสงค์แห่งชีวิตกันคนละหลายรูปแบบแต่สิ่งประสงค์ที่คนต้องการตรงกันคือทรัพย์ ยศ และผลงาน ทรัพย์เป็นสิ่งประสงค์ที่สำคัญยิ่งของชีวิตเพราะทรัพย์เป็นสิ่งอาศัยใช้สอยในการดำรงชีวิตประจำวัน ทรัพย์มีอยู่ ๒ ประการ คือ ทรัพย์สิน๑ ทรัพย์สมบัติ๑ ทรัพย์สินคือเงินตราสำหรับใช้จ่ายซื้อขาย แลกเปลี่ยนอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค ทรัพย์สมบัติ คือ บ้านเรือน ที่ดิน ที่นา ที่สวน เครื่องใช้ต่างๆ เป็นต้น^{๒๐}

พระครูโสภณปริยัติสุธี (ศรีบรรดกร ธิธมฺโม) ได้กล่าวถึงความหมายของอิทธิบาท ๔ ไว้ดังนี้ อิทธิบาท ๔ เป็นหัวข้อธรรมที่นำศึกษาเหตุเพราะประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าได้ใช้หมวดธรรมข้อนี้พัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าโดยเฉพาะประเทศอุตสาหกรรมซึ่งมาจากคำ

^{๑๗} พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ), **พจนานุกรมธรรมของท่านปัญญานันทะ**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา), หน้า ๑๕๐, อ้างแล้ว, พูนสุข ภูสุข, ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการฝ่ายอัยการสำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, หน้า ๓๓.

^{๑๘} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **ธรรมในใจของนักบริหารไฮโซ**, หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, (๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๑), อ้างแล้ว, พูนสุข ภูสุข, ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการฝ่ายอัยการสำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, หน้า ๓๓.

^{๑๙} พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล), **ความสำเร็จ หลักธรรมสู่ความสำเร็จและสันติสุข**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๕), หน้า ๙, อ้างแล้ว, พูนสุข ภูสุข, ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการฝ่ายอัยการสำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, หน้า ๓๔.

^{๒๐} พระราชปัญญาภิกขุ (สุบิน เขมियो), **ประมวลบทพระธรรมเทศนา**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมศาสนา, ๒๕๒๘), หน้า ๒๖๐, อ้างแล้ว, พูนสุข ภูสุข, ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการฝ่ายอัยการสำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, หน้า ๓๔.

ว่า อุตสาหะ แปลว่าความเพียรพยายาม ประเทศที่ใช้ความเพียรพยายามในการสร้างกรรมให้เกิดขึ้น หรือประเทศที่ใช้อิทธิบาท ๔ ในการสร้างประเทศสูง^{๒๑}

ปิ่น มุทุกันต์ ได้กล่าวถึงความหมายของอิทธิบาท ๔ ไว้ดังนี้ อิทธิบาทแบ่งได้ คือ อิทธิ แปลว่า ทางปฏิบัติ รวมกันเข้าเป็นศัพท์เดียว อิทธิบาท แปลว่า ทางปฏิบัติเพื่อให้บังเกิดฤทธิ์ ฤทธิ์ของคนสามัญก็คือการทำงานให้สำเร็จสมประสงค์เพราะฉะนั้นอิทธิบาทจึงแปลว่าคุณเครื่องสำเร็จ ตามประสงค์หรืออีกอย่างคือ ปฏิบัติหาแห่งความสำเร็จ^{๒๒}

สุชีพ ปุญญานุภาพ ได้กล่าวถึงความหมายของอิทธิบาท ๔ ไว้ดังนี้ อิทธิบาท ๔ คือ คุณเครื่องให้บรรลุความสำเร็จ ๔ อย่างด้วยกัน ได้แก่ ๑) ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น ๒) วิริยะ ความเพียร ๓) จิตตะ เอาใจฝักใฝ่ ๔) วิมังสา ใช้ปัญญาพิจารณาสอบสวนแล้วแสดงความต่างกัน เพียงฝ่ายพระอภิธรรมเจริญโลกุตตรธรรมประกอบด้วยอิทธิบาท^{๒๓}

บุญมี แทนแก้วและคณะ ได้กล่าวถึงความหมายของอิทธิบาท ๔ ไว้ดังนี้ หลัก อิทธิบาท ๔ หมายถึง ธรรมอันเป็นทางแห่งความสำเร็จปฏิบัติงานได้ผลสำเร็จตามความประสงค์ เรียกว่า “อิทธิบาท” มี ๔ อย่าง คือ

- ๑) ฉันทะ คือ ความพอใจในสิ่งนั้น
- ๒) วิริยะ คือ ความเพียรประกอบในสิ่งนั้น
- ๓) จิตตะ คือ ความเอาใจใส่ในสิ่งนั้น
- ๔) วิมังสา คือ ความหมั่นตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น^{๒๔}

จากข้อมูลเชิงวิชาการที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ว่า ความหมายและความสำคัญของหลักอิทธิบาท ๔ หมายถึง คุณเครื่องที่นำไปสู่ความสำเร็จ คำสอนทาง พระพุทธศาสนาซึ่งเป็นแหล่งยึดเหนี่ยวจิตใจสำหรับผู้ที่ต้องการความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย ฉันทะ คือ ความพอใจ วิริยะ คือ ความพากเพียร จิตตะ คือ ความเอาใจใส่ และวิมังสา คือ การไตร่ตรอง ซึ่งหากผู้ใดสามารถนำไปปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน จะสามารถเข้าสู่ความสำเร็จในหน้าที่การงาน และชีวิตส่วนตัวได้

๒.๖.๒ องค์ประกอบของหลักอิทธิบาท ๔

^{๒๑} พระครูโสภณปริยัติสุธี (ศรีบรรดรร ธิธมโม), **รัฐศาสตร์ในพระไตรปิฎก**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๖๓, อ้างแล้ว, พูนสุข ภูสุข, ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการฝ่ายอัยการสำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, หน้า ๓๕.

^{๒๒} ปิ่น มุทุกันต์, **แนวสอนธรรมะตามหลักสูตรนักเรียนธรรมตรี**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๒๒๖, อ้างแล้ว, พูนสุข ภูสุข, ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการฝ่ายอัยการสำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, หน้า ๓๕.

^{๒๓} สุชีพ ปุญญานุภาพ, **พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๖๗๖, อ้างแล้ว, พูนสุข ภูสุข, ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการฝ่ายอัยการสำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, หน้า ๓๕.

^{๒๔} บุญมี แทนแก้วและคณะ, **พุทธศาสตร์-ปรัชญา**, (กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส. พรินต์ติ้งเฮาส์, ๒๕๓๘), หน้า ๑๕๔, อ้างแล้ว, พูนสุข ภูสุข, ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการฝ่ายอัยการสำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, หน้า ๓๕-๓๖.

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของหลักอิทธิบาท ๔ จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเข้าถึงหลักอิทธิบาท ๔ อย่างถ่องแท้ทั้งนี้ได้นักวิชาการที่ได้รับการยกย่องจากบุคคลทั่วไปในด้านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท ๔ ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักอิทธิบาท ๔ ไว้ดังนี้

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของอิทธิบาท ๔ ไว้ดังนี้

๑) ฉันทะ แปลว่า ความพอใจ ได้แก่ ความมีใจรักใคร่สิ่งที่ทำและพอใจใฝ่รักในจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้นอยากทำสิ่งนั้นๆ ให้สำเร็จอยากให้งานนั้นหรือสิ่งนั้นบรรลุ พุดง่าย ๆ ว่ารักงาน และรักจุดหมายของงานพุดให้ลึกกลงไปในทางธรรมว่าความรักความใฝ่ใจปรารถนาต่อภาวะดีงามเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ของสิ่งนั้นๆ ของงานนั้นๆอยากทำให้สำเร็จผลตามจุดหมายที่ดีงามนั้นเมื่อเห็นสิ่งนั้นหรืองานนั้นกำลังเดินหน้าไปสู่จุดหมายก็เกิดปิติเป็นความเอิบอิ่มใจครั้นสิ่งหรืองานที่ทำนั้นบรรลุจุดหมายก็รับสมนัสเป็นความฉ่ำชื่นใจที่พร้อมด้วยความรู้สึกโปร่งโล่งผ่องใสเบิกบานแผ่ออกไปเป็นอิสระไร้ขอบเขตถ้าสามารถปลุกเร้า ฉันทะ ให้เกิดอย่างแรงกล้า เกิดความรักในคุณค่าความดีงามความสมบูรณ์ของสิ่งนั้นหรือจุดหมายนั้นอย่างเต็มที่แล้ว คนก็จะทุ่มเทชีวิตและจิตใจอุทิศให้แก่สิ่งนั้นเมื่อรักแท้ก็มอบใจให้อาจถึงขนาดยอมสละชีวิตเพื่อสิ่งนั้นได้ เมื่อมีฉันทะนำแล้วก็ต้องการทำสิ่งนั้นให้ดีที่สุดให้สำเร็จผลอย่างดีที่สุดของสิ่งนั้นของงานนั้นไม่หวั่นพะวงกับสิ่งล่อเร้าหรือผลตอบแทนทั้งหลายจิตใจก็มุ่งมั่นแน่วแน่มั่นคงในการดำเนินสู่จุดหมายเดินเรียบสม่ำเสมอไม่ชานไม่ส่ายฉันทสมาธิ จึงเกิดขึ้นโดยในนี้ และพร้อมกับปธานสังขาร คือ ความเพียรสร้างสรรค์ก็ย่อมเกิดควบคู่มาด้วย

๒) วิริยะ แปลว่า ความอดทน แกล้วกล้า บากบั่น ก้าวไป ใจสู้ ไม่ย่อท้อ ไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรคความยากลำบากเมื่อคนรู้ว่าสิ่งใดมีคุณค่าควรแก่การบรรลุถึงถ้าวิริยะเกิดขึ้นแก่เข้าแล้ว แม้ได้ยินว่าจุดหมายนั้นจะลู่ถึงได้ยากนักก็มีอุปสรรคมากหรืออาจใช้เวลาเท่านั้นปีเท่านั้นเดือนเขาก็ไม่ท้อถอยกลับเห็นเป็นสิ่งท้าทายที่เขาจะเอาชนะให้ได้ทำให้สำเร็จคนที่มีความเพียรเท่ากับมีแรงหนุนเวลาทำงานหรือปฏิบัติธรรมก็ตามจิตใจจะแน่วแน่นมั่นคงพุ่งตรงต่อจุดหมายสมาธิก็เกิดขึ้นได้เรียกว่าเป็นวิริยสมาธิพร้อมทั้งมีปธานสังขาร คือ ความเพียรสร้างสรรค์เข้าประกอบคู่ไปด้วยกัน

๓) จิตตะ แปลว่า ความคิดจดจ่อ หรือเอาใจฝักใฝ่ ได้แก่ ความมีจิตผูกพันจดจ่อเฝ้าคิดเรื่องนั้นใจอยู่กับงานนั้นไม่ปล่อยไม่ห่างไปไหน ถ้าจิตตะเป็นไปอย่างแรงกล้าในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรืองานอย่างใดอย่างหนึ่งคนผู้นั้นจะไม่สนใจไม่รับรู้เรื่องอื่นๆ ใครพูดอะไรเรื่องอื่นๆ ไม่สนใจแต่ถ้าพูดเรื่องงานนั้นจะสนใจเป็นพิเศษทันทีบางทีจัดทำเรื่องนั้นงานนั้นขลุกง่วนอยู่ได้ทั้งวันทั้งคืนไม่เอาใจใส่ร่างกายการแต่งเนื้อแต่งตัวอะไรเกิดขึ้นก็ไม่สนใจเรื่องอื่นเกิดขึ้นใกล้ๆ บางทีก็ไม่รู้ทำงานลิมวันลิมคืนลิมกินลิมนอนความมีใจฝักใฝ่ เช่นนี้ ย่อมนำไปสู่สมาธิเกิดขึ้นจิตจะแน่วแน่นแนบสนิทในกิจที่ทำมีมากำลังมาก เฉพาะสำหรับกิจนั้นเรียกว่าเป็นจิตตสมาธิพร้อมกันนั้นก็เกิดปธานสังขาร คือ ความเพียรสร้างสรรค์ร่วมสนับสนุนไปด้วย

๔) วิมังสา แปลว่า ความสอบสวนไตร่ตรอง ได้แก่ การใช้ปัญญาพิจารณาหมั่นใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลยบกพร่องหรือขัดข้องเป็นต้นในกิจที่ทำ รู้จักทดลองและคิดค้นหาทางแก้ไขปรับปรุงข้อนี้เป็นการใช้ปัญญาชักนำสมาธิซึ่งจะเห็นได้ไม่ยากคนมีวิมังสาเป็นพวกชอบคิดค้นหาเหตุผลชอบสอบสวนทดลองเมื่อทำอะไรก็คิดพิจารณาทดสอบไปเช่นคิดว่าผลนี้เกิดจากสาเหตุอะไรทำไมจึงเป็นอย่างนี้ผลคราวนี้เกิดจากปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบเหล่านี้

เท่านั้นลองเปลี่ยนองค์ประกอบนั้นแล้วไม่เกิดผลอย่างที่คาดหมายเป็นเพราะอะไรจะแก้ไขที่จุดไหน ฯลฯ เป็นเหตุให้จิตแน่วแน่แล่นดิ่งไปกับเรื่องที่พิจารณาไม่ฟุ้งซ่านไม่วอกแวกและมีกำลังเรียกว่าวิมมังสาสมาธิซึ่งจะมีประธานสังขาร คือ ความเพียรสร้างสรรค์เกิดมาด้วยเช่นเดียวกับสมาธิข้ออื่นๆ^{๒๕}

พิฑูร มลิวัลย์ ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของอิทธิบาท ๔ ไว้ดังนี้ องค์ประกอบของอิทธิบาท ๔ ได้แก่

๑) ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น คือ เมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความพอใจด้วยความรักในสิ่งนั้นด้วยความเต็มใจไม่เบื่อหน่ายในกิจที่ทำ (เต็มใจ)

๒) วิริยะ ความเพียรประกอบสิ่งนั้น คือ เมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความขยันหมั่นเพียรด้วยความพยายาม เข้มแข็งอดทน ไม่ทอดทิ้งกิจที่ทำนั้น (แข็งใจ)

๓) จิตตะ ความเอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้นไม่วางธุระ คือ เมื่อทำสิ่งใดทำด้วยความรู้จักไตร่ตรองทำด้วยปัญญา รู้จักพิจารณาใคร่ครวญตรวจหาสาเหตุด้วยความรอบคอบ (เข้าถึง)

๔) วิมังสา ความหมั่นตรึกตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้นเมื่อทำสิ่งใดทำด้วยความรู้จักไตร่ตรองรู้จักพิจารณาใคร่ครวญรู้จักพินิจพิจารณา ทดลอง ทดสอบ (เข้าใจ)^{๒๖}

วิเชียร ชาบุตรบุญทริก ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของอิทธิบาท ๔ ไว้ดังนี้ องค์ประกอบของอิทธิบาท ๔ คือ

๑) ฉันทะ ความพอใจ ความยินดีหรือความเต็มใจที่จะกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

๒) วิริยะ ความพยายาม ความเพียรหรือความกล้าที่จะทุ่มเทชีวิตจิตใจให้การกระทำนั้นๆ โดยไม่มีคำว่าท้อแท้หรือเบื่อหน่าย

๓) จิตตะ ความสนใจ เอาใจใส่หรือตั้งใจในการกระทำนั้นๆ อย่างจริงจังโดยไม่ใส่ใจถึงปัญหาอุปสรรคอันจะเป็นเหตุให้เสียกำลังใจ

๔) วิมังสา การใช้ปัญญาพิจารณาตรวจสอบข้อดีข้อเสียข้อบกพร่องตลอดจนปัญหาอุปสรรคและวิธีแก้ไขอย่างมีเหตุผลว่าผลที่ปรากฏนั้นมีสาเหตุมาจากอะไร มิใช่ขยันอย่างไรๆ^{๒๗}

แสงอรุณ โปรงธุระ ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของอิทธิบาท ๔ ไว้ดังนี้ อิทธิบาท หมายถึง หลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งกิจการนั้นๆ ที่เรียกว่า อิทธิบาท (ธรรมให้ถึงความสำเร็จ) ซึ่งมี ๔ ข้อ คือ

^{๒๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พุทธธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๘๔๒-๘๔๔, อ้างแล้ว, พูนสุข ภูสุข, ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการฝ่ายอัยการสำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, หน้า ๓๖-๓๗.

^{๒๖} พิฑูร มลิวัลย์, **แบบเรียนวิชาธรรมและนักธรรมชั้นตรี**, (กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๙-๒๐, อ้างแล้ว, พูนสุข ภูสุข, ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการฝ่ายอัยการสำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, หน้า ๓๗-๓๘.

^{๒๗} วิเชียร ชาบุตรบุญทริก, **พุทธศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส. พรินติ้งเฮาส์, ๒๕๓๕), หน้า ๑๒๖, อ้างแล้ว, พูนสุข ภูสุข, ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการฝ่ายอัยการสำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, หน้า ๓๘.

๑) ฉันทะ มีใจรัก คือ พอใจจะทำสิ่งนั้นและทำด้วยใจรักต้องการทำให้เป็นผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจการหรืองานที่ทำมิใช่สักว่าทำพอให้เสร็จๆ หรือเพียงเพราะอยากได้รางวัลหรือผลกำไร

๒) วิริยะ พากเพียรทำ คือ ขยันหมั่นประกอบหมั่นกระทำสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ท้อถอย

๓) จิตตะ เอาจิตฝึกฝน คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิดไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งวุ่นเลื่อนลอยใช้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อยๆ เสมอๆ

๔) วิมังสา ใช้ปัญญาสอบสวน คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อที่ยังหย่อนเกินเลย บกพร่อง ขัดข้อง ในสิ่งที่ทำนั้นโดยรู้จักทดลอง วางแผน วัตถุประสงค์ วิเคราะห์แก้ไขปรับปรุง^{๒๘}

จากข้อมูลเชิงวิชาการที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ว่า องค์ประกอบของหลักอิทธิบาท ๔ หมายถึง ส่วนประกอบของหลักธรรมมีด้วยกัน ๔ ประการ ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ซึ่งจะอธิบายให้ทราบถึงกรอบการปฏิบัติตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกระบวนการ หากผู้ใดปฏิบัติตามองค์ประกอบของหลักอิทธิบาท ๔ ได้อย่างครบถ้วนก็ถือว่าเป็นผู้ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติงานอย่างแท้จริง

๒.๖.๓ ประโยชน์ของอิทธิบาท ๔

อิทธิบาท ๔ เป็นธรรมที่คอยสกัดกั้นอุปสรรคต่อความสำเร็จ และเป็นแรงเสริมกำลังใจที่คอยผลักดันการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ได้กล่าวถึงประโยชน์ของอิทธิบาท ๔ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

๑) ประโยชน์ของฉันทะ คือ ทำให้ไม่เบื่องานไม่ท้อแท้ ถ้าขาดฉันทะ ทำให้ขาดกำลังใจ เบื่องาน ทอดทิ้งงาน กลายเป็นคนจับจด ไม่ก้าวหน้า

๒) ประโยชน์ของวิริยะ คือ กำจัดความเกียจคร้าน ทำให้งานต่อเนื่อง ถ้าขาดวิริยะจะเป็นคนอ่อนแอ หนีที่ยากไปหาแต่ที่ง่าย ทำอะไร ไม่สำเร็จ

๓) ประโยชน์ของจิตตะ คือ ทำให้ทราบความเป็นไปของงานอยู่เสมอ เมื่อมีปัญหาสามารถแก้ไขเหตุการณ์ได้ทันทั่วทั้งที่ ถ้าขาดจิตตะงานอาจเสียหายได้โดยไม่รู้ตัวหรือรู้ตัวเมื่อสายเกินแก้ไขแล้ว

๔) ประโยชน์ของวิมังสา คือ ช่วยให้ทำงานไม่ผิดพลาดและทำให้มองเห็นลู่ทางที่จะทำงานให้ได้ผลดี ถ้าขาดวิมังสาจะทำงานผิดๆ ถูกๆ เปลืองทุน เปลืองแรง เปลืองเวลาและทำให้โง่เขลา^{๒๙}

^{๒๘} แสงอรุณ โปรงธุระ, พุทธศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายเอกสารตำรา สำนักส่งเสริมวิชาการสถาบันราชภัฏธนบุรี, ๒๕๓๙), หน้า ๒๒๘-๒๒๙, อ้างแล้ว, พูนสุข ภูสุข, ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการฝ่ายอำนวยการสำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, หน้า ๓๘-๓๙.

^{๒๙} วิเชียร พากเพียร, การสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านอิทธิบาท ๔ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖, ปริญญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ-ประสานมิตร, ๒๕๓๑), หน้า ๑๔๘-๑๕๐, อ้างแล้ว, พูนสุข ภูสุข, ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการฝ่ายอำนวยการสำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, หน้า ๓๙-๔๐.

จากข้อมูลเชิงวิชาการที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ว่า ประโยชน์ของหลักอิทธิบาท ๔ หมายถึง การมีหลักธรรมไว้คอยยึดเหนี่ยวจิตใจเพื่อให้เกิดความรัก ความพอใจ ความขยัน อดทน ความตั้งมั่น มีใจจดจ่อ และความไตร่ตรองในงานที่ปฏิบัติเป็นหลักธรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานโดยตรง สามารถวัดระดับความสำเร็จในงานได้อย่างแม่นยำ หากปฏิบัติตามกรอบหลักอิทธิบาท ๔ ได้ครบถ้วนก็ถือได้ว่าผลงานที่ได้รับนั้นประสบความสำเร็จ

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้าวไรท์เบอร์รี่ ดังนี้

จำปี บดกระโทก ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาปัจจัยการตลาดของข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดเชียงราย” ผลวิจัยพบว่า ได้มาจากการผสมข้ามพันธุ์ระหว่างข้าวเจ้าหอมนิลกับข้าวขาวดอกมะลิพันธุ์ ๑๐๕ จากการพัฒนาพันธุ์ข้าวพิเศษนี้ทำให้ข้าวไรท์เบอร์รี่มีลักษณะเมล็ดเรียวยาว มีสีม่วงเข้ม และมีกลิ่นหอม อย่างไรก็ตามข้าวไรท์เบอร์รี่ยังเป็นข้าวสายพันธุ์ใหม่และยังไม่เป็นที่รู้จักของตลาดผู้บริโภคในจังหวัดเชียงรายเหมือนข้าวหลายสายพันธุ์ที่มี อยู่ในท้องตลาด อีกทั้งราคาของข้าวไรท์เบอร์รี่ยังมีราคาสูงกว่าข้าวสายพันธุ์อื่นๆ จึงส่งผลให้การบริโภคข้าวไรท์เบอร์รี่ยังคงจำกัดอยู่ในวงแคบ แต่ในปัจจุบันผู้บริโภคตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่อาจส่งผลกระทบต่อปัญหาสุขภาพ ทำให้สินค้าเกษตรที่พึ่งพาสารเคมี เริ่มถูกปฏิเสธจากผู้บริโภค ด้วยเหตุนี้จึงก่อให้เกิดการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ซึ่งเป็นการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และปลอดภัยต่อสุขภาพของผู้บริโภค^{๓๐}

สาส์นชัย ฉมังวิภา และ อีระวัฒน์ จันทิก ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวไรท์เบอร์รี่ของผู้บริโภคในเขตอำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี” ผลวิจัยพบว่า ปัจจุบันสังคมไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ จึงทำให้คนไทยที่มีรายได้ระดับดีจึงหันมาดูแลสุขภาพมากขึ้น ปัจจุบันทางเลือกในการบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพมากมาย เช่น อาหารเสริม ผักออร์แกนิก รวมถึงข้าวไรท์เบอร์รี่ที่กำลังเป็นที่นิยมเพราะมีสรรพคุณทางยาสูง มีวิตามินหลายชนิดด้วยกัน ช่วยยับยั้งการเจริญเติบโตของเซลล์มะเร็ง ทั้งยังช่วยลดการเกิดโรคหลอดเลือดหัวใจอุดตัน จากเหตุผลที่กล่าวมา จึงทำให้คนไทยบางส่วนหันมาบริโภคข้าวไรท์เบอร์รี่มากขึ้นตามลำดับ^{๓๑}

ศุภวิทย์ วิทยาศาสตร์ข้าว มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้นำเสนอบทความเรื่อง “มุ่งพัฒนาเทคโนโลยีปรับปรุงพันธุ์สร้างเอกลักษณ์ข้าวไทย ก้าวไกลโภชนาการระดับโลก” ในรายงานได้นำเสนอเกี่ยวกับการปรับปรุงสายพันธุ์ข้าวชนิดใหม่ เพื่อเป็นทางเลือกหนึ่งของเกษตรกรในการสร้างรายได้เพิ่มขึ้น นั่นคือ ข้าวไรท์เบอร์รี่ โดยในปี ๒๕๕๗ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นผู้นำในการปรับปรุงพันธุ์ข้าวกล้องเพื่อเสริมภูมิคุ้มกันที่เรียกว่า “อีญีโอสดี” เช่น ข้าวที่มีสารต้านอนุมูลอิสระสูง

^{๓๐} จำปี บดกระโทก, การศึกษาปัจจัยการตลาดของข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดเชียงราย, วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, ๒๕๕๐), บทคัดย่อ.

^{๓๑} สาส์นชัย ฉมังวิภา และ อีระวัฒน์ จันทิก, การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวไรท์เบอร์รี่ของผู้บริโภคในเขตอำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี, บทคัดย่อ, เอกสารเผยแพร่ในการประชุมเชิงวิชาการระดับชาติและนานาชาติด้านบริหารธุรกิจ ครั้งที่ ๕ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ระหว่างวันที่ ๙-๑๐ มีนาคม ๒๕๖๐ ณ โรงแรม ดี เอ็มเพรส จังหวัดเชียงใหม่.

คือ สีนิล(เจ้าหอมนิล),ข้าวไรท์เบอร์รี่, ข้าวที่มีธาตุเหล็กสูงดัชนีน้ำตาลปานกลาง เช่น ข้าวสินเหล็ก และได้ร่วมงานกับสถาบันโภชนาการชั้นนำอย่างมหาวิทยาลัยมหิดลในการศึกษาเชิงโภชนาการบำบัดของผลิตภัณฑ์ข้าวโภชนาการสูงเหล่านี้อย่างเป็นทางการประกอบกับรสสัมผัสที่อร่อยและสีที่โดดเด่นจึงทำให้ข้าวไรท์เบอร์รี่ ได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว (สนับสนุนโดยคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ) ในช่วงเวลาเดียวกันที่นักปรับปรุงพันธุ์ข้าวแห่งมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ยังได้สร้างพันธุ์ข้าวหอมนาชลประทานที่รวมยีนกว่า ๑๐ ตำแหน่ง มารวมไว้ในข้าวหอมปิ่นเกษตร+๔ ที่มีผลผลิตสูงกว่า ๑ ตันต่อไร่ และมีดัชนีน้ำตาล ต่ำกว่าข้าวบัสมาติที่มีชื่อเสียงของอินเดีย ข้าวหอมปิ่นเกษตร+๔ จะเป็นความหวังของชาวนาในเขตชลประทานที่ต้องการพันธุ์ข้าวที่มีเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค ซึ่งหนึ่งในนโยบายการปรับปรุงสายพันธุ์ข้าวตระกูลนี้ คือ การปลูกข้าวให้เป็นธัญโอสธ นับว่าเป็นกลยุทธ์การตลาดข้าว Premium ที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้สูงสุดจากจากมือเกษตรกร เกษตรอินทรีย์เป็นระบบการปลูกข้าวที่ให้คุณภาพสูง เพราะมีความละเอียดอ่อนเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้เกษตรกรได้มากที่สุด ผลผลิตข้าวอินทรีย์จึงมีคุณภาพที่อุดมไปด้วยธาตุอาหารรอง, สารต้านอนุมูลอิสระ และ metabolites ที่เสริมความแข็งแรงตามธรรมชาติของมัน แต่อย่างไรก็ตาม การปลูกข้าวอินทรีย์จำเป็นต้องเริ่มจากชาวนาที่มี “อุดมคติ” จึงจะสำเร็จได้ ในปัจจุบันชาวนาที่มีอุดมการณ์เหล่านี้ได้ถูกระบบการจำหน่ายราคาข้าวทำลายไปเป็นจำนวนมากอย่างน่าเสียดาย^{๓๒}

สุจิตตา เรื่องรัศมี กนกวรรณ จัตวงษ์ และ ออบเชย วงศ์ทอง ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาสูตรขนมปังแซนด์วิชโดยใช้รำข้าวไรซ์เบอร์รี่ทดแทนแป้งสาลี” ผลวิจัยพบว่า ปัจจุบันแนวโน้มการเลือกรับประทานอาหารที่ดีมีประโยชน์ต่อสุขภาพสูงขึ้นเรื่อยๆ จึงส่งผลต่อผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพได้รับความนิยมสูงขึ้น ขนมปังแซนด์วิชเป็นขนมปังที่ผู้บริโภคส่วนใหญ่คุ้นเคยเนื่องจากขนมปังแซนด์วิชมีลักษณะเนื้อละเอียดนุ่ม สามารถรับประทานคู่กับเนยหรือแยมได้อย่างหลากหลายและรับประทานเป็นทั้งอาหารว่างและอาหารหลักได้ การพัฒนาขนมปังแซนด์วิชให้มีคุณค่าทางโภชนาการที่สูงขึ้นโดยนำรำข้าวที่เหลือทิ้งจากกระบวนการผลิตข้าวไรซ์เบอร์รี่มาทดแทนแป้งสาลีเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับรำข้าวไรซ์เบอร์รี่และเพิ่มคุณค่าทางโภชนาการให้ขนมปัง เป็นอาหารทางเลือกของผู้ที่รักสุขภาพเพราะมีสารต้านอนุมูลอิสระสูงถึง ๒๒๙-๓๐๔.๗ ไมโครโมลต่อกรัม และสารอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายมากมาย อาทิ แอนโทไซยานิน แบต้าแคโรทีน ธาตุเหล็ก ธาตุสังกะสี ฯลฯ ซึ่งสารเหล่านี้จะเพิ่มระดับโคเลสเตอรอลที่ดี ช่วยลดอัตราการเกิดโรคหลอดเลือดหัวใจอุดตัน โรคอ้วน เลือดข้น เลือดเป็นพิษ ป้องกันโรคเบาหวาน โรคกระดูกและข้อ อีกทั้งยังช่วยยับยั้งการเจริญเติบโตของเซลล์มะเร็งได้ดี รวมถึงชะลอความเสื่อมของเซลล์ ทำให้ลดรอยเหี่ยวย่น ผิวพรรณสดใส และช่วยให้เซลล์สมองทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น^{๓๓}

^{๓๒} ศูนย์วิทยาศาสตร์ข้าว มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, มุ่งพัฒนาเทคโนโลยีปรับปรุงพันธุ์ สร้างเอกลักษณ์ข้าวไทย ก้าวไกลโภชนาการระดับโลก, แหล่งที่มา: <http://dna.kps.ku.ac.th/v๒๐๑๖/index.php/article-rice-rsc-rgdu/๙๒-riceberry-model>, สืบค้นวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

^{๓๓} สุจิตตา เรื่องรัศมี กนกวรรณ จัตวงษ์ และออบเชย วงศ์ทอง, การพัฒนาสูตรขนมปังแซนด์วิชโดยใช้รำข้าวไรซ์เบอร์รี่ทดแทนแป้งสาลี, บทความวิจัย, เอกสารเผยแพร่ในวารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๑), หน้า ๑๒๕.

ชินจิต สีพญา ได้เรียบเรียงข้อมูลเกี่ยวกับคุณประโยชน์ข้าวไรท์เบอร์รี่เรื่อง **“ไรท์เบอร์รี่ ข้าวดี มีประโยชน์”** กล่าวคือ ข้าวไรท์เบอร์รี่มีธาตุเหล็ก และสารต้านอนุมูลอิสระสูง มีใยอาหารที่อยู่ในรำข้าวสูง จึงช่วยชะลอการดูดซึมน้ำตาล ทำให้ระดับน้ำตาลในเลือดขึ้นช้ากว่าการบริโภคข้าวกล้อง และข้าวขาวขัดสีทั่วไป จึงเหมาะกับผู้ป่วยเบาหวาน มีสรรพคุณช่วยลดระดับไขมันและคอเลสเตอรอล นอกจากนี้รำข้าวและน้ำมันรำข้าวไรท์เบอร์รี่ยังมีคุณสมบัติต้านอนุมูลอิสระที่ดี เหมาะสำหรับทำผลิตภัณฑ์อาหารเชิงบำบัดอีกด้วย เช่น ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารไฮเบอร์รี่ เป็นสารสกัดจากรำข้าวไรท์เบอร์รี่ที่วิจัยและพัฒนาโดยศูนย์วิทยาศาสตร์ข้าว มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ร่วมกับสถาบันวิจัยโภชนาการ และคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ผลิตออกมาในรูปแบบรำข้าวอัดเม็ด ซึ่งมีคุณสมบัติช่วยชะลอการเพิ่มของระดับน้ำตาลในเลือด ลดระดับคอเลสเตอรอล ช่วยรักษาสุขภาพหลอดเลือดแข็งจากการพอกพูนของกรดไขมันอิ่มตัว และยังมีโปรตีน ไขมันไม่อิ่มตัว ใยอาหาร วิตามิน บี ๑ สารต้านอนุมูลอิสระชนิดต่างๆ ที่ช่วยลดโอกาสเกิดมะเร็งลำไส้ มะเร็งเม็ดเลือดขาว และมะเร็งเต้านม^{๓๔}

จอมภัก คลังระหัด และคนอื่นๆ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง **“ผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ข้าวไรท์เบอร์รี่และช่องทางการจัดจำหน่าย กรณีศึกษาเกษตรกรเพื่อสุขภาพ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี”** ผลวิจัยพบว่า การทำนาแบบเกษตรอินทรีย์ช่วยลดต้นทุนหากเปรียบเทียบกับการทำนาแบบใช้สารเคมี การบริโภคผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการทำแบบเกษตรอินทรีย์จะเป็นผลิตภัณฑ์ที่ดีและปลอดภัยเนื่องจากไม่ใช้สารเคมี และข้าวที่ปลูกจากเกษตรอินทรีย์มีรสชาติดี อร่อย และเป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้นเรื่อยๆ และในอนาคตเกษตรกรที่ยังคงผลิตโดยใช้สารเคมีจะขายผลิตผลของตนเองได้ยากขึ้น เพราะผู้บริโภคหันมาใส่ใจสุขภาพมากยิ่งขึ้น ผลผลิตที่ปลอดภัยจึงเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคมากขึ้นตามไปด้วย ขณะเดียวกันเกษตรกรจะต้องมีตลาดรองรับผลผลิตของตนเอง เช่น การรวมกลุ่มเพื่อจัดจำหน่ายผลผลิตของสมาชิกในกลุ่ม เพื่อลดความยุ่งยากของพ่อค้าคนกลาง และสามารถกำหนดราคาขายได้ด้วยตนเอง^{๓๕}

จารุพรรณ ไบนาค รัตนพร วงศ์ภักดี และอนิชา สุขสมบูรณ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง **“การพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมจีนอบแห้งผสมข้าวไรท์เบอร์รี่”** ผลวิจัยพบว่า การพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของขนมจีนอบแห้งโดยการทดแทนแป้งข้าวไรท์เบอร์รี่และการเติมกัวร์มัน ในการทำขนมจีน จะช่วยให้เส้นขนมจีนมีความเหนียวขึ้น มีปริมาณเส้นใยหยาบ และมีสารอาหารอื่นๆ ที่ได้จากคุณประโยชน์ของข้าวไรท์เบอร์รี่มากมาย เช่น แอนโทไซยานิน ซึ่งเป็นสารต้านอนุมูลอิสระ ทำให้ขนมจีนอบแห้งที่มีส่วนผสมของข้าวไรท์เบอร์รี่มีคุณสมบัติเด่นทางโภชนาการสูงกว่าขนมจีนอบแห้งที่

^{๓๔} ชินจิต สีพญา, ไรท์เบอร์รี่ ข้าวดี มีประโยชน์, แหล่งที่มา: http://libm.dss.go.th/fulltext/dss_knowledge/bsti_๑๑_๒๕๕๘_Riceberry.pdf, สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๖๐

^{๓๕} จอมภัก คลังระหัด และคนอื่นๆ, ผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ข้าวไรท์เบอร์รี่และช่องทางการจัดจำหน่าย กรณีศึกษาเกษตรกรเพื่อสุขภาพ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี, บทความวิจัย, เอกสารเผยแพร่ในการประชุมวิชาการระดับชาติ ด้านการบริหารกิจการสาธารณะ ครั้งที่ ๔ วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ผลิตจากข้าวเจ้าทั่วไป จึงเป็นทางเลือกหนึ่งของการแปรรูปข้าวไรท์เบอร์รี่เป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ เพื่อสร้างรายได้เสริมให้แก่เกษตรกร และเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ขนมจีนได้อีกด้วย^{๓๖}

วัลย์ลิกา พลเสน ทิพวรรณ ลิ้มกฐ และ สมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมการผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดสุพรรณบุรี” ผลวิจัยพบว่า เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ จะเป็นกลุ่มที่ยอมรับนวัตกรรมการผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่อย่างรวดเร็ว มีการปรับตัว และยอมรับข้อมูลข่าวสารการเพาะปลูกด้วยวิธีการใหม่ๆ ซึ่งในช่วงแรกจะเน้นการปลูกเพื่อบริโภคในครัวเรือน แต่เมื่อมีผลผลิตต่อไร่สูงกว่าข้าวทั่วไปซึ่งเกิดจากการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ทำให้นำผลผลิตมาจำหน่ายและสามารถขายได้ราคาสูงกว่าข้าวทั่วไปเกือบสามเท่า จึงเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรหันมาปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่เพื่อการค้าเพิ่มขึ้น ซึ่งเกษตรกรได้รับความช่วยเหลือจากศูนย์วิจัยพันธุ์ข้าวลพบุรี ได้นำเมล็ดพันธุ์ข้าวไรท์เบอร์รี่ที่มีคุณสมบัติดีมาให้เกษตรกรได้เพาะปลูก และได้รับการถ่ายทอดเทคนิคการปลูกข้าวด้วยสารอินทรีย์จากสำนักงานเกษตรจังหวัด จึงทำให้ได้ข้าวที่ปลอดสารพิษตั้งแต่การเพาะปลูกจนกระทั่งการเก็บเกี่ยว ซึ่งปัญหาที่เกษตรกรประสบมากที่สุด คือ เรื่องปริมาณน้ำไม่เพียงพอในการเพาะปลูก ทำให้ต้นทุนการปลูกข้าวของเกษตรกรเพิ่มสูงขึ้น รวมถึงต้นทุนด้านค่าจ้างแรงงานสูง ซึ่งเป็นต้นทุนที่มีผลต่อรายได้ของเกษตรกร^{๓๗}

อภิสร่า เพชรอยู่ และ ณัฏย์ กุลิษฐ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความรู้ความเข้าใจ แรงจูงใจ และทัศนคติด้านส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการบริโภคข้าวไรท์เบอร์รี่ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร” ผลวิจัยพบว่า ข้าวไรท์เบอร์รี่กำลังเป็นที่นิยมของกลุ่มคนรักสุขภาพ จึงสนใจหันมาซื้อข้าวไรท์เบอร์รี่บริโภคเพิ่มขึ้นอย่างน้อยเดือนละครั้ง และมีแนวโน้มซื้อซ้ำจากแหล่งที่ตนเองไว้วางใจ เนื่องจากมีความรู้ความเข้าใจในคุณประโยชน์ทางโภชนาการของข้าวไรท์เบอร์รี่ จึงมีการตัดสินใจซื้อทันทีถึงแม้ว่าข้าวไรท์เบอร์รี่จะมีราคาสูงกว่าข้าวในท้องตลาด ซึ่งแรงจูงใจในการตัดสินใจซื้อ มาจากการได้รับรู้คุณประโยชน์ของข้าวไรท์เบอร์รี่จากสื่อต่างๆ เช่น มีสารต่อต้านอนุมูลอิสระ นอกจากนี้ การช่วยประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานของรัฐ เช่น การจัดแคมเปญเพื่อส่งเสริมการขายข้าวไรท์เบอร์รี่ มีส่วนช่วยให้ผู้บริโภคกลุ่มใหม่รู้จักและมีทัศนคติที่ดีต่อการบริโภคข้าวไรท์เบอร์รี่เพิ่มขึ้น ส่งผลต่อยอดจำหน่ายของเกษตรกร ทั้งยังช่วยให้เข้าถึงผลิตภัณฑ์ได้ง่ายยิ่งขึ้น เนื่องจากในปัจจุบัน มีเกษตรกรมากมายสนใจที่จะปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่เพื่อการค้ามากยิ่งขึ้น ทำให้มีผลผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่หลากหลายแบรนด์เข้าสู่ท้องตลาดมากมาย และข้าวไรท์เบอร์รี่ก็มีหลากหลายมาตรฐานสินค้า ทำให้ราคาจำหน่ายแตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตาม ผู้บริโภคจะเลือกบริโภคข้าวไรท์เบอร์รี่ใน

^{๓๖} จารุพรรณ ไบนาค รัตนาพร วงศ์ภักดี และอนิชา สุขสมบุญรณ์, การพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมจีนอบแห้งผสมข้าวไรท์เบอร์รี่, บทความวิจัย, เอกสารเผยแพร่ในวารสารวิทยาศาสตร์เกษตร มหาวิทยาลัยบูรพา ปีที่ ๔๖ ฉบับที่ ๓ (พิเศษ) กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๘, หน้า ๓๖๒-๓๖๓.

^{๓๗} วัลย์ลิกา พลเสน ทิพวรรณ ลิ้มกฐ และ สมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช, ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมการผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดสุพรรณบุรี, แหล่งที่มา: file:///C:/Users/admin/Downloads/๓๕-๒.pdf, สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๖๐

ระดับราคาใด ขึ้นอยู่กับความแตกต่างในด้านรายได้ พฤติกรรมการบริโภคส่วนบุคคล รสนิยม และการเข้าถึงการวางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ข้าวไรท์เบอร์รี่^{๓๘}

ชุมพล รอดแจ่ม และ รุ่งระวี มั่งสิงห์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการกำหนดต้นทุนในการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ กรณีศึกษาบ้านคลองตาชม หมู่ ๙ ตำบลบางคูรัด อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี” ผลวิจัยพบว่า ต้นทุนในการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ ได้แก่ ค่าเมล็ดพันธุ์ข้าว ค่าดีเชือก ค่ายาฆ่าศัตรูพืช ค่าปุ๋ยอินทรีย์ ค่าน้ำหมักหมักกล้วย ค่าไฮร์โมนไข่ ค่าน้ำมัน ค่าจ้างเก็บเกี่ยว ค่าจ้างรถบรรทุก ค่าสต็อกเกอร์ ค่าลานตาก ค่าแรงงาน ค่าเช่าที่นา ค่าเครื่องอัดบรรจุหีบห่อแบบสุญญากาศ ค่าถุงพลาสติกบรรจุภัณฑ์ และค่าเครื่องสีข้าว โดยมีต้นทุนรวมในการปลูกเท่ากับ ๕๑,๖๗๐ บาท ซึ่งเป็นต้นทุนคงที่รวมในการผลิตครั้งแรก ๔๓,๓๕๐ บาท ต้นทุนผันแปรเฉลี่ยต่อไร่ ๘,๓๒๐ บาท กำไรต่อถุง ๑ กิโลกรัม เท่ากับ ๒๒.๒๗ บาท ในขณะที่ราคาขายส่งกิโลกรัมละ ๕๐ บาท ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการปลูกข้าว คือ การใช้สารเคมีเพื่อป้องกันความเสียหายจากแมลงศัตรูข้าวจึงทำให้มีต้นทุนเพิ่มขึ้น และระดับราคาขายข้าวไรท์เบอร์รี่ลดลงเนื่องจากมีเกษตรกรสนใจปลูกเพิ่มขึ้นจำนวนมาก มีผลผลิตเข้าสู่ตลาดเพิ่มขึ้นจึงเกิดปัญหาขาดตลาดรองรับผลผลิตที่ชัดเจน ในขณะที่เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ จะเป็นเกษตรกรที่ใช้สารอินทรีย์ในการเพาะปลูกทั้งระบบเพราะต้นทุนจะต่ำกว่า รวมถึงการจัดการและการวางแผนอย่างเป็นระบบเพื่อหาตลาดรองรับผลผลิตของตนเองทั้งระยะสั้นและระยะยาว^{๓๙}

ธัญพิชชา เพิ่มเครือ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างแบรนด์ข้าวไรท์เบอร์รี่ ตราละอองอุ่น ในเขตอำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ” ผลวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านอายุ อาชีพ การศึกษา ระดับรายได้ มีผลอย่างมากในการซื้อสินค้าประเภทธัญพืชเพื่อสุขภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งธัญพืชประเภทข้าว เพราะเป็นอาหารหลักที่จะต้องรับประทานทุกวัน ข้าวไรท์เบอร์รี่ที่ได้นำมาทดลองจำหน่ายในราคา กิโลกรัมละ ๘๐ บาท อยู่ในบรรจุภัณฑ์แบบสุญญากาศ มีการให้ข้อมูลด้านสุขภาพ และมีการออกแบบโลโก้ที่สื่อถึงอาหารเพื่อสุขภาพ มีประโยชน์ต่อทุกคนในครอบครัว รวมถึง การบอกวันผลิต วันหมดอายุ บนบรรจุภัณฑ์อย่างชัดเจน ย่อมสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้บริโภคที่มีระดับรายได้ปานกลางถึงระดับรายได้สูง เพื่อซื้อข้าวไรท์เบอร์รี่ไปบริโภคและบริโภคซ้ำอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง ดังนั้น หากเกษตรกร หรือผู้ประกอบการที่ต้องการจะสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภค การให้ข้อมูลที่ครบถ้วนบนบรรจุภัณฑ์ จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นในการสร้างฐานผู้บริโภคธัญพืชประเภทข้าว ไม่เพียงแต่คุณประโยชน์ของข้าวไรท์เบอร์รี่ที่โดดเด่น ซึ่งผู้บริโภคที่ใส่ใจสุขภาพกำลังนิยมรับประทานข้าวชนิดนี้ ความต้องการของผู้บริโภคจึงเพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่เกษตรกรที่สนใจหันมาปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่เพิ่มขึ้นจำนวนมากเช่นเดียวกัน แต่สิ่งที่จะทำให้ผู้บริโภคเกิดความ

^{๓๘} อภิสรฯ เพชรอยู่ และ ณัฏย์ กุณิสร์, ความรู้ความเข้าใจ แรงจูงใจ และทัศนคติด้านส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคข้าวไรท์เบอร์รี่ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร, บทความวิจัย, เอกสารเผยแพร่ในวารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๕๙), หน้า ๙๘–๑๐๑.

^{๓๙} ชุมพล รอดแจ่ม และ รุ่งระวี มั่งสิงห์, รูปแบบการกำหนดต้นทุนในการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ กรณีศึกษาบ้านคลองตาชม หมู่ ๙ ตำบลบางคูรัด อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี, บทความวิจัย, เอกสารเผยแพร่ในวารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๖๐), หน้า ๑๐๑.

จงรักภักดีในแบรนด์สินค้า นั่นคือ การให้ข้อมูลครบถ้วน การบรรจุในบรรจุภัณฑ์ที่แข็งแรงปลอดภัย ทุนแรงกระแทก ไม่เกิดความเสียหายจนกระทั่งถึงมือผู้บริโภค แจ่งวันผลิต วันหมดอายุชัดเจน และ มีการวางจำหน่ายยังร้านค้าที่เดินทางสะดวก และวางในจุดที่มองเห็นง่าย รวมถึงราคาต่อถุง/กิโลกรัม ไม่สูงเกินความเป็นจริง เหล่านี้เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างแบรนด์สินค้าละอองุ่นให้ได้รับความนิยมจากผู้บริโภคในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ^{๕๐}

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้าวไรท์เบอร์รี่ พบว่า ปัจจุบันข้าวไรท์เบอร์รี่เป็นที่นิยมมาก โดยเฉพาะในตลาดอาหารเพื่อสุขภาพ เพราะเป็นอาหารที่มีสรรพคุณทางยามากมาย ช่วยป้องกันโรคภัยได้หลายโรค อาทิ โรคหัวใจขาดเลือด โรคมะเร็ง ฯลฯ ทำให้การปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่เป็นอีกทางหนึ่งของเกษตรกรที่ต้องการจะปลูกเพื่อสร้างเป็นรายได้ให้กับตนเอง แต่ปัญหาที่สำคัญ คือ การปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ ยังรู้จักกันในวงแคบ การปลูกแบบอินทรีย์จึงยังไม่สามารถปลูกเพื่อให้ได้ผลผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ร้อยเปอร์เซ็นต์ จึงเป็นการยากที่จะทำการตลาดโดยกล่าวว่าแหล่งที่มาของผลผลิตเป็นการปลูกแบบอินทรีย์ทั้งระบบ อนึ่งการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในช่วงแรกที่เกษตรกรยังปลูกน้อย ทำให้ราคาต่อหน่วยมีอัตราสูง แต่เมื่อเกษตรกรเริ่มปลูกมากขึ้น ทำให้ราคาต่อหน่วยเริ่มลดต่ำลง แต่ก็ยังมีราคาต่อหน่วยสูงกว่าข้าวทั่วไปในท้องตลาด จึงเป็นสิ่งสำคัญในการจูงใจให้เกษตรกรเข้าสู่การปลูกข้าวสายพันธุ์ดังกล่าวนี้มากขึ้น นอกจากนี้ ในบางช่วงที่ผลผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่ออกสู่ตลาดจำนวนมาก หลายหน่วยงานเริ่มเห็นความสำคัญในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยการแปรรูป เช่น ขนมจิ้นอบแห้ง แชนด์วิชผสมข้าวไรท์เบอร์รี่ ฯลฯ ซึ่งช่วยให้เกษตรกรมีรายได้จากการแปรรูปเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกัน เมื่อข้าวไรท์เบอร์รี่กำลังเป็นพืชเศรษฐกิจอนาคตไกลของเกษตรกรไทย สถาบันการศึกษาด้านบริหารธุรกิจ ได้ศึกษาวิจัยปัจจัยที่ช่วยลดต้นทุน การสร้างแบรนด์ให้ประสบความสำเร็จ รวมถึงการศึกษาเชิงพฤติกรรมผู้บริโภค เพื่อให้เกษตรกรมีความรอบรู้มากขึ้น เพราะความรู้เพียงด้านการเพาะปลูกอย่างเดียวไม่ช่วยให้เกษตรกรประสบความสำเร็จในอาชีพได้ แต่เกษตรกรจะต้องมีความรู้เรื่องการตลาด พฤติกรรมผู้บริโภค และการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าในภาวะผลผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่ออกสู่ตลาดมากหรือล้นตลาดด้วย จึงจะช่วยให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ประสบความสำเร็จในอาชีพอย่างแท้จริง

^{๕๐} ธีรพิชชา เพิ่มเครือ, การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างแบรนด์ข้าวไรท์เบอร์รี่ ตราละอองุ่น ในเขตอำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, (วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๙), หน้า ๗๙-๘๐.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในหัวข้อ ปัจจัยเชิงนโยบายที่มีความสัมพันธ์กับการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่จังหวัดปัตตานี เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Study) และวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Document Analysis) เพื่อศึกษาตามความมุ่งหมายการวิจัย มีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยกระบวนการศึกษาเชิงสำรวจและอภิปรายผลด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

๓.๒ พื้นที่การวิจัย ประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๒.๑ พื้นที่การวิจัย ได้แก่ พื้นที่ที่มีการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย ๓ อำเภอ คือ อำเภอแม่ลาน (บ้านปลักปรือ) อำเภอมายอ (บ้านตรัง) และอำเภอหนองจิก (บ้านท่าด่าน)

๓.๒.๒ ประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งสิ้น ๓๖ คนประกอบด้วย

- ๑) เกษตรกรรายย่อยฯ อำเภอแม่ลาน ๑ ตำบล จำนวน ๑๐ คน
- ๒) เกษตรกรรายย่อยฯ อำเภอหนองจิก ๑ ตำบล จำนวน ๑๐ คน
- ๓) เกษตรกรรายย่อยฯ อำเภอมายอ ๑ ตำบล จำนวน ๑๐ คน
- ๔) เกษตรกรอำเภอแม่ลาน จำนวน ๑ คน
- ๕) เกษตรกรอำเภอหนองจิก จำนวน ๑ คน
- ๖) เกษตรกรอำเภอมายอ จำนวน ๑ คน
- ๗) เกษตรจังหวัดปัตตานี จำนวน ๑ คน
- ๘) พาณิชย์จังหวัดปัตตานี จำนวน ๑ คน
- ๙) นักเศรษฐศาสตร์จุลภาค จำนวน ๑ คน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการสร้างเครื่องมือ

๓.๓.๑ การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิเป็นการศึกษาเกี่ยวกับเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมด

๓.๓.๒ การศึกษาโดยการลงพื้นที่เพื่อการสำรวจข้อมูล ได้แก่ การจดบันทึก

บันทึกภาพ

๓.๓.๓ การศึกษาโดยการจัดกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ร่วมกับเกษตรกรรายย่อยทั้ง ๓ อำเภอ รวมทั้งสิ้น ๓๐ คน

๓.๓.๔ การศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแก่นักวิชาการและเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง
รวมทั้งสิ้น ๒ คน

๓.๓.๕ การสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ ๑ แบบระดมความคิดเห็นสำหรับเกษตรกร ชุดคำถามประกอบด้วย
๒ ส่วน ได้แก่

ส่วนแรก ประกอบด้วย ความเป็นมาของการเพาะปลูก ขั้นตอนการผลิต ความ
คุ้มค่าทางด้านรายได้ ขั้นตอนการทำตลาด ดังนี้

๑) ความเป็นมาของการเพาะปลูก

ก) ความเป็นมาของการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในพื้นที่ของท่านเป็นอย่างไร

ข) ท่านเริ่มปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ตั้งแต่เมื่อใด และเข้าสู่กระบวนการปลูกได้

อย่างไร

๒) ขั้นตอนการผลิต

ก) การปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในระยะแรก เกษตรกรพบเจอปัญหาในด้าน

ใดบ้าง

ข) ขั้นตอนการเพาะปลูก (รอบระยะเวลาในการปลูก) เป็นอย่างไร

ค) การปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่เมื่อเปรียบเทียบกับปลูกข้าวชนิดอื่นๆ มีปัญหา

และอุปสรรคใดบ้าง

ง) ทางหน่วยงานภาครัฐได้เข้ามามีส่วนร่วมหรือให้คำแนะนำในการปลูก

ข้าวไรท์เบอร์รี่หรือไม่

๓) ความคุ้มค่าทางด้านรายได้

ก) รายได้จากผลผลิตการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ เพียงพอต่อการใช้จ่ายใน
ครัวเรือนของท่านหรือไม่

ข) ท่านประกอบอาชีพเกษตรกรเพียงอย่างเดียวหรือไม่ และท่านคิดว่า
รายได้เพียงพอต่อครอบครัวของท่านหรือไม่

๔) ขั้นตอนการทำตลาด

ก) เกษตรกรสามารถนำข้าวไรท์เบอร์รี่ที่ปลูกออกไปจำหน่ายได้โดยวิธี
ใดบ้าง

ข) หากเศรษฐกิจราคาข้าวตกต่ำ ท่านมีวิธีจัดการกับผลผลิตอย่างไร

ค) เกษตรกรได้มีการรวมตัวจัดตั้งกลุ่มเพื่อทำการค้าการตลาดกันเอง

หรือไม่

ส่วนที่สอง เป็นส่วนที่ให้เกษตรกรได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ดังนี้

๑) ความยั่งยืนในการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ และความช่วยเหลือของภาครัฐ

๒) ปัญหาและอุปสรรคในการทำนาข้าวไรท์เบอร์รี่

๓) ข้อคิดเห็นอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำนาข้าวไรท์เบอร์รี่

เครื่องมือที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกษตรกรจังหวัดปัตตานีและเกษตรอำเภอ ชูด

คำถามประกอบด้วย นโยบายส่งเสริมการปลูกข้าวของจังหวัดปัตตานี และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรปลูกข้าว ดังนี้

- ๑) จังหวัดปัตตานีมีนโยบายการส่งเสริมการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่อย่างไรบ้าง
 - ก) ความเป็นมาของการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี
 - ข) โอกาสของเกษตรกรที่สนใจปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่เป็นอย่างไรมื่อเปรียบเทียบกับ การปลูกข้าวชนิดอื่นๆ เช่น ข้าวช่อลู่ ข้าวเล็บนก ฯลฯ
 - ค) ปัญหาและอุปสรรคของการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานีมีอะไรบ้าง
 - ง) ในฐานะที่เป็นผู้เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตร ท่านคิดว่าควรส่งเสริมความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรอย่างไรบ้าง
 - จ) ในด้านนโยบายของรัฐ เช่น นโยบายฟื้นฟูไร่ร้าง นโยบายทำนาแปลงใหญ่ หรือนโยบายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง มีส่วนช่วยสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรที่สนใจปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่อย่างไรบ้าง
- ๒) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายการส่งเสริมการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดปัตตานี
 - ก) ท่านคิดว่า บทบาทของท่าน จะส่งเสริมและสนับสนุนการส่งเสริมความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรรายย่อยได้อย่างไร
 - ข) ท่านคิดว่านโยบายการส่งเสริมการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่มีความเหมาะสมกับพื้นที่และเกษตรกรในจังหวัดปัตตานีหรือไม่ อย่างไร
 - ค) ท่านคิดว่า หากต้องการจะสร้างความยั่งยืนให้แก่เกษตรกรรายย่อยที่สนใจปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ ควรจะมีวิธีการดำเนินการอย่างไรทั้งในระยะสั้น และระยะยาว
 - ง) ท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอีกหรือไม่ อย่างไร

เครื่องมือที่ ๓ แบบสัมภาษณ์พาณิชย์จังหวัด ชูดคำถามประกอบด้วย ภาพรวม

นโยบายส่งเสริมการค้า และนโยบายส่งเสริมการค้าข้าวของพาณิชย์จังหวัด ปัญหาและอุปสรรคด้านการค้าภายในจังหวัด และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

- ๑) ภาพรวมของนโยบายส่งเสริมการค้าจำหน่ายสินค้าทางการเกษตรของจังหวัดปัตตานี เป็นอย่างไร
- ๒) หน่วยงานพาณิชย์จังหวัดปัตตานี มีนโยบายส่งเสริมการค้าจำหน่ายสินค้าประเภท (ข้าวไรท์เบอร์รี่) อย่างไร
- ๓) ปัญหาและอุปสรรค ในการทำงานของพาณิชย์จังหวัดเพื่อส่งเสริมการค้าจำหน่ายสินค้าทางการเกษตร โดยเฉพาะสินค้าประเภทข้าวสายพันธุ์ต่างๆ รวมถึงข้าวไรท์เบอร์รี่ เป็นอย่างไร

๔) ในด้านนโยบายของรัฐ เช่น นโยบายมูลค่าเพิ่มให้สินค้าด้วยการแปรรูป อาทิ ครีมนำร่องผิวผสมข้าวไรท์เบอร์รี่ ขนมปังจากข้าวไรท์เบอร์รี่ ฯลฯ ท่านคิดว่าเป็นการสร้างโอกาสหรือเป็นข้อจำกัดในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกร อย่างไรบ้าง

๕) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายการส่งเสริมการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดปัตตานี

ก) ท่านคิดว่า บทบาทของท่าน จะส่งเสริมและสนับสนุนการส่งเสริมความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกร รายย่อยได้อย่างไรท่านคิดว่า หากต้องการจะสร้างความยั่งยืนให้แก่เกษตรกร รายย่อย ควรจะมีวิธีการดำเนินการจัดการด้านการตลาด อย่างไร ทั้งในระยะสั้น และระยะยาว

ข) ท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอีกหรือไม่ อย่างไร

เครื่องมือที่ ๔ แบบสัมภาษณ์นักเศรษฐศาสตร์ ชุดคำถามประกอบด้วย อุปสงค์ และอุปทานสินค้าการเกษตร และสินค้าการเกษตรประเภทธัญพืชและข้าวไรท์เบอร์รี่ กลไกการตลาดของสินค้าการเกษตร วัฏจักรธุรกิจการเกษตร นโยบายรัฐบาลเพื่อส่งเสริมสินค้าการเกษตรและการแทรกแซงของรัฐ และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านเศรษฐศาสตร์ ดังนี้

๑) อุปสงค์และอุปทานของสินค้าการเกษตรเป็นอย่างไร

ก) กฎอุปสงค์และอุปทานในระบบการค้าทุนนิยมเสรี เป็นอย่างไร

ข) กฎอุปสงค์และอุปทานของสินค้าเกษตรเป็นอย่างไร

ค) กฎอุปสงค์และอุปทานของสินค้าเกษตรประเภทธัญพืชโดยเฉพาะข้าว

ไรท์เบอร์รี่เป็นอย่างไร

ง) จุดคุ้มทุนของสินค้าประเภทธัญพืช มีประโยชน์อย่างไรในการให้ความรู้แก่เกษตรกรปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่

๒) กลไกการตลาดของสินค้าการเกษตรเป็นอย่างไร

ก) ระบบกลไกการตลาดของสินค้าเกษตรทำงานอย่างไร

ข) ปัญหาของระบบกลไกตลาดสินค้าเกษตร ได้แก่อะไรบ้าง และรัฐ

จะต้องแก้ไขอย่างไร

ค) มีข้อที่มองไม่เห็นในระบบกลไกตลาดมีความสำคัญอย่างไร สามารถแก้ไขปัญหาสินค้าเกษตรล้นตลาดหรือราคาตกต่ำได้อย่างไร

๓) วัฏจักรธุรกิจการเกษตรเป็นอย่างไร

ก) วัฏจักรธุรกิจการเกษตรและข้าวไรท์เบอร์รี่มีความสำคัญอย่างไร

ข) รัฐควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับความรู้ด้านวัฏจักรธุรกิจการเกษตรและควรให้ความรู้แก่เกษตรกรอย่างไรบ้างเพื่อเสริมสร้างให้เกษตรกรสามารถวางแผนการผลิตได้อย่างเป็นระบบ เพื่อป้องกันความเสียหายจากปัญหาสินค้าเกษตรล้นตลาด

ค) ความยืดหยุ่นของสินค้าเกษตรประเภทข้าวไรท์เบอร์รี่ มีความสัมพันธ์กันอย่างไรกับวัฏจักรธุรกิจการเกษตร

๔) นโยบายรัฐบาลเพื่อส่งเสริมสินค้าการเกษตรควรเป็นอย่างไร เพื่อให้สอดคล้องกับหลักอุปสงค์ อุปทาน กลไกการตลาด และวัฏจักรธุรกิจ รวมถึงการแทรกแซงของภาครัฐควรอยู่ระดับใดจึงจะทำให้เกษตรกรได้ประโยชน์มากที่สุด

๕) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายตามหลักเศรษฐศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของเกษตรกรปลูกข้าว ควรเป็นอย่างไร

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๔.๑ นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม มาถอดเทปเพื่อศึกษาและสรุปสาระสำคัญประเด็นที่เกี่ยวข้องกับขอบเขตประเด็นที่ศึกษา

๓.๔.๒ นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม มาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล และเก็บเพิ่มเติมในส่วนที่ยังขาดความสมบูรณ์ตามขอบเขตของเนื้อหา

๓.๔.๓ นำข้อมูลที่ได้มาจัดระเบียบเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบแล้วทั้งหมดมาศึกษาวิเคราะห์และสรุปตามประเด็นที่กำหนดไว้ในขอบเขตด้านเนื้อหา

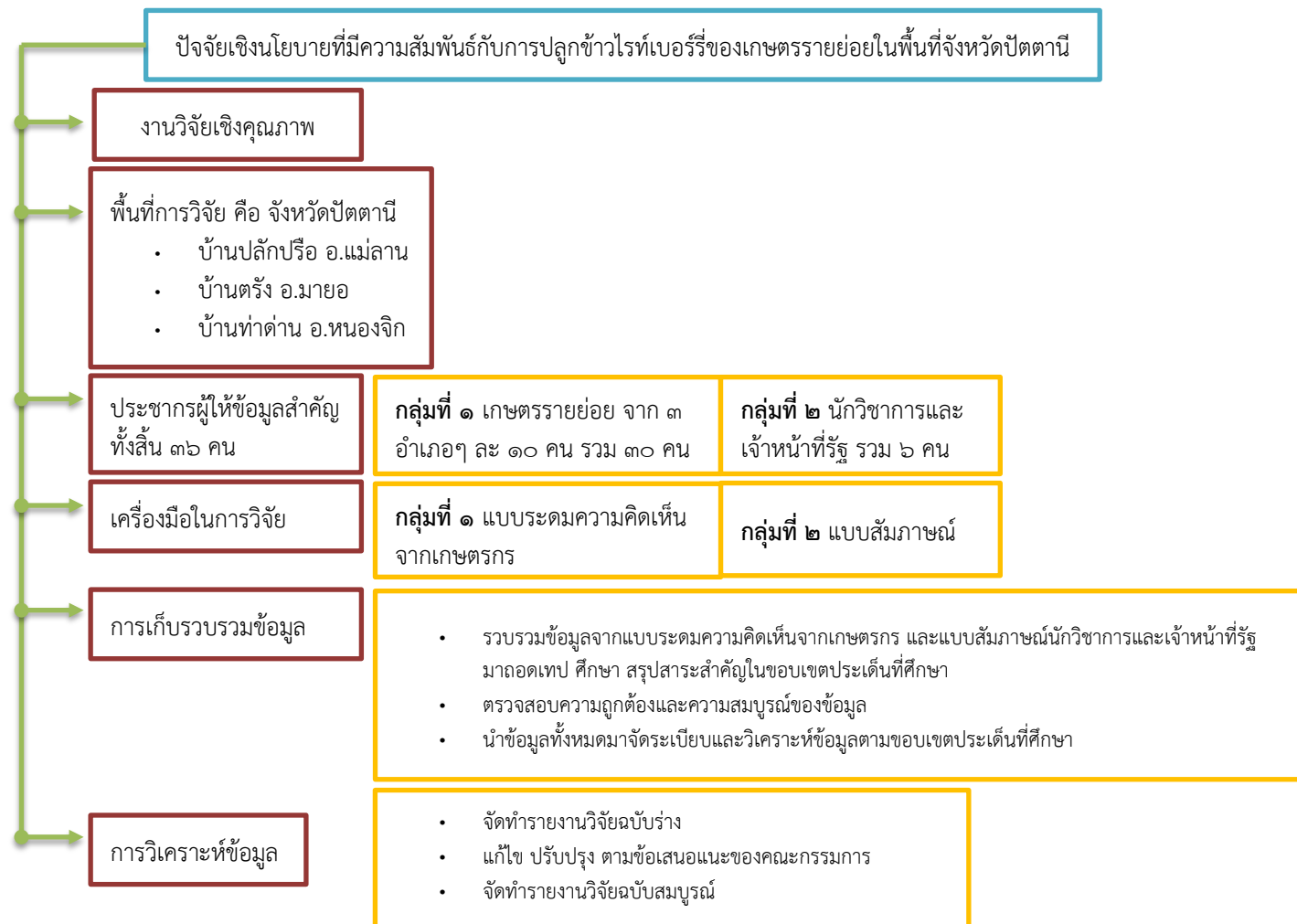
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๑ จัดทำรายงานวิจัยฉบับร่าง ครั้งที่ ๑ เพื่อส่งรายงานความคืบหน้าของการวิจัย และเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแก้พร้อมข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์

๓.๕.๒ จัดทำรายงานจัดทำรายงานวิจัยฉบับร่าง ครั้งที่ ๒ เพื่อส่งรายงานความคืบหน้าของการวิจัย และเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแก้พร้อมข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์

๓.๕.๓ จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์พร้อมแนบบันทึกข้อมูลในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์

๓.๖ สรุปกระบวนการวิจัย

ภาพประกอบที่ ๓.๑ สรุปกระบวนการวิจัย

บทที่ ๔

ผลการศึกษาวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยเชิงนโยบายที่มีความสัมพันธ์กับการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยเสนอผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์ทั้ง ๓ ข้อตามลำดับดังนี้

๔.๑. กระบวนการบริหารจัดการข้าวไรท์เบอร์รี่และการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยทั้งระบบ

กระบวนการบริหารจัดการข้าวไรท์เบอร์รี่และการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยทั้งระบบ เป็นการศึกษาพร้อมทั้งสิ้น ๓ ประเด็น ได้แก่ ๑) บริบทชุมชนของเกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี ได้แก่ บ้านปลักปรือ อำเภอแม่ลาน บ้านท่าด่าน อำเภอหนองจิก บ้านตรัง อำเภอมายอ ซึ่งเป็นศึกษาเพื่อวิเคราะห์เกี่ยวกับลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ลักษณะพื้นที่ทำนาแบบดั้งเดิม (ข้าวพันธุ์พื้นเมือง) และแบบใหม่ (ข้าวพันธุ์ไรท์เบอร์รี่) โครงสร้างทางสังคมและความต่อเนื่องของอาชีพการทำนา รวมถึงระบบเศรษฐกิจปฐมภูมิของชุมชน และโอกาสความเติบโตทางเศรษฐกิจของการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ ๒) กระบวนการบริหารจัดการข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อย เป็นการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ต้นทุนการผลิต วิธีการเพาะปลูกตั้งแต่ก่อนเพาะปลูก ระหว่างการเพาะปลูก จนกระทั่งเก็บเกี่ยว วิธีการจัดจำหน่าย วิธีการแปรรูปเป็นผลผลิตอื่นๆ ที่สามารถเพิ่มมูลค่าได้ ๓) การสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยทั้งระบบ เป็นการศึกษาเพื่อวิเคราะห์เกี่ยวกับ การส่งเสริมจากภาครัฐในด้านลดต้นทุนการผลิต การส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมช่องทางการขายอื่นๆ ซึ่งเมื่อศึกษาทั้ง ๓ ประเด็นดังกล่าวมาข้างต้น จะทำให้ทราบว่ากระบวนการบริหารจัดการข้าวไรท์เบอร์รี่และการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยทั้งระบบควรทำอย่างไร โดยผู้ศึกษาวิจัยได้นำเสนอผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์ที่ ๑ ดังต่อไปนี้

๔.๑.๑. บริบทชุมชนของเกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี

๑) อำเภอแม่ลาน

ก) ลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์

อำเภอแม่ลาน ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอข้างเคียง คือ ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอหนองจิก ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอยะรัง และอำเภอเมืองจังหวัดยะลา ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอเมือง จังหวัดยะลา ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอโคกโพธิ์ เดิมได้ตั้งเป็นกิ่งอำเภอแม่ลานในวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๒ ซึ่งแยกออกมาจากอำเภอโคกโพธิ์ ประกอบด้วย ๓ ตำบล ได้แก่ ตำบลแม่ลาน ตำบลป่าไร่ ตำบลม่วงเตี้ย ต่อมาจึงได้มีพระราชกฤษฎีกาแต่งตั้งกิ่งอำเภอแม่ลานเป็น อำเภอแม่ลาน โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๑๒ ตอนที่ ๓๒

ก ลงวันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๘ โดยการปกครองของอำเภอแม่ลานมี ๓ ตำบล ๒๒ หมู่บ้าน ซึ่งพื้นที่ทำการศึกษาของอำเภอแม่ลาน คือ บ้านปลักปรือ ตั้งอยู่ที่หมู่ ๑ ตำบลม่วงเตี้ย อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี ห่างจากตัวเมืองปัตตานี ๓๐ กิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มติดตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลาทางทิศใต้ โดยมีพื้นที่ทำนา ๒๐๙ ไร่ ประชากรนับถือศาสนาพุทธ ๑๐๐% และร้อยละ ๙๘ จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีคลองส่งน้ำชลประทานและคลองระบายน้ำชลประทานตัดผ่าน และเป็นที่ตั้งของเขื่อนน้ำล้น หรือ เขื่อนแม่ลาน จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นอ่างเก็บน้ำใช้ในการเกษตรของหลายอำเภอในจังหวัดปัตตานีและจังหวัดยะลา ทำให้ภาคการเกษตรของทั้งสองจังหวัดไม่ประสบปัญหาขาดน้ำในช่วงหน้าแล้ง และยังเป็นที่เก็บน้ำในช่วงเดือนมรสุมไปจนกระทั่งถึงหมดฤดูฝน ส่งผลให้บ้านปลักปรือ เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีความพร้อมในด้านกาเกษตรมาก สามารถเพาะปลูกพืชพันธุ์ได้หลากหลายหมุนเวียนกันตลอดทั้งปี นอกจากนี้ นโยบายการบริหารงานของอำเภอแม่ลานได้ส่งเสริมให้อำเภอแม่ลานเป็นเมืองเกษตรอินทรีย์ และกลายเป็นยุทธศาสตร์หลักที่ส่งผลต่อเจ้าหน้าที่ในภาคการพัฒนาการเกษตรนำไปส่งเสริมให้เกษตรกรในอำเภอแม่ลานประกอบอาชีพทางการเกษตรให้มีความเข้มแข็ง มีรายได้ที่มั่นคงสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ โดยเฉพาะการเป็นพื้นที่ปลูกข้าวขนาดใหญ่ของจังหวัดปัตตานี ภายใต้โครงการเกษตรแปลงใหญ่ เกษตรกรบ้านปลักปรือได้เข้าร่วมโครงการดังกล่าวโดยเป็นพื้นที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่มากถึง ๒๕๐ ไร่ ในปี ๒๕๕๘

ข) ลักษณะพื้นที่ทำนาแบบดั้งเดิม และแบบใหม่ (ข้าวไรท์เบอร์รี่)

แบบดั้งเดิม เมื่อ ๔๐-๕๐ ปีก่อน เป็นการปลูกเพื่อการบริโภคในครัวเรือน แต่ละครอบครัวจึงมีพื้นที่ทำนาไม่มากต่อครัวเรือนไม่เกิน ๕ ไร่ สำหรับการเก็บไว้บริโภค ๑ ปี โดยการทำนาแบบเดิม ใช้แรงงานคน และวัว ควาย เป็นหลัก ไม่มีเครื่องทุ่นแรงหรือเครื่องมืออำนวยความสะดวกแต่อย่างใด เป็นการทำนาโดยอาศัยฤดูกาลเป็นหลัก เช่น ราวๆ เดือนพฤษภาคม จะตกริมตกร้า ถือเป็นช่วงฤดูกาลของการเพาะปลูก ทุกครัวเรือนจะเริ่มดำนา ตกร้า ไปพร้อมๆ กัน ซึ่งการทำนาศูนย์ก่อนจะไม่มีการใช้สารเคมี หรือไฮโมนเพื่อเร่งการเติบโต จึงไม่ประสบปัญหาศัตรูพืช เช่น เพลี้ย แมลง ตั๊กแตน และเมื่อถึงช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิตจะมาร่วมมือกันลงแรง หรือ ลงแขกเกี่ยวข้าว โดยใช้แกละเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้าว และจะช่วยเหลือกันระหว่างในหมู่ญาติพี่น้อง หรือเพื่อนบ้านใกล้เคียง จนกระทั่งเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ ก็จะมีพิธีกรรมการเฉลิมฉลองการเก็บข้าว หรือ ลาซัง และมีการเชิญมัดข้าวขึ้นยุงฉาง เรียกว่า พิธีเปิดยุงข้าว-ปิดยุงข้าว โดยจะทำพิธีเชิญเทวดามาปกป้องรักษาข้าวในยุงฉาง โดยมีความเชื่อว่า เทวดานั้นจะช่วยปกป้องข้าวในยุงฉางให้มีข้าวกินไปตลอดทั้งปี และตลอดไป

ต่อมา เมื่อราวๆ ๒๕๔๐-๒๕๕๐ การเพาะปลูกข้าวเริ่มมีการนำเครื่องทุ่นแรงมาใช้ในการทำนา เช่น เพาะเมล็ดข้าวในถาดหลุม ใช้เครื่องไถนาแบบรถไถมือ นอกจากนี้เริ่มมีการใช้สารเคมีในการเพาะปลูก เช่น พ่นสารเคมีในช่วงข้าวตั้งท้องเพื่อป้องกันแมลงสิงห์ เพลี้ย มาดูต้นน้ำมข้าวในเมล็ดข้าวจนลีบเล็กไม่เติบโตเป็นรวงข้าวที่สมบูรณ์ เริ่มมีการจ้างเก็บข้าว ขณะเดียวกันชาวมุสลิมในหมู่บ้านมีภาระในการส่งเสียบุตรหลานให้เรียนหนังสือ จึงทำการเกษตรอย่างอื่นเพื่อเพิ่มรายได้ และบางส่วนหันไปประกอบอาชีพอื่นที่มีความมั่นคงทางรายได้มากกว่าการทำเกษตร ทำให้เกิด

นาร้างเพิ่มขึ้นตามลำดับเนื่องจากความจำเป็นในการเลี้ยงชีพมีมากขึ้น การทำนาจึงลดความสำคัญลง เพราะใช้เวลานานในการทำนา และคนในชุมชนไม่นิยมซื้อข้าวกิน การขายข้าวเพื่อสร้างรายได้จึงไม่ใช่ทางเลือกสำหรับชาวนาในขณะนั้น ทำให้คนในชุมชนบางส่วนหันไปซื้อข้าวกิน ทำงานนอกบ้าน เพื่อลดเวลาในงานภาคการเกษตรลง สร้างรายได้จากทางอาชีพอื่นแทน ส่วนชาวนาชุมชนที่ยังคงทำการเกษตร ภาครัฐได้เริ่มหันมาให้ความรู้การทำเกษตรแบบอินทรีย์ในพืช ผัก ชนิดต่างๆ แต่ไม่ค่อยประสบความสำเร็จมากนัก เพราะมีคนเพียงส่วนน้อยที่เปลี่ยนวิถีการเกษตรมาเป็นอินทรีย์ ส่วนใหญ่ยังคงใช้สารเคมี ซึ่งไม่สามารถแก้ปัญหาศัตรูพืชได้ทั้งหมด โดยเฉพาะการปลูกข้าว นาที่ไม่มีการใช้เคมีในช่วงที่ศัตรูพืชเข้าทำลายพืชในระยะเจริญเติบโต เช่น หอย เพลี้ย นก หนู แมลงสิงห์ ส่งผลให้ผลผลิตเสียหายลดลงเกือบครึ่ง เพราะศัตรูพืชเหล่านี้ได้อาศัยเป็นแหล่งอาหาร แต่ผลผลิตของเกษตรกรก็ได้รับความเสียหายมากเช่นกัน ในที่สุดจึงต้องใช้สารเคมีในการจัดการกับศัตรูพืชอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

จนกระทั่งช่วงปี ๒๕๕๘ ถือเป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญของการลดใช้สารเคมีในภาคเกษตรของอำเภอแม่ลาน โดยทางเกษตรอำเภอแม่ลานได้รับโครงการส่งเสริมการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่จากจังหวัดปัตตานีมาส่งเสริมให้เกษตรกรปลูก จำนวน ๑๐๐ ไร่ จากทั้งหมด ๒๐๐ ไร่ โดยพื้นที่ปลูกจะอยู่ที่หมู่ที่ ๑ บ้านปลักปรือทั้งหมด รวมพื้นที่เพาะปลูกในปีนั้นราวๆ ๒๕๐ ไร่ โดยเมล็ดพันธุ์ได้รับแจกจากสำนักงานเกษตรจังหวัด จำนวน ๑,๒๐๐ กิโลกรัม เฉลี่ย ๑๖ กิโลกรัม/คน และบางส่วนซื้อเมล็ดพันธุ์เอง กิโลกรัมละ ๔๐ บาท โดยซื้อจาก บ้านตรัง อำเภอมาบตาพุด และบ้านดอน อำเภอปะนาเระ โดยพื้นที่การปลูก ในปี ๒๕๕๘ จำนวน ๒๕๐ ไร่ ปี ๒๕๕๙ เหลือ ๒๐๐ ไร่ ปี ๒๕๖๐ ไม่ได้เพาะปลูกเพราะซ่อมประตูระบายน้ำของชลประทาน และในปี ๒๕๖๑ คาดว่าจะเหลือพื้นที่ปลูกประมาณ ๕๐ ไร่ การปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่จะทำทั้งนาปีและนาปรัง แต่ส่วนมากจะทำนาปรังเพราะได้ผลผลิตมากกว่า สีของเมล็ดข้าวจะสวยกว่า โดยมีระยะเวลาในการทำนาทั้งสิ้น ๑๓๐ วัน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม เก็บเกี่ยวประมาณเดือนสิงหาคมของทุกปี ส่วนการทำนาปี จะมีบ้างแต่ชาวนาไม่นิยมทำนามากนักเพราะผลผลิตต่อไร่ต่ำ และสีของเมล็ดข้าวไม่สวยจะออกเป็นสีแดงบ้าง น้ำตาลบ้าง ทำให้ขายไม่ได้ราคา

ค) โครงสร้างทางสังคมและความต่อเนื่องของอาชีพการทำนา

สภาพบ้านเรือนมีความมั่นคง ถาวร ประชากรส่วนใหญ่มีสุขภาพดี มีการปฏิบัติศาสนกิจทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ มีการรวมกลุ่มสมาชิกเพื่อความสามัคคีและเพิ่มรายได้เสริมแก่คนในชุมชน คนรุ่นหลังนิยมออกไปทำงานต่างจังหวัด เช่น ยะลา ปัตตานี สงขลา เช่น หาดใหญ่ เพราะมีรายได้ดีกว่าทำการเกษตร และนิยมให้บุตรหลานเรียนหนังสือยังเมืองที่ตนเองทำงาน ทำให้ภาคการเกษตรขาดแรงงานและพื้นที่ที่เคยทำการเกษตร มีทิ้งปล่อยร้าง เช่น ที่นา หรือไม่ก็ให้คนอื่นเช่าเพื่อสร้างรายได้ เช่น สวนยาง นอกจากนี้ ที่นามีการแปรสภาพเป็นสวนยาง สวนปาล์มเพิ่มขึ้น เพราะขายได้ราคาสูง ต่อมาช่วงปี ๒๕๕๗-๒๕๕๘ ราคาน้ำยางดิบตกต่ำ ค่าครองชีพเพิ่มสูงขึ้น อาชีพทำนาจึงเพิ่มขึ้นโดยทำไว้กินในครัวเรือนเพื่อลดค่าใช้จ่าย เหลือจึงขายให้แก่เพื่อนบ้านในชุมชน และเพื่อนบ้านที่ไปทำงานยังต่างจังหวัด ต่อมาในช่วงปี ๒๕๕๘ มีการส่งเสริมให้ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ เพราะเป็นพืชเศรษฐกิจที่จำหน่ายได้ราคาสูงกว่าพื้นบ้าน ๒-๓ เท่า และได้ผลผลิตสูงกว่าข้าวพันธุ์เมืองอีกเท่าตัว เกษตรกรจึงสนใจและเข้าร่วมโครงการฟื้นฟูนาร้างและปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่มากถึง ๒๕๐ ไร่ ส่งผลให้ผลผลิตข้าวออกมาในปริมาณมาก และล้นตลาด เกษตรกรที่ไม่มีตลาดรองรับปีถัดไปก็ไม่ได้เข้า

ร่วมโครงการอีก จึงเหลือผู้ผลิตไม่กี่สิบรายที่ยังคงปลูกอย่างต่อเนื่อง ทั้งที่ปลูกไว้กินและปลูกไว้ขาย ส่วนความต่อเนื่องของการทำนา มีแนวโน้มว่าในอีก ๑๐ ปีข้างหน้ายังมีความต่อเนื่องเพราะนโยบายรัฐส่งเสริมให้เป็นอำเภอแห่งเกษตรอินทรีย์ และผลผลิตที่มาจากอำเภอแม่ลานเป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับจากตลาดผู้บริโภค ขณะที่เกษตรกรยังมีอายุเฉลี่ยไม่มาก อยู่ที่ ๕๔ ปี ซึ่งยังมีกำลังในการทำได้อีกในช่วง ๑๐ ปีนี้ โดยการปลูกข้าว มีการทดลองข้าวสายพันธุ์ใหม่ๆ อยู่เรื่อยๆ เพื่อเป็นการสร้างโอกาสของผู้ผลิตให้สามารถแข่งขันได้ ในขณะที่สายพันธุ์ที่ปลูกมีทั้งข้าวพันธุ์พื้นเมือง เช่น เล็บนก ช่อลุง ช่อชิง หอมกระดังงา ฯลฯ ข้าวหอมมะลิ เช่น หอมใบเตย หอมปทุม หอมชลสิทธิ์ ข้าวสังข์หยด ไรท์เบอร์รี่ เป็นต้น

ง) ระบบเศรษฐกิจปฐมภูมิของชุมชน และโอกาสความเติบโตทางเศรษฐกิจของการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่

ระบบเศรษฐกิจเป็นงานด้านการเกษตรเป็นหลัก คือ ทำนา ทำสวน เช่น ฝรั่ง พารา ปาล์ม ผลไม้ รองลงมา คือ ค้าขาย และมีธุรกิจส่วนตัวประเภทที่พักแบบโฮมสเตย์ และรับราชการ

โอกาสความเติบโตทางเศรษฐกิจของการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ บ้านปลักปรีอมี จุดขายคือ ปลูกข้าวแบบอินทรีย์แบบประณีต มีการรวมกลุ่มตามนโยบายเกษตรแบบแปลงใหญ่ เน้นการทำนาแบบใช้ปุ๋ยอินทรีย์ แต่ละรอบการเพาะปลูกมีผลผลิตออกมาจำนวนมาก จึงสามารถขายข้าวได้ในราคาประหยัด คือ ตั้งแต่ ๔๐-๗๐ บาท ขึ้นอยู่กับเกรดของสินค้า เช่น ๔๐ บาท คือ ข้าวไรท์เบอร์รี่ปนกับข้าวขาว ๗๐ บาท คือ ข้าวไรท์เบอร์รี่ ๑๐๐ % และแพ็คเกจสุญญากาศ เป็นต้น ปัจจุบันเกษตรกรผู้ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่มีตลาดรองรับผลผลิตของตนเองชัดเจนสามารถคำนวณได้ว่าจะเพาะปลูกเท่าไร ทั้งที่เก็บไว้กินเอง ขาย และเก็บเป็นเมล็ดพันธุ์ ส่วนจะผลิตมากขึ้นหรือลดลง ปัจจัยด้านการตลาดเป็นสิ่งสำคัญ นอกจากนี้ หน่วยงานการเกษตรในอำเภอแม่ลานเป็นผู้สนับสนุนอย่างดี ทำให้เข้าถึงการให้ความช่วยเหลือจากรัฐได้ง่าย

๒) อำเภอหนองจิก

ก) ลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์

อำเภอหนองจิกตั้งอยู่ริมชายฝั่งทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอข้างเคียง คือ ทิศเหนือติดต่อกับอำเภอไทย ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอเมือง และอำเภอยะรัง ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอยะรัง อำเภอแม่ลาน และอำเภอโคกโพธิ์ ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา อำเภอหนองจิกแบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๑๒ ตำบล ๗๔ หมู่บ้าน ซึ่งพื้นที่ทำการศึกษารวมอำเภอหนองจิก คือ บ้านท่าด่าน ตั้งอยู่ที่หมู่ ๒ ของตำบลดอนรัก อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี ห่างจากตัวเมืองปัตตานี ๗ กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ ๑,๐๐๐ ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มติดกับปากอ่าว มีพื้นที่ทำนา ๕๐๐ ไร่ พื้นที่เกษตรผสมผสาน ๑๐๐ ไร่ พื้นที่อยู่อาศัย ๑๐๐ ไร่ มีประชากรทั้งสิ้น ๔๘๐ คน นับถือศาสนาพุทธ ๑๐๐% และร้อยละ ๘๘ จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีคลองส่งน้ำชลประทานและคลองระบายน้ำชลประทาน ปัจจุบันเมื่อมีการตัดถนนและขุดคลองชลประทาน ทำให้การระบายน้ำไม่ดีเกิดปัญหาดินเปรี้ยว ส่งผลให้พื้นที่ที่เกิดปลูกข้าวได้ ไม่สามารถเพาะปลูกได้ตามเดิม และเสียพื้นที่ในการเพาะปลูกกลายเป็นพื้นที่นาร้างประมาณ ๓๐๐ ไร่

ข) ลักษณะพื้นที่ทำนาแบบดั้งเดิม และแบบใหม่ (ข้าวไรท์เบอร์รี่)

วิธีการทำนาของชาวบ้านท่าด่าน เมื่อ ๔๐-๕๐ ปีที่ผ่านมา เป็นการทำนาเพื่อการบริโภคในครัวเรือน โคนทำนาปีละครั้ง ใช้แรงงานคนในครัวเรือนและวัวควายเป็นหลัก ใช้พันธุ์ข้าวที่มีในท้องถิ่นซึ่งปัจจุบันหาไม่ได้แล้ว เช่น ข้าวเหลือง ข้าวแดง ข้าวแฉะหลิ (ข้างลูกดำ) ข้าวจำปา (ข้าวช่อกระดั่งงา) ข้าวมือเข้ และข้าวอาเนาะนากอ (ข้าวลูกสาว) เกือบเกี่ยวข้องกับกละ และมีการหมุนเวียนช่วยกันเก็บเกี่ยวข้าวหรือการลงแขก ทำให้เกิดความสัมพันธ์ในการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน รวมทั้งเป็นการแสดงน้ำใจต่อญาติพี่น้องเพื่อน ต่อมาประมาณปี พ.ศ. ๒๕๑๓ ความเจริญทางเทคโนโลยีเข้ามาถึงหมู่บ้าน ทำให้วิธีการทำนาของบ้านท่าด่านเปลี่ยนไป กลายเป็นไถนาด้วยรถไถ ใช้ปุ๋ยสารเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิต และใช้กำจัดศัตรูพืช ใช้รถเกี่ยวข้าวแทนการใช้แรงงานคนในครอบครัว ทำให้การทำนามีความสะดวกสบายมากขึ้น แต่ต้นทุนการผลิตก็เพิ่มขึ้นเช่นเดียวกันเพราะทุกอย่างในกระบวนการผลิตตั้งแต่เพาะต้นกล้าจนถึงเก็บเกี่ยวผลผลิตมีการจ้างทุกขั้นตอน ต่อมาในปี ๒๕๒๓-๒๕๒๔ เกิดน้ำท่วมครั้งใหญ่ นาข้าวได้รับความเสียหายจำนวนมาก ชาวนาหลายรายเลิกอาชีพทำนาเพราะขาดทุนมากและหันไปทำงานรับจ้างนอกชุมชน ทำให้ในปีนั้นมีพื้นที่นาร้างสูงที่สุด คือ ๗๐๐ ไร่

การทำนาแบบใหม่ของเกษตรกรบ้านท่าด่านได้เริ่มต้นในช่วงปี ๒๕๔๖ โดยเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกภาคใต้ได้เข้ามาส่งเสริมให้คนในพื้นที่ทำการเกษตรแบบอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยในปี ๒๕๔๗ มีกลุ่มชาวนาที่สนใจเข้าร่วมโครงการจำนวน ๗ ราย โดยการทดลองปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำนาข้าวจากใช้สารเคมีมาเป็นนาข้าวแบบอินทรีย์ และมีการรวมกลุ่มกันเกิดขึ้น นั่นคือ “กลุ่มทำนาข้าวเกษตรอินทรีย์บ้านท่าด่าน” มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาด้านรายได้และแก้ปัญหาพื้นที่นาร้างในพื้นที่บ้านท่าด่าน โดยในช่วงแรกสมาชิกกลุ่มได้เข้าไปพูดคุยกับเจ้าของที่นาเพื่อขอใช้พื้นที่นาร้าง จำนวน ๓๐ ไร่ ทดลองทำนาข้าวอินทรีย์เพื่อเพิ่มมูลค่าข้าวให้ขายได้ราคาดี เจาะกลุ่มเป้าหมายคนรักสุขภาพ และใช้พันธุ์ข้าวชัยนาท หอมปทุม หอมมะลิ สังข์หยด มะจานู เป็นการทดลองปลูกในระยะเริ่มแรก ผลผลิตที่ได้ถือว่าประสบความสำเร็จอย่างดี ใช้ข้าวเปลือกเพื่อแจกจ่ายให้สมาชิกคนละ ๗๕ กระสอบ และนำไปจ่ายเป็นค่าเช่านาในราคาไร่ละ ๓๐๐ บาท ต่อปี หรือจ่ายเป็นข้าวสาร ๓ ถังต่อไร่ เมื่อทำได้ผลก็มีคนเข้าร่วมเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น ๑๒ คน ได้พื้นที่ทำนาเพิ่มขึ้น ๖๐ ไร่ปัจจุบันกลุ่มนี้มีสมาชิก ๒๑ คน พื้นที่ทำนา ๒๐๐ ไร่ นอกจากนี้ กลุ่มฯ ยังมีลักษณะการปลูกข้าวเพื่อเป็นฐานการผลิตข้าวอินทรีย์ให้กับหน่วยงาน และบุคคลที่สนใจเป็นนายทุนด้วย เช่น ปลูกข้าวหอมชลสิทธิ์ ให้กับกรมชลประทาน (ข้าวตราเขื่อน) เพื่อจำหน่ายให้กับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงาน ข้าวไรท์เบอร์รี่ให้กับจังหวัดปัตตานี (ข้าวตราดอกชบาสีม่วง) เพื่อจำหน่ายให้กับเจ้าหน้าที่ในจังหวัด เป็นต้น

ในส่วนของการทำนาโดยใช้พันธุ์ข้าวไรท์เบอร์รี่ ได้เริ่มขึ้น ในช่วงปี ๒๕๕๔-๒๕๕๕ โดยคุณวรรณดี ทองเกลี้ยง เกษตรกรหัวก้าวหน้าได้เริ่มนำเข้ามาทดลองปลูกเป็นครั้งแรกและเป็นคนแรกของจังหวัดปัตตานี ช่วงนั้นทำโครงการเกษตรกรรุ่นใหม่ ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) และพาเกษตรกรไปดูงานงานเรื่องการปลูกข้าวที่ จังหวัดสุพรรณบุรี และได้เมล็ดพันธุ์ข้าวไรท์เบอร์รี่ และ ข้าวหอมชลสิทธิ์ มา ๒๕ กิโลกรัม เมื่อกลับมา ได้เอามาทดลองปลูกก่อน ช่วงแรกทดลองเพาะแล้วหว่านกล้าได้ประมาณ ๔ ไร่ คนทำนาในช่วงแรก ๔ คน ผลผลิตในช่วงแรกได้ประมาณ ๓๕๐ -๔๐๐ กิโลกรัม/ไร่ (ทำนาแบบนาหว่าน ได้ผลผลิตไม่มากนัก)

ในช่วงแรกที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ ศัตรูพืชยังไม่รู้จัก จึงไม่ประสบปัญหาเรื่อง นก หนู หอยเชอร์รี่ และ ผลผลิตที่นำมาขาย จะขายเป็นข้าวสารได้ราคา ๕๐ บาท/กิโลกรัม เพราะคนส่วนใหญ่ยังไม่รู้จักกินข้าวไรท์เบอร์รี่ ในช่วงแรกของการทำตลาด คุณวรรณดีได้นำข้าวไรท์เบอร์รี่มาออกบูทในงานของจังหวัดปัตตานี และได้นำมาข้าวไรท์เบอร์รี่มาหุงให้คนมาเที่ยวงานได้ชิม เพื่อสร้างความรู้จักว่ารสชาติข้าวไรท์เบอร์รี่เป็นอย่างไร เมื่อคนกินแล้วรู้จัก กินแล้วอร่อย แล้วมีสรรพคุณมากมาย จึงเริ่มซื้อกลับบ้าน นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา จึงเริ่มมีฐานลูกค้าเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ประกอบการทำนาของที่บ้านท่าด่าน เป็นการทำนาแบบอินทรีย์มาตั้งแต่เริ่มแรก ทำให้ได้ข้าวที่อร่อย รสชาติดี และไม่ปนเปื้อนสารเคมี จึงเป็นแหล่งอาหารปลอดภัยที่สร้างความเชื่อมั่นจากผู้บริโภคมาตั้งแต่เริ่มแรกที่ผลผลิตออกจำหน่ายสู่ตลาด

ต่อมาใน ปี ๒๕๕๖ ขยายพื้นที่ปลูก เป็น ๑๔ ไร่ คนทำนาเพิ่มขึ้นเป็น ๘ คน (ทั้งไทยพุทธและมุสลิม) ในช่วงนี้คุณวรรณดีเริ่มขายพันธุ์ข้าวไรท์เบอร์รี่ ๘๐ บาท/กิโลกรัม ผลผลิตได้เพิ่มขึ้นเป็น ๗๐๐ กิโลกรัม/ไร่ เพราะเปลี่ยนมาทำนาดำ จะให้ผลผลิตดีกว่าการทำนาหว่าน ราคาขายเพิ่มขึ้นเป็น ๑๐๐ บาท/กิโลกรัม ศัตรูพืชยังไม่รู้จักเช่นกัน ทำให้ได้ผลผลิตดี

ปี ๒๕๕๗ ขายพันธุ์ข้าว ๘๐ บาท/กิโลกรัม พื้นที่ปลูกขยายเป็น ๓๐ ไร่ คนทำเพิ่มขึ้นเป็น ๑๓ คน ราคาขายข้าวสาร ๑๐๐ บาท/กิโลกรัม ข้าวเปลือก ๒๕ บาท/กิโลกรัม ในช่วงนี้ ศัตรูพืชเริ่มเข้ามาทำลายข้าวในนา แต่ผลผลิตยังคงที่ประมาณ ๗๐๐ กิโลกรัม/ไร่ การทำนา ทำแบบนาดำ

ปี ๒๕๕๘ พื้นที่ปลูกลดลงเหลือ ๒๐ ไร่ คนทำนาข้าวเหลือ ๑๐ คน ผลผลิตได้เท่าเดิม ๗๐๐ กิโลกรัม/ไร่ เพราะปีนี้มีโครงการข้าวคุณภาพดีของจังหวัดปัตตานี และส่งเสริมให้คนปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่กันทั่ว เพราะเป็นพันธุ์ข้าวส่งเสริมของจังหวัดปัตตานี โดยพื้นที่ปลูกทั้งหมด ๒๐๐ ไร่ของจังหวัดปัตตานี เมื่อคนปลูกข้าวกันมาก ผลผลิตจึงมีปริมาณมากเช่นกัน แต่หน่วยงานภาครัฐขาดการการจัดการตลาดที่ดี ทำให้เกษตรกรหลายรายในพื้นที่อำเภออื่นๆ พากันถอนตัวไม่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ และในส่วนของเกษตรกรบ้านท่าด่าน ก็ประสบกับสภาพปัญหาแบบเดียวกัน เพราะข้าวไรท์เบอร์รี่เมื่อผลผลิตออกสู่ตลาดจำนวนมาก การขายเพื่อตัดราคาจึงเกิดขึ้นระหว่างเกษตรกรกันเอง ซึ่งราคาขายที่ต่ำสุด คือ ๓ กิโลกรัม/๑๐๐ บาท จนถึง ๔๐ บาท เพราะเกษตรกรมีความต้องการระบายสินค้าออกให้เร็วที่สุด เอาเงินกลับคืนมาให้เร็วที่สุด ในขณะที่เกษตรกรบ้านท่าด่าน ยังสามารถจำหน่ายข้าวไรท์เบอร์รี่ในราคาเดิมได้คือ ๑๐๐ บาท/กิโลกรัม (ขายปลีก) ๘๐ บาท/กิโลกรัม (ขายส่ง) เพราะจุดเน้นที่เป็นข้าวอินทรีย์ ทำให้เป็นตัวสร้างความเข้มแข็งในด้านราคากับผู้บริโภคที่ต้องการจะรับประทานข้าวปลอดภัยอย่างแท้จริง แต่สถานการณ์คนทำข้าวไรท์เบอร์รี่ของบ้านท่าด่าน คือ บางคนลดพื้นที่ปลูกเหลือไว้กินเองในครอบครัว ส่วนคนที่มียอดสั่งชัดเจน ยังคงฐานการผลิตเหมือนเดิม จะเห็นว่า ยอดคนทำนาไม่ลดลงมาก เมื่อเปรียบเทียบกับอำเภออื่นๆ การเปลี่ยนแปลงเรื่องคนปลูกจะลดลงมากทีเดียว

ปี ๒๕๖๐ พื้นที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในปัจจุบันเหลือเพียง ๕ ไร่ เกษตรกรปลูกที่ชัดเจน เหลือเพียง ๒ คน คือ คุณวรรณดี ทองเกลี้ยง และคุณมงคล สังข์สร เพราะไม่มีปัญหาเรื่องการตลาด ส่วนเกษตรกรรายอื่นๆ จะปลูกไว้กิน ไม่เน้นขาย ราคาขายอยู่ที่ ๑๐๐ บาท/กิโลกรัม ปีนี้มีปัญหาเรื่องสภาพอากาศที่แปรปรวน เพราะบางวันอากาศร้อน ร้อนจัด และบางวันฝนตก ทำให้ได้ผลผลิตลดลงเหลือเพียง ๔๐๐ กิโลกรัม/ไร่ เนื่องจากข้าวไรท์เบอร์รี่เป็นข้าวพันธุ์ไวแสง หากปริมาณ

แสงแดดไม่สม่ำเสมอ จะมีผลต่อสีของเมล็ดข้าว หากแสงน้อย เมล็ดข้าวจะออกสีแดงไม่ดำ และเกษตรกรทั้งสองยังคงจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวไรท์เบอร์รี่อยู่ที่ ๓๐ บาท/กิโลกรัม เป็นรายได้เสริมอีกทางหนึ่งด้วย

ค) โครงสร้างทางสังคมและความต่อเนื่องของอาชีพการทำนา

สภาพบ้านเรือนมีความมั่นคง ถาวร ประชากรส่วนใหญ่มีสุขภาพดี มีการปฏิบัติศาสนกิจทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ มีการรวมกลุ่มสมาชิกเพื่อความสามัคคีและเพิ่มรายได้เสริมแก่คนในชุมชน

รุ่นพ่อ แม่ นิยมส่งบุตรหลานไปเรียนหนังสือในตัวเมืองปัตตานี ซึ่งมีระยะทางห่างประมาณ ๖ กิโลเมตร ซึ่งการทำนาในยุคก่อนจะมีความยากลำบากและมีฐานะยากจน จึงไม่นิยมให้ลูกหลานทำนาจึงส่งไปเรียนและปลูกฝังให้ประกอบอาชีพรับราชการหรืออาชีพอื่นๆ ที่มีความมั่นคงมากกว่าการทำนา ทำให้ในช่วงหนึ่งเกิดสถานการณ์น้ำร้างในชุมชนสูงถึง ๗๐๐ ไร่ และมีแนวโน้มจะเพิ่มพื้นที่น้ำร้างมากขึ้น เพราะเยาวชนคนรุ่นใหม่เมื่อสำเร็จการศึกษาจะไปทำงานนอกชุมชนมากกว่าจะประกอบอาชีพเกษตรกรเช่นรุ่นพ่อ แม่ ทำให้ชวนาของบ้านท่าด่านปัจจุบันอายุเฉลี่ยอยู่ที่ ๔๓ ปี ซึ่งมองเห็นภาพความต่อเนื่องของอาชีพการทำนามีน้อยมาก และมีแนวโน้มจะขาดช่วงสำหรับชวนารุ่นใหม่ที่มีอายุระหว่าง ๓๐ ปีลงมา จะลดน้อยลงมาก

สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม เมื่อถึงช่วงฤดูฝนจะประสบปัญหาน้ำท่วมนาเป็นประจำทุกปี เพราะมีการตัดถนน และขุดคลองชลประทาน ทำให้น้ำไม่สามารถระบายลงทะเลได้ตามเดิม น้ำจึงเข้าท่วมพื้นที่นาข้าวของเกษตรกรแทน จึงเป็นสาเหตุให้ไม่สามารถทำนาได้ตามฤดูกาล เกษตรกรบางส่วนจึงหันมาทำนาปรังในฤดูแล้ง ส่วนพื้นที่ที่น้ำระบายไม่ได้ นานวันเกิดเป็นปัญหาดินเปรี้ยว ไม่สามารถทำนาได้ ส่วนอีกปัญหา คือ น้ำทะเลหนุนสูงเข้าท่วมที่นาเกิดปัญหาดินเค็มทำนาไม่ได้เช่นกัน

ง) ระบบเศรษฐกิจปฐมภูมิของชุมชน และโอกาสความเติบโตทางเศรษฐกิจของการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่

ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนาข้าว ทำนาบัว ทำสวน ปลูกพืชผักสวนครัว สวนมะพร้าวกะทิ มะพร้าวน้ำหอม กล้ายน้ำว่า กล้วยหิน ฯลฯ และอาชีพรอง ได้แก่ รับจ้างทั่วไป ค้าขาย และอุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น ปักผ้าคลุมหม ทำขนม เป็นต้น

โอกาสความเติบโตทางเศรษฐกิจของการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ บ้านท่าด่านมีจุดขายคือ ปลูกข้าวแบบอินทรีย์ โดยมีการรวมกลุ่ม คือ “กลุ่มทำนาข้าวเกษตรอินทรีย์บ้านท่าด่าน” ในปลายปี ๒๕๔๗ ทำให้เป็นจุดขายที่สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภค และเกษตรกร คือ คุณวรรณดี ทองเกลี้ยง เป็นเกษตรกรรายแรกของบ้านท่าด่านที่นำข้าวไรท์เบอร์รี่มาปลูกในพื้นที่อำเภอหนองจิก และจังหวัดปัตตานี ทำให้ผูกขาดผู้บริโภคทั้งในด้านราคาและจุดขายเรื่องความปลอดภัยจากสารเคมี ซึ่งสามารถจำหน่ายข้าวไรท์เบอร์รี่ได้ในราคา ๑๐๐บาท /กิโลกรัม มาตั้งแต่ปี ๒๕๔๖ จนถึงปัจจุบัน โดยสามารถขายสินค้าได้เรื่อยๆ トラบไต่ยังมีผู้บริโภคที่ต้องการสินค้ามีคุณภาพปลอดภัยจากสารเคมีราคาขายที่ค่อนข้างสูงจึงไม่มีผลต่อยอดขาย ถึงแม้ว่าปัจจุบันเกษตรกรบ้านท่าด่านหลายรายจะลดพื้นที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ลงจำนวนมาก ก็ไม่ได้รับผลกระทบในด้านราคาขายมากนัก

๓) อำเภอมายอ

ก) ลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์

อำเภอมายอ ตั้งอยู่ตอนกลางของจังหวัดปัตตานี มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอข้างเคียง คือ ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอยะหริ่ง ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอบะนาระ อำเภอสายบุรี อำเภอทุ่งยางแดง ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอยะรังและอำเภอทุ่งยางแดง ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอยะรัง อำเภอมายอแบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๑๓ ตำบล ๕๙ หมู่บ้าน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มเชิงเขา เหมาะสมแก่การทำเกษตร โดยมีพื้นที่ทำนาประมาณ ๒๒,๐๐๐ ไร่ ส่วนใหญ่ปลูกข้าวสายพันธุ์มะจานู ประมาณ ๑๐,๐๐๐ ไร่ ส่วนข้าวสายพันธุ์อื่นๆ ที่นิยมปลูก ส่วนใหญ่จะเป็นข้าวพันธุ์พื้นเมือง ได้แก่ ข้าวเล็บนก ข้าวช่อสูง ข้าวช่อชิง ข้าวหอมใบเตย ข้าวหอมสุพรรณ ข้าวสังข์หยด ส่วนพื้นที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่จะมี ๓ ตำบลที่ปลูก ได้แก่ ตำบลตรัง ตำบลลูปะโยะโร ตำบลปะโด รวมพื้นที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ประมาณ ๑๐๐-๑๕๐ ไร่ ซึ่งพื้นที่ทำการศึกษาของอำเภอมายอ คือ บ้านตรัง ตั้งอยู่ที่หมู่ ๒ ตำบลตรัง อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม มีคลองส่งน้ำชลประทานและคลองระบายน้ำชลประทาน เป็นพื้นที่รับน้ำในฤดูน้ำหลากจากภูเขา ซึ่งหากมากเกินไปจะท่วมพื้นที่นา และบางช่วงมีลมมรสุมพัดผ่าน ส่งผลเสียต่อต้นข้าวในระยะออกรวง ซึ่งมักจะเกิดขึ้นบ่อยครั้งในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงกันยายน

ข) ลักษณะพื้นที่ทำนาแบบดั้งเดิม และแบบใหม่ (ข้าวไรท์เบอร์รี่)

แบบดั้งเดิม เมื่อ ๔๐-๕๐ ปีก่อน เป็นการปลูกเพื่อการบริโภคในครัวเรือน แต่ละครบครัวจึงมีพื้นที่ทำนาไม่มากต่อครัวเรือนไม่เกิน ๕ ไร่ สำหรับการเก็บไว้บริโภค ๑ ปี โดยการทำนาแบบเดิม ใช้แรงงานคน และวัว ควาย เป็นหลัก ไม่มีเครื่องทุ่นแรงหรือเครื่องมืออำนวยความสะดวกแต่อย่างใด เป็นการทำนาโดยอาศัยฤดูกาลเป็นหลัก เช่น ราวๆ เดือนพฤษภาคม จะตกเริ่มตกกล้า ถือเป็นช่วงฤดูกาลของการเพาะปลูก ทุกครัวเรือนจะเริ่มดำนา ตกกล้า ไปพร้อมๆ กัน ซึ่งการทำนาสมัยก่อนจะไม่มีการใช้สารเคมี หรือฮอร์โมนเพื่อเร่งการเติบโต จึงไม่ประสบปัญหาศัตรูพืช เช่น เพลี้ย แมลง ตั๊กแตน และเมื่อถึงช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิตจะมารวมมือกันลงแรง หรือ ลงแขกเกี่ยวข้าว โดยใช้แกละเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้าว และจะช่วยเหลือกันระหว่างในหมู่ญาติพี่น้อง หรือเพื่อนบ้านใกล้เคียง จนกระทั่งเกี่ยวข้าวเสร็จ ก็จะมีพิธีกรรมการเฉลิมฉลองการเก็บข้าว หรือ ลาซัง และมีการเชิญมัดข้าวขึ้นยุงฉาง เรียกว่า พิธีเปิดยุงข้าว-ปิดยุงข้าว โดยจะทำพิธีเชิญเทวดามาปกป้องรักษาข้าวในยุงฉาง โดยมีความเชื่อว่า เทวดานั้นจะช่วยปกป้องข้าวในยุงฉางให้มีข้าวกินไปตลอดทั้งปี และตลอดไป เช่นเดียวกับอำเภอแม่ลาน

การทำนาแบบใหม่ของเกษตรกรบ้านตรังได้เริ่มต้นในช่วงปี ๒๕๔๖ กล่าวคือ เริ่มมีการนำเครื่องจักรเข้ามาเป็นเครื่องทุ่นแรงในการทำนา เช่น เครื่องไถนา ต่อมาพัฒนาเป็นรถไถนา รถเกี่ยวข้าว แต่ถือว่าการใช้เครื่องจักรในการทำนาก็ยังไม่มากนัก ส่วนใหญ่ยังใช้แรงงานคนในการทำนาเป็นหลัก แต่สิ่งที่เห็นเด่นชัด ของการทำนาสมัยใหม่ คือ การทำนาปีละ ๒ ครั้ง เนื่องจากพื้นที่บ้านตรังอยู่ใกล้คลองส่งน้ำชลประทาน จึงไม่มีปัญหาน้ำแล้ง ในทางตรงกันข้าม มีน้ำใช้ทำนาตลอดทั้งปี จึงได้ประโยชน์มากจากการทำนาปีละ ๒ ครั้ง เมื่อมีการทำนาด้วยระบบชลประทาน กิจกรรมทางวัฒนธรรมเช่น “การลาซัง” จึงค่อยๆ เลือนหายไป เนื่องจากระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวผลผลิตมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งไม่สอดคล้องกับพิธีดั้งเดิม นอกจากนี้ การปลูกข้าวสายพันธุ์ใหม่ๆ ที่เป็นความต้องการของตลาด ซึ่งเน้นการปลูกเพื่อจำหน่าย ไม่เน้นการปลูกไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือน นับว่าเป็นอีกหนึ่ง

พัฒนาการที่ทำให้การทำนาของเกษตรกรบ้านตรังเข้าสู่ยุคการทำนาสมัยใหม่ เป็นแบบการทำนาเชิงพาณิชย์มากขึ้น อาทิเช่น การปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ เริ่มปลูกประมาณปี ๒๕๕๖ โดยกลุ่มเกษตรกรหัวก้าวหน้า เอาทดลองปลูกกันเอง โดยนำพันธุ์ข้าวมาจาก อำเภอปะนาเระมาทดลองปลูกในพื้นที่ (เกษตรกรให้กันเอง ไม่ได้ซื้อ) ในช่วงแรกผลผลิตออกสู่ตลาด ขายได้ราคา ๘๐-๑๐๐ บาท/กิโลกรัม ผลผลิตประมาณ ๖๐๐-๗๐๐ กิโลกรัม/ไร่ ซึ่งมีเกษตรกรที่สนใจปลูกในช่วงแรกไม่มากนัก ประมาณ ๒-๕ คน

ต่อมาในช่วงปี ๒๕๕๘ มีเกษตรกรปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่จำนวนมาก ซึ่งเป็นผลจากการโครงการส่งเสริมให้ปลูกเศรษฐกิจ โดยเฉพาะเกษตรกรจากอำเภอแม่ลาน เข้าร่วมโครงการจำนวนมาก และมีพื้นที่ปลูกมากที่สุด คือ ๒๕๐ ไร่ และในส่วนของเกษตรกรของบ้านตรัง ก็เข้าร่วมโครงการเช่นกัน มีพื้นที่ปลูกจากการส่งเสริมของภาครัฐ ๕๐ ไร่ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการได้รับเมล็ดพันธุ์ข้าวแจกโดยเกษตรอำเภอเข้ามาสนับสนุนโดยเอาเมล็ดพันธุ์ข้าวมาให้ ทำให้ตัดปัญหาพันธุ์ปนจากข้าวพันธุ์อื่น และได้ใช้ปลูกมาจนถึงทุกวันนี้

ในส่วนของพื้นที่ปลูกในช่วงแรกๆ ประมาณ ๕-๑๕ ไร่ มีเกษตรกรสนใจปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ ราว ๒-๓ คน ปี ๒๕๕๗ ขยายมาเป็น ๕ คน พื้นที่ราวๆ ๓๐ ไร่ ปี ๒๕๕๘ -๕๙ ราวๆ ๘๐ ไร่ ราว ๑๕-๒๐ คน ผลผลิต ๖๐๐-๗๐๐ กิโลกรัม/ไร่ ราคาขายข้าวสารในช่วงแรกๆ อยู่ที่ ๖๐ บาท/กิโลกรัม ต่อมาในปี ๒๕๕๘ สำนักงานเกษตรจังหวัด ได้เข้ามาส่งเสริมให้คนปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่กันมาก ทำให้ราคาตกเหลือ ๔๐ บาท/กิโลกรัม ในปี ๒๕๕๘ ปีที่เกษตรกรปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่กันมาก ธกส.เข้ามารับปากว่าจะรับซื้อผลผลิตให้หมดเพื่อช่วยกระจายสินค้าให้กับชาวบ้าน แต่คำพูดนั้นไม่มีความน่าเชื่อถือเพราะเมื่อผลผลิตออกสู่ตลาด กลับรับซื้อเพียงครั้งเดียว และหลังจากนั้นก็ไม่ได้เข้ามาช่วยเหลือด้านการตลาด และช่วงนั้นเอง ราคาข้าวตกลงอย่างมาก หลังปี ๒๕๕๙ เหลือเกษตรกรปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่จริงๆ ไม่กี่สิบคน และเกษตรกรผู้ปลูกต้องหาตลาดกันเอง ส่งผลให้ปัจจุบัน ในปี ๒๕๖๐-๒๕๖๑ เหลือเกษตรกรที่สามารถจัดการการผลิตได้ทั้งระบบ รวมถึงการตลาดเอง ไม่ต้องพึ่งพาภาครัฐ เมื่อการผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่นี้ จึงมีพื้นที่การปลูกที่แท้จริงประมาณ ๕๐ ไร่ จำนวนเกษตรกร ๑๓ คน การจำหน่ายส่วนใหญ่จะขายในพื้นที่จังหวัดใกล้เคียง เช่น ยะลา อ.เมืองตานี หาดใหญ่ สงขลา นาทวี เนื่องจากมีความต้องการจะบริโภคข้าวเพื่อสุขภาพจากแหล่งอาหารพื้นบ้านเพิ่มขึ้น เพื่อลดสารพิษที่ปนเปื้อนมาในผัก ผลไม้ จากการนำเข้ามาจากแหล่งเพาะปลูกขนาดใหญ่เชิงพาณิชย์

ค) โครงสร้างทางสังคมและความต่อเนื่องของอาชีพการทำนา

สภาพบ้านเรือนมีความมั่นคง ถาวร ประชากรส่วนใหญ่มีสุขภาพดี มีการปฏิบัติศาสนกิจทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ บ้านตรังมีชาวไทยพุทธ ๑๐๐ % ชาวชุมชนยังคงยึดอาชีพเกษตรกรเป็นรายได้หลัก โดยเฉพาะการทำนาก็ยังมีการทำอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ลูกหลานจะออกไปทำงานต่างจังหวัด เมื่อถึงฤดูการทำนา ก็จะหาเวลากลับมาช่วยทำนา และแบ่งข้าวกลับไปกิน ต่อมาเมื่อคนทำนาลดลง ข้าวขาดแคลนและมีราคาสูง ข้าวพื้นบ้านคนในเมืองไม่ค่อยนิยมกิน จึงหันมาปลูกข้าวที่มีราคา เช่น ข้าวไรท์เบอร์รี่ เน้นการปลูกเพื่อเป็นรายได้ แต่การบริโภคของคนในสังคมยังถือว่าน้อย เฉพาะกลุ่มคนที่รักสุขภาพ ประกอบกับในช่วงปี ๒๕๕๘ สำนักงานเกษตรจังหวัดปัตตานีได้ส่งเสริมให้ ๕ อำเภอปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ ซึ่งอำเภอแม่ลานมีพื้นที่ปลูกมากที่สุด ทำให้เกษตรกรที่ปลูก

ข้าวไรท์เบอร์รี่อยู่ก่อนได้รับผลกระทบจากผลผลิตที่ล้นตลาด และขายข้าวไม่ได้ราคา จึงต้องลดราคาขายเพื่อระบายข้าวออกไปให้มากที่สุด ปัจจุบันเหลือข้าวไรท์เบอร์รี่ที่ยังปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่เพราะมีตลาดรองรับสินค้าของตนเองอย่างชัดเจน การรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรมีน้อย ส่วนใหญ่ชาวบ้านตรังจะมีการจัดการตั้งแต่เริ่มเพาะปลูกไปจนถึงเกี่ยวเกี่ยวด้วยตนเอง รวมถึงการจัดการเรื่องการตลาดก็จะอาศัยเครือข่ายของตนเองเพื่อจำหน่ายผลผลิตของตนเอง ไม่นับการรวมกลุ่ม เพราะรวมกลุ่มแล้วสร้างความขัดแย้งมากกว่าการร่วมมือ พื้นที่นาไร่ของบ้านตรังมีน้อย เพราะพื้นที่ทำนาโดยตลอด ไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงปลูกพืชชนิดอื่น เพราะไม่ประสบความสำเร็จ เช่น ปาล์ม ฉะนั้น ความต่อเนื่องในอาชีพการทำนา มีมาก ทั้งในด้านการใช้ที่ดินเพื่อการทำนา และการขายเพราะมีฐานลูกค้าที่ชัดเจน

ง) ระบบเศรษฐกิจปฐมภูมิของชุมชน และโอกาสความเติบโตทางเศรษฐกิจของการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่

ชาวชุมชนบ้านตรังส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น นาข้าว เลี้ยงสัตว์ ทำสวนผัก สวนผลไม้ รองลงมา คือ อาชีพทอผ้า ค่าขาย รับจ้าง และรับราชการ

โอกาสความเติบโตทางเศรษฐกิจของการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ บ้านตรังมีจุดขายคือ การให้บริการด้านการขาย คือ บริการส่งข้าวไรท์เบอร์รี่ถึงมือผู้บริโภค และการตรวจข้าวต่อ ๑ กิโลกรัม จะเพิ่มปริมาณให้ ๑-๒ ชีด ต่อถุง ทำให้ผูกใจผู้บริโภคได้เพิ่มขึ้น แต่ถึงอย่างไรก็ตาม กำลังการผลิตจะเพิ่มขึ้นหรือลดลง ปัจจัยด้านความต้องการของตลาดเป็นสิ่งสำคัญ หากยังอยู่ในปริมาณเท่าเดิมก็มีแนวโน้มว่าจะลดอัตราการผลิตลง และหันไปปลูกข้าวพันธุ์อื่นที่ตลาดมีความต้องการมากขึ้น เพราะการรวมกลุ่มของเกษตรกรบ้านตรังมีน้อย ต่างคนต่างทำและหาตลาดกันเอง ฉะนั้นเมื่อข้าวพันธุ์ใดขายได้ราคาดีจะนิยมปลูกข้าวสายพันธุ์นั้นๆ และสายพันธุ์ใดราคาเริ่มตกจนไม่เป็นที่ต้องการของตลาด เกษตรกรจะค่อยๆ ลดกำลังการผลิตลงและเลือกเพาะปลูกข้าวสายพันธุ์นั้นไปในที่สุด

๔.๑.๒. กระบวนการบริหารจัดการข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อย

๑) ต้นทุนการผลิต

ตารางที่ ๔.๑ ต้นทุนการผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่เปรียบเทียบ ๓ อำเภอ จังหวัดปัตตานี

ต้นทุนการผลิต	อ.แม่ลาน (บ้านปลักปรือ)	อ.หนองจิก (บ้านท่าด่าน)	อ.มายอ (บ้านตรัง)
เมล็ดพันธุ์ข้าวไรท์เบอร์รี่	๔๐บ./กก.	มีพันธุ์ข้าว	๑๐๐บ./กก.
ค่าจ้างไถนา	๑,๐๐๐บ./ไร่	๑,๒๐๐บ./ไร่	๑,๐๐๐บ./ไร่
ปุ๋ยเคมี	๗๐๐บ./ กระสอบ	ไม่ใช่	๓๕กก./ไร่
ปุ๋ยอินทรีย์	ผลิตใช้เอง	๔๐๐บาท/ขวด	ผลิตใช้เอง
ยาปราบศัตรูพืช/ไฮโมนพืช	ไม่ใช่	ไม่ใช่	๓๐๐บ./ไร่
ค่าจ้างดำนา	๗๐๐-๑,๐๐๐บ./ ไร่	๑,๒๐๐บ./ไร่	๑,๒๐๐บ./ไร่

ต้นทุนการผลิต	อ.แม่ลาน (บ้านปลักปรือ)	อ.หนองจิก (บ้านท่าด่าน)	อ.มายอ (บ้านตรัง)
ค่าจ้างเกี่ยวข้าว	๗๕๐บ./ไร่	๗๐๐บ./ไร่	๘๐๐บ./ไร่
ค่าจ้างตากข้าว	ตากเอง	๕๐๐บ./ตัน	ตากเอง
ค่าจ้างสีข้าว	๓บ./กก.	๑บ./กก. และ ๑๐๐ บ./วัน	๐.๘๐๘๓ต./กก.
ปริมาณสีข้าว ๖๐๐ กก	๑,๘๐๐	๗๐๐	๔๘๐
ค่าจ้างใส่ถุงบรรจุภัณฑ์ (๑ กก.)	ทำเอง	๔บ./กก.	ทำเอง
ค่าถุงบรรจุภัณฑ์ประเภทข้าวเปลือก	ไม่มี	ไม่มี	๕บ./๓๕กก.
ค่าถุงบรรจุภัณฑ์ประเภทข้าวสาร (๑ กก./ แพ็คสูญญากาศ)	๔บ./ถุง (ชนิดหนา)	๕บ./ถุง ค่าซีล ๑๕ บาท	๐.๘๗ สต./ถุง (ชนิดบาง)
ราคาข้าวบรรจุภัณฑ์/ข้าวสาร ๖๐๐ กก.	๒,๔๐๐	๓,๐๑๕	๕๒๒
ค่าขนส่ง <ul style="list-style-type: none"> • อ.เมือง จ.ปัตตานี • อ.เมือง จ.ยะลา • อ.เมือง จ.สงขลา • อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา • อ.นาทวี จ.สงขลา • อื่นๆ 	๑๕๐ ๒๕๐ ๗๕๐ ๖๐๐ ๕๕๐ ตามระยะทาง	๕๐ ๓๐๐ ๖๐๐ ๕๐๐ ๔๐๐ ตามระยะทาง	๑๐๐ ๒๐๐ ๗๐๐ ๕๕๐ ๕๐๐ ตามระยะทาง
รวมต้นทุนการผลิตเฉลี่ยที่ ๖๐๐ กก./ไร่ (โดยประมาณ) ไม่รวมค่าขนส่ง	๗,๖๙๐	๗,๗๑๕	๔,๔๓๗

ที่มา: สัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกร อำเภอแม่ลาน อำเภอหนองจิก อำเภอมายอ

จากตารางที่ ๔.๑ จะเห็นว่า ต้นทุนการผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อย จากทั้ง ๓ อำเภอ โดยคิดที่ผลผลิตเฉลี่ย ๖๐๐ กิโลกรัม/ไร่ (โดยประมาณ) ไม่รวมค่าขนส่ง จะพบว่า อำเภอมายอมีต้นทุนการผลิตต่ำที่สุด คือ ๔,๔๓๗ บาท รองลงมา คือ อำเภอแม่ลาน ๗,๖๙๐ บาท และอำเภอหนองจิก ๗,๗๑๕ บาท หากพิจารณาจากปัจจัยการผลิตจะพบว่า ปัจจัย การสีข้าวและบรรจุภัณฑ์ ส่งผลต่อต้นทุนการผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่ของแต่ละอำเภออย่างชัดเจน และ จากการสัมภาษณ์เกษตรกรรายย่อยจากทั้ง ๓ อำเภอ เกษตรกรรายย่อยให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัย การสีข้าว ดังนี้ นางสาวสมถวิล มะลิวรรณ^๑ และนางพรทิพย์ แก้วมณี^๒ เกษตรกรจากอำเภอมายอ ได้ให้ความคิดเห็นว่า ในชุมชนมีโรงสีข้าวขนาดเล็ก คุณภาพการสีข้าวไม่ดีนัก มักจะมีพันธุ์ข้าวชนิด อื่นปน ทำให้เมื่อนำข้าวไรท์เบอร์รี่ไปสีจะได้ข้าวขาวจากสายพันธุ์อื่นๆ ปนมาด้วย ถึงแม้ว่าต้นทุน การสีข้าวและบรรจุภัณฑ์จะไม่สูงมาก แต่คุณภาพการสีข้าวออกมาไม่ดำสนิท ส่งผลกับราคาขาย

^๑ สัมภาษณ์ นางสาวสมถวิล มะลิวรรณ, เกษตรกร บ้านตรัง อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^๒ สัมภาษณ์ นางพรทิพย์ แก้วมณี, เกษตรกร บ้านตรัง อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

เพราะผู้ประกอบการจะบริโภคข้าวไรท์เบอร์รี่ที่ไม่ปนข้าวชนิดอื่น ในส่วนของ นางอุไร ชูปาน^๓ และนางสุนิสา โทบุรี^๔ เกษตรกรจากอำเภอแม่ลานใต้ให้ความคิดเห็นว่า ในชุมชนยังไม่มีโรงสีของชุมชน ซึ่งที่ผ่านมา เกษตรกรจำนำข้าวไปสีที่หมู่บ้านใกล้เคียง ซึ่งคุณภาพการสีดีในระดับหนึ่ง มีการปนข้าวขาวจากสายพันธุ์อื่นๆ ค่อนข้างน้อย แต่เมล็ดมีแตกหักจำนวนมาก ต่อมาเกษตรกรในหมู่บ้านได้รวมตัวกันเพื่อให้เกษตรกรตำบลช่วยเหลือ ปัจจุบันทางหมู่บ้านกำลังจะมีโรงสีข้าวของชุมชนซึ่งเป็นการจัดสรรงบประมาณจัดตั้งโรงสีชุมชนจากภาครัฐ คาดว่าน่าจะแก้ปัญหาการสีข้าวให้มีคุณภาพดีขึ้น ลดการหักของเมล็ดข้าว รวมถึงการปนข้าวขาว ซึ่งส่งผลต่อราคาขายข้าวเบอร์รี่อย่างมาก และในด้านของ นางวรรณดี ทองเกลี้ยง^๕ เกษตรกรจากอำเภอหนองจิก ได้ให้ความคิดเห็นว่า เรื่องการสีข้าวทางกลุ่มของตนเองได้รับการสนับสนุนเครื่องสีข้าวซึ่งสามารถตัดพันธุ์ข้าวขาวปนออกได้สูงถึง ๙๕ % สามารถขายข้าวได้ราคา ซึ่งการสีข้าวจะต้องใช้ความใส่ใจในขั้นตอนนี้มาก หากนำข้าวไปสี ณ โรงสีต่างๆ อาจจะไม่มีการแยกข้าวระหว่างข้าวสีขาว ข้าวสีแดง ข้าวสีดำ ซึ่งเป็นได้สูงที่ข้าวสีออกมาจะมีการปนข้าวสีอื่นๆ ที่สีก่อนหน้า ซึ่งหากเกษตรกรสามารถมีเครื่องสีข้าวที่แยกสีข้าวได้เฉพาะข้าวไรท์เบอร์รี่ ทำให้คุณภาพของข้าวสารที่ออกมามีสีดำสนิท ขายได้ราคาสูง ในขณะที่เดียวกันก็เพิ่มต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นเช่นเดียวกัน

๒) วิธีการเพาะปลูกตั้งแต่ก่อนเพาะปลูก ระหว่างการเพาะปลูก จนกระทั่งเก็บเกี่ยว

ศูนย์วิทยาศาสตร์ข้าว มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับทุนสนับสนุนจาก คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ศึกษาและวิจัยข้าวสายพันธุ์ใหม่ คือ ข้าวไรท์เบอร์รี่เป็นข้าวที่ได้รับการปรับปรุงพันธุ์โดยการผสมเลียนแบบธรรมชาติ ระหว่างข้าวสองพันธุ์ ได้แก่ ข้าวเจ้าหอมนิล และข้าวขาวดอกมะลิ ๑๐๕ หลังจากนั้นจึงคัดเลือกโดยใช้เทคโนโลยีชีวภาพจนได้พันธุ์ข้าวที่มีความบริสุทธิ์จากการพัฒนาพันธุ์ข้าวพิเศษ ข้าวไรท์เบอร์รี่เป็นข้าวเจ้าสีม่วงเข้ม เมล็ดเรียวยาว ผิวมันวาว สามารถปลูกได้ตลอดทั้งปี โดยอายุ เก็บเกี่ยวของข้าวสายพันธุ์นี้จะอยู่ที่ประมาณ ๑๓๐ วัน ซึ่งให้ผลผลิตปานกลาง สามารถต้านทานต่อโรคไหม้ แต่ไม่ ต้านทานโรคหาลาว ดังนั้นจึงควรเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ทุกรอบของการปลูก นอกจากนี้รำข้าวและน้ำมันรำข้าวจากไรท์เบอร์รี่ยังมีคุณสมบัติต้านอนุมูลอิสระที่ดี ซึ่งทางการแพทย์นิยมนำไปใช้ทำผลิตภัณฑ์อาหารโภชนบำบัด เนื่องจาก เป็นข้าวสายพันธุ์ที่มีสารต้านอนุมูลอิสระสูง จึงมีสรรพคุณในการช่วยบำรุงร่างกาย และทำให้เกิดการสร้างคอลลาเจน ลดการอักเสบที่ผิวหนัง ช่วยลดริ้วรอยและชะลอความแก่ ช่วยลดความเสี่ยงต่อการเกิดโรค ร้ายแรงต่าง ๆ เช่น โรคมะเร็ง โรคเบาหวาน โรคหัวใจและหลอดเลือด โรคความดันโลหิตสูง และโรคสมองเสื่อมได้ ข้าวไรท์เบอร์รี่ยังเป็นอาหารสุขภาพที่ดีต่อทุกเพศ ทุกวัย สามารถรับประทานเพื่อบำรุงสุขภาพและทดแทน ข้าวขาวหรือข้าวกล้องปกติได้ โดยหากผู้สูงวัย

^๓ สัมภาษณ์ นางอุไร ชูปาน, เกษตรกร บ้านปลักปรี้อ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑.

^๔ สัมภาษณ์ นางสุนิสา โทบุรี, เกษตรกร บ้านปลักปรี้อ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑.

^๕ สัมภาษณ์ นางวรรณดี ทองเกลี้ยง, เกษตรกร บ้านท่าด่าน อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๖๑.

รับประทานก็จะช่วยทำให้ระบบไหลเวียนโลหิตมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และช่วยบำรุงสายตาและระบบประสาทต่างๆ ส่วนสตรีมีครรภ์หากรับประทานข้าวชนิดนี้ก็จะช่วยทำให้เด็กในครรภ์มีสุขภาพแข็งแรง ช่วยป้องกันไม่ให้เด็กเป็นโรคปากแหว่งเพดานโหว่ ช่วยควบคุมน้ำหนักไม่ให้เกิดครรภ์เป็นพิษ และที่สำคัญยังมีธาตุเหล็กสูงเหมาะกับสตรีที่กำลังมีครรภ์ซึ่งต้องการแร่ธาตุชนิดนี้มากกว่าคนปกติ นอกจากนี้ข้าวไรท์เบอร์รี่ยังสรรพคุณช่วยควบคุมน้ำตาลและควบคุมน้ำหนักได้เหมาะกับผู้ป่วย โรคเบาหวานและโรคอ้วนอย่างยิ่ง สำหรับผู้ที่เป็นโรคโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็ก หากรับประทานข้าวชนิดนี้ เป็นประจำก็จะทำให้ได้ธาตุเหล็กซึ่งเป็นแร่ธาตุที่สำคัญต่อระบบเลือด และช่วยและบำรุงโลหิตและร่างกายให้แข็งแรง จากสรรพคุณของข้าวไรท์เบอร์รี่ที่มีมากมายทำให้ข้าวไรท์เบอร์รี่กลายเป็นสายพันธุ์ข้าวที่ได้รับการจดทะเบียนตั้งแต่ปี ๒๕๕๐ โดยห้ามนำไปขยายพันธุ์เชิงการค้าต่อ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากวช.และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ต่อมาทางกระทรวงเกษตรกรรมและสหกรณ์เห็นว่ามีความจำเป็นที่จะเป็นพืชเศรษฐกิจเพื่อโภชนาบำบัด จึงขออนุญาตปลูกและทำการรับรองสายพันธุ์เพื่อนำไปส่งเสริมให้เกษตรกรที่สนใจปลูกในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศต่อไป โดยข้อมูลปลูกข้าวนาปี ๒๕๕๙/๒๕๖๐ ของกรมส่งเสริมการเกษตร รายงานว่า ข้าวไรท์เบอร์รี่มีเนื้อที่ปลูกทั้งสิ้น ๑,๑๔๐ ไร่ จำนวนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ๒๑๐ ราย จาก ๑๖ จังหวัด ได้แก่ ลพบุรี พัทลุง พิชณุโลก ตาก ชลบุรี พิจิตร ศรีสะเกษ ยโสธร สงขลา อุทัยธานี เพชรบุรี ปราจีนบุรี อุตรดิตถ์ สมุทรสาคร พะเยา สิงห์บุรี ซึ่งมีผลผลิตรวมทั้งหมด ๔๕๓ ตัน ผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย ๕๑๒ กิโลกรัม จะเห็นว่า ข้าวไรท์เบอร์รี่เป็นพืชเศรษฐกิจที่ได้รับการส่งเสริมให้ปลูกในหลายจังหวัด โดยจังหวัดลพบุรีมีพื้นที่ปลูกมากที่สุด คือ ๒๓๐ ไร่ และจังหวัดสิงห์บุรีมีพื้นที่ปลูกน้อยที่สุด คือ ๔ ไร่^๖ ซึ่งเกษตรกรที่สนใจปลูกในจังหวัดเหล่านี้ส่วนใหญ่ได้รับความรู้การปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่จากสำนักงานส่งเสริมการเกษตรประจำจังหวัด ร่วมกับค้นคว้าวิธีการปลูกด้วยตนเอง โดยเกษตรกรแต่ละรายจะมีเทคนิควิธีการไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเทคนิคการป้องกันศัตรูพืชเข้าทำลายในระยะที่ข้าวตั้งท้องออกรวง เนื่องจากหากไม่มีวิธีการป้องกันที่ดีพอจะทำให้ผลผลิตข้าวเสียหาย ผลผลิตลดลงเกือบครึ่ง เกิดสภาวะขาดทุน ไม่คุ้มค่ากับต้นทุนที่เสียไป

ในด้านของจังหวัดปัตตานี การส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ เกิดขึ้นในปี ๒๕๕๘ ตามโครงการส่งเสริมปลูกข้าวพันธุ์ดีของจังหวัดปัตตานี นโยบายนาแปลงใหญ่และนโยบายฟื้นฟู นาร้าง โดยมีพื้นที่ปลูกทั้งจังหวัดปัตตานีทั้งสิ้น ๒๐๐ ไร่ กระจายอยู่ใน ๕ อำเภอ คือ หนองจิก แม่ลาน มายอ ยะรัง ยะหริ่ง ซึ่งเจ้าหน้าที่จากสำนักงานเกษตรอำเภอได้ให้คำแนะนำการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ สรุปภาพรวมได้ดังต่อไปนี้

^๖ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมส่งเสริมการเกษตร, รายงานข้อมูลภาวะการผลิตพืชระดับตำบล (ข้าวไรท์เบอร์รี่) ข้าวนาปี ปี ๒๕๕๙/๖๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐, แหล่งที่มา:

<http://www.agriinfo.doae.go.th/year๖๐/plant/rice/rice๒/rice๒๓๕.pdf>, สืบค้นวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๖๐

๑.สำรวจ
พื้นที่และ
สภาพดิน
ก่อนการ
ปลูก

๒.ใส่ปุ๋ย
หมัก
ชีวภาพใต
แปลงนา
เตรียมดิน

๓.เตรียม
พื้นที่
สำหรับ
ตกกล้า

๔.นำเมล็ด
พันธุ์ข้าว
ไรต์เบอร์รี่
ไปแช่ใน
น้ำ ๑ คืน
แล้วทิ้งไว้
ในที่ร่ม ๑
วัน

๕.นำไป
เพาะใน
ถาดหลุม

๖.ต้นกล้า
ข้าวไร้
เบอร์รี่
อายุ ๓-๔
สัปดาห์
เริ่มถอน
เตรียมปัก
ดำใน
แปลง

๗.เตรียม
ปุ๋ยหมัก
ชีวภาพที่
หมักไว้ ๑
เดือน
หว่านใน
แปลงนา

๘.ปล่อย
น้ำเข้า
แปลงนา
พร้อมไถ
เตรียมดิน

๙.ปักดำ
ต้นกล้า
ข้าวไรท์
เบอร์รี่

๑๐.ช่วง
ข้าวกำลัง
เจริญเติบโต
โต และ
ช่วงใส่ปุ๋ย
เพื่อบำรุง

๑๑.เก็บ
เกี่ยวข้าว

๑๒.ตาก
ข้าว
เปลือก
ให้แห้ง
เพื่อ
ป้องกัน
การเกิด
เชื้อรา

๑๓.สีเป็น
ข้าวสาร
บรรจุถุง
พร้อมขาย

ภาพประกอบที่ ๔.๑ ขั้นตอนการเพาะปลูกข้าวไร้เบอร์รี่

จากภาพประกอบที่ ๔.๑ จะเห็นว่ามีขั้นตอนการเพาะปลูกรวม ๑๓ ขั้นตอน คือ ๑.สำรวจพื้นที่และสภาพดินก่อนการปลูก ๒.ใส่ปุ๋ยหมักชีวภาพไถแปรลงนาเตรียมดิน ๓.เตรียมพื้นที่สำหรับปักกล้า ๔.นำเมล็ดพันธุ์ข้าวไร้เบอร์รี่ไปแช่ในน้ำ ๑ คืน แล้วทิ้งไว้ในที่ร่ม ๑ วัน ๕. นำไปเพาะในถาดหลุม ๖.ต้นกล้าข้าวไร้เบอร์รี่ อายุ ๓-๔ สัปดาห์ เริ่มถอนเตรียมปักดำในแปลง ๗.เตรียมปุ๋ยหมักชีวภาพที่หมักไว้ ๑ เดือน ว่านในแปลงนา ๘.ปล่อยน้ำเข้าแปลงนา พร้อมไถเตรียมดิน ๙.ปักดำต้นกล้าข้าวไร้เบอร์รี่ ๑๐.ช่วงข้าวกำลังเจริญเติบโต และช่วงใส่ปุ๋ยเพื่อบำรุง ๑๑.เก็บเกี่ยวผลผลิต ๑๒.ตากข้าวเปลือกให้แห้ง เพื่อป้องกันการเกิดเชื้อรา ๑๓.สีเป็นข้าวสารบรรจุถุงพร้อมขาย ซึ่งเกษตรกรรายย่อยแต่ละอำเภอที่ปลูก จะมีวิธีการปลูกที่แตกต่างกันบ้างในแต่ละขั้นตอน ขึ้นอยู่กับเทคนิคของแต่ละคน และวิธีการของเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลจะให้คำปรึกษาแนะนำ โดยปริมาณผลผลิตจะมากขึ้นอยู่กับปัจจัยสภาพแวดล้อม และวิธีการเพาะปลูก ซึ่งสรุปจากเกษตรกรตัวอย่างของแต่ละพื้นที่ ได้ดังนี้

ก) การสำรวจพื้นที่และสภาพดินก่อนการเพาะปลูก ในขั้นตอนนี้ เกษตรกรอำเภอหนองจิก นายมงคล สังข์สร^๗ กล่าวว่า เนื่องจากข้าวสายพันธุ์ไร้เบอร์รี่เป็นข้าวพันธุ์เตี้ยมีความสูง ๑๐๕-๑๑๐ เซนติเมตร ก่อนการเพาะปลูกจึงต้องมีการสำรวจพื้นที่นา และปรับสภาพที่นาให้เรียบเสมอกันทั้งแปลงเพื่อสะดวกในการเพาะปลูก หากพื้นที่นามีความลึกมากเกินไปจะเพาะปลูกลำบากเสี่ยงต่อน้ำท่วมขัง ต้นข้าวจมน้ำ จะเก็บเกี่ยวยาก รถเกี่ยวข้าวจะลงนาข้าวไม่ได้ สอดคล้องกับเกษตรกรอำเภอแม่ลาน นายแผ้ว ทองชุม^๘ กล่าวว่า ข้าวไร้เบอร์รี่เป็นข้าวอนาмянต้องอยู่ใกล้แหล่งน้ำ ต้องการน้ำตลอด แต่อย่าให้น้ำมากเกินไป ข้าวจะเสียหาย และพื้นที่นาข้าวต้องไม่ลึกมาก เพราะเป็นข้าวพันธุ์ต้นเตี้ย เช่นเดียวกับเกษตรกรอำเภอมายอ นายกุศล ศิริกาญจน์^๙ กล่าวว่า พื้นที่ปลูกส่วนใหญ่เป็นนาลุ่ม พื้นที่ไม่ลึกมาก เหมาะกับการปลูกข้าวไร้เบอร์รี่ และใกล้แหล่งน้ำชลประทาน ปลูกได้ปีละ ๒ ครั้ง

^๗ สัมภาษณ์ นายมงคล สังข์สร, เกษตรกร บ้านท่าด่าน อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๖๑.

^๘ สัมภาษณ์ นายแผ้ว ทองชุม, เกษตรกร บ้านปลักปรือ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑.

^๙ สัมภาษณ์ นายกุศล ศิริกาญจน์, เกษตรกร บ้านตรง อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

สรุปว่า ขั้นตอนการสำรวจพื้นที่และสภาพดินก่อนการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ เป็นการเตรียมความพร้อมก่อนการเพาะปลูก เนื่องจากเป็นข้าวพันธุ์เดี่ยว เหมาะสมกับพื้นที่นาราบกลุ่ม มีน้ำพอประมาณ ต้องมีการปรับพื้นที่นาก่อนปลูกข้าวจะช่วยให้ที่นาเรียบเสมอกัน สะดวกต่อการเพาะปลูกในขั้นตอนต่อไปจนถึงการเก็บเกี่ยวข้าว

ข) การใส่ปุ๋ยหมักหมักชีวภาพไถแปลงนาเตรียมดิน ในขั้นตอนนี้ เกษตรกรอำเภอหนองจิก นายประหยัณฑ์ แก้วดวง^{๑๐} กล่าวว่า เป็นการสร้างธาตุอาหารให้แก่ดินที่จะปลูกข้าว โดยปุ๋ยหมักจะทำจากอะไรก็ได้ เช่น มูลสัตว์ เศษอาหารหมักกากน้ำตาล หรือปุ๋ยอินทรีย์สำเร็จรูปก็ได้ แต่ราคาจะแพง ต้นทุนจะเพิ่มสูงขึ้นอีก เมื่อใส่ปุ๋ยแล้วก็ไถกลบให้ปุ๋ยได้ผสมกับดิน ในด้านของเกษตรกรอำเภอแม่ลาน นายอภิเดช จุลบุตร^{๑๑} กล่าวว่า นิยมใส่ปุ๋ยหมักจากมูลสัตว์ แต่ตอนนี้เกษตรกรตำบลเข้ามาแนะนำให้หว่านปอเทือง ซึ่งเป็นพืชตระกูลถั่ว เนื่องจากมีไนโตรเจนสูงสามารถไถกลบเพื่อเป็นปุ๋ยพืชสดได้ดี ปลูกง่าย โตไว และหาเมล็ดพันธุ์ง่ายกว่า เพราะปุ๋ยคอกต้องสั่งจองล่องหน้าจากเกษตรกรเลี้ยงวัว บางช่วงก็ขาด ราคาสูง จึงนิยมให้มาใช้ปอเทืองเป็นปุ๋ยพืชสด ทำให้ลดต้นทุนในการใส่ปุ๋ยชีวภาพลงไปได้มากทีเดียว และในด้านของเกษตรกรอำเภอมายอ นายอุทัย ชูสุวรรณ^{๑๒} กล่าวว่า การใส่ปุ๋ยชีวภาพ เป็นการสร้างธาตุอาหารให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งมีทั้งใช้ปุ๋ยคอก และปุ๋ยหมักจากเศษอาหารอาหารผสมกากน้ำตาล รวมถึงเกษตรกรตำบลนำกากขามาให้เป็นปุ๋ยพืชสดด้วย แต่เมื่อเปรียบเทียบทั้งในด้านงบประมาณ และความคุ้มค่า ปุ๋ยหมักใช้ได้ดีและหาง่าย

สรุปว่า ขั้นตอนการใส่ปุ๋ยหมักหมักชีวภาพไถแปลงนาเตรียมดิน เป็นการสร้างธาตุอาหารให้แก่ดินเพื่อความอุดมสมบูรณ์ของดินให้เป็นสารอาหารของต้นข้าว

ค) เตรียมพื้นที่สำหรับตกกล้า ในขั้นตอนนี้ เกษตรกรอำเภอหนองจิก นายมงคล สังข์สร^{๑๓} กล่าวว่า หากชาวนาคนใดจะทำนาแบบนาดำ ต้องมีพื้นที่สำหรับเพาะต้นกล้าแยกต่างหาก การเตรียมแปลงนาก็เหมือนกัน แล้วเอาเมล็ดข้าวไปหว่านรอให้ต้นข้าวงอกขึ้นมาจนเป็นต้นกล้า แล้วค่อยย้ายต้นกล้าไปปลูกยังแปลงนาที่เตรียมไว้ ศัตรูพืชที่ต้องระวัง คือ หอย จะชอบกินต้นกล้าอ่อนข้าว ส่วนเกษตรกรอำเภอแม่ลาน นางเป็อน ชูเรือง^{๑๔} กล่าวว่า การเพาะต้นกล้าของที่นี่ จะใช้วิธีปลูกแบบข้าวต้นเดียว หรือ การปลูกข้าวแบบประณีต คือ ใช้เมล็ดข้าว ๑ เมล็ดต่อ ๑ หลุม แล้วควบคุมด้วยปุ๋ยและน้ำ เมื่อข้าวแตกกอจะได้ต้นข้าวถึง ๔๒ ต้น นำไปปลูกต่อในแปลงที่เตรียมไว้ และปลูกแบบข้าวต้นเดียว ช่วยลดต้นทุนเรื่องเมล็ดข้าว ต่อไร่ใช้เมล็ดข้าวประมาณ ๑๐-

^{๑๐} สัมภาษณ์ นายประหยัณฑ์ แก้วดวง, เกษตรกร บ้านท่าด่าน อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๑} สัมภาษณ์ นายอภิเดช จุลบุตร, เกษตรกร บ้านปลักปรีอ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๒} สัมภาษณ์ นายอุทัย ชูสุวรรณ, เกษตรกร บ้านตรัง อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๓} สัมภาษณ์ นายมงคล สังข์สร, เกษตรกร บ้านท่าด่าน อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๔} สัมภาษณ์ นางเป็อน ชูเรือง, เกษตรกร บ้านปลักปรีอ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑.

๑๕ กิโลกรัม สิ่งที่ต้องคอยระวัง คือ หอย ที่จะมาพร้อมกับการปล่อยน้ำให้เข้าที่นา เพราะหอยจะชอบกินต้นข้าวอ่อนๆ หากปล่อยทิ้งไว้ จะกัดกินต้นกล้าข้าวเสียหายมาก มีวิธีแก้ไขด้วยการทำตะแกรงไว้ปากทางไว้ตัดหอยแล้วนำไปทิ้งนอกแปลงข้าว

สรุปว่า ขั้นตอนเตรียมพื้นที่สำหรับตกกกล้า จะเหมาะสำหรับเกษตรกรที่ทำนาดำ ต้องตกกกล้าเพื่อเตรียมเอาไว้แปลงใหญ่ และศัตรูข้าวที่ต้องระวัง คือ หอย

ง) นำเมล็ดพันธุ์ข้าวไรต์เบอร์รี่ไปแช่น้ำ ๑ คืน แล้วทิ้งไว้ในที่ร่ม ๑ วัน ในขั้นตอนนี้ เกษตรกรอำเภอหนองจิก นางสาวนรินทรา ทองเกลี้ยง^{๑๕} กล่าวว่า เป็นการตรวจดูสภาพความสมบูรณ์ของเมล็ดข้าวที่จะใช้ทำพันธุ์ข้าว หากแช่น้ำแล้วข้าวเมล็ดใดไม่งอกก็คัดเลือกทิ้งไปหลังจากนั้นก็เอาไปเพาะไปตามความถนัด เช่น ตกกกล้า หรือเพาะใส่ถาดหลุม ส่วนเกษตรกรอำเภอแม่ลาน นางเสริม ฉายลิม^{๑๖} กล่าวว่า การแช่น้ำเป็นการตรวจดูความสมบูรณ์ของเมล็ดข้าวว่าจะงอกหรือไม่ เพราะการทำนาในแต่ละครั้ง เกษตรกรจะต้องเก็บข้าวเอาไว้ทำพันธุ์ข้าวในการทำนาครั้งต่อไป เป็นไปได้ที่จะมีความเสียหายเกิดขึ้นจากเมล็ดข้าวปีที่แล้ว หากแช่น้ำแล้วข้าวที่ลืบลอยน้ำขึ้นมา ก็ตัดทิ้งไป ส่วนนายสายัณ สุวรรณกุล^{๑๗} กล่าวว่า การแช่น้ำ ทำให้รู้ว่าเมล็ดข้าวมีความแข็งแรงสมบูรณ์หรือไม่ แล้วจึงคัดเลือกเมล็ดข้าวที่มีความสมบูรณ์นำมาใส่ในถาดหลุม ถาดละ ๑ เมล็ด เป็นต้นกล้า เพื่อนำไปปลูกในแปลงต่อไป

สรุปว่า ขั้นตอนการนำเมล็ดพันธุ์ข้าวไรต์เบอร์รี่ไปแช่น้ำ ๑ คืน แล้วทิ้งไว้ในที่ร่ม ๑ วัน เป็นการตรวจสอบความสมบูรณ์และความแข็งแรงของเมล็ดข้าวที่จะใช้ปลูก หากเมล็ดลืบลอยน้ำ ไม่งอก ก็ตัดทิ้งไป

จ) นำไปเพาะในถาดหลุม ในขั้นตอนนี้ เกษตรกรอำเภอมายอ นายกุศล ศิริกาญจน์^{๑๘} กล่าวว่า นำเมล็ดข้าวที่มีความแข็งแรงมีใส่ลงในถาดหลุมๆ ละ ๑ เมล็ด วิธีการนี้จะมีงบประมาณถาดหลุมเพิ่มขึ้นมา แต่ก็สามารถใช้เพาะได้หลายครั้ง ทั้งยังสะดวกไม่ต้องเตรียมน้ำเพิ่มเพื่อเพาะต้นกล้า ลดเวลาในการถอนกล้า ย้ายกล้าข้าวจากแปลงเพาะไปแปลงใหญ่ ทำให้เกิดต้นกล้าช้า มีโอกาสต้นกล้าข้าวจะเสียหายและตายได้ในระหว่างการขนย้าย เมื่อกล้าข้าวได้อายุครบ ๓-๔ สัปดาห์ ก็สามารถขนย้ายถาดต้นกล้าข้าวไปแปลงนาได้เลย สะดวก รวดเร็ว ลดการตายจากอาการซ้ำของต้นกล้าข้าวได้มาก

สรุปว่า ขั้นตอนการนำไปเพาะในถาดหลุม เป็นสิ่งที่เพิ่มต้นทุนการทำนาเพิ่มขึ้น แต่มีข้อดี คือ สะดวก รวดเร็วในการขนย้ายต้นกล้าลงแปลงนา ช่วยลดอาการซ้ำของต้นกล้าข้าวได้มาก

^{๑๕} สัมภาษณ์ นางสาวนรินทรา ทองเกลี้ยง, เกษตรกร บ้านท่าด่าน อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๖} สัมภาษณ์ นางเสริม ฉายลิม, เกษตรกร บ้านปลักปรี้อ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๗} สัมภาษณ์ นายสายัณ สุวรรณกุล, เกษตรกร บ้านตรัง อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๘} สัมภาษณ์ นายกุศล ศิริกาญจน์, เกษตรกร บ้านตรัง อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

ฉ) ต้นกล้าข้าวไรท์เบอร์รี่ อายุ ๓-๔ สัปดาห์ เริ่มถอนเตรียมปักดำในแปลง ในขั้นตอนนี้ เกษตรกรอำเภอหนองจิก นางรอฮานี ปูละ^{๑๙} กล่าวว่า สำหรับเกษตรกรที่ตักกล้า จะเป็นช่วงที่ต้นกล้าข้าวเริ่มเจริญเติบโตมีความพร้อมที่จะลงนาแปลงใหญ่ได้ ซึ่งชาวนาจะเริ่มถอนต้นกล้า และคัดเลือกต้นกล้าที่มีความแข็งแรง ต้นกล้าโตที่ไม่โต ต้นเล็ก ก็จะต้องทิ้ง เพราะหากนำไปปลูกก็จะไม่เจริญงอกงาม ได้รวงข้าวไม่สมบูรณ์ ส่วนเกษตรกรอำเภอแม่ลาน นายแผ้ว ทองชุม^{๒๐} กล่าวว่า การเพาะต้นกล้าแบบข้าวต้นเดียว จะช่วยลดอาการโรคไหม้แต่ไม่ลดอาการโรคหาลาว คือจะมีต้นข้าวที่สูงโตออกจากกอ ออกมา ซึ่งจะช่วยให้คัดเลือกกล้าข้าวที่ไม่แข็งแรงทิ้งไป

สรุปว่า ขั้นตอนถอนต้นกล้าข้าวไรท์เบอร์รี่ อายุ ๓-๔ สัปดาห์ เป็นการคัดเลือกต้นกล้าข้าวที่มีความแข็งแรง เพื่อนำไปปักดำในนาข้าว จะช่วยให้ข้าวเจริญงอกงามดี ออกรวงข้าวสมบูรณ์

ช) เตรียมปุ๋ยหมักชีวภาพที่หมักไว้ ๑ เดือน หว่านในแปลงนา ในขั้นตอนนี้ เกษตรกรอำเภอหนองจิก นางดารินทร์ จันท์เพชร^{๒๑} กล่าวว่า เป็นการเพิ่มธาตุอาหารให้แก่ดินในนาข้าวเพื่อเตรียมเป็นสารอาหารให้ข้าวได้ดูดซึมตลอดระยะเวลา ๓ เดือน โดยปุ๋ยหมักนี้จะทำเองหรือซื้อก็ได้ แล้วแต่กำลังงบของแต่ละคน เกษตรกรอำเภอแม่ลาน นายอนุสรณ์ จุลบุตร^{๒๒} กล่าวว่า เป็นช่วงที่ต้องใส่ปุ๋ยบำรุงดินอีกรอบหนึ่ง ส่วนปุ๋ยชีวภาพนี้ เกษตรตำบลได้เข้ามาแนะนำและให้ความรู้โดยการพาแหนแดงมาหมักในบ่อซีเมนต์ทิ้งไว้ ๑ เดือน แล้วนำไปโรยในนาข้าวจะเป็นปุ๋ยพีชสด เพิ่มไนโตรเจนให้แก่ดินสูงขึ้น เกษตรกรอำเภอมายอ นายจำเริญ ชูสุวรรณ^{๒๓} กล่าวว่า เป็นการเพิ่มสารอาหารให้แก่ดินเพื่อเป็นสารอาหารให้แก่ต้นข้าวในช่วงที่เจริญเติบโต ส่วนมากจะนิยมใส่ปุ๋ยคอก แต่ข้อเสีย คือ วัชพืช เช่น หญ้าจะขึ้นเร็วมาก ต้องถอนออกไม่เช่นนั้นหญ้าจะแย่งอาหารต้นข้าวไปหมด และโตจนเบียดต้นข้าวตาย

สรุปว่า ขั้นตอนเตรียมปุ๋ยหมักชีวภาพที่หมักไว้ ๑ เดือน แล้วหว่านในแปลงนา เป็นการเพิ่มธาตุอาหารในดิน เพื่อเป็นสารอาหารให้ต้นข้าวได้ดูดซึมในช่วงที่สะสมอาหารเพื่อการเจริญเติบโต

ซ) ปล่อยน้ำเข้าแปลงนา พร้อมไถเตรียมดิน ในขั้นตอนนี้ เกษตรกรอำเภอหนองจิก นายชม เพชรสกุล^{๒๔} กล่าวว่า เป็นการปรับหน้าดินอีกครั้งเพื่อให้ปุ๋ยที่ใส่ลงไปได้พลิกไป

^{๑๙} สัมภาษณ์ นางรอฮานี ปูละ, เกษตรกร บ้านท่าด่าน อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๒๐} สัมภาษณ์ นายแผ้ว ทองชุม, เกษตรกร บ้านปลักปรี้อ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๒๑} สัมภาษณ์ นางดารินทร์ จันท์เพชร, เกษตรกร บ้านท่าด่าน อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๒๒} สัมภาษณ์ นายอนุสรณ์ จุลบุตร, เกษตรกร บ้านปลักปรี้อ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๒๓} สัมภาษณ์ นายจำเริญ ชูสุวรรณ, เกษตรกร บ้านตรัง อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๒๔} สัมภาษณ์ นายชม เพชรสกุล, เกษตรกร บ้านท่าด่าน อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๖๑.

อยู่ด้านใต้ เพื่อไถปรับหน้าดินเสร็จ ทิ้งไว้สัก ๑ คืน เพื่อให้ดินคลุกเคล้ากับปุ๋ย แล้วค่อยปล่อยน้ำ
 เข้านาเพื่อเตรียมจะปักดำต่อไป เกษตรกรอำเภอแม่ลาน นายแผ้ว ทองชุม^{๒๕} กล่าวว่า ไม่ควร
 ปล่อยน้ำเข้าที่นา ก่อน เพราะจะทำให้ปุ๋ยที่ใส่ไว้ละลายไปกับน้ำหมด ไม่ซึมลงดิน และบางครั้งจะนำ
 หอยเข้ามาในนาด้วย จึงควรจะปุ๋ย ไถดินให้เสร็จ แล้วพักดินไว้ แล้วจึงปล่อยน้ำเข้าในภายหลัง จะ
 ได้ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์และน้ำที่พอประมาณพร้อมสำหรับการปักดำต่อไป สอดคล้องกับ
 เกษตรกรอำเภอมายอ นางทัศนีย์ ผลพลา^{๒๖} กล่าวว่า เป็นการปรับสภาพดินให้ปุ๋ยซึมลงสู่ดิน
 ด้านล่าง ให้ธาตุอาหารได้กระจายทั้งดินด้านบนและด้านล่างอย่างทั่วถึง เมื่อปรับหน้าดินแล้วควร
 ทิ้งไว้ ๑ คืน อย่ายปล่อยน้ำเข้านาก่อน เพราะจะทำให้ปุ๋ยละลายไปกับน้ำหมด

สรุปว่า ขั้นตอนปล่อยน้ำเข้าแปลงนา พร้อมไถเตรียมดิน เป็นการช่วยปรับ
 ดินให้ปุ๋ยกับดินได้ผสมเข้ากัน แล้วทิ้งไว้ ๑ คืน จึงปล่อยน้ำเข้านาเพื่อเตรียมจะปักดำต่อไป

ณ) ปักดำต้นกล้าข้าวไรท์เบอร์รี่ ในขั้นตอนนี้ เกษตรกรอำเภอหนองจิก
 นายนิมิต คงเมือง^{๒๗} กล่าวว่า ย้ายต้นกล้าที่มีความแข็งแรงลงปักดำในนาข้าวที่เตรียมไว้ หลุมละ
 ๒-๓ ต้น ห่างกันราวๆ ๔๐ เซนติเมตร ทำให้ได้ผลผลิตประมาณ ๗๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ ส่วน
 เกษตรกรอำเภอแม่ลาน นางอุไร ชูปาน^{๒๘} กล่าวว่า นำต้นกล้ามาปักดำในนาข้าวที่เตรียมไว้ โดย
 ก่อนจะปักดำ จะนำเครื่องนวดลูกเหล็กมาลากเป็นแนว โดยเป็นแนวในการปักดำ หลุมละ ๑ ต้น
 ห่างกัน ๓๐ เซนติเมตร ทำให้ได้ผลผลิตประมาณ ๖๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ และเกษตรกรอำเภอมายอ
 นางละม่อม แก้วตริง^{๒๙} กล่าวว่า จะนำต้นกล้าที่เพาะในถาดหลุมมาลงแปลงนาได้เลย สะดวก
 รวดเร็ว ลดความเสี่ยงในการถอนกล้า โดยปักดำหลุมละ ๑ ต้นห่างกันราวๆ ๓๕ เซนติเมตร ทำให้
 ได้ผลผลิตประมาณ ๗๐๐ กิโลกรัมต่อไร่

สรุปว่า ขั้นตอนปักดำต้นกล้าข้าวไรท์เบอร์รี่ จะคัดเลือกต้นกล้าที่มีความ
 แข็งแรงมาลงปักดำในแปลงนาจริง หลุมละ ๑ ต้น ห่างกันเฉลี่ย ๓๕ เซนติเมตร ทำให้ได้ผลผลิต
 เฉลี่ยรวม ๖๘๓ กิโลกรัมต่อไร่

ญ) ช่วงข้าวกำลังเจริญเติบโต และช่วงใส่ปุ๋ยเพื่อบำรุง ในขั้นตอนนี้
 เกษตรกรอำเภอหนองจิก นางเฟียน จองเดิม^{๓๐} กล่าวว่า จะเพิ่มความสมบูรณ์ให้เมล็ดข้าวด้วยการ
 ใส่ปุ๋ยบำรุงอีกครั้ง เช่น ปุ๋ยสำเร็จรูป หรือปุ๋ยทำเองก็ได้ สอดคล้องกับเกษตรกรอำเภอแม่ลาน นาง

^{๒๕} สัมภาษณ์ นายแผ้ว ทองชุม, เกษตรกร บ้านปลักปรี้อ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๒๖} สัมภาษณ์ นางทัศนีย์ ผลพลา, เกษตรกร บ้านตริง อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๒๗} สัมภาษณ์ นายนิมิต คงเมือง, เกษตรกร บ้านท่าด่าน อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๒๘} สัมภาษณ์ นางอุไร ชูปาน, เกษตรกร บ้านปลักปรี้อ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๒๙} สัมภาษณ์ นางละม่อม แก้วตริง, เกษตรกร บ้านตริง อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๓๐} สัมภาษณ์ นางเฟียน จองเดิม, เกษตรกร บ้านท่าด่าน อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๖๑.

สุนิภา โทบุรี^{๓๑)} กล่าวว่า จะนำปุ๋ยชีวภาพ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก มาใส่ต้นข้าวอีกครั้งหนึ่ง และต้องคอยดูวัชพืชหรือศัตรูพืชอื่นๆ เช่น หญ้า หอยเชอร์รี่ มาทำลายข้าวในระยะตั้งรวงออกรวง ต้องคอยหมั่นดูแลอย่างใกล้ชิดเพื่อให้ความเสียหายน้อย ด้านเกษตรกรอำเภอมายอ นางวน ชูดวง^{๓๒)} กล่าวว่า ต้องใส่ปุ๋ยอีกครั้งหนึ่งเพื่อบำรุงต้นข้าวให้เจริญงอกงามดี หรือหากมีศัตรูพืชก็ต้องคอยกำจัด เช่น หอยเชอร์รี่ หนู แมลงสิงห์ เพราะจะเข้ามาทำลายข้าวในช่วงที่ข้าวตั้งท้อง

สรุปว่า ขั้นตอนช่วงข้าวกำลังเจริญเติบโต จะต้องใส่ปุ๋ยเพื่อบำรุง ช่วยเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับต้นข้าว และต้องคอยดูแลวัชพืชรวมถึงศัตรูพืชที่เข้ามาทำลายข้าวในช่วงนี้ด้วย

ฎ) เก็บเกี่ยวผลผลิต ในขั้นตอนนี้ เกษตรกรอำเภอหนองจิก นายมงคล สังข์สร^{๓๓)} กล่าวว่า การเก็บเกี่ยวข้าวในปัจจุบัน สะดวกสบายมากขึ้นเพราะมีรถเก็บข้าวเข้ามารับจ้างในหมู่บ้าน ทำให้การเก็บข้าวรวดเร็วขึ้นมากกว่าเดิม การเก็บเกี่ยวด้วยรถมีทั้งข้อดี และข้อเสีย คือ สะดวก รวดเร็ว แต่ข้อเสีย คือ หากเก็บข้าวขาว กับข้าวที่มีสี สลับกันไปมา จะเกิดเมล็ดข้าวปนกัน ซึ่งเมื่อนำไปสี จะเกิดการปนข้าวอีกทอดหนึ่ง ทำให้ได้พันธุ์ข้าวไรท์เบอร์รี่ไม่แท้ เก็บเอาไว้ทำพันธุ์ปลูกในปีหน้าก็ไม่มีคุณภาพ เมื่อนำมาสีเป็นข้าวสาร ก็ได้ข้าวไรท์เบอร์รี่ไม่แท้ ๑๐๐ % ทำให้ขายไม่ได้ราคา สอดคล้องกับเกษตรกรอำเภอแม่ลาน นายแผ้ว ทองชุม^{๓๔)} ซึ่งกล่าวว่า ปัจจุบันการเก็บเกี่ยวข้าว ชาวนาจ้างรถเกี่ยวข้าวเกือบจะหมดแล้ว เพราะสะดวก รวดเร็ว แต่ก็ต้องเจอปัญหาพันธุ์ข้าวปนจากนาของคนอื่นๆ ซึ่งทางกลุ่มเกษตรกรแม่ลานได้แก้ปัญหา คือ นัดช่วงเวลาให้รถเข้ามาเก็บเกี่ยวเฉพาะนาที่ปลูกไรท์เบอร์รี่ ซึ่งก็แก้ปัญหาได้พอสมควร เพราะเป็นการยากที่จะเก็บเกี่ยวข้าวทั้งหมดเป็นร้อยๆ ไร่ให้เสร็จภายในวันเดียว ด้านเกษตรกรอำเภอมายอ นายจรรยา สุวรรณชาติ^{๓๕)} กล่าวว่า รถเกี่ยวข้าวที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐไม่มี จึงต้องจ้างแพงและมาจากที่อื่น ซึ่งต้องรีบเก็บเกี่ยวข้าวในหมู่บ้านให้เสร็จ บางครั้งก็ต้องสลับระหว่างข้าวขาวกับข้าวสี ซึ่งแน่นอนว่ามีปัญหาการปนเมล็ดข้าว เมื่อนำไปสี ก็เจอปัญหาเดียวกัน เพราะโรงสีไม่ได้แยกสี ทำให้ข้าวไรท์เบอร์รี่เมื่อสีออกมาเป็นข้าวสาร จะมีข้าวขาวปนค่อนข้างมากทำให้ขายไม่ค่อยได้ราคา

สรุปว่า ในขั้นตอนการเก็บเกี่ยวผลผลิต ปัจจุบันเป็นการเก็บเกี่ยวโดยใช้รถเกี่ยวข้าว แทนการเกี่ยวข้าวแบบแรงงานคน เพราะมีความสะดวก รวดเร็วกว่า แต่ก็ยังมีปัญหาเรื่องข้าวปนจากข้าวขาว ทำให้เมื่อสีออกมาเป็นข้าวสาร เกษตรกรจะขายไม่ค่อยได้ราคา

^{๓๑)} สัมภาษณ์ นางสุนิภา โทบุรี, เกษตรกร บ้านปลักปรี้อ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๓๒)} สัมภาษณ์ นางวน ชูดวง, เกษตรกร บ้านตรัง อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๓๓)} สัมภาษณ์ นายมงคล สังข์สร, เกษตรกร บ้านท่าด่าน อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๓๔)} สัมภาษณ์ นายแผ้ว ทองชุม, เกษตรกร บ้านปลักปรี้อ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๓๕)} สัมภาษณ์ นายจรรยา สุวรรณชาติ, เกษตรกร บ้านตรัง อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

ฎ) ตากข้าวเปลือกให้แห้ง เพื่อป้องกันการเกิดเชื้อรา ในขั้นตอนนี้ เกษตรกรอำเภอหนองจิก นางวรรณดี ทองเกลี้ยง^{๓๖} กล่าวว่า บ้านท่าด่าน อำเภอหนองจิก ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ให้มีการสร้างโรงอบข้าว เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรเรื่องตัดพันธุ์ปนของข้าวสายพันธุ์ต่างๆ แต่ขณะนี้ เพิ่งจะก่อสร้าง และติดตั้งอุปกรณ์เสร็จ ยังไม่เปิดให้บริการ โดยส่วนตัวคิดว่า จะช่วยเหลือเกษตรกรให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ทำให้ขายข้าวให้ได้ราคาสูงขึ้นด้วย ในด้านเกษตรกรอำเภอแม่ลาน นางอุมาพร คำแพง^{๓๗} กล่าวว่า ชาวนาเมื่อเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้ว จะนำเมล็ดข้าวมาตากแดดกันเอง ราวๆ ๒-๓ แดด เพื่อลดความชื้น ป้องกันการเกิดเชื้อรา และเก็บไว้ได้นาน แต่บางครั้งเมื่อเก็บเกี่ยวเสร็จแล้ว ตากได้แดดเดียว และฝนตกลงมา ข้าวยังมีความชื้น เก็บไว้ในกระสอบข้าวจะอับชื้น มีกลิ่นเหม็น และเป็นเชื้อราได้ง่าย ส่วนเกษตรกรอำเภอมายอ นางจุฑาพร ทองชาย^{๓๘} กล่าวว่า ชาวนาเมื่อเก็บเกี่ยวเสร็จจะตากข้าวบริเวณหน้านาของตนเอง ตากแดดทิ้งเอาไว้ แล้วค่อยมาเก็บเมื่อแห้งสนิท มีบ้างที่บางปี อากาศขึ้นก็ต้องเอามาตากแดดหลายๆ แดด จึงจะลดความชื้นลงได้ ไม่เช่นนั้น หากตากแดดไม่แห้งสนิท เมล็ดข้าวจะลีบเล็ก มีเชื้อรา ไม่เหมาะที่จะนำมาทำเป็นพันธุ์ข้าวในการเพาะปลูกปีหน้า เพราะเนื้อเยื่อติดเชื้อราตายหมดเมล็ดข้าวก็จะนำมาเพาะแล้วจะไม่งอก

สรุปว่า ในขั้นตอนตากข้าวเปลือกให้แห้ง ช่วยลดความชื้นป้องกันเชื้อรา หากเมล็ดข้าวแห้งไม่สนิทจะมีกลิ่นเหม็น และเป็นเชื้อราได้ง่าย ไม่เหมาะที่จะเก็บไว้ทำพันธุ์ข้าวในการเพาะปลูกต่อไป

ฐ) สีเป็นข้าวสารบรรจุถุงพร้อมขาย ในขั้นตอนนี้ เกษตรกรอำเภอหนองจิก นายมงคล สังข์สร^{๓๙} กล่าวว่า บ้านท่าด่านมีโรงสีชุมชนขนาดเล็ก สีแบบข้าวกล้อง จึงไม่ค่อยมีปัญหาเมล็ดข้าวปนจากข้าวขาว อาจจะมีบ้างแต่ไม่มากนัก ต่อมาได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ ให้มีเครื่องสีข้าวตัดพันธุ์ปนแบบข้าวขาวได้สูงถึง ๙๕ % จึงทำให้ข้าวไรท์เบอร์รี่ของบ้านท่าด่านมีคุณภาพดี ไม่แตกหัก สีของเมล็ดข้าวเป็นสีดำเกือบสนิท จึงสามารถขายข้าวไรท์เบอร์รี่ได้ราคาสูง ราคาถุงละ ๘๐ บาท/กิโลกรัม ส่วนเกษตรกรอำเภอแม่ลาน นายแผ้ว ทองชุม^{๔๐} กล่าวว่า โรงสีของชุมชนยังไม่มี ทำให้ต้องไปสีข้าวชุมชนใกล้เคียง ซึ่งสีข้าวไรท์เบอร์รี่ค่อนข้างมีคุณภาพ แต่ก็ยังเจอปัญหาข้าวปนกับข้าวขาว แต่ในปัจจุบัน สำนักงานเกษตรอำเภอแม่ลาน ได้หางบมาสนับสนุนจัดตั้งโรงสีชุมชน แต่ยังไม่เปิดให้บริการ คาดว่าจะช่วยลดปัญหาการสีข้าวที่ไม่มีคุณภาพ เพราะข้าวปนข้าวสายพันธุ์อื่นๆ ลดลงได้มาก ช่วยให้เกษตรกรขายข้าวได้ราคาดีขึ้น และเกษตรกรอำเภอมายอ

^{๓๖} สัมภาษณ์ นางวรรณดี ทองเกลี้ยง, เกษตรกร บ้านท่าด่าน อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๓๗} สัมภาษณ์ นางอุมาพร คำแพง, เกษตรกร บ้านปลักปรีอ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๓๘} สัมภาษณ์ นางจุฑาพร ทองชาย, เกษตรกร บ้านตรัง อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๓๙} สัมภาษณ์ นายมงคล สังข์สร, เกษตรกร บ้านท่าด่าน อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๔๐} สัมภาษณ์ นายแผ้ว ทองชุม, เกษตรกร บ้านปลักปรีอ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑.

นายนางสาวสมถวิล มะลิวรรณ^{๕๑} กล่าวว่า เรื่องโรงสีนั้นเป็นเรื่องที่เกษตรกรต้องดำเนินการหาโรงสีกันเอง ซึ่งมีคุณภาพการสีข้าวไม่ดีนัก เพราะต้องเจอปัญหาข้าวปนกับข้าวขาวสูงถึงร้อยละ ๓๐-๔๐ ต่อการสีหนึ่งครั้ง ทำให้ข้าวไรท์เบอร์รี่ที่ขายได้กิโลกรัมละ ๕๐ บาท

สรุปว่า ในขั้นตอนการสีข้าว เป็นขั้นตอนที่จะสร้างมูลค่าหรือลดมูลค่าของสินค้าได้ เพราะคุณภาพการสีข้าว หากมีการปนข้าวสายพันธุ์อื่นๆ ทำให้ข้าวไรท์เบอร์รี่สีออกมาไม่ดำสนิท เกษตรกรรายย่อยก็จะขายไม่ได้ราคาที่สูงมากนัก

๓) วิธีการจัดจำหน่าย

ตารางที่ ๔.๒ ราคาขายปลีกข้าวไรท์เบอร์รี่เปรียบเทียบ ๓ อำเภอ จ.ปัตตานี ระหว่างปี ๒๕๕๖-

๒๕๖๐

น้ำหนัก ๑ กก: บาท

ประเภทข้าวสาร	ปี ๒๕๕๖			ปี ๒๕๕๘			ปี ๒๕๖๐		
	แม่ ลาน	หนอง จิก	มายอ	แม่ ลาน	หนอง จิก	มา ยอ	แม่ ลาน	หนอง จิก	มา ยอ
ปนข้าวขาว ๕๐% แพ็คถุงธรรมดา	ไม่ทำ	ไม่มี	ไม่ทำ	๔๐	ไม่มี	ไม่มี	ไม่ทำ	ไม่มี	ไม่มี
ปนข้าวขาว ๓๐% แพ็คถุงธรรมดา	ไม่ทำ	ไม่มี	ไม่ทำ	๕๐	ไม่มี	๓๕	ไม่ทำ	ไม่มี	๓๕
ปนข้าวขาว ๕% แพ็คถุงธรรมดา	ไม่ทำ	๕๐	ไม่ทำ	๖๐	๘๐	๕๐	ไม่ทำ	๘๐	๖๐
ปนข้าวขาว ๕% แพ็คถุงสุญญากาศ	ไม่ทำ	๑๐๐	ไม่ทำ	๗๐	๑๐๐	ไม่มี	ไม่ทำ	๑๐๐	ไม่มี

จากตารางที่ ๔.๒ จะพบว่า ราคาขายปลีกข้าวไรท์เบอร์รี่ของทั้ง ๓ อำเภอ แบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ได้แก่ ประเภทปนข้าวขาว ๕๐% แพ็คถุงธรรมดา ประเภทปนข้าวขาว ๓๐% แพ็คถุงธรรมดา ประเภทปนข้าวขาว ๕% แพ็คถุงธรรมดา และประเภทปนข้าวขาว ๕% แพ็คถุงสุญญากาศ หากพิจารณาในด้านราคา จะเห็นว่าข้าวไรท์เบอร์รี่จากอำเภอหนองจิกมีราคาจำหน่ายต่อหน่วยสูงสุด คือ ราคา ๑๐๐ บาทต่อ ๑ กิโลกรัม ซึ่งนางวัฒนา ศรีสุวรรณ^{๕๒} เกษตรกรอำเภอหนองจิก ให้ข้อมูลว่า ประเภทปนข้าวขาว ๕% แพ็คถุงสุญญากาศ ตั้งแต่ปี ๒๕๕๖-๒๕๖๐ สามารถจำหน่ายราคานี้ได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งไม่ได้รับผลกระทบจากปริมาณการผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่ล้นตลาดในช่วงปี ๒๕๕๘ เนื่องจากแหล่งผลิตจากบ้านท่าด่าน เป็นแหล่งปลูกข้าวอินทรีย์มาตั้งแต่แรกเริ่มที่ปลูก ทำให้ผลผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่มีคุณภาพ เป็นที่ต้องการของผู้บริโภคกลุ่มรักสุขภาพ ซึ่ง

^{๕๑} สัมภาษณ์ นางสาวสมถวิล มะลิวรรณ, เกษตรกร บ้านตรัง อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๕๒} สัมภาษณ์ นางวัฒนา ศรีสุวรรณ, เกษตรกร บ้านท่าด่าน อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๖๑.

เกษตรกรได้จำหน่ายข้าวไรท์เบอร์รี่ในราคาคงกล่าวนี้นี้มาตั้งแต่เริ่มแรกที่เริ่มจำหน่าย ทำให้ผู้ผลิตสามารถผูกขาดราคาข้าวมาตั้งแต่ต้น ถึงแม้ว่าในปีถัดมา จะประสบปัญหาด้านการเพาะปลูก เช่น ฤดูกาลเปลี่ยนแปลง ภาวะฝนแล้ง จำนวนเกษตรกรปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ต่างอำเภอเพิ่มขึ้น และจำนวนเกษตรกรปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในบ้านท่าด่านลดจำนวนลง ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อราคาจำหน่ายมากนัก

ในด้านของอำเภอแม่ลาน นางนิภารัตน์ ชูเมือง^{๓๓} เกษตรกรอำเภอแม่ลานได้ให้ข้อมูลว่า ราคาขายปลีกประเภทปนข้าวขาว ๕% แพ็คถุงธรรมดาปี ๒๕๕๘ จะอยู่ที่ ๖๐ บาท ต่อ กิโลกรัม ซึ่งสูงกว่าอำเภอมายอ คือ ๕๐ บาทต่อกิโลกรัม เนื่องจากคุณภาพการสีข้าวของอำเภอแม่ลานมีคุณภาพการสีข้าวที่ดีกว่า เช่น เมล็ดข้าวยาวสวย เมล็ดข้าวแตกหักมีจำนวนน้อยกว่า และการปนข้าวขาวสายพันธุ์อื่นๆ มีน้อยกว่า สอดคล้องกับนางเพ็ญแข พรหมตรัง^{๓๔} เกษตรกรอำเภอมายอได้ให้ข้อมูลว่า ในปี ๒๕๖๐ เกษตรกรอำเภอแม่ลานได้หยุดการเพาะปลูก ๑ รอบการผลิต เนื่องจากชลประทานได้เข้ามาซ่อมแซมประตูระบายน้ำ ทำให้ราคาขายข้าวจากอำเภอมายอเพิ่มขึ้นเป็น ๖๐ บาทต่อกิโลกรัมในปีเดียวกัน เนื่องจากอำเภอแม่ลานลดกำลังการผลิตลง ไม่มีผลผลิตออกสู่ตลาด ส่งผลให้ผู้บริโภคต้องซื้อข้าวไรท์เบอร์รี่ในราคาที่สูงขึ้น เพราะผลผลิตในปี ๒๕๖๐ มีปริมาณจำกัด

สรุปว่า ในขั้นตอนการจัดจำหน่าย เกษตรกรจากอำเภอหนองจิกสามารถจำหน่ายข้าวไรท์เบอร์รี่ได้ราคาสูงสุด คือ ราคา ๑๐๐ บาทต่อ ๑ กิโลกรัม เป็นข้าวประเภทปนข้าวขาว ๕% แพ็คถุงสุญญากาศ เพราะขั้นตอนการผลิตเป็นการเพาะปลูกแบบอินทรีย์ สร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภคมาตั้งแต่แรกเริ่มที่ปลูก ตั้งแต่ปี ๒๕๕๖ จนกระทั่งถึงปัจจุบัน

๔) วิธีการแปรรูปเป็นผลผลิตอื่นๆ ที่สามารถเพิ่มมูลค่าได้

การแปรรูปส่วนมากจะเป็นข้าวเปลือกมาเป็นข้าวสาร และขายตามคำสั่งซื้อของลูกค้า และเมื่อผลผลิตไม่มาก ขายข้าวสารหมดก็ไม่คิดจะแปรรูปเป็นอย่างอื่น การแปรรูปในพื้นที่ โดยกลุ่มเกษตรกรเองมีน้อย เพราะต้องใช้เวลาและความรู้ ซึ่งเกษตรกรเองทำงานหลายอย่าง จึงไม่มีเวลามากพอจะแปรรูป

แต่อย่างไรก็ดี การแปรรูปจากข้าวไรท์เบอร์รี่ให้เห็นบ้างแต่ไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นในระดับบุคคลสนใจทำเพื่อสร้างรายได้เสริม ได้แก่ การแปรรูปเป็นน้ำข้าวกล้องงอก ส่วนภาครัฐ เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอแม่ลาน มีการทดลองทำเส้นขนมจีนจากข้าวไรท์เบอร์รี่ แต่ไม่ได้ผลเป็นที่น่าพอใจเพราะเส้นขนมจีนต้องใช้ข้าวเก่าค้างปี หากใช้ข้าวใหม่เส้นขนมจีนจะไม่จับตัว อีกทั้งยังไม่มีการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ ที่เด่นชัด

^{๓๓} สัมภาษณ์ นางนิภารัตน์ ชูเมือง, เกษตรกร บ้านปลักปรี้อ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๓๔} สัมภาษณ์ นางเพ็ญแข พรหมตรัง, เกษตรกร บ้านตรง อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

นางวาฑู ศรณารายณ์
 เจ้าพนักงานธุรการชำนาญ
 การ อำเภอมะลัน จังหวัด
 ปัตตานี ผู้ซึ่งสนใจการแปร
 รูปข้าวไรท์เบอร์รี่ เป็น
 น้ำข้าวกล้องงอกไรท์เบอร์รี่
 บรรจุขวดพร้อมรับประทาน
 จำหน่ายในชุมชนใกล้บ้าน
 ของผู้ผลิต ในราคาขวดละ
 ๒๐ บาท

ภาพประกอบที่ ๔.๒ ตัวอย่างการแปรรูปข้าวไรท์เบอร์รี่ของอำเภอมะลัน ในระดับบุคคล

ข้าวไรท์เบอร์รี่ ของเกษตรกร
 บ้านปลักปรี้อ อำเภอมะลัน
 จังหวัดปัตตานี

ผลงานการแปรรูปเส้นขนมจีนสด
 จากข้าวไรท์เบอร์รี่

เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตร
 อำเภอมะลัน นำเสนอการ
 แปรรูปเส้นขนมจีนสดจาก
 ข้าวไรท์เบอร์รี่

ภาพประกอบที่ ๔.๓ ตัวอย่างการแปรรูปข้าวไรท์เบอร์รี่ของอำเภอมะลัน ในระดับหน่วยงานภาครัฐ

สาเหตุสำคัญของการแปรรูปน้อย มาจาก

๑) ผลผลิตน้อย เพราะมาจากทัศนคติในการทำงานของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่ภาคใต้ คือ ทำนาเพื่อกินในครัวเรือนไม่นิยมนำมาขายเป็นรายได้หลัก จึงทำให้ผลผลิตต่อครัวเรือนมีน้อยเฉลี่ย ครัวเรือนละ ๒-๕ ไร่ ต่อมาถึงแม้ว่าการทำงานจะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐให้ปลูกเพื่อขาย แต่ด้วยการถือครองที่ดินของแต่ละครัวเรือนมีน้อย จึงทำให้ผลผลิตต่อไร่ต่อครัวเรือนมีปริมาณน้อยเช่นเดิม ซึ่งจากการสัมภาษณ์นายชาญณรงค์ วิรุณสาร^{๔๕} กล่าวว่า พื้นที่เกษตรกรรมในอำเภอแม่ลานมีพื้นที่ถือครองที่ดินทำกิน ประมาณ ๓-๕ ไร่/ราย ทำให้ความต้องการที่จะทำนาเพื่อขายน้อย ส่วนใหญ่จะทำนาเพื่อกินในครัวเรือนเหลือจึงจะขาย ชาวนาที่ผลิตข้าวจำนวนมากเพื่อขายจึงมีจำนวนน้อยรายและจะยึดเป็นอาชีพทำนาขายข้าวเป็นหลักน้อยมาก และการพัฒนาข้าวให้ก้าวกระโดดเป็นไปอย่างรวดเร็วจึงมีน้อย ส่งผลให้ปัญหาเรื่องนาร้างมีมากขึ้น เพราะอาชีพทำนาจะมีแต่คนรุ่นเก่าๆ คนรุ่นใหม่ที่จะทำนามีน้อย เพราะมีทัศนคติว่าเป็นอาชีพที่ต้องใช้แรงงานหนัก สกปรก อยู่กับโคลน ทำงานท่ามกลางอากาศร้อน ทำให้คนรุ่นใหม่ไม่สนใจที่จะทำนา ทำให้จำนวนชาวนาดลดลง คนทำนาในปัจจุบันมีอายุเฉลี่ย ๕๕ ปี ถือว่ายังเป็นคนรุ่นใหม่ในอาชีพนี้ เมื่อคนรุ่นใหม่ไม่สนใจจะทำนาถึงแม้ว่าจะอยู่ใกล้บ้าน อาชีพคนทำนาก็ลดลง คือคนมีที่นา ๕ ไร่ เขาจะทำแค่อิน หรือไม่กี่ไม่เลย ทำให้นาร้างเพิ่มขึ้นทุกปี ฉะนั้น ความคิดที่จะปลูกข้าวให้ได้ปริมาณมากเพื่อนำมาแปรรูปขายให้มีรายได้เพิ่มขึ้น จึงเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ยากในพื้นที่ เพราะส่วนหนึ่งไม่เน้นการทำนาเป็นอาชีพหลัก เพราะมีรายได้จากอาชีพอื่นๆ เช่น ทำสวนยางพารา ทำสวนปาล์ม เลี้ยงวัว ปลูกผัก เป็นต้น เช่นเดียวกับการสัมภาษณ์นายคำนิง สุขแก้ว^{๔๖} กล่าวว่า ปัญหาการทำนาของเกษตรกรบ้านตรัง อำเภอมายอ ที่ทำให้ผลผลิตน้อย คือ ระบบการจัดการเพาะปลูกและทัศนคติของชาวนาเป็นสำคัญ คือ บ้านเราจะเน้นการปลูกเพื่อกินในครัวเรือนเป็นหลักเหลือจึงจะขาย ส่วนข้าวไรท์เบอร์รี่เป็นข้าวทางเลือกที่เกษตรกรมองว่ามีกลุ่มรักสุขภาพที่ต้องการจะกินข้าวที่มีคุณประโยชน์ จึงสนใจจะหาพันธุ์ข้าวมาปลูก ซึ่งหากเปรียบเทียบกับข้าวพื้นเมือง เช่น ข้าวมะจานู ข้าวเล็บนก ข้าวช่อลู่ ข้าวสังข์หยด ฯลฯ ข้าวไรท์เบอร์รี่จะถือว่าพื้นที่การเพาะปลูกค่อนข้างน้อย คือ จะเน้นปลูกตามคำสั่งซื้อของผู้บริโภคเป็นหลัก ทำให้ผลผลิตของข้าวไรท์เบอร์รี่มีปริมาณน้อยกว่าข้าวสายพันธุ์อื่นๆ ฉะนั้น เรื่องการนำข้าวไรท์เบอร์รี่มาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ค่อนข้างน้อย อาจจะมีบ้าง เช่นกลุ่มแม่บ้านมีการนำข้าวไรท์เบอร์รี่มาบดเป็นแป้งทำขนมทองม้วนเพื่อสร้างความแปลกใหม่ให้กับผู้บริโภค แต่ไม่ได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นรูปธรรม ส่วนนายเวียติง แวสะมาแอ^{๔๗} กล่าวว่า ภาพรวมของการทำนาของบ้านท่าด่าน อำเภอหนองจิก มี ๓ ประเภท คือ ๑) ทำนาแบบบริโภคในครัวเรือน เหลือจึงจะขายเพื่อสร้างรายได้ โดยจะมีพื้นที่ในการทำนาเฉลี่ย ๒-๕ ไร่ ๒) การทำนาถึงพาณิชย์ จะมีพื้นที่การทำนาใหญ่ขึ้นมา คือ ๕-๑๐ ไร่ แต่ไม่เกิน ๒๐ ไร่ ๓) การทำนาแบบพาณิชย์ คือ กลุ่มที่ใช้เทคโนโลยีในการทำนา คือ จะทำนาข้าวแบบอินทรีย์ ๑๐๐% และทำข้าวแบบใช้เคมีเพื่อจำหน่ายผู้บริโภคทั่วไป แต่ถึงอย่างไร พื้นที่การทำนาข้าวของเกษตรกรรายย่อยแต่ละราย จะจำกัด

^{๔๕} สัมภาษณ์ นายณรงค์ วิรุณสาร, เกษตรอำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๔๖} สัมภาษณ์ นายคำนิง สุขแก้ว, เกษตรอำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๔๗} สัมภาษณ์ นายเวียติง แวสะมาแอ, นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

ด้วยพื้นที่การถือครองที่ดิน คือ เฉลี่ยไม่เกิน ๒๐ ไร่/ราย ทำให้ปริมาณผลผลิตข้าวที่ออกมาสู่ผู้บริโภค ถูกจำกัดเพราะไม่สามารถเพิ่มพื้นที่การผลิตได้มากขึ้น โดยพื้นที่การทำนาข้าวนี้ ไม่ได้ปลูกเฉพาะข้าว ไร้เบอร์รี่เพียงอย่างเดียว แต่เกษตรกรจะปลูกข้าวชนิดอื่นๆ ด้วย ทำให้ปริมาณข้าวไร้เบอร์รี่ที่ผลิต ออกมาสู่ตลาดมีเพียงร้อยละ ๑๐ ของพื้นที่การปลูกข้าวทั้งหมด นอกจากนี้ เมื่อได้ผลผลิตแล้ว จะนิยมนำมาสีเป็นข้าวสารพร้อมจำหน่ายแก่ผู้บริโภคตามคำสั่งซื้อที่มีมาก่อนล่วงหน้า ทำให้ผลผลิตไม่เหลือที่จะนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ เพราะเกษตรกรมองว่า ขายข้าวสารได้รายได้ที่แน่นอนมากกว่า เพราะจะผลิตตามคำสั่งซื้อของผู้บริโภคทำให้การขาดทุนเกิดขึ้นได้น้อย จึงมีความเชื่อมั่นที่จะขาย ข้าวสารมากกว่าจะนำข้าวไร้เบอร์รี่ไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ

๒) เกษตรกรไม่มีเวลาว่างแปรรูป เพราะเกษตรกรทำงานหลายอย่าง เช่น ทำพืชสวน พืชไร่ เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย ฯลฯ นางวรรณเพ็ญ บุญทรัพย์^{๔๘} เกษตรกรจากอำเภอมะนัง กล่าวว่า เกษตรกรเป็นอาชีพที่ต้องทำงานหลายอย่างมาก เช่น เลี้ยงวัว ทำนา ปลูกผัก ทำสวนยาง ทำสวน ปาล์ม ฯลฯ คือจะหายากที่เกษตรกรทำการเกษตรเพียงอย่างเดียวค่อนข้างจะหายาก เพราะมี ข้อจำกัดเรื่องพื้นที่การเกษตร และไม่มีที่ดินเป็นของตนเองทุกรายไป บางคนต้องรับจ้างทำสวนเกษตร ของคนอื่น ทำให้การเกษตรเชิงพาณิชย์และผลิตได้ปริมาณมากหาได้ยากในพื้นที่อำเภอมะนัง นอกจากนี้ ค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้น เป็นสิ่งที่บังคับให้เกษตรกรต้องทำงานหลายอย่าง เพื่อให้มีรายได้ เลี้ยงครอบครัว จึงไม่มีเวลามากพอจะมาสนใจงานเกษตรเพื่อแปรรูป เพราะมองว่า ไม่ได้สร้างรายได้ ให้เพิ่มขึ้นมากนัก แต่ต้องมาเสียเวลาในการผลิตเพิ่มขึ้น จึงคิดว่าไม่คุ้มค่า นอกจากนี้ ปริมาณผลผลิต ข้าวไร้เบอร์รี่มีไม่มากนัก จึงไม่เพียงพอที่จะแปรรูปเป็นสินค้าอื่นๆ เพราะจำหน่ายเพียงข้าวสารอย่าง เดียว ผลผลิตต่อรอบปีในการผลิตก็เพียงพอกับความต้องการของผู้บริโภคและรายได้ที่ตอบแทนกลับ มาแล้ว จึงไม่มีความจำเป็นจะต้องหารายได้จากแปรรูปสินค้าขายเพิ่มเติมอีก สอดคล้องกับ นาง สุนีย์ มุกดาหาร^{๔๙} เกษตรกรอำเภอมายอ กล่าวว่า การแปรรูปข้าวไร้เบอร์รี่ ของบ้านตรง มีบ้างแต่ไม่ มากนัก คือ กลุ่มแม่บ้านจะนำข้าวไร้เบอร์รี่มาบดเป็นแป้งแล้วนำไปทำขนมทองม้วน แต่ไม่ได้ผลิต ตลอดทั้งปี เพราะข้าวไร้เบอร์รี่มีไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะขายเป็นข้าวสารมากกว่าจะนำมาแปรรูป เนื่องจากขายข้าวสารได้เงินทันทีไม่ต้องรอ ส่วนการนำไปแปรรูปต้องใช้เวลา และไม่ได้จำหน่ายใน ราคาสูงเช่นข้าวสาร เช่น ขนมทองม้วน จำหน่ายถุงละ ๓๐ บาท เป็นต้น จึงไม่คุ้มค่ากับระยะเวลาที่ สูญเสียไป นอกจากนี้ เกษตรกรของบ้านตรง ยังทำการเกษตรกรหลายอย่างเพื่อให้มีรายได้เพียงพอกับ ค่าใช้จ่าย เพราะรายได้จากการขายข้าวเพียงอย่างเดียวถือว่าน้อยเกินไป และไม่สามารถยึดเป็นอาชีพ หลักได้ ดังนั้น เกษตรกรจึงต้องทำการเกษตรให้หมุนเวียนมีรายได้ตลอดทั้งปี และไม่เน้นการเกษตร เพื่อการแปรรูป เช่นเดียวกับเกษตรกรจากอำเภอนองจิก นางสาวรินทรา ทองเกลี้ยง^{๕๐} กล่าวว่า เกษตรกรที่นี่จะเน้นการทำนา ปลูกพืชสวน พืชไร่ ซึ่งหากจะทำให้ได้รายได้ดีพอเลี้ยงครอบครัวได้

^{๔๘} สัมภาษณ์ นางวรรณเพ็ญ บุญทรัพย์, อาชีพเกษตรกร บ้านปลักปรือ อำเภอมะนัง จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๔๙} สัมภาษณ์ นางสุนีย์ มุกดาหาร, เกษตรกร บ้านตรง อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๕๐} สัมภาษณ์ นางสาวรินทรา ทองเกลี้ยง, เกษตรกร บ้านท่าด่าน อำเภอนองจิก จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๖๑.

เกษตรกรต้องใส่ใจในรายละเอียด เช่น ต้องทำปุ๋ยเพื่อบำรุงดิน ต้องปลูกพืชหมุนเวียน ต้องป้องกันศัตรูพืช ฉะนั้น เวลาทำงาน ๑ วัน จะหมดไปกับการทำงานในสวน และทั้งสามี ภรรยา จะทำการเกษตรด้วยกัน จึงไม่มีเวลามากพอจะนำผลผลิตมาแปรรูป ส่วนข้าวไรท์เบอร์รี่ปริมาณผลผลิตไม่มากนัก จะเพียงพอขายตามคำสั่งซื้อจากลูกค้าประจำมากกว่า เมื่อมีคำสั่งซื้อเข้ามา เกษตรกรจะนำข้าวเปลือกไปเป็นข้าวสารแล้วจำหน่าย และบางส่วนจะเหลือไว้กินในครัวเรือน ซึ่งปริมาณผลผลิตจะไม่เหลือสำหรับการแปรรูป เพราะหากปลูกเพิ่มแล้วขายไม่หมด เสี่ยงต่อการขาดทุน

๓) ขาดหน่วยงานที่ส่งเสริมการแปรรูป เพราะไม่คุ้มทุนทุนในการทำโครงการส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ จากการสัมภาษณ์นางสาวฉัตรสุดา ชุมแสง^{๕๑} พาณิชย์จังหวัดปัตตานี กล่าวว่า การผลิตข้าวของจังหวัดปัตตานี ส่วนใหญ่เน้นการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือน เหลือจึงจะขาย เช่นเดียวกับการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ ถึงแม้ว่าจะเป็นข้าวเพื่อสุขภาพและเป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้น แต่กลุ่มผู้บริโภคยังจำกัดอยู่ในแวดวงของคนรักสุขภาพเท่านั้น ถือว่าเป็นกลุ่มบริโภคที่เล็กมาก ขณะเดียวกัน การปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานียังถือว่าน้อยมาก ปริมาณผลผลิตที่ออกสู่ตลาดจึงมีไม่มากนัก และก็เหมือนกับการปลูกข้าวชนิดอื่นๆ คือ ปลูกเพื่อบริโภคแล้วบางส่วนก็นำไปจำหน่ายให้กับกลุ่มลูกค้าเฉพาะกลุ่ม ทำให้การผลิตเพื่อแปรรูปสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้ายังมีไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นของกิน เช่น ทองม้วน ขนมครก เป็นต้น ขณะเดียวกัน หน่วยงานที่เข้ามาช่วยเรื่องการส่งเสริมการแปรรูปยังไม่เห็นเป็นรูปธรรม เพราะอาจจะมองว่าไม่คุ้มทุนก็ได้ เนื่องจากผลผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่ค่อนข้างน้อย เมื่อเกษตรกรปลูกแล้วเก็บเกี่ยว จะนำมาสีเป็นข้าวสารพร้อมจำหน่าย จะคุ้มทุนมากกว่าการมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อย่างอื่น แต่หากมีการส่งเสริมให้เกิดการแปรรูป ผลผลิตข้าวต้องมีปริมาณมากกว่าในปัจจุบัน เพื่อเพิ่มโอกาสในการขาย เช่น ผลิตเป็นสินค้าประเภทอาหาร ของใช้ในครัวเรือน ก็จะเป็นอีกช่องทางในการสร้างรายได้เพิ่มขึ้น

สรุปว่า ขั้นตอนการแปรรูปเป็นผลผลิตอื่นๆ ที่สามารถเพิ่มมูลค่าได้ เกษตรกรรายย่อยไม่นิยมการแปรรูปผลผลิตเป็นสินค้าประเภทอื่นๆ นอกจากข้าวสารแล้วจำหน่ายทันที เพราะเกษตรกรมองว่าเป็นการเพิ่มเวลาการทำงานที่ไม่คุ้มค่า จึงไม่นิยมนำข้าวไรท์เบอร์รี่มาแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม

๔.๑.๓. การสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยทั้งระบบ

๑) การส่งเสริมจากภาครัฐในด้านลดต้นทุนการผลิต

ลดต้นทุนการผลิต คือ การช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในทุกๆ ขั้นตอนของการทำนา ตั้งแต่ก่อนเพาะปลูก ระหว่างการเพาะปลูก หลังการเพาะปลูก ไปจนกระทั่งเก็บเกี่ยวผลผลิตและจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภค

การส่งเสริมจากภาครัฐ คือ โครงการความช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆ ที่มีให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกข้าว เพื่อไม่ให้แบกรับค่าใช้จ่ายต้นทุนการผลิตที่สูงเกินไป จนไม่สามารถแข่งขันเชิงพาณิชย์ได้ ซึ่งหน่วยงานหลักที่ให้ความช่วยเหลือ คือ สำนักงานเกษตรอำเภอ เพราะมีความใกล้ชิดกับเกษตรกรสามารถให้ความช่วยเหลือที่ตรงกับความต้องการของเกษตรกรแต่ละพื้นที่ได้ อนึ่งการส่งเสริมจากภาครัฐในด้านการลดต้นทุนการผลิตนั้น ไม่ได้เหมือนกันทุกความช่วยเหลือในแต่ละอำเภอ

^{๕๑} สัมภาษณ์ นางสาวฉัตรสุดา ชุมแสง, พาณิชย์จังหวัดปัตตานี, วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

ขึ้นอยู่กับว่าแต่ละอำเภอมีความต้องการแบบใด สิ่งใดมีความจำเป็นหรือไม่จำเป็น และนอกจากนั้นขึ้นอยู่กับว่าสำนักงานเกษตรอำเภอได้ขยายความร่วมมือร่วมกับหน่วยงานใดเพิ่มเติมบ้าง เพื่อให้เกษตรกรในพื้นที่ของตนเองได้รับประโยชน์มากที่สุด และขึ้นอยู่กับว่าการรวมกลุ่มของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่นั้นมีความเข้มแข็งมากน้อยเพียงใด หากมีความเข้มแข็งมากก็สามารถเสนอรูปแบบความต้องการเป็นการเฉพาะของกลุ่มตนเองต่อเกษตรตำบล เพื่อนำไปเสนอเป็นโครงการของงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรอำเภอได้ ฉะนั้นการส่งเสริมจากภาครัฐในด้านการลดต้นทุนการผลิต การปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของพื้นที่ดำเนินการทั้ง ๓ อำเภอ สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

อำเภอแม่ลาน

ก) โครงการสนับสนุนโดยสำนักงานเกษตรอำเภอแม่ลาน ได้แก่ โครงการอบรม และเผยแพร่ความรู้การปลูกข้าวต้นเดียว โครงการอบรมผลิตปุ๋ยอินทรีย์จากแหนแดง โครงการอบรมการทำเชื้อรา

ข) โครงการสนับสนุนโดยศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว จังหวัดปัตตานี ได้แก่ โครงการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าวไรท์เบอร์รี่เพื่อการเพาะปลูก

ค) โครงการสนับสนุนโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลม่วงเตี้ย ได้แก่ โครงการช่วยค่าไถนาไร่ละ ๔๐๐ บาท

อำเภอหนองจิก

ก) โครงการสนับสนุนโดยสำนักงานเกษตรอำเภอหนองจิก ได้แก่ โครงการส่งเสริมด้านเทคโนโลยี โครงการส่งเสริมด้านวิชาการ โครงการวางแผนการปลูกเพิ่มให้สอดคล้องกับสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป

อำเภอมายอ

ก) โครงการสนับสนุนโดยสำนักงานเกษตรอำเภอมายอ ได้แก่ โครงการอบรมผลิตปุ๋ยอินทรีย์ โครงการอบรมการทำเชื้อรา

๒) การส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ผลิตภัณฑ์

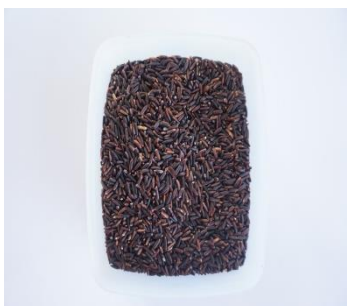
การเพิ่มมูลค่า (Added Value) เป็นการสร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้นจากเดิม การสร้างมูลค่าเพิ่มเป็นเครื่องมือทางการตลาดที่จะทำให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การจัดจำหน่าย การโฆษณา และการส่งเสริมการตลาด ซึ่งมีผลทำให้สามารถตั้งราคาได้สูงยิ่งขึ้น แต่การเพิ่มมูลค่าจะทำให้ผู้บริโภครู้สึกได้ประโยชน์มากขึ้นด้วย โดยการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added Creation) คือ ความพยายามในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในด้านต่างๆ ให้มีคุณค่าในสายตาของลูกค้าเพิ่มมากขึ้น หรือเป็นการนำเสนอผลิตภัณฑ์ หรือบริการที่ครบถ้วนสมบูรณ์ด้วย คุณภาพ บริการ และราคา เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า ให้เกิดความพึงพอใจในการซื้อ ครอบครอง และใช้ประโยชน์ ในด้านการตลาด การสร้างมูลค่าเพิ่ม คือ การพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์ให้เกิดความพึงพอใจต่อผู้บริโภคสูงสุด และเกินความคาดหวังของผู้บริโภค อีกทั้งมูลค่าเพิ่มอาจเกิดจากการเพิ่มสิ่งทีนอกเหนือจากสิ่งที่ผู้บริโภคคาดว่าจะได้รับ นอกจากนี้ การสร้างมูลค่าเพิ่มเป็นการเพิ่มหรือเสริมสิ่งใหม่ๆ สู่ตัวผลิตภัณฑ์ ควรมีความเกี่ยวข้องและเป็นสิ่งที่ลูกค้าต้องการ การสร้างมูลค่าเพิ่มเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันโดยผ่านการสร้างคุณค่าสำหรับลูกค้าที่ดีขึ้น โดยมีขั้นตอนการผลิต หรือบริการที่ดีกว่า เพื่อการเป็นผู้นำในการผลิตสินค้าประเภทนั้นๆ นอกจากการสร้างความแตกต่างในตลาดแล้ว

มูลค่าเพิ่มจะเป็นตัวช่วยในการสร้างคุณค่าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกสินค้าหรือบริการต่อไป สร้างความเชื่อมั่น และความไว้วางใจจากผู้บริโภค ทำให้ผู้บริโภคเกิดความพึงพอใจมากยิ่งขึ้น ทำให้สินค้ามีความแตกต่างจากสินค้าตัวเดียวกันที่วางจำหน่ายในตลาดแบบเดียวกัน ซึ่งการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่สินค้านั้น สามารถทำได้หลายวิธี ได้แก่ คุณค่าด้านผลิตภัณฑ์ คุณค่าด้านการบริการ คุณค่าด้านบุคลากร และคุณค่าด้านภาพลักษณ์^{๕๒}

การส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ผลิตภัณฑ์ข้าวไรท์เบอร์รี่ ซึ่งเป็นข้าวที่มีจุดเด่นของตัวผลิตภัณฑ์เป็นจุดขายอยู่แล้ว คือ คุณประโยชน์จากสารอาหารในเมล็ดข้าว ทำให้ข้าวชนิดนี้เป็นที่ต้องการของกลุ่มคนที่รักสุขภาพ ฉะนั้น การส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจฯ โดยภาครัฐ จึงสะท้อนออกมาทั้ง ๔ ด้าน ดังต่อไปนี้

คุณค่าด้านผลิตภัณฑ์ เนื่องจากข้าวไรท์เบอร์รี่เป็นพันธุ์ข้าวรับรองที่สำนักงานเกษตรจังหวัดปัตตานีให้การส่งเสริมพื้นที่ทั้งจังหวัดปัตตานีปลูกรวมทั้งสิ้น ๒๐๐ ไร่ ทำให้มีปริมาณผลผลิตออกมาจำนวนมาก การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ข้าวไรท์เบอร์รี่ที่สีออกมาเป็นข้าวสารจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภค มีหลายคุณภาพ ในช่วงการผลิตข้าวแรกๆ กระบวนการสีข้าว จะมีข้าวสายพันธุ์อื่นปนด้วย จึงไม่ได้คุณภาพข้าวไรท์เบอร์รี่แท้ ๑๐๐ % ต่อมาในช่วงปี ๒๕๖๐ ภาครัฐให้การสนับสนุนการทำโรงอบ สามารถตัดพันธุ์ปนได้ถึง ๙๕ % ซึ่งโรงอบดังกล่าวตั้งอยู่ที่บ้านท่าด่าน อำเภอหนองจิก ส่วนในอำเภอแม่ลาน มีการจัดตั้งโรงสีข้าวชุมชน ซึ่งเป็นโรงสีข้าวให้บริการสีข้าวแก่เกษตรกรในอำเภอแม่ลานและพื้นที่ใกล้เคียง รวมถึงเป็นศูนย์เรียนรู้การจัดการผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยวอย่างมีคุณภาพ โดยทั้งสองอำเภอ เป็นการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาโดยสำนักงานเกษตรอำเภอเป็นหน่วยงานที่ทำโครงการเพื่อหางบสนับสนุนจัดตั้งโรงสีข้าวและโรงอบข้าว สามารถแก้ปัญหาตัดพันธุ์ปนจากกระบวนการสีข้าวเพื่อให้ได้ข้าวไรท์เบอร์รี่ที่มีคุณภาพมากที่สุด ในขณะที่อำเภอมายอ เกษตรกรรายย่อยต้องจัดการการสีข้าวด้วยตนเอง ขึ้นอยู่กับว่าโรงสีที่ใดที่สามารถสีข้าวให้ได้คุณภาพ ตรงตามที่เกษตรกรรายย่อยต้องการ คือ มีเมล็ดสวยไม่แตกหักน้อยที่สุด และมีพันธุ์ปนน้อยที่สุด โดยราคาการสีจะขึ้นอยู่กับโรงสีเป็นผู้กำหนด ทำให้คุณภาพข้าวของอำเภอมายอค่อนข้างด้อยกว่าอีก ๒ อำเภอ เพราะขาดการให้ความช่วยเหลือเพื่อเพิ่มมูลค่าให้มีคุณค่าด้านผลิตภัณฑ์ ส่งผลให้ข้าวไรท์เบอร์รี่จากอำเภอมายอมีราคาขายไม่สูงมากนักเมื่อเปรียบเทียบกับอีก ๒ อำเภอ โดยเมื่อเปรียบเทียบด้านราคาขายปลีก ปี ๒๕๕๘ ข้าวไรท์เบอร์รี่มีพันธุ์ปน ๕ % แพ้คู่แข่งธรรมาคาราขายปลีก อำเภอแม่ลาน ๖๐ บาท อำเภอหนองจิก ๘๐ บาท และอำเภอ มายอ ๕๐ บาท

^{๕๒} สุจินดา เจียมศรีพงษ์ และปิยวัน เพชรหมี, การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น
ไทย: กรมศึกษา ฝ่าทอลายโบราณ, แหล่งที่มา: file:///C:/Users/admin/Downloads/๑๖๖๙-๑-๗๑๐๗-๑-๑๐-๒๐๑๗๑๒๑๙.pdf, สืบค้นวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๐

รูปเมล็ดข้าว อ.แม่ลาน
หมายเหตุ เป็นข้าวพันธุ์ไรท์เบอร์รี่ที่บันทึกภาพจากตัวอย่างข้าวของเกษตรกร

รูปเมล็ดข้าว อ.หนองจิก
หมายเหตุ เป็นรูปที่สืบทัดจากอินเทอร์เน็ตเพื่อให้เห็นคุณภาพเมล็ดและสีของข้าวซึ่งมีความใกล้เคียงกัน เนื่องจากช่วงที่ไปเก็บข้อมูล ข้าวไรท์เบอร์รี่มีที่เป็นข้าวเปลือกไม่มีสีเป็นข้าวสาร

รูปเมล็ดข้าว อ.มายอ
หมายเหตุ เป็นรูปที่สืบทัดจากอินเทอร์เน็ตเพื่อให้เห็นคุณภาพเมล็ดและสีของข้าวซึ่งมีความใกล้เคียงกัน เนื่องจากช่วงที่ไปเก็บข้อมูล ข้าวไรท์เบอร์รี่บรรจุถุงเป็นข้าวสารจำหน่ายหมดแล้ว

รูปแบบการบรรจุภัณฑ์ของเกษตรกรรายย่อย อำเภอแม่ลาน ชนิด ๑ กก. ราคาขาย ๖๐ บาท
หมายเหตุ เป็นรูปแบบที่สืบทัดจากอินเทอร์เน็ตเพื่อให้เห็นการบรรจุภัณฑ์แบบธรรมดา เนื่องจากสินค้าจริงหมด

รูปแบบการบรรจุภัณฑ์ของเกษตรกรรายย่อย อำเภอหนองจิก ชนิด ๑ กก. ราคาขาย ๘๐ บาท
หมายเหตุ เป็นรูปแบบที่สืบทัดจากอินเทอร์เน็ตเพื่อให้เห็นการบรรจุภัณฑ์แบบสุญญากาศ เนื่องจากสินค้าจริงหมด

รูปแบบการบรรจุภัณฑ์ของเกษตรกรรายย่อย อำเภอมายอ ชนิด ๑ กก. ราคาขาย ๕๐ บาท

ภาพประกอบที่ ๔.๔ คุณภาพข้าวไรท์เบอร์รี่ จากการเพิ่มมูลค่าให้มีคุณค่าทางผลิตภัณฑ์

คุณค่าด้านการบริการ การให้ความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มมูลค่าให้มีคุณค่าด้านการบริการ จะไม่เด่นชัด เช่น การฝึกอบรมเพื่อให้เกิดการขายที่มีบริการที่ดี เพราะข้าวไรท์เบอร์รี่เป็นสินค้าเกษตรที่มียอดจำหน่ายตามคำสั่งซื้อของผู้บริโภค ซึ่งไม่ได้มีการสีข้าวสต็อกไว้รอผู้บริโภค ดังนั้นการเพิ่มมูลค่าด้านการบริการ จะเป็นไปในรูปแบบของการให้การสนับสนุนจากรัฐสู่เกษตรกรรายย่อย เช่น อำเภอแม่ลาน มีการสนับสนุนเครื่องแป็คสุญญากาศ แต่เนื่องด้วยสถานที่และกำลังไฟฟ้าของสถานที่ตั้งในหมู่บ้านไม่มีความพร้อม ไม่สามารถดำเนินการได้ ทางสำนักงานเกษตรอำเภอแม่ลานจึงจัดสรรพื้นที่ส่วนหลังของอาคารให้เป็นที่ตั้งของเครื่องแป็คสุญญากาศ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่เกษตรกรรายย่อยมาบรรจุถุงข้าวสารเพื่อจำหน่าย ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของจังหวัดปัตตานี

ภาพประกอบที่ ๔.๕ เครื่องแป็คสุญญากาศ ติดตั้ง ณ สำนักงานเกษตรแม่ลาน เพิ่มมูลค่าให้มีคุณค่าทางผลิตภัณฑ์

คุณค่าด้านบุคลากร การให้ความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มมูลค่าให้มีคุณค่าด้านบุคลากร คือ การเสริมศักยภาพของเกษตรกรให้ผลิตสินค้าที่มีจุดขายแตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ ได้แก่ อำเภอหนองจิก มีจุดขาย คือ ข้าวอินทรีย์ ทุกกระบวนการทำนาของเกษตรกรรายย่อยจะไม่มีการใช้สารเคมี และนับเป็นเกษตรกรหัวก้าวหน้าอันดับต้นๆ ของจังหวัดปัตตานีที่มีการเริ่มปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ ซึ่งด้วยวิธีการทำนาเป็นแบบอินทรีย์ ฉะนั้นการปลูกข้าวสายพันธุ์ใดก็จะจุดขายคือเป็นข้าวอินทรีย์ปลอดสารพิษ และในส่วนของสำนักงานการเกษตรอำเภอหนองจิก ได้เข้ามาช่วยในด้านวางแผนการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตเพิ่มสูงขึ้น การช่วยเหลือด้านการตลาด เช่น การตลาดอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงการสร้างช่องทางการขายจากผู้ผลิตสู่ผู้บริโภคโดยตรงจากการขายแบบตลาดประชารัฐ ในส่วนของอำเภอแม่ลาน มีจุดขาย คือ การปลูกข้าวแบบประณีตหรือ การปลูกข้าวต้นเดียว ซึ่งมีข้อดีในด้านการลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มปริมาณของผลผลิตให้เพิ่ม

สูงขึ้น รวมถึงการทำนาข้าวแบบอินทรีย์ ในพื้นที่ควบคุม เมื่อผลผลิตออกสู่ตลาด เจ้าหน้าที่เกษตรตำบลจะมีส่วนช่วยในการทำการตลาดให้แก่เกษตรกร โดยนำสินค้าไปจำหน่ายยังหน่วยงานราชการในจังหวัดปัตตานีเพื่อเป็นการเปิดตลาดให้เป็นที่รู้จัก ต่อมาเมื่อผู้บริโภครู้จัก มีความเชื่อมั่นในตัวสินค้าสามารถส่งสินค้าโดยตรงกับเกษตรกรรายย่อยได้ ในขณะที่อำเภอมายอ เจ้าหน้าที่เกษตรตำบลจะมีส่วนช่วยในด้านการตลาด คือ นำสินค้าของเกษตรกรรายย่อยมาช่วยจำหน่ายแบบออกร้านในงานประจำปีของอำเภอที่จัดขึ้น

นายสุรวุฒิ เสาร์พูล
นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร
ชำนาญการ อำเภอแม่ลาน
จังหวัดปัตตานี

นายเวียติง แวสะมาแอ
นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร
ชำนาญการ อำเภอหนองจิก
จังหวัดปัตตานี

นายกอดเตรี สล่ำเหม
นักวิชาการส่งเสริม
การเกษตรชำนาญการ
อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี

เจ้าหน้าที่เกษตรตำบล อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี ก็กับการมีส่วนร่วมในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวไรท์เบอร์รี่ เช่น การทำขนมเงินเส้นสด

ภาพประกอบที่ ๔.๖ เจ้าหน้าที่เกษตรตำบล มีส่วนร่วมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวไรท์เบอร์รี่

คุณค่าด้านภาพลักษณ์ การให้ความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มมูลค่าให้มีคุณค่าด้านภาพลักษณ์ คือ การสร้างแบรนด์สินค้า บรรจุภัณฑ์ เพื่อสร้างเอกลักษณ์ข้าวไรท์เบอร์รี่ ข้าวดีมีคุณภาพของจังหวัดปัตตานี และหน่วยงานอื่นๆ เช่น กรมชลประทาน โดยการสร้างคุณค่าด้านภาพลักษณ์ เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้สินค้าเพิ่มมูลค่า เพราะเป็นการสร้างความมั่นใจ และสร้างความเชื่อมั่นในการบริโภคข้าวไรท์เบอร์รี่ที่มีคุณภาพ จากการผลิตที่มีคุณภาพตั้งแต่ขั้นตอนการ

เพาะปลูก ไปจนกระทั่งถึงการสีข้าวและบรรจุภัณฑ์ที่มีความคงทน โดยทางจังหวัดปัตตานีได้ริเริ่มสร้างแบรนด์สินค้า โดยออกแบบจากดอกไม้ประจำจังหวัด คือ ดอกชบา มาเป็นตราสินค้าข้าวคุณภาพดีของจังหวัดปัตตานี และมีนโยบายมอบหมายให้แต่ละอำเภอคัดเลือกข้าวไรท์เบอร์รี่ที่มีคุณภาพตามที่กำหนด ได้นำผลผลิตมาบรรจุถุงของจังหวัด และส่งไปจำหน่ายยังร้านค้าทั้งในจังหวัดปัตตานี และร้านค้าอื่นๆ ทั่วไป เพื่อเป็นของฝากในเทศกาลต่างๆ โดยเกษตรกรอำเภอแม่ลานได้รับคัดเลือกจำนวน ๑ ราย คือ นายแผ้ว ทองชุม ซึ่งสามารถผลิตผลผลิตที่มีคุณภาพตรงตามเกณฑ์ของจังหวัด เป็นตัวแทนของอำเภอแม่ลานในการส่งสินค้าไปจำหน่ายภายใต้แบรนด์จังหวัดปัตตานี นอกจากนี้เกษตรกร คือ นางวรรณดี ทองเกลี้ยง เกษตรกรหัวก้าวหน้าอันดับต้นๆ ของจังหวัดปัตตานี เป็นผู้ผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่ และข้าวหอมชลสิทธิ์ ส่งให้ตีแบรนด์สินค้า “ข้าวตราเขื่อน” ของกรมชลประทาน

ผลิตภัณฑ์ ตรา ข้าวรักษ์ตานี

นายแผ้ว ทองชุม เกษตรกรบ้านปลักปรี้อ
อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี

ผลิตภัณฑ์ ตรา ข้าวชาวเขื่อน

นางวรรณดี ทองเกลี้ยง เกษตรกรบ้านท่าด่าน
อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี

ภาพประกอบที่ ๔.๗ เกษตรกรที่ได้รับคัดเลือกให้ผลิตส่งแบรนด์สินค้าของหน่วยงานรัฐ

๓) การส่งเสริมช่องทางการขายอื่นๆ

การส่งเสริมการตลาดเป็นตัวกระตุ้นความต้องการซื้อ จึงมีความจำเป็นที่ต้องอาศัย การส่งเสริมการตลาดเพื่อสร้างช่องทางการขายข่าวไรท์เบอร์รี่ให้เพิ่มขึ้น เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรให้ สามารถอยู่ได้ ซึ่งการส่งเสริมการตลาดเป็นการปรับทัศนคติของผู้บริโภคเดิมที่ติอยู่แล้ว ไปสู่พฤติกรรม การซื้อสินค้าที่เพิ่มขึ้น และมีส่วนช่วยในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมการซื้อของกลุ่ม ผู้บริโภคกลุ่มอื่นๆ ให้มีความต้องการซื้อเพิ่มขึ้น โดย การส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นส่วน ประสมทางการตลาด (Marketing Mix) ซึ่งส่วนใหญ่ใช้ในองค์กรภาคธุรกิจ ใช้เพื่อแจ้งข่าวสารและจูง ใจตลาดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และบริการขององค์กรซึ่งต้องอาศัยกระบวนการติดต่อสื่อสารข้อมูลระหว่าง ผู้ขายและผู้ซื้อเพื่อสร้างทัศนคติและพฤติกรรมการซื้อ ในขณะที่ส่วนประสมการส่งเสริมการตลาด (Promotional Mix) เป็นเครื่องมือการติดต่อสื่อสารทางการตลาดเพื่อแจ้งข่าวสาร จูงใจตลาด สร้าง ทัศนคติ และพฤติกรรมการซื้อของตลาด ส่วนประสมการส่งเสริมการตลาด ประกอบด้วย ๔ ประการ คือ

การโฆษณา (Advertising) เป็นรูปแบบการเสนอขาย ความคิด สินค้าหรือบริการ โดยไม่ใช้พนักงานขาย และต้องมีการจ่ายเงินโดยผู้อุปถัมภ์รายการ การโฆษณาจึงมีลักษณะเฉพาะ คือ เป็นการเสนอขายสินค้า บริการ หรือความคิดโดยการใช้สื่อ และต้องมีการจ่ายเงินค่าสื่อโดยผู้อุปถัมภ์ รายการ

การขายโดยใช้พนักงานขาย (Personal Selling) เป็นการติดต่อสื่อสารทางตรง แบบเผชิญหน้าระหว่างผู้ขายและลูกค้าที่คาดหวัง การขายโดยใช้พนักงานขาย ถือเป็นการ ติดต่อสื่อสารแบบสองทาง (Two Way Communication)

การส่งเสริมการขาย (Sales Promotion) หมายถึง กิจกรรมระยะสั้นที่ใช้ส่งเสริม การขายที่นอกเหนือจากการโฆษณา การขายโดยใช้พนักงานขายและการประชาสัมพันธ์ซึ่งสามารถ กระตุ้นความสนใจ การทดลองใช้ หรือการซื้อของลูกค้าขั้นสุดท้ายหรือบุคคลอื่นในช่องทางการจัด จำหน่ายแต่ละระดับ หรืออาจหมายถึง กิจกรรมระยะสั้นซึ่งใช้ช่วยและเสริมการขายโดยใช้พนักงาน และการโฆษณา การส่งเสริมการขายอาจใช้ร่วมกับการโฆษณา หรือการขายโดยพนักงานขาย

การให้ข่าวและการประชาสัมพันธ์ (Publicity and Public Relation) การให้ ข่าว เป็นการส่งเสริมการขายโดยไม่ใช้บุคคลโดยไม่มีเงินจากองค์กรที่ได้รับผลประโยชน์จาก การให้ข่าวนั้น การประชาสัมพันธ์หมายถึง การติดต่อสื่อสารกับกลุ่มที่เป็นลูกค้าและไม่ใช้ลูกค้า ซึ่ง ประกอบด้วย ประชาชนทั่วไป พนักงานในองค์กร ผู้ถือหุ้น และหน่วยราชการ หรืออาจหมายถึง ความ พยายามที่มีการวางแผนโดยองค์กรหนึ่งเพื่อสร้างทัศนคติที่ดีต่อองค์กร ให้เกิดกับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การ ให้ข่าวจึงเป็นกิจกรรมหนึ่งของการประชาสัมพันธ์^{๕๓}

ในส่วนการส่งเสริมภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมช่องทางการขายอื่นๆ จะเห็นเด่นชัด คือ การส่งเสริมการขาย ได้แก่ ๑) การออกบูทในงานประจำจังหวัด หรืองานประจำอำเภอ เช่น งานกาชาด งานของดีประจำอำเภอ ๒) การจำหน่ายสินค้ายังตลาดประชารัฐ โดยทั้งสองรูปแบบ

^{๕๓} มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ภาควิชาการตลาด สาขาบริหารธุรกิจ, บทเรียนออนไลน์ Marketing e-learning BU แหล่งที่มา: <http://elearning.bu.ac.th/mua/course/mk๒๑๒/ch๑๐.htm>, สืบค้นวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๖๐

ที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เจ้าหน้าที่เกษตรตำบลจะเป็นผู้ประสานเกษตรกรรายย่อยในความรับผิดชอบให้นำข้าวไรต์เบอร์รี่ที่บรรจุพร้อมจำหน่าย ให้นำผลิตภัณฑ์มาจำหน่ายร่วมกับสินค้าอื่นๆ ของแต่ละอำเภอ โดยอาจจะให้เกษตรกรมาแนะนำและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของตนเอง หรืออาจจะนำเพียงผลิตภัณฑ์มาวางจำหน่ายก็แล้วแต่ตามความเหมาะสม ส่วนการจำหน่ายในตลาดประชารัฐ จะมีการกำหนดว่าสามารถจำหน่ายผลิตภัณฑ์ได้ในวัน เวลา ใดบ้าง ซึ่งโดยปกติ จะมีการกำหนดวันเวลาอย่างชัดเจนในแต่ละอำเภอ ซึ่งจุดเด่นของตลาดประชารัฐ คือ การเชื่อมโยงผู้ผลิตกับผู้บริโภคเข้าด้วยกัน ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์ได้โดยตรง ไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง และไม่ต้องซื้อสินค้าในราคาแพงเกินจริง นอกจากนี้ จะเห็นว่า บทบาทการส่งเสริมช่องทางการขายซึ่งดำเนินการโดยภาครัฐ จะไม่ถือเป็นหน้าที่หลักของหน่วยงาน แต่เป็นเพียงบทบาทช่วยเสริมศักยภาพของผู้ผลิตให้สามารถจำหน่ายสินค้าในระยะแรกให้ได้ก่อน โดยการแนะนำ การรับรอง จากเกษตรตำบลกับกลุ่มผู้บริโภค เมื่อสินค้าเริ่มเป็นที่รู้จัก ทั้งตัวผลิตภัณฑ์ และเกษตรกรผู้ผลิต หลังจากนั้น ผู้ผลิตจะเข้าสู่ระบบการตลาดด้วยตนเอง และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานรัฐจะค่อยๆ ลดบทบาทลง หากเกษตรกรมีความกระตือรือร้นในการรักษากลุ่มลูกค้าให้เหนียวแน่น รวมถึงรู้จักการขยายตลาดให้กว้างขวางยิ่งขึ้นด้วยตัวเอง โอกาสที่จะอยู่รอดในเชิงพาณิชย์ก็มีโอกาสรอดสูง ในทางกลับกัน หากเกษตรกรพึ่งพาการตลาดจากหน่วยงานภาครัฐเพียงด้านเดียว โอกาสที่จะอยู่รอดก็น้อย และในระยะยาวจะไม่มีศักยภาพในการแข่งขันได้ จึงทำให้เกษตรกรผู้นั้นเลิกผลิตข้าวไรต์เบอร์รี่และหันไปผลิตข้าวสายพันธุ์อื่น หรือผลิตผลทางการเกษตรประเภทอื่นๆ ตามที่รัฐมีแนวโน้มจะส่งเสริม มากกว่าจะสร้างความยั่งยืนในผลผลิตที่ตลาดมีความต้องการ

นอกจากนี้ ในด้านของผู้ผลิตข้าวไรต์เบอร์รี่ เช่น เกษตรกรรายย่อยที่เป็นกลุ่มหัวก้าวหน้า จะสร้างช่องทางการจำหน่ายสินค้าของตนเอง โดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในการประชาสัมพันธ์ และการทำตลาด เช่น โปรแกรมไลน์ โปรแกรมเฟซบุ๊ก เป็นต้น ซึ่งการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์เข้ามาช่วยในการสร้างช่องทางการจำหน่าย เป็นการพึ่งพาตนเองและสร้างความมั่นคงทางการผลิตสินค้าในระยะยาว โดยเกษตรกรสามารถวางแผนการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคได้ด้วยตนเอง สร้างรายได้ที่มั่นคง เพราะสามารถกำหนดราคาขายได้ด้วยตนเอง ขณะเดียวกัน เกษตรกรรายย่อยยังขาดการรวมกลุ่มเพื่อกำหนดราคาสินค้าให้เป็นราคามาตรฐานเดียวกันสำหรับสินค้าที่อยู่ในคุณภาพระดับเดียวกัน ซึ่งการรวมกลุ่มนี้ จะมีส่วนช่วยให้สร้างอำนาจการต่อรองและการผูกขาดตลาดของสินค้าเกษตรประเภทสินค้าสุขภาพได้ ซึ่งส่วนใหญ่กลุ่มผู้บริโภคจะเป็นกลุ่มที่มีกำลังซื้อในระดับสูง และสามารถสร้างการผูกขาดในระยะยาวด้วยการเพิ่มผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพที่ผลิตจากข้าวไรต์เบอร์รี่ให้มีความหลากหลายทางสินค้ามากขึ้น เพื่อเพิ่มจำนวนผู้บริโภคที่รักสุขภาพให้มากขึ้น ควบคู่ไปกับการรักษาฐานลูกค้ากลุ่มเดิมให้บริโภคสินค้าหลากหลายชนิดเพิ่มขึ้น เป็นการสร้างช่องทางทางการขายอื่นๆ ให้เพิ่มขึ้น โดยใช้คุณประโยชน์จากข้าวไรต์เบอร์รี่เป็นจุดขายที่สำคัญ

ภาพประกอบที่ ๔.๘ ตัวอย่างสินค้าที่ผลิตจากข้าวไรซ์เบอร์รี่เพื่อเพิ่มโอกาสการขาย
 ที่มา: กุ๊กเกิ้ลเสริช, <https://www.google.co.th/search?=\u0e19\u0e20&bih=\u0e47\u0e44#imgrc=\u0e19Ogr\u0e17t\u0e41\u0e1aL\u0e1bE\u0e1bM>, สืบค้นวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๖๐

ฉะนั้น ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ ๑ จึงสรุปได้ว่า ประเด็นที่ ๑ บริบทชุมชนของเกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี ของทั้ง ๓ อำเภอ คือ อำเภอแม่ลาน อำเภอหนองจิก และอำเภอมายอ ส่งผลต่อกระบวนการบริหารจัดการข้าวไรท์เบอร์รี่และการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยทั้งระบบ ได้แก่

๑) ลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ จะแสดงให้เห็นถึงความพร้อม ความได้เปรียบ ทางภูมิประเทศของแต่ละพื้นที่ในการปลูกข้าว ซึ่งทั้ง ๓ อำเภอ ล้วนมีลักษณะทางภูมิประเทศเหมาะสมกับการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ทั้งสิ้น คือ เป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีระบบชลประทานที่ดี ภัยธรรมชาติน้อย

๒) ลักษณะพื้นที่ทำนาแบบดั้งเดิม และแบบใหม่ (ข้าวไรท์เบอร์รี่) จะแสดงให้เห็นรูปแบบการทำนาแบบดั้งเดิม คือ การปลูกข้าวไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือนโดยทำนาปีละครั้ง จึงใช้แรงงานคนเป็นหลัก ไม่เน้นการทำนาเพื่อขายข้าวจึงไม่ต้องคำนึงถึงต้นทุนการผลิตมากนัก ส่วนรูปแบบการทำนาแบบใหม่ คือ เป็นการปลูกข้าวเชิงพาณิชย์ โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยลดแรงงานคน การผลิตข้าวมีต้นทุนเพราะมีการจ้างงาน เช่น จ้างคานา จ้างบรรจุถุง จ้างสีข้าว เป็นต้น นอกจากนี้ มีการคัดเลือกพันธุ์ข้าวเป็นที่ต้องการของตลาดมาปลูก เพื่อให้ขายข้าวได้ในราคาสูง รัฐมีบทบาทเพิ่มขึ้นโดยเข้ามาส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกข้าว เพื่อแก้ปัญหาด้านรายได้และต้องการยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้สูงขึ้น จึงส่งเสริมให้ปลูกข้าวเศรษฐกิจ เช่น ข้าวไรท์เบอร์รี่

๓) โครงสร้างทางสังคมและความต่อเนื่องของอาชีพการทำนา จะแสดงให้เห็นถึงทัศนคติของการประกอบอาชีพเกษตรกร โดยเกษตรกรรุ่นเก่าจะไม่นิยมให้บุตรหลานสานต่ออาชีพเกษตรกร เช่นเดียวกับตัวเอง เพราะมองว่าไม่มีความก้าวหน้า ยากจน และเลี้ยงดูตนเองไม่ได้ จึงนิยมส่งให้เรียนหนังสือสูงๆ เพื่อรับราชการ ทำให้ความต่อเนื่องในอาชีพเกษตรกรลดลง การทำนาก็ลดลงเช่นเดียวกัน เกิดพื้นที่นาร้างมากมาย

๔) ระบบเศรษฐกิจปฐมภูมิของชุมชน และโอกาสความเติบโตทางเศรษฐกิจของการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ จะแสดงให้เห็นถึงโอกาสของเกษตรกรในการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ เพราะส่วนใหญ่เกษตรกรที่สนใจปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ จะเน้นผลิตและจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคนอกชุมชน ซึ่งปัจจุบันกลุ่มผู้บริโภคมีความสนใจในสินค้าเพื่อสุขภาพและปลอดภัย ทำให้โอกาสของเกษตรกรปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่สามารถจำหน่ายข้าวได้ในราคาตั้งแต่ ๔๐-๑๐๐ บาท/กิโลกรัม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคุณภาพจากขั้นตอนการผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรแต่ละคนด้วย

ต่อมาในประเด็นที่ ๒ กระบวนการบริหารจัดการข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อย หากเกษตรกรรายย่อยจาก ๓ อำเภอ คือ อำเภอแม่ลาน อำเภอหนองจิก และอำเภอมายอ มีกระบวนการบริหารจัดการข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยทั้งระบบที่ดี จะมีส่วนช่วยให้เกิดความมั่นคงทางอาชีพและความมั่นคงทางรายได้ ได้แก่

๑) ต้นทุนการผลิต ข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยจากทั้ง ๓ อำเภอ มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย ๖,๖๑๔ บาท ต่อผลผลิตเฉลี่ย ๖๐๐ กิโลกรัม/ไร่ ซึ่งคุณภาพการสีข้าว ชนิดและประเภทของบรรจุภัณฑ์ จะมีผลต่อการเพิ่มต้นทุนการผลิตให้สูงขึ้น ซึ่งการสีข้าวที่ลดการปนข้าวสายพันธุ์อื่นๆ ลงให้มากที่สุด และการใส่บรรจุภัณฑ์ที่แข็งแรง สะอาด ปลอดภัย จะช่วยสร้างความมั่นใจของผู้บริโภคได้ทำให้เกษตรกรรายย่อยสามารถจำหน่ายข้าวไรท์เบอร์รี่ได้ในราคาสูง

๒) วิธีการเพาะปลูกตั้งแต่ก่อนเพาะปลูก ระหว่างการเพาะปลูก จนกระทั่งเก็บเกี่ยว เนื่องจากข้าวไรท์เบอร์รี่เป็นข้าวที่มีสารอาหารและสรรพคุณสูง จึงควรใส่ใจในวิธีการปลูกแบบอินทรีย์ให้ได้ในทุกๆ ขั้นตอน เพราะไม่มีสารพิษตกค้าง ช่วยสร้างความเชื่อมั่นของผู้บริโภค และสามารถจำหน่ายในราคาสูงกว่าข้าวทั่วๆ ไปได้

๓) วิธีการจัดจำหน่าย มีการบรรจุภัณฑ์ ๒ แบบ คือ แบบสุญญากาศ และแบบธรรมดา ขนาดบรรจุ ๑ กิโลกรัม หากเป็นแบบสุญญากาศจะจำหน่าย ๑๐๐ บาท/กิโลกรัม หากเป็นแบบธรรมดาจะจำหน่าย ๕๐-๘๐ บาท/กิโลกรัม เนื่องจากการบรรจุแบบสุญญากาศสามารถรักษาคุณภาพข้าวสารได้ดีกว่า ลดความชื้น และการถูกแทะทำลายจากหนูในระหว่างการรอจำหน่าย สามารถลดความสูญเสียของผลผลิตในระหว่างการรอจำหน่ายไปยังผู้บริโภคได้ดี

๔) วิธีการแปรรูปเป็นผลผลิตอื่นๆ ที่สามารถเพิ่มมูลค่าได้ ข้าวไรท์เบอร์รี่ที่ผลิตใน ๓ อำเภอ ของจังหวัดปัตตานี มีปริมาณน้อย เกษตรกรรายย่อยจึงไม่นิยมนำมาแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม

และในประเด็นที่ ๓ การสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยทั้งระบบ หากเกษตรกรรายย่อยจาก ๓ อำเภอ คือ อำเภอแม่ลาน อำเภอหนองจิก และอำเภอมายอ มีกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยทั้งระบบ จะมีส่วนช่วยให้เกิดความมั่นคงทางอาชีพและความมั่งคั่งทางรายได้ ได้แก่

๑) การส่งเสริมจากภาครัฐในด้านลดต้นทุนการผลิต จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรรายย่อยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำนาเพิ่มขึ้น เพราะต้นทุนการผลิต เช่น ความรู้ด้านวิชาการการปลูกข้าวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ความช่วยเหลือทางเทคโนโลยี ความรู้เรื่องการทำปุ๋ยอินทรีย์ ฯลฯ จะเป็นเครื่องมือให้เกษตรกรสามารถผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่ให้มีคุณภาพ ได้ปริมาณผลผลิตเพียงพอกับความต้องการของผู้บริโภค และลดความสูญเสียจากการทำลายของศัตรูพืชหรือจากการกระบวนการผลิตทั้งระบบ

๒) การส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ผลิตภัณฑ์ จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรรายย่อยได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐ ซึ่งสะท้อนออกมา ๔ ด้าน คือ ๑) คุณค่าด้านผลิตภัณฑ์ หน่วยงานรัฐจะเข้ามาส่งเสริมเพื่อให้เกษตรกรสามารถผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่มีคุณภาพ เช่น ภาครัฐให้การสนับสนุนการทำโรงอบ และมีการจัดตั้งโรงสีข้าวชุมชน สามารถตัดพันธูปันได้ถึง ๙๕ % ทำให้เกษตรกรจำหน่ายข้าวไรท์เบอร์รี่แท้ไม่ปนข้าวสายพันธุ์อื่นๆ ได้ในราคาสูงขึ้น ๒) คุณค่าด้านการบริการ หน่วยงานรัฐจะสนับสนุนเครื่องแป็คสุญญากาศ เพื่อช่วยให้ข้าวไรท์เบอร์รี่อยู่ในบรรจุภัณฑ์ที่สะอาด ปลอดภัย แข็งแรง ลดความเสียหายระหว่างรอให้ผู้บริโภคมาซื้อได้สูงขึ้น ๓) คุณค่าด้านบุคลากร เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานรัฐ จะเข้ามาเสริมศักยภาพของเกษตรกรให้ผลิตสินค้าที่มีจุดขายแตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ นั่นคือ ส่งเสริมให้ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่แบบอินทรีย์ เพื่อตอบรับกับกับความต้องการของผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มรักสุขภาพ ๔) คุณค่าด้านภาพลักษณ์ หน่วยงานรัฐจะเข้ามาช่วยสร้างแบรนด์สินค้าให้เป็นที่รู้จัก สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภค โดยสนับสนุนบรรจุภัณฑ์ภายใต้หน่วยงานของภาครัฐโดยตรง เช่น ข้าวไรท์เบอร์รี่ตราข้าวรักษ์ธานี และข้าวไรท์เบอร์รี่ตราเขื่อน เป็นต้น

๓) การส่งเสริมช่องทางการขายอื่นๆ จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรรายย่อยสามารถเพิ่มช่องทางการขายสินค้าให้มากขึ้น คือ การส่งเสริมการขาย ได้แก่ ๑) การออกบูทในงานประจำจังหวัด หรืองานประจำอำเภอ เช่น งานกาชาด งานของดีประจำอำเภอ ๒) การจำหน่ายสินค้ายังตลาดประชารัฐ

๔.๒. ปัจจัยเชิงนโยบายที่ส่งผลต่อกระบวนการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดปัตตานี

ปัจจัยเชิงนโยบายที่ส่งผลต่อกระบวนการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดปัตตานี เป็นการศึกษารวมทั้งสิ้น ๒ ประเด็น ได้แก่ ๑) ปัจจัยด้านนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในระดับจังหวัด เป็นการศึกษาในด้านความเป็นมาของนโยบายพื้นฐาน การดำเนินการที่สำคัญของนโยบายพื้นฐาน และผลกระทบจากนโยบายพื้นฐานที่มีผลการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี ๒) ปัจจัยด้านนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อนโยบายการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อย เป็นการศึกษาในด้านความเป็นมาของนโยบายเกษตรแบบแปลงใหญ่ การดำเนินการที่สำคัญของนโยบายเกษตรแบบแปลงใหญ่ และผลกระทบจากนโยบายเกษตรแบบแปลงใหญ่ที่มีผลกระทบต่อการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อย ซึ่งเมื่อศึกษาทั้ง ๒ ประเด็นดังกล่าวมาข้างต้น จะทำให้ทราบถึงปัจจัยเชิงนโยบายที่ส่งผลต่อกระบวนการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดปัตตานีประกอบด้วยปัจจัยเชิงนโยบายใดบ้าง โดยผู้ศึกษาวิจัยได้นำเสนอผลการศึกษตามวัตถุประสงค์ที่ ๒ ดังต่อไปนี้

๔.๒.๑. ปัจจัยด้านนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในระดับจังหวัด

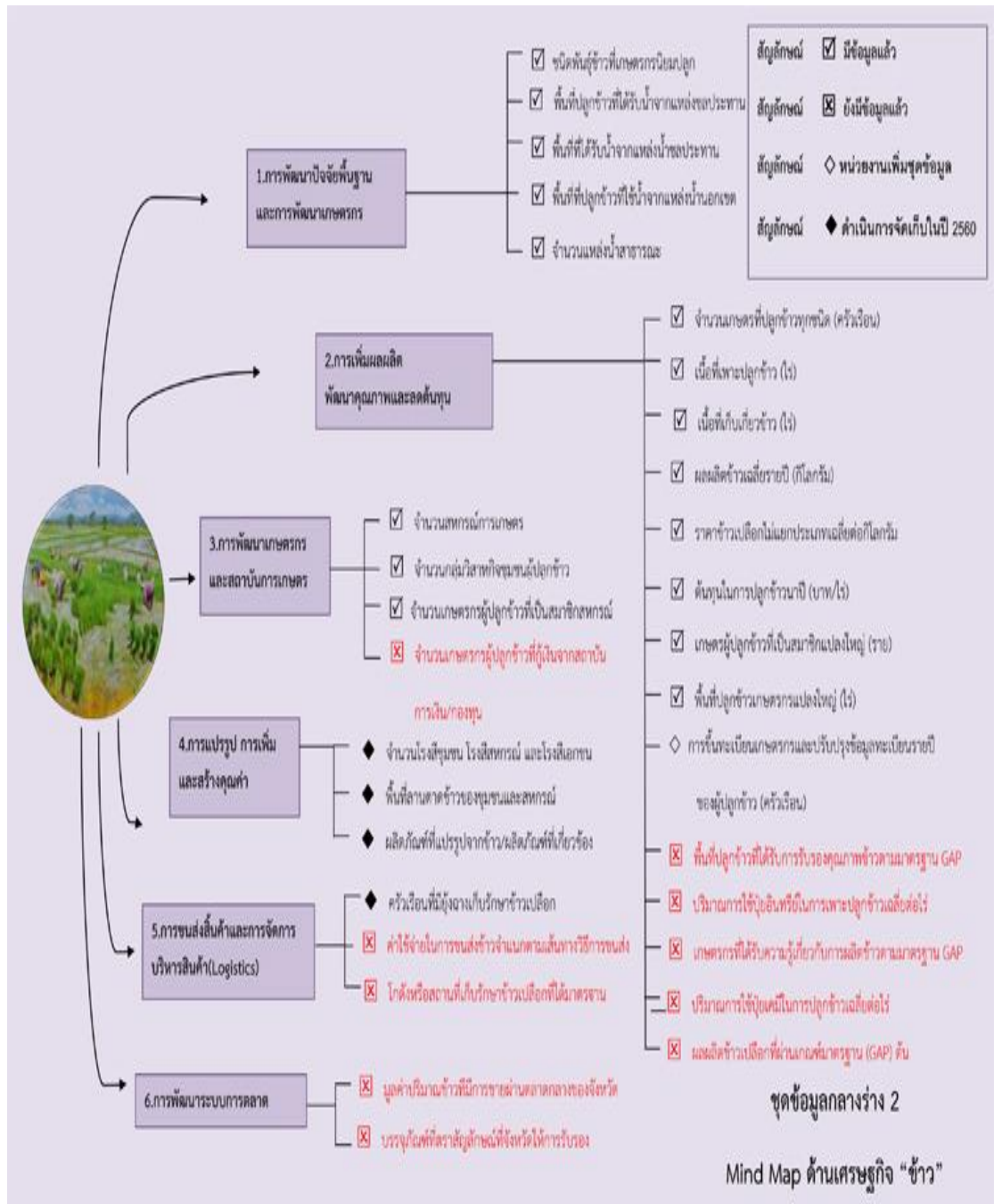
๑) ความเป็นมาของนโยบายพื้นฐาน
ปัญหานาร้าง เกิดจากพื้นที่ที่เคยเป็นที่นาถูกปล่อยให้รกร้าง ไม่สามารถใช้ประโยชน์ในการทำนา ในฤดูฝนมักมีน้ำท่วมเสียหาย ในฤดูแล้งจะมีวัชพืชเจริญเติบโตขึ้นปกคลุมพื้นที่นาร้างอยู่เป็นจำนวนมาก นาร้างต่อเนื่องจะสังเกตเห็นวัชพืชเจริญเติบโตขึ้นหนาแน่น ข้อมูลจากศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร พบว่า ในปี ๒๕๔๘ จังหวัดปัตตานี มีพื้นที่นา ๓๒๓,๗๘๖ ไร่ เป็นพื้นที่นาร้าง ๖๑,๙๐๖ ไร่ หรือร้อยละ ๑๙.๑๒ ในขณะที่ในปี ๒๕๕๕ มีพื้นที่นา เนื้อที่เพาะปลูกทั้งหมด ๑๑๖,๒๑๐ ไร่ มีเนื้อที่เก็บเกี่ยว ๑๑๔,๑๖๐ ไร่ มีผลผลิต ๔๙,๓๙๐ ตัน เฉลี่ย ๔๒๕ กิโลกรัม/ไร่ ตัวเลขเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า มีการทำนาข้าวน้อยลง เท่ากับมีนาร้างเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญจากงานวิจัยเรื่องนาร้างในปัตตานีของสมบุรณ์ เจริญจิระตระกูล และคณะ (๒๕๕๑) และเพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์ และคณะ (๒๕๕๖) ระบุว่า ในจังหวัดปัตตานีมีพื้นที่นาร้างจำนวนมาก สาเหตุมาจากหลายปัจจัย ได้แก่ สาเหตุหลักที่ก่อให้เกิดปัญหานาร้าง คือ พืชเศรษฐกิจตัวอื่นให้ผลตอบแทนดีกว่า การอพยพไปทำงานต่างถิ่นทั้งในและต่างประเทศ น้ำท่วมขังที่นาที่เกิดจากคันคลองส่งน้ำชลประทาน และพื้นถนนที่ยกสูง การขายที่นาให้นายทุน และทัศนคติของชาวนาที่มีต่อการทำนาแย่ง

ขณะเดียวกัน ปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นใน ๓ จังหวัดชายแดนใต้ นับตั้งแต่ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๗ จนถึงปัจจุบัน สิ่งทีภาครัฐพยายามอย่างยิ่ง คือ การหาทางฟื้นฟูภาวะเศรษฐกิจที่ถดถอยในสาขาต่างๆ ให้กลับคืนมา ด้วยการจัดทำโครงการที่จะมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจให้เกิด

ขึ้นกับท้องถิ่น เช่น การว่าจ้างแรงงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้มาเป็นลูกจ้างของรัฐ การผลักดันให้เกิดโครงการพัฒนาเศรษฐกิจรูปแบบต่างๆ รวมไปถึงโครงการฟื้นฟูไร่ร้างเพื่อการปลูกข้าวที่เกิดขึ้นนับตั้งแต่ปี ๒๕๕๓ ภายใต้แนวคิดที่ว่า ๕ จังหวัดชายแดนใต้ ได้แก่ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สงขลา และสตูล มีพื้นที่ปลูกข้าวไม่เพียงพอต่อการบริโภคในท้องถิ่น เพราะมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น พื้นที่ไม่เหมาะสม บางส่วนเป็นดินเปรี้ยวและดินเค็มทำให้ผลผลิตต่อไร่ต่ำ เกษตรกรหันไปปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า อีกทั้งปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ที่มีมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้การขยายพื้นที่ปลูกข้าวทำได้ไม่ได้เต็มที่ ด้วยเหตุนี้ ส่งผลให้พื้นที่เกษตรถูกปล่อยไว้รกร้างจำนวนมาก ส่งผลให้มีการสั่งซื้อข้าวจากจังหวัดอื่นมาบริโภคไม่ต่ำกว่า ๒,๐๐๐ ล้านบาทต่อปี โดยมีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นแกนหลักในการประสานงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้วยแนวทางที่เชื่อว่าพื้นฐานความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น น่าจะมีส่วนสำคัญต่อการลดเงื่อนไขทางสังคมลงได้ ขณะที่โครงการฟื้นฟูไร่ร้างในจังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ในแผนงานของรัฐบาล ต่อการเสริมสร้างความเชื่อมั่นและเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ ส่วนนกรอบการทำงานที่ถูกวางภาระของแต่ละส่วนก็คือ กรมพัฒนาที่ดินรับหน้าที่ปรับสภาพพื้นที่ไร่ร้างให้มีความเหมาะสม สามารถทำการปลูกข้าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ, กรมการข้าวให้การสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าวจำนวน ๑๕ กิโลกรัมต่อไร่ และปุ๋ยเคมี ๒๐ กิโลกรัมต่อไร่ ในขั้นตอนปฏิบัติ กรมการข้าวจะร่วมมือกับกรมส่งเสริมการเกษตรในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการปลูกข้าวที่เหมาะสมให้แก่เกษตรกร ระยะแรกของโครงการได้ดำเนินการในพื้นที่นำร่องที่สงขลาและขยายไปสู่ปัตตานีพร้อมๆ กับการเพิ่มหน่วยงานอื่นๆ เข้ามารับสนับสนุนโครงการ อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในคืนวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ที่ผ่านมา มีผู้ที่ตกเป็นเหยื่อก็คือ นายเสน่ห์ ขุนเณร อายุ ๕๕ ปี และนายเอกรินทร์ หอมเซย อายุ ๒๒ ปี ทั้งคู่มีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดสิงห์บุรี และลงไปทำหน้าที่ในฐานะวิทยากรที่จังหวัดปัตตานีให้แก่เกษตรกรที่สนใจ ก็นำมาซึ่งความรู้สึกหวาดกลัวแก่เกษตรกรจากจังหวัดสิงห์บุรี ที่จะกลับไปทำหน้าที่เป็นครูสอนการทำนานั้นเพราะความเสียด้านอันตรายที่เกิดขึ้น

สำหรับหมู่ ๒ บ้านบาโลย ตำบลบาโลย อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี เป็นพื้นที่นำร่องโครงการฟื้นฟูไร่ร้างจังหวัดชายแดนภาคใต้ ของจังหวัดปัตตานี ที่ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ร่วมประสานกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ขับเคลื่อนบนเป้าหมายของโครงการนี้คือ การสร้างรายได้ ลดรายจ่าย เพิ่มผลผลิตข้าวต่อไร่ โดยมีแนวทางจากเดิมที่เคยได้ผลผลิตไร่ละ ๒,๐๐๐-๓,๐๐๐ บาท หากสามารถนำเอาหลักสูตรการทำนาจากทางภาคกลางมาใช้ ที่ประสบความสำเร็จในการเพิ่มผลผลิตมากกว่าเดิม ๒ เท่าตัว ก็จะผลักดันรายได้ให้แก่เกษตรกรปัตตานีสูงขึ้นในการดำเนินการโครงการนี้ ที่ผ่านมามีการนำเกษตรกรในพื้นที่ปัตตานี ๑๒๐ คน เดินทางไปทัศนศึกษาการทำนาในพื้นที่ภาคกลางที่จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จริง ก่อนที่จะนำความรู้ที่ได้มาปรับใช้กับท้องถิ่น การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกล่าวคือ มีการนำเกษตรกรในภาคใต้ ที่เข้าร่วมโครงการ ได้เดินทางไปอบรมที่ศูนย์เรียนรู้หมู่บ้านอนุรักษ์ควายไทย รอบละ ๑๒๐ คน ใช้เวลาในการอบรมรุ่นละ ๑๐ วัน สิ่งที่เกษตรกรทั้งไทยพุทธและมุสลิมจะได้รับก็คือ ได้เรียนรู้ถึงขั้นตอนการทำนาแบบครบวงจร จากผู้เชี่ยวชาญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และปราชญ์ชาวบ้าน ทราบถึงขั้นตอนตั้งแต่เริ่มเตรียมดิน เตรียมพันธุ์ข้าว การหว่านข้าว การดูแลรักษา ไปจนถึงขั้นตอนการเก็บเกี่ยวผลผลิต เมื่อผ่านระยะเวลา ๑๐ วัน จากนั้นเกษตรกรกลุ่มนี้จะเดินทางกลับภูมิลำเนา เพื่อลงมือ

ข) ขั้นตอนการเตรียมดำเนินการของสำนักงานเกษตรในระดับจังหวัด และมอบหมายให้สำนักงานเกษตรระดับอำเภอดำเนินการในขั้นตอนต่างๆ ดังนี้ ต่อไป

ภาพประกอบที่ ๔.๑๐ ขั้นตอนการปฏิบัติการของสำนักงานการเกษตรด้านข้าว ที่มา: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, ห้องสมุดกรมการข้าว, <https://th-th.facebook.com/libdoa/posts/>, สืบค้นวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๖๐

ค) ขั้นตอนการส่งเสริมและให้ความรู้แก่เกษตรกรที่สนใจจะปลูกข้าว เพื่อฟื้นฟูพื้นที่นาร้าง ให้เป็นพื้นที่นาสมบูรณ์

ภาพประกอบที่ ๔.๑๑ การให้คำแนะนำด้านการปลูกข้าวสำหรับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฟื้นฟูพื้นที่นาร้าง

ที่มา: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, ห้องสมุดกรมการข้าว, <https://th-th.facebook.com/libdoa/posts/>, สืบค้นวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๖๐

๓) ผลกระทบจากนโยบายฟื้นฟูนาไร่ที่มีต่อการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี

ปัจจัยเชิงนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของจังหวัดปัตตานี คือ นโยบายฟื้นฟูนาไร่ เนื่องจากเป็นนโยบายที่ส่งเสริมให้พลิกฟื้นพื้นที่นาไร่ที่ไม่สามารถเพาะปลูกได้ ทั้งจากสาเหตุความเสื่อมโทรมของพื้นที่ ปัญหาดินเปรี้ยว ปัญหาดินเค็ม และการทิ้งผืนนาแล้วโยกย้ายถิ่นที่อยู่อาศัย ให้สามารถกลับมาทำการเกษตรได้ดังเดิม ซึ่งจากนโยบายฟื้นฟูนาไร่ มีได้สนับสนุนให้เกษตรกรปลูกข้าวสายพันธุ์สายพันธุ์หนึ่งเป็นการเฉพาะ ฉะนั้นการส่งเสริมให้ปลูกข้าวสายพันธุ์ไรท์เบอร์รี่ จึงยังไม่เกิดขึ้นในช่วงแรกที่มีการสนับสนุนนโยบายดังกล่าว เพราะวัตถุประสงค์หลักของนโยบายฟื้นฟูนาไร่ คือ ต้องการกระตุ้นให้เกษตรกรใช้พื้นที่นาไร่ทำประโยชน์แก่ตนเอง สร้างรายได้เลี้ยงครอบครัวได้ รวมถึงการส่งเสริมให้คนท้องถิ่นอนุรักษ์อาชีพทำนาไว้ให้คงอยู่สืบไปอย่าให้สูญหายเพื่อความมั่นคงทางอาหารและความมั่นคงทางรายได้ ดังนั้น พันธุ์ข้าวที่นำมาปลูกตามนโยบายฟื้นฟูนาไร่ช่วงแรก จึงเป็นข้าวพันธุ์พื้นเมือง เช่น เล็บนก ซ่อลุง หอมกระดังงา หอมไบเตย หอมสุพรรณ เป็นต้น

ต่อมาในช่วงปี ๒๕๕๘ มีการส่งเสริมให้ปลูกข้าวสายพันธุ์อื่นๆ เช่น สังข์หยด ไรท์เบอร์รี่ หอมชลสิทธิ์ สีนเหล็ก ฯลฯ เพื่อเป็นทางเลือกสุขภาพให้แก่ผู้บริโภคที่รักสุขภาพซึ่งมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นและเป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้นด้วย อย่างไรก็ตาม จากนโยบายฟื้นฟูนาไร่ที่เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี ๒๕๕๑ ในสมัยของนายภานุ อุทัยรัตน์ เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี จนถึงสมัยของนายวีรพันธ์ เพ็งจันทร์ เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานีปี ๒๕๖๑ การดำเนินงานตามนโยบายดังกล่าว ยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่อง พบทั้งปัญหา อุปสรรค ที่เป็นผลกระทบที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของจังหวัดปัตตานี ดังนี้

ก) การเปลี่ยนแปลงลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่ เนื่องจากในหลายพื้นที่ของจังหวัดปัตตานี มีการปรับพื้นที่ เช่น ขุดคลองชลประทาน สร้างถนน ขุดสระกักเก็บน้ำ (โครงการแก้มลิง) ฯลฯ ทำให้แหล่งน้ำตามธรรมชาติ ห้วย หนอง คลอง บึง หลายแห่งไม่สามารถใช้แหล่งน้ำตามเดิม เกิดภาวะน้ำขัง และเมื่อเข้าสู่ฤดูฝน น้ำเปลี่ยนเส้นทางการไหล เมื่อมีถนนตัดใหม่ ขวางเส้นทางการเดินของน้ำ ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมขัง ส่งผลกระทบต่อปัญหาดินเปรี้ยว ปัญหาดินเค็มตามมา และเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้พื้นที่นาไม่สามารถทำนาได้เช่นเดิม เกิดเป็นปัญหานาไร่ร้าง

ข) ความครอบคลุมของพื้นที่ดำเนินการ เนื่องจากการสำรวจพื้นที่นาไร่เพื่อเข้าสู่โครงการฟื้นฟูนาไร่ บางพื้นที่เจ้าหน้าที่สำรวจใช้ข้อมูลเดิมไม่ได้มีการปรับปรุงให้เป็นปัจจุบัน และส่งข้อมูลพื้นที่นาไร่ให้กับหน่วยงานที่รับผิดชอบ ซึ่งหลายพื้นที่กลายเป็นนาไร่ร้างโดยสมบูรณ์ คือ ไม่สามารถสร้างประโยชน์จากพื้นที่นาโดยถาวร แต่ยังคงเข้าร่วมโครงการฟื้นฟูนาไร่ ทำให้ตัดโอกาสเกษตรกรที่ต้องการจะเข้าร่วมโครงการฟื้นฟูนาไร่ไม่สามารถเข้าร่วมโครงการได้

ค) ความมุ่งมั่นตั้งใจของเกษตรกร การเข้าร่วมโครงการฟื้นฟูนาไร่ เพื่อให้กลับมาเป็นนาข้าวโดยสมบูรณ์ ต้องใช้เวลาและความอดทนของเกษตรกรค่อนข้างสูง เพราะต้องแก้ปัญหาตั้งแต่การปรับสภาพดิน ให้สามารถปลูกข้าวได้ และในการทำนาครั้งแรกๆ หลังจากที่ทำให้นาไร่มาหลายสอปี ผลผลิตในช่วงแรกจะได้น้อย จึงต้องใช้ความอดทนในการปรับปรุงดินเพื่อให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นในรอบการทำนาครั้งต่อไป

ง) การสนับสนุนส่งเสริมจากภาครัฐ โดยมากการสนับสนุนตามนโยบาย ฟันฟูนาไร่ รัฐจะสนับสนุนให้เกษตรกรมีทัศนคติที่เป็นบวกต่อการทำงาน เช่น โครงการศึกษาดูงานยัง โรงเรียนชาวนา จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน ๓ รุ่นๆ ละ ๑๒๐ คน โดยนำเกษตรกรจากจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส ไปศึกษาดูงานพร้อมทั้งทดลอง ลงมือปฏิบัติการปลูกข้าวโดยการ ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ นอกจากนี้ ยังส่งเสริมเรื่องพันธุ์ข้าวที่เป็นที่ต้องการของตลาด เช่น สังกข์หยด ไรท์เบอร์รี่ สีนเหล็ก หอมกระดังงา เป็นต้น เพื่อกระตุ้นให้เกษตรกรปลูกข้าวเชิงพาณิชย์เพื่อสร้าง รายได้เพิ่มขึ้น รวมถึงการสนับสนุนในรูปแบบอื่นๆ เช่น วิชาการด้านเพาะปลูกด้วยวิธีอินทรีย์ เครื่องจักรเครื่องทุ่นแรงในการทำงาน เช่น เครื่องไถนา เครื่องดำนา เครื่องเก็บเกี่ยวข้าว ซึ่งมีส่วนช่วยให้การทำงานเป็นงานที่สะดวกสบายมากขึ้น นอกจากนี้ ยังสร้างความร่วมมือด้านการจัดการน้ำ ชลประทานเพื่อส่งเสริมให้ชาวนาได้ทำนาปีละ ๒ ครั้ง เพิ่มผลผลิตและเพิ่มโอกาสในการทำงานไม่พึ่งพา ธรรมชาติเพียงอย่างเดียว แต่อย่างไรก็ตาม การช่วยเหลือด้านการตลาด ภาครัฐยังถือว่าให้ การ สนับสนุนด้านการตลาดน้อย จึงทำให้เกิดความผันผวนในการปลูกข้าว เพราะเกษตรกรจะปลูกข้าว ตามสายพันธุ์ที่จำหน่ายได้และเป็นที่ต้องการของตลาด หากรัฐไม่สนับสนุนให้ข้าวแต่ละสายพันธุ์ ที่ ปลูกในพื้นที่มีเสถียรภาพด้านยอดจำหน่าย โอกาสที่เกษตรกรจะปลูกข้าวแต่ละสายพันธุ์ไม่ต่อเนื่องจึง มีมาก และหากไม่ปลูกติดต่อกันประมาณ ๒ รอบการปลูกข้าว จะส่งผลให้ขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ข้าว ชนิดนั้นพื้นที่

จ) ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ นโยบายฟันฟูนาไร่ คอ.บต. ได้นำชาวนาอาชีพมาสอนการทำงานแบบภาคกลาง เพื่อให้ชาวนาในพื้นที่ได้เห็นวิธีการทำงาน ที่แตกต่างกันระหว่างภาคใต้และภาคกลาง เป็นการนำประสบการณ์จริงของชาวนาที่ประสบ ความสำเร็จมาแนะนำสอนให้ชาวนาในพื้นที่ได้เห็นและได้เรียนรู้ เพื่อกระตุ้นให้เห็นว่า อาชีพการทำนา สามารถสร้างรายได้ที่มั่นคงแก่ชาวนาได้อย่างไร แต่ในช่วงปี ๒๕๕๖ ได้เกิดเหตุลอบยิงครูชาวนาจาก ภาคกลาง ในระหว่างการเดินทางกลับที่พัก จนเป็นสาเหตุให้ นายเสน่ห์ ชูณเฒ่า อายุ ๕๕ ปี และนาย เอกรินทร์ หอมเขย อายุ ๒๓ ปี เสียชีวิต ส่วนนายสุริยา ปรีรัมย์ อายุ ๒๕ ปี และนายศุภกานต์ สาย พิมพา อายุ ๑๕ ปี ได้รับความเจ็บและอาการดีขึ้นตามลำดับ ส่งผลต่อขวัญกำลังใจของเกษตรกรใน พื้นที่ ส่งผลต่อภาพลักษณ์การพัฒนาที่ถูกบ่งร้ายจากกลุ่มที่ไม่หวังดีกับบ้านเมืองไม่ต้องการให้เกิด การพัฒนาแก่พี่น้องในปัตตานี และส่งผลต่อความเชื่อมั่นของเกษตรกรต่างถิ่นให้เป็นวิทยากรถ่ายทอด ประสบการณ์ ความรู้ และเทคนิคต่างๆ ในการทำงานแก่เกษตรกรในพื้นที่ ซึ่งในท้ายที่สุด คอ.บต. ได้ จัดทำโครงการพาเกษตรกรไปเรียนรู้วิถีการทำงานที่โรงเรียนชาวนา จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อลดปัญหา การถูกลอบทำร้ายจากกลุ่มบุคคลที่ไม่หวังดีต่อรัฐ

ฉ) ความเหมาะสมของสภาพอากาศเพื่อการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ โดย ข้าวไรท์เบอร์รี่ เป็นการคัดเลือกพันธุ์และพัฒนาพันธุ์ โดยการผสมข้ามพันธุ์ระหว่างข้าวเจ้าหอมนิล (พันธุ์พ่อ) กับ ข้าวขาวดอกมะลิ ๑๐๕ (พันธุ์แม่) ขอบภูมิอากาศหนาวเย็น จึงจะให้ผลผลิตที่มีสีดำสนิท ซึ่งพื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูก ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลางตอนบน ส่วนภาคใต้จะมีอากาศร้อนชื้น สามารถปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ได้แต่ให้ผลผลิตไม่สูงเท่าภาคเหนือและภาคกลาง รวมถึงผลผลิตจะมี สีดำ ออกแดง ไม่ดำสนิท แต่ด้วยคุณสมบัติที่ติดต่อกับสุขภาพมากมาย รวมถึงกระแสนักสุขภาพเพิ่มมาก ขึ้น ข้าวไรท์เบอร์รี่จึงเป็นข้าวสายพันธุ์ใหม่ที่เกษตรกรต้องการนำมาปลูก และกลายเป็นพันธุ์รับรอง

จากสำนักงานเกษตรจังหวัดปัตตานีในปี ๒๕๕๘ ทำให้เกิดการแพร่ขยายไปปลูกหลายพื้นที่ในจังหวัดปัตตานี แต่ด้วยการปลูกที่มากเกินไปจากการส่งเสริมของภาครัฐตามนโยบายฟื้นฟูพื้นที่ที่ต้องการให้ที่นาได้นำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีกครั้ง ส่งผลให้ผลผลิตในปี ๒๕๕๘ ล้นตลาด ราคาขายข้าวไรท์เบอร์รี่ตกลงมาก จากที่เคยขายข้าวได้ ๘๐-๑๐๐ บาทต่อกิโลกรัม ลดลงต่ำสุด เหลือกิโลกรัมละ ๓๕ บาท ทำให้หลังปีการเก็บเกี่ยว ๒๕๕๘ เกษตรกรที่ไม่มีตลาดรองรับแน่นอนจึงลดพื้นที่การปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ลง และหันไปปลูกข้าวสายพันธุ์อื่นๆ ที่ขายได้ หรือไม่ก็หันไปทำการเกษตรอื่นๆ เช่น นำพื้นที่มาปลูกปาล์มน้ำมัน ยางพารา ข้าวโพด หรือพืชอื่นๆ ที่สามารถขายได้ราคา

๔.๒.๒. ปัจจัยด้านนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อ การปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อย

๑) ความเป็นมาของนโยบายเกษตรแบบแปลงใหญ่

เกษตรแปลงใหญ่ คือ โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เป็นหนึ่งในโครงการสำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีพื้นที่เป้าหมายของการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จำนวน ๓๐ ล้านไร่ มีระยะเวลาโครงการตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔ มีหน่วยงานรับผิดชอบหลัก คือ กรมส่งเสริมการเกษตร และหน่วยงานรับผิดชอบรอง ได้แก่ กรมปศุสัตว์ กรมประมง กรมชลประทาน กรมวิชาการเกษตร กรมการข้าว กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมพัฒนาที่ดิน กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กรมหม่อนไหม สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ซึ่งการจัดการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จะช่วยแก้ไขปัญหาของเกษตรกรซึ่งเป็นรายย่อย ที่มีพื้นที่ครอบครองทางการเกษตรไม่มากนัก โดยจะรวมพื้นที่ของเกษตรกรรายย่อยหลายรายให้เป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ และดำเนินการบริหารจัดการผลิตในพื้นที่ทางการเกษตรร่วมกัน โดยเกษตรกรแต่ละรายยังคงมีกรรมสิทธิ์ในพื้นที่ของตนเอง โดยจะต้องมีแผนการผลิต แผนการตลาด การแปรรูป ใช้วิธีการและเทคโนโลยีการผลิตที่เหมือนกันตลอดห่วงโซ่การผลิต ซึ่งจะส่งผลให้เกษตรกรสามารถเพิ่มประสิทธิภาพทางด้านผลผลิตให้มากขึ้น เพราะวัตถุประสงค์ประสงค์สำคัญของนโยบายเกษตรแบบแปลงใหญ่ คือ ต้องการให้เกษตรกรรวมกลุ่มเพื่อบริหารจัดการร่วมกัน นำไปสู่การพัฒนาเกษตรกรที่มีพลังอำนาจในการต่อรองมากขึ้น มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ นำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของประเทศให้เข้มแข็ง ซึ่งระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ถือเป็นบทบาทการพัฒนาการเกษตรที่สำคัญ โดยเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาผลผลิตไม่ได้คุณภาพ ผลผลิตราคาตกต่ำ และปัญหาด้านการตลาด ซึ่งกลยุทธ์สำคัญ คือ เกษตรกรต้องเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายและมีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มกันเพื่อบริหารจัดการด้านการเกษตรในทุกขั้นตอน โดยกลไกการขับเคลื่อนเกษตรแบบแปลงใหญ่ คือ คณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัด ที่จะบูรณาการการทำงานระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่และแต่งตั้งทีมงาน จำนวน ๒ ทีม ประกอบด้วย ทีมผู้จัดการแปลง และทีมสนับสนุนการดำเนินการ มี ๓ ทีมย่อย คือ ทีมการตลาด ทีมการบริหารจัดการ ทีมการตลาด การส่งเสริมการทำเกษตรแบบแปลงใหญ่ในช่วงแรกนั้น เป็นการส่งเสริมในพื้นที่นำร่องใน ๙ ประเภทสินค้าเกษตร ได้แก่ ข้าว พืชไร่ ไม้ยืนต้น ผัก/สมุนไพร ไม้ผล หม่อน ถั่วฝักยาว ปศุสัตว์ และประมง โดยพื้นที่แปลงใหญ่ต้นแบบได้กระจายทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย รวมทั้งหมด ๖๐๐ แปลง ๓๒ ชนิดสินค้า และมีเกษตรกรเข้าร่วม ๙๖,๕๕๔ ราย ซึ่งพื้นที่ที่มีการส่งเสริมทำการเกษตรแปลงใหญ่มากที่สุด

คือ ข้าว ซึ่งมีเกษตรกรสนใจเข้าร่วมโครงการจำนวน ๖๓,๗๔๑ ราย คิดเป็นพื้นที่ ๙๔๔,๗๑๘.๓๐ ไร่ รองลงมา คือ ไม้ยืนต้น พืชไร่ และไม้ผล ตามลำดับ นอกจากนี้ ผลการดำเนินงานโครงการนาร่องทำเกษตรแปลงใหญ่ โดยมีจุดมุ่งหมายอยู่ที่การลดต้นทุนการผลิตให้ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๒๐ ของต้นทุนทั้งหมด และเพิ่มผลผลิตไม่น้อยกว่าร้อยละ ๒๐ ของปริมาณผลผลิตที่สามารถผลิตได้ ซึ่งผู้ที่เข้าร่วมโครงการมีต้นทุนการผลิตที่ลดลงและมีสัดส่วนของผลผลิตที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ในปี ๒๕๕๙ มีจำนวนเกษตรกรแปลงใหญ่เข้าร่วมจำนวน ๖๐๐ แปลง พื้นที่ ๑,๔๐๓,๔๓๘.๔๑ ไร่ เกษตรกรจำนวน ๙๖,๕๕๔ ราย ต่อมาในปี ๒๕๖๐ มีจำนวนแปลงใหญ่เข้าร่วมจำนวน ๑,๙๓๔ แปลง พื้นที่ ๑,๙๖๕,๘๗๕ ไร่ เกษตรกร จำนวน ๑๕๓,๗๘๙ ราย และในปี ๒๕๖๑ มีจำนวนแปลงใหญ่เข้าร่วม ๓,๘๘๙ แปลง พื้นที่ ๔,๒๖๗,๕๕๔ ไร่ เกษตรกร จำนวน ๓๑๑,๙๒๘ ราย ซึ่งดูจากแนวโน้มจะเห็นว่ามีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี เพราะเกษตรกรเล็งเห็นถึงผลลัพธ์การทำเกษตรรูปแบบแปลงใหญ่ สามารถช่วยลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตได้เฉลี่ยร้อยละ ๒๐ แต่อย่างไรก็ตาม นโยบายส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ก็ยังมีปัญหาและอุปสรรค นั่นคือ เกษตรกรยังมีความเข้าใจไม่ตรงกันในเรื่องการดำเนินนโยบายของผู้ปฏิบัติงาน และการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในแปลงใหญ่ยังไม่เพียงพอกับความต้องการของเกษตรกร และอายุของเกษตรกรที่อยู่ในวัยชรามีมากขึ้น การถ่ายทอดเทคโนโลยีใหม่ๆ จึงไม่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง^{๕๕}

๒) การดำเนินการที่สำคัญของนโยบายเกษตรแบบแปลงใหญ่

ก) หลักการสำคัญของนโยบายเกษตรแบบแปลงใหญ่ จะเป็นระบบส่งเสริมการเกษตรที่ยึดพื้นที่เป็นหลัก สามารถดำเนินงานในลักษณะบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีระบบผู้จัดการแปลงเป็นผู้บริหารจัดการพื้นที่ในทุกกิจกรรมตลอดห่วงโซ่การผลิต (supply chain) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มทำการผลิต การบริหารจัดการร่วมกันและรวมกันจำหน่ายโดยมีตลาดรองรับที่แน่นอน เพื่อให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิต ทำให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้น และผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐาน เพื่อให้เกษตรกรสามารถเป็นผู้จัดการ บริหาร จัดการการผลิต ผลผลิต และการตลาดได้

ข) หลักการดำเนินการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จะใช้หลักการประหยัดต่อขนาด (Economy of scale) เพื่อปรับลดพื้นที่ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับแผนที่ทางการเกษตรที่ผ่านการสำรวจความเหมาะสมในการปลูกพืช (AGRIMAP) โดยใช้กระบวนการกลุ่ม เช่น สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน เป็นเครื่องมือในการรวมกลุ่มเกษตรกรให้เป็นกลุ่มก้อน ซึ่งหลักการสำคัญของการทำการเกษตรแบบแปลงใหญ่ พื้นที่ทางการเกษตรที่เข้าร่วมโครงการ จะต้องมีความเหมาะสม และต้องมีปริมาณน้ำอย่างเพียงพอสำหรับการเพาะปลูกตลอดทั้งปี และพืชที่จะนำมาปลูก จะต้องเป็นพืชที่มีตลาดรองรับอย่างชัดเจน หรือเป็นพืชที่กำลังเป็นที่ต้องการของตลาด หลังจากนั้นเมื่อมีการคัดเลือกพืชที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่และเป็นที่ต้องการของตลาดแล้ว จึงนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับพื้นที่เข้ามาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่เกษตรกร โดยมีการกำหนดเป้าหมายและแผนงานปฏิบัติงานด้านการเพาะปลูกอย่างชัดเจน โดยบางพื้นที่อาจจะต้องปรับหรือพัฒนาโครงสร้าง

^{๕๕} สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, เกษตรแปลงใหญ่, แหล่งที่มา:

<http://library๒.parliament.go.th/ebook/content-issue/๒๕๖๑/hil๒๕๖๑-๐๖๔.pdf>, สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

ขั้นพื้นฐานก่อน เพื่อให้การเพาะปลูกพืชได้ประโยชน์สูงสุด เช่น ระบบส่งน้ำเข้าสู่แปลงปลูกที่อยู่ห่างออกไปจากคลองชลประทาน รวมถึงการปรับพื้นที่ให้มีขนาดความลึก ความเรียบ อย่างสม่ำเสมอทั่วถึงทุกแปลง เพื่อให้เครื่องจักรทางการเกษตร เช่น รถไถนา รถเก็บเกี่ยวข้าว สามารถเข้าสู่แปลงนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้การจัดการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จำเป็นจะต้องมีระบบผู้จัดการแปลงที่มีความสามารถ โดยผู้จัดการแปลงจะเป็นผู้กำหนดทิศทางการเพาะปลูกร่วมกันทั้งหมดของแปลงย่อยภายในแปลงใหญ่ เพื่อเป็นการกำหนดมาตรฐานการผลิตให้ผลผลิตออกมาในระดับเดียวกัน รวมถึงการบริหารจัดการปัจจัยการผลิตอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการทำการเกษตรแบบแปลงใหญ่ทั้งระบบอีกด้วย

ค) หลักการพัฒนาเกษตรแบบแปลงใหญ่ มีเป้าหมาย ๕ ด้าน คือ ลดต้นทุนการผลิตอย่างน้อยร้อยละ ๒๐ เพิ่มผลผลิตอย่างน้อย ร้อยละ ๒๐ พัฒนาคุณภาพผลผลิตให้ได้มาตรฐาน มีระบบการบริหารจัดการตลอดห่วงโซ่การผลิตอย่างมีคุณภาพ และมีระบบการจัดการตลาดที่ดี

ง) หลักการบริหารจัดการโครงการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ การบริหารงานระดับส่วนกลาง ประกอบด้วย คณะทำงานขับเคลื่อนการดำเนินการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ได้แก่ หน่วยงานย่อยในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และการบริหารงานระดับภูมิภาค ประกอบด้วย คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนงานนโยบายสำคัญและการแก้ไขปัญหาภาคการเกษตรระดับจังหวัด^{๕๖}

ภาพประกอบที่ ๔.๑๒ ภาพรวมของการดำเนินงานนโยบายเกษตรแบบแปลงใหญ่
ที่มา: กระทรวงการเกษตรและสหกรณ์, <https://www.opsmoac.go.th/inspector-dwl-files-๔๐๒๘๙๑๗๙๑๙๕๖>, สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๖๐

^{๕๖} กระทรวงการเกษตรและสหกรณ์, การส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่, แหล่งที่มา: <https://www.opsmoac.go.th/inspector-dwl-files-๔๐๒๘๙๑๗๙๑๙๕๖>, สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๖๐

๓) ผลกระทบจากนโยบายเกษตรแบบแปลงใหญ่ที่มีผลกระทบต่อการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อย

ปัจจัยด้านนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อย คือ นโยบายเกษตรแบบแปลงใหญ่ เนื่องจากปัญหาเชิงโครงสร้างภาคการเกษตรของไทย โดยรวมทั้งประเทศ ส่วนใหญ่มีการถือครองที่ดินทำกินต่อครัวเรือนน้อย คือ เฉลี่ย ๕-๑๐ ไร่ ลักษณะการผลิตเป็นแบบต่างคนต่างทำ ทำให้เกษตรกรต้องเผชิญปัญหาและข้อจำกัดต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อความอยู่รอดของเกษตรกร เช่น ปัญหาด้านต้นทุนการผลิต ปัญหาค่าจ้างแรงงานสูง ปัญหาการรวมกลุ่มเพื่อกำหนดราคาผลผลิต และปัญหาที่สำคัญ คือ องค์กรความรู้วิชาการด้านเกษตรสมัยใหม่ยังไม่ถึงเกษตรกรเท่าที่ควร ฉะนั้น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาภาคการเกษตรโดยภาพรวม คือ จัดทำการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ที่มีเกษตรกรเป็นศูนย์กลางในการทำการเกษตร โดยผลักดันให้เกษตรกรรวมกลุ่มสร้างการบริหารจัดการร่วมกันเพื่อลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของสินค้าเกษตรให้เพิ่มขึ้น โดยโครงการเกษตรแปลงใหญ่มียุทธศาสตร์การดำเนินงาน ๒๐ ปี (สิ้นสุด ปี ๒๕๗๙) รัฐบาลได้กำหนดเป้าหมายดำเนินการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ จำนวน ๑๔,๕๐๐ แปลง รวมพื้นที่ทั้งหมด ๙๐ ล้านไร่ จากทั้งหมด ๗๖ จังหวัด และกรุงเทพมหานคร ซึ่งนโยบายแปลงใหญ่ดังกล่าวนี้ ทางจังหวัดปัตตานีได้นำมาใช้ในการพัฒนาพืชหลัก ได้แก่ ข้าว ปาล์ม และมะพร้าว โดยมีแนวทางในการจัดการ คือ ให้เจ้าหน้าที่เกษตรตำบลไปสำรวจพื้นที่ในความรับผิดชอบของตนเอง และพิจารณาว่า แต่ละพื้นที่ที่มีความเหมาะสมจะปลูกพืชชนิดใหญ่และประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรในความรับผิดชอบของตนเองมาลงชื่อเพื่อสมัครเข้าปัสมาชิกเกษตรแบบแปลงใหญ่ โดยในปี ๒๕๕๘ ข้าวไรท์เบอร์รี่เป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความน่าสนใจทั้งราคาขายที่สูงกว่าข้าวพันธุ์พื้นบ้านถึง ๒ เท่า และคุณประโยชน์สารอาหารนานาชนิดที่ดีต่อสุขภาพ ทางสำนักงานเกษตรจังหวัดปัตตานีจึงริเริ่มการเกษตรแบบแปลงใหญ่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ จำนวน ๒๐๐ ไร่ โดยกระจายปลูกใน ๕ อำเภอ ได้แก่ อำเภอยะหริ่ง ๖๐ ไร่ อำเภอนงาย ๕๐ ไร่ อำเภอยะหริ่ง ๕๐ ไร่ อำเภอมะนัง ๑๐๐ ไร่ และอำเภอยะรัง ๒๐ ไร่ ซึ่งในอำเภอมะนังเกษตรอำเภอได้เสนอเพิ่มพื้นที่ปลูกอีก ๑๐๐ ไร่ รวมเป็น ๒๐๐ ไร่ โดยจากการเข้ามาส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ทั้งระบบ คือ ปริมาณผลผลิตที่ออกมาในปี ๒๕๕๘ รวม ๔๐๐ ไร่ ปริมาณผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ ๕๕๐ กิโลกรัม รวมปริมาณผลผลิต ๒๒๐,๐๐๐ กิโลกรัม นับว่าปริมาณผลผลิตเพียงปีเดียวเพิ่มสูงขึ้นจากช่วงแรกที่ปลูก คือ ปี ๒๕๕๖ ประมาณเกือบ ๑๐ เท่า ปริมาณผลผลิตอยู่ที่ ๒๗,๕๐๐ กิโลกรัม ส่งผลให้ราคาขายตกต่ำ ผลผลิตล้นตลาด ต่อมาในปี ๒๕๕๙ เกษตรกรที่ไม่ประสบความสำเร็จในการขายข้าวไรท์เบอร์รี่จึงถอนตัวออกจากโครงการและเปลี่ยนไปปลูกข้าวสายพันธุ์อื่นที่ขายได้ราคาสูงกว่าข้าวไรท์เบอร์รี่ เมื่อผู้ผลิตลดลง ปริมาณผลผลิตลดลง ราคาขายจึงกลับสู่ภาวะราคาปกติ ส่งผลให้ปัจจุบันเหลือเกษตรกรที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ตามนโยบายเกษตรแปลงใหญ่รวมทั้งสิ้นไม่กี่สิบราย แต่การเข้าร่วมโครงการเกษตรแปลงใหญ่ของเกษตรกรรายย่อยยังคงดำเนินต่อไป เช่น อำเภอมะนังมีพื้นที่นาแปลงใหญ่ ๒๐๐ ไร่ จะมีการแบ่งสัดส่วนในการปลูกข้าวแต่ละสายพันธุ์จะปลูกข้าวชนิดใดบ้าง โดยเกษตรกรที่อยู่ในกลุ่มสมาชิกนาแปลงใหญ่จะมาปรึกษาหารือร่วมกัน ได้แก่ สัดส่วนพันธุ์ข้าวต่อพื้นที่ ต้นทุนการผลิต แรงงาน การวางแผนการเพาะปลูก ระบบน้ำตลอดทั้งการเพาะปลูก ระยะเวลาในการปักดำ/หว่าน ระยะเวลาใน

การเก็บเกี่ยวผลผลิต และการกำหนดราคาขายผลผลิต เหล่านี้จะมีส่วนช่วยให้การผลิตข้าวในระบ
 เกษตรแปลงใหญ่ได้ผลผลิตดี แต่มีผลกระทบต่อการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่แน่นอน เพราะข้าวไรท์เบอร์รี่
 ไม่ใช่ข้าวกระแสหลักที่ทุกคนจะต้องรับประทาน ฉะนั้นจึงมีพื้นที่การเพาะปลูกเพียง ๑ ใน ๑๐ ส่วน
 เท่านั้นจากนโยบายเกษตรแบบแปลงใหญ่ เพื่อไม่ให้ปริมาณผลผลิตล้นตลาดเกินความต้องการของ
 ผู้บริโภค และส่งผลต่อราคาขายระหว่างเกษตรกรรายย่อยแต่ละรายจะไม่ขายตัดราคาตนเองมากนัก
 เพื่อรักษาให้ปริมาณผลผลิตมีความสมดุลกับราคาขาย จึงจำเป็นต้องควบคุมพื้นที่การปลูกข้าว
 ไรท์เบอร์รี่

ฉะนั้น ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ ๒ จึงสรุปได้ว่า ประเด็นที่ ๑ ปัจจัยด้านนโยบายที่
 ส่งผลกระทบต่อการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในระดับจังหวัด คือ นโยบายพื้นที่นาร้าง ถึงแม้จะเป็นการ
 สนับสนุนส่งเสริมให้เกษตรกรได้นำพื้นที่นาร้างที่ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ กลับมาทำให้เกิดประโยชน์
 ได้อีกครั้ง เช่น ส่งเสริมการทำนา แต่สายพันธุ์ข้าวที่ส่งเสริมให้ปลูกเป็นข้าวพันธุ์พื้นเมือง เพราะมีความ
 เหมาะสมกับพื้นที่ปลูกของจังหวัดปัตตานีมากกว่าข้าวสายพันธุ์ไรท์เบอร์รี่ซึ่งเป็นข้าวลูกผสม ทั้งยังข้าว
 พันธุ์พื้นเมืองมีความต้านทานโรคที่ดีกว่าข้าวไรท์เบอร์รี่ ประกอบกับการส่งเสริมของรัฐในปี ๒๕๕๘ มี
 การสนับสนุนให้ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่จำนวนมาก ทำให้ข้าวราคาตกต่ำทำให้เกษตรกรที่ไม่มีตลาดรองรับ
 ชัดเจนจึงตัดสินใจลดพื้นที่ปลูกลงและหันไปปลูกพืชชนิดอื่นที่ขายได้ราคาเป็นการทดแทน

ในประเด็นที่ ๒ ปัจจัยด้านนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกร
 รายย่อย คือ นโยบายเกษตรแบบแปลงใหญ่ ถึงแม้จะเป็นการสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่ม
 และบริหารจัดการร่วมกันในด้านการผลิตและการตลาด เพื่อการลดต้นทุนให้น้อยลง เพิ่มผลผลิตให้มี
 ปริมาณมากขึ้น แต่ก็เชื่อว่าจะสามารถใช้ได้กับพืชผลทางการเกษตรทุกชนิด ซึ่งนโยบายเกษตรแปลง
 ใหญ่นี้ยังมีข้อจำกัดในด้านการเพาะปลูก หากเกษตรกรเลือกเพาะปลูกพืชที่มีความแตกต่างจาก
 เกษตรกรรายอื่นๆ ที่เข้าร่วมโครงการมาก จะส่งผลต่อศัตรูพืชและปริมาณผลผลิตต่อไร่ รวมถึงหาก
 เกษตรกรปลูกพืชชนิดเดียวกันมากเกินไปใน ๑ แปลง จะมีผลต่อปริมาณของผลผลิตที่มากเกินไปด้วย
 ส่งผลต่อราคาต่อหน่วยจะลดต่ำลง และหากไม่มีการจัดการด้านการตลาดที่ดี จะส่งผลให้ปริมาณ
 สินค้าล้นตลาดและราคาขาย และมีแนวโน้มที่ส่งผลให้เกษตรกรไม่สนใจจะปลูกพืชชนิดนั้นๆ ต่อไป ซึ่ง
 เป็นปัญหาเช่นเดียวกับการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในช่วงปี ๒๕๕๘ ส่งผลกระทบต่อระบบการผลิตทั้ง
 ระบบ โดยเฉพาะเกษตรกรกลุ่มหัวก้าวหน้าที่สนใจปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่อยู่ก่อนแล้ว เมื่อเจอปัญหา
 ปริมาณล้นตลาด ส่งผลต่อราคาข้าวไรท์เบอร์รี่ตกต่ำ และเกษตรกรขาดทุนทั้งรายเก่าและรายใหม่ที่
 ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในช่วงปีการผลิต ๒๕๕๘/๒๕๕๙

๔.๓. เสนอกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี

กระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี
 สามารถเสนอเป็นกระบวนการ รวมทั้งสิ้น ๒ ประเด็น ได้แก่ ๑) กระบวนการรับรู้ทางสังคมที่สืบเนื่อง
 จากนโยบายส่งเสริมเกษตรกรให้ปลูกพืชเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด เป็นการศึกษาในด้าน
 การรับรู้ ๔ เรื่อง คือ การรับรู้ในเรื่องวัฏจักรธุรกิจการเกษตรในระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเสรี การรับรู้ใน
 เรื่องความยืดหยุ่นของอุปสงค์และอุปทาน การรับรู้ในเรื่องการตลาดของสินค้าประเภทพืชพันธุ์เพื่อ

สุขภาพ และการรับรู้ในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๒) กระบวนการสร้างความเข้มแข็งสำหรับเกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี เป็นการศึกษากระบวนการสร้างความเข้มแข็งเพื่อเป็นระบบการจัดการที่ดี ทั้งสิ้น ๑๐ เรื่อง คือ การจัดการด้านการเพาะปลูก การจัดการด้านผลผลิต การจัดการด้านบรรจุภัณฑ์ การจัดการด้านการตลาด การจัดการด้านการขนส่ง การจัดการด้านต้นทุนการผลิต การจัดการด้านทักษะวิชาการเกษตร การจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ การจัดการด้านการสร้างเครือข่ายเกษตรกรปลูกข้าว การจัดการด้านนโยบายรัฐ ซึ่งเมื่อศึกษาทั้ง ๒ ประเด็นดังที่กล่าวมาข้างต้น จะทำให้ทราบถึงรูปแบบกระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี โดยผู้ศึกษาวิจัยได้นำเสนอผลการศึกษาดังตามวัตถุประสงค์ที่ ๓ ดังต่อไปนี้

๔.๓.๑. กระบวนการรับรู้ทางสังคมที่สืบเนื่องจากนโยบายส่งเสริมเกษตรกรให้ปลูกพืชเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด

กระบวนการรับรู้ทางสังคม คือ การรับรู้ที่เกิดจากการตีความของสมองเกี่ยวกับสิ่งเร้าที่ผ่านเข้าไปจากประสาทสัมผัสของมนุษย์แต่ละคน และเกิดการตีความว่าสิ่งนั้นคืออะไร โดยกระบวนการรับรู้จะตีความเป็น ๒ ขั้นตอน คือ ๑) ขั้นการรู้สึกและ ๒) ขั้นตีความ ดังนั้นการที่คนเรามีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม เป็นกระบวนการทางพฤติกรรมที่มีลักษณะเฉพาะ เกิดจากความคิด การเข้าใจและความรู้สึกต่อสิ่งต่างๆ เมื่อเกิดการรับรู้จะเกิดการตัดสินใจ เกิดอารมณ์ต่างๆ และเกิดพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งนั้นต่อเนื่องกันไปซึ่งทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่างๆ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการรับรู้ของบุคคลนั้นว่าจะยอมรับหรือไม่ยอมรับในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือไม่ ได้แก่ ประสาทสัมผัส วุฒิภาวะของผู้รับรู้ ความตั้งใจ ความสนใจ และอารมณ์ในขณะรับรู้ ความรู้เดิมของผู้รับรู้ ประสบการณ์ร่วมที่เคยมีจากเรื่องที่ต้องการจะรับรู้ การให้คุณค่าต่อสิ่งที่ต้องรับรู้ การมีแรงจูงใจ และทัศนคติของผู้รับรู้^{๕๗}

ซึ่งองค์ประกอบต่างๆ เหล่านี้ ล้วนมีผลต่อกระบวนการรับรู้ทางสังคมที่สืบเนื่องจากนโยบายส่งเสริมการเกษตรให้ปลูกพืชเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด เนื่องจากการส่งเสริมให้ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในพื้นที่จังหวัดปัตตานีเป็นเรื่องใหม่ที่เกษตรกรส่วนใหญ่ยังมีการรับรู้ในด้านวิธีการเพาะปลูก การดูแลรักษา การจำหน่าย การบรรจุภัณฑ์ การแปรรูป รวมถึงการรับรู้ในด้านคุณประโยชน์ของข้าวสายพันธุ์นี้ ทำให้การทำงานส่งเสริมในการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่เชิงพาณิชย์ เจ้าหน้าที่เกษตรกรอำเภอ เกษตรตำบล และสำนักงานเกษตรจังหวัดปัตตานี ต้องสร้างกระบวนการรับรู้ทางสังคมเกี่ยวเนื่องจากการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ให้ครบวงจร เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติที่ดีต่อการปลูกข้าวชนิดใหม่ในพื้นที่ซึ่งไม่เคยมีการปลูกมาก่อนให้ประสบความสำเร็จมากที่สุด ซึ่งการรับรู้ทางสังคมนี้ มิใช่การให้ความรู้ในด้านการเพาะปลูกเพียงอย่างเดียว แต่ต้องสร้างกระบวนการรับรู้ที่กว้างขวางมากยิ่งขึ้น ได้แก่ วัฏจักรธุรกิจการเกษตรในระบบทุนนิยมเสรี ความยืดหยุ่นของอุปสงค์และอุปทาน การตลาดของสินค้าประเภทพืชพันธุ์เพื่อสุขภาพ และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการกระบวนการรับรู้ทางสังคมที่กล่าวมานี้ จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรรายย่อยมีความเข้มแข็งและความอดทนในการประกอบอาชีพ ตลอดจนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวงจรพืช

^{๕๗} มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, บทเรียนออนไลน์การรับรู้ทางสังคม, แหล่งที่มา: <http://oservice.skru.ac.th/ebookft/๒๗๕/chapter๓.pdf>, สืบค้นวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๖๐

ประเภทเพื่อสุขภาพมากยิ่งขึ้น เพราะอนาคตพืชเพื่อสุขภาพจะเป็นพืชแห่งอนาคตที่มีความต้องการของตลาดเพิ่มสูงขึ้น เพราะผู้บริโภคหันมาใส่ใจสุขภาพมากขึ้น ทำให้มีแนวโน้มที่เกษตรกรที่สนใจกันมาปลูกพืชเพื่อสุขภาพจะมีมั่นคงด้านรายได้ หากแต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องให้ความรู้อย่างถูกต้อง ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งสำคัญมากในการสร้างโอกาสให้กับเกษตรกรยังคงประกอบอาชีพนี้ต่อไป

๑) การรับรู้ในเรื่องวัฏจักรธุรกิจการเกษตรในระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเสรี

นายศราวุธ เสนารักษ์^{๕๘} นักเศรษฐศาสตร์จุลภาค กล่าวว่า ในภาคการเกษตรของจังหวัดชายแดนใต้ ยังทำการเกษตรแบบเก่า คือ เน้นการพึ่งพาสภาพอากาศ ยังไม่มีการวางแผนการผลิตที่ครอบคลุมเพื่อให้ได้ผลผลิตตลอดทั้งปี อีกทั้งยังคอยข้างขาดความรู้และการรับรู้เรื่องวัฏจักรธุรกิจการเกษตรในระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเสรี ซึ่งให้ความสำคัญกับกลไกตลาด เพื่อให้เกิดการแข่งขันอย่างเสรีในระหว่างผู้ผลิต โดยการรับรู้เรื่องวัฏจักรธุรกิจการเกษตรนี้ จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรรายย่อยได้วางแผนการผลิตสินค้าของตนเองให้สอดคล้องกับผู้บริโภคที่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การบริโภคอยู่ตลอดเวลา เพื่อสร้างโอกาสทางการค้าให้มากที่สุด โดยกล่าวว่า วัฏจักรธุรกิจ คือ ประเภทของความผันผวนซึ่งพบในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยรวมของประเทศ ซึ่งมีที่มาจากหน่วยธุรกิจเป็นส่วนใหญ่ วัฏจักรจะประกอบด้วย การขยายตัว (expansion) ของกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลายๆ กิจกรรมในช่วงเวลาเดียวกัน หลังจากนั้นก็เกิดการถดถอย (recession) หดตัว (contraction) และการฟื้นตัวซึ่งต่อเนื่องกับการขยายตัวของวัฏจักรรอบต่อไปขึ้นตอนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้น ซ้ำแล้วซ้ำอีก แต่มีไคเปนช่วงเวลาที่ไม่แน่นอน วัฏจักรธุรกิจอาจกินเวลาตั้งแต่ ๑-๑๐ ปี หรืออาจจะมากกว่านั้น^{๕๙} โดยเฉพาะในธุรกิจการเกษตร ที่มีความผันผวนค่อนข้างมาก เนื่องจากเป็นสินค้าที่มีข้อจำกัดเรื่องอายุ โดยตั้งแต่เก็บเกี่ยวมาจนกระทั่งจำหน่ายจะอยู่ได้เพียง ๓-๕ วันเท่านั้น หากไม่มีการบรรจุภัณฑ์ที่ช่วยยืดอายุของสินค้าให้ยาวนานขึ้น เช่น การบรรจุแบบสุญญากาศ หรือ บรรจุแบบสุญญากาศ การขนส่งด้วยตู้ควบคุมอุณหภูมิ รวมถึงการตั้งจำหน่ายยังร้านที่มีตู้แช่หรือตู้ควบคุมอุณหภูมิ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยยืดอายุของสินค้าให้เน่าเสียช้าลง และเมื่อเป็นการแข่งขันในระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเสรี ซึ่งมีการแข่งขันกันดุเดือด ภาคการเกษตรยังต้องมีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอด ต้องมีกระบวนการจัดการผลผลิตให้สามารถยืดอายุให้นานขึ้น สด สะอาด หรืออาจจะเพิ่มมูลค่าด้วยการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทต่างๆ ให้น่าสนใจยิ่งขึ้น ทั้งของกินหรือของใช้ เป็นการเพิ่มช่องทางในการสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรเพิ่มขึ้นอีกทางหนึ่งนอกเหนือจากการผลผลิตเพียงอย่างเดียว

แต่อย่างไรก็ตาม ในธุรกิจภาคการเกษตร ปัจจุบันพบว่ามีการแข่งขันในด้านการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตจำนวนมาก โดยการใช้เทคโนโลยีสมัยเข้ามาช่วย ทั้งยังสามารถควบคุมให้ผลผลิตออกนอกฤดูกาลได้อีกด้วย เพื่อตอบสนองให้ผู้บริโภคสามารถรับประทานผลผลิตทางการเกษตรได้ตลอดทั้งปี ขณะเดียวกัน กลุ่มเกษตรกรหัวก้าวหน้าเป็นกลุ่มที่มีการพัฒนาเทคนิควิธีการปลูกพืชแบบใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา และไม่เน้นการพึ่งพาความช่วยเหลือจากภาครัฐ จึงเป็นกลุ่มที่พึ่งพาตนเองจน

^{๕๘} สัมภาษณ์นายศราวุธ เสนารักษ์, อาจารย์พิเศษประจำวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี, วันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๑.

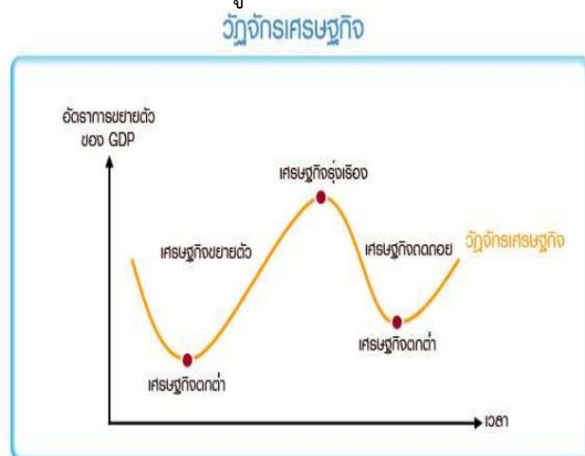
^{๕๙} เฉลิมพงศ์ คงเจริญ, เอกสารประกอบคำบรรยาย เศรษฐศาสตร์มหภาคสำนักวัฏจักรธุรกิจที่แท้จริง, คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗, แหล่งที่มา: <http://www.econ.tu.ac.th/oldweb/doc/course/EC/EC๓๑๒/lecture/ec๓๑๒-๑๕-๑๗๘.pdf>, สืบค้นวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๖๐

สามารถประสบความสำเร็จในการทำธุรกิจทางการเกษตรแบบครบวงจรได้ ซึ่งเป็นทั้งผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่าย และการบริหารจัดการทางการเกษตรที่ดี สามารถกำหนดปริมาณผลผลิตและราคาในตลาดได้ นอกจากนี้ กลุ่มธุรกิจเกษตรขนาดใหญ่ ยังสามารถผู้ขาดระบบการผลิตได้ครบวงจร ตั้งแต่เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย เครื่องมือสมัยใหม่ เทคโนโลยี รวมถึงการตัดต่อพันธุกรรมพืช (GMO) ส่งผลให้เกษตรกรรายย่อยไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ เพราะขาดปัจจัยการผลิต คือ ที่ดิน ทุน แรงงาน เทคโนโลยี ซึ่งปัจจัยการผลิตนี้หากเกษตรกรไม่สามารถจะถือครองเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเองได้แล้วนั้น นับว่าเป็นการยากที่จะทำการเกษตรให้สามารถพึ่งตนเองได้ ดังนั้น การสนับสนุนโครงการต่างๆ ของภาครัฐจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างขีดความสามารถของเกษตรกรเหล่านี้ให้สามารถช่วยเหลือตนเองในการประกอบอาชีพได้และสามารถต่อสู้กับทุนขนาดใหญ่ของภาคเอกชนได้ ดังที่ปรากฏชัดเจนในโครงการเกษตรแปลงใหญ่ ซึ่งเป็นการรวบปัจจัยการผลิตของเกษตรกรรายย่อยเพื่อสร้างขีดความสามารถให้เกษตรกรมีกำลังการผลิตเพิ่มขึ้น ช่วยลดต้นทุน สร้างอำนาจการต่อรอง และการตลาดได้ ซึ่งนอกจากองค์ความรู้ด้านการเพาะปลูกแล้วนั้น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เกษตรตำบล เกษตรอำเภอ และสำนักงานเกษตรจังหวัดปัตตานี จำเป็นจะต้องมีความรู้เรื่องวัฏจักรธุรกิจการเกษตรด้วย เพื่อเป็นการเสริมศักยภาพของเกษตรกรให้แข่งขันได้ในระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเสรี

ซึ่ง คำว่า ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเสรี เป็นระบบเศรษฐกิจที่ให้เสรีภาพแก่เอกชนในการเลือกดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจแต่ทว่าเสรีภาพดังกล่าวต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย และให้ความสำคัญกับกลไกราคาเป็นสิ่งที่ขับเคลื่อนให้เกิดอุปสงค์และอุปทานที่แท้จริง โดยปราศจากการแทรกแซงของรัฐบาล แต่บางกรณีรัฐอาจจะเข้ามาแทรกแซงได้ตามความจำเป็นและในช่วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อรักษาให้กลไกราคาทำงานอย่างสมดุล^{๖๐} เนื่องจากการทำงานของภาครัฐในบางครั้งก็จะมีโครงการเพื่อช่วยเหลือประชาชน ซึ่งการให้ความช่วยเหลือนั้น มักจะก่อให้เกิดหนี้สาธารณะและอุปสงค์เทียม อุปทานเทียม เช่น ในภาวะน้ำท่วม ข้าวสารอาหารแห้งจะเป็นสิ่งจำเป็นในการให้ความช่วยเหลือ โดยประชาชนไม่สามารถจะซื้อหาได้เนื่องจากเป็นผู้ประสบภัย รัฐจึงเป็นผู้ซื้อสิ่งของเหล่านี้และได้นำไปแจกจ่ายให้กับผู้ประสบภัยได้ยังชีพในช่วงที่เกิดภาวะน้ำท่วม ซึ่งทำให้การสั่งซื้อสินค้าจำนวนมากไปกระทบกับการบริโภคหลักของประชาชน เพราะอุปทานล้นตลาด ในขณะที่ความต้องการของผู้บริโภคหรืออุปสงค์อาจจะไม่มีความต้องการจะบริโภคก็ได้ หากแต่มีความจำเป็นในการบริโภคเฉพาะช่วงเวลา เมื่อพ้นเวลานั้นไปแล้วก็ไม่มีความต้องการจะบริโภคอีก จากกรณีที่ยกมานี้ เปรียบเทียบได้กับข้าวไรท์เบอร์รี่ คือ เป็นสายพันธุ์ข้าวเพื่อสุขภาพไม่ได้มีความต้องการจะบริโภคตลอดเวลา เพราะไม่ใช่ข้าวสายพันธุ์หลักที่ประชาชนในพื้นที่จังหวัดปัตตานีนิยมบริโภคเป็นประจำวัน แต่ด้วยการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่จำนวนมากเพราะเห็นว่าเป็นพืชเศรษฐกิจ ทำให้เกิดอุปทานเทียมขึ้นมาจากการส่งเสริมของภาครัฐ ในขณะที่อุปสงค์ยังมีอยู่เท่าเดิม เมื่อผลผลิตออกมาย่อมกระทบต่อราคาและความอยู่รอดของเกษตรกรทันที จากกรณีดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่าการเข้ามาส่งเสริมของภาครัฐต่อกรณีข้าวไรท์เบอร์รี่ เจ้าหน้าที่จำเป็นต้องมีความรู้เรื่องวัฏจักรธุรกิจของข้าวไรท์เบอร์รี่ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจสำหรับการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูก และต้องให้ความรู้

^{๖๐} วิจิตรา, ตาราเสรีเพื่อโลกเสรี, ระบบเศรษฐกิจ/ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมหรือทุนนิยม, แหล่งที่มา: <https://th.wikibooks.org>, สืบค้นวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๖๐

แก่เกษตรกรให้มีความเข้าใจในวัฏจักรธุรกิจด้วยเช่นกัน เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการตัดสินใจเข้าสู่วัฏจักรของธุรกิจประเภทนี้หรือไม่ ดูภาพประกอบที่ ๔.๑๓

ภาพประกอบที่ ๔.๑๓ แบบจำลองวัฏจักรเศรษฐกิจ

ที่มา: สถาบันพัฒนาความรู้ตลาดหุ้น (TSI), <https://www.google.co.th>, สืบค้นวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๖๐

จากภาพประกอบที่ ๔.๑๓ อธิบายได้ว่า วัฏจักรของธุรกิจหรือวัฏจักรของเศรษฐกิจ มีลักษณะต่างๆ แบ่งเป็น ๔ ช่วง เรียงตามลำดับดังนี้

ช่วงขยายตัว (expansion) ในช่วงนี้สภาพเศรษฐกิจจะมีการลงทุน การจ้างงาน มีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น เพราะความต้องการของผู้บริโภคในสินค้าและบริการเพิ่มสูงขึ้น หรืออุปสงค์รวมเพิ่มขึ้น จึงส่งผลต่อภาคการผลิต หรือ อุปทาน ให้เกิดการขยายตัวด้วย

ช่วงรุ่งเรือง (peak) ในช่วงนี้สภาพเศรษฐกิจถือว่าดีที่สุดของการเติบโตของผลิตภัณฑ์และบริการที่เข้าสู่ตลาด เพราะผู้บริโภคมีความต้องการจะบริโภคอย่างต่อเนื่อง ทำให้กำลังการผลิตเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลต่อต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น แต่ผู้บริโภคก็มีความต้องการเพิ่มขึ้นและมีกำลังซื้อเพิ่มสูงขึ้นด้วย ในช่วงรุ่งเรืองของผลิตภัณฑ์จะมีช่วงเวลาที่ยาวนานหรือสั้น ขึ้นอยู่กับผู้ผลิตจะรักษามาตรฐานการผลิต และรักษารฐานลูกค้า รวมถึงขยายฐานลูกค้าให้เพิ่มขึ้นหรือไม่

ช่วงถดถอย (contraction) ในช่วงนี้สภาพเศรษฐกิจชะลอการผลิตเพราะอุปสงค์ลดลง และธุรกิจบางรายอาจจะปิดกิจการเพราะแบกรับต้นทุนการผลิตไม่ไหว เช่น ค่าจ้างแรงงาน เพื่อให้ธุรกิจประคองตัวให้รอดพ้นสภาพเศรษฐกิจในช่วงนี้ไปได้ กิจการจำเป็นต้องลดค่าใช้จ่ายทุกประเภทลง ไม่เพิ่มกำลังการผลิต รักษาฐานลูกค้าไว้ ทำให้สภาพเศรษฐกิจในช่วงนี้เกิดภาวะว่างงาน กำลังซื้อลดลง และผู้บริโภคจะเก็บเงินมากขึ้น ไม่ซื้อสิ่งของฟุ่มเฟือย และจะซื้อเฉพาะสิ่งของที่มีความจำเป็นเท่านั้น

ช่วงตกต่ำ (revival) ในช่วงนี้สภาพเศรษฐกิจจะทรุดตัวอยู่จุดที่ต่ำสุด สภาพทั่วไปไม่ต่างจากช่วงถดถอย สภาพจิตใจของประชาชนจะตระหนกตกใจน้อยลง หากพ้นจากช่วงนี้ไปได้ย่อมหมายถึงการเข้าสู่ช่วงฟื้นตัวและกลับมาขยายตัวอีกครั้ง

จึงสรุปได้ว่า ความรู้จากแบบจำลองวัฏจักรเศรษฐกิจนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่เจ้าหน้าที่ภาคการเกษตรต้องทำความเข้าใจให้มีความรู้ ตลอดจนติดตามข้อมูลข่าวสารเพื่อพิจารณาว่า

ในขณะที่ปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างไร โดยสามารถให้ความรู้แก่เกษตรกรได้ เพื่อวางแผนการผลิตสินค้าการเกษตร โดยเฉพาะพืชเศรษฐกิจ หากส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกในช่วงที่เศรษฐกิจถดถอยและเข้าสู่ช่วงตกต่ำ จะไม่ช่วยให้พืชเศรษฐกิจเติบโตในด้านการขายได้ เพราะผู้บริโภคต้องการเก็บเงินไว้ซื้อสิ่งของจำเป็น และอาจจะมองว่า พืชเศรษฐกิจ เช่น ข้าวไรท์เบอร์รี่ไม่มีความจำเป็น จึงไม่มีความต้องการจะซื้อไว้บริโภค ในทางตรงกันข้าม หากส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกในช่วงปลายของช่วงเศรษฐกิจตกต่ำ เมื่อเศรษฐกิจเข้าสู่ช่วงภาวะปกติ ผู้บริโภคจะมีกำลังซื้อเพิ่มขึ้น และมีแนวโน้มจะแสวงหาสิ่งที่ดีมาบริโภค ซึ่งเมื่อเข้าสู่ช่วงเศรษฐกิจรุ่งเรือง กำลังซื้อจะเพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่ผู้บริโภครู้จักในสรรพคุณของข้าวไรท์เบอร์รี่ และมีความเชื่อมั่นในสินค้าที่ออกสู่ตลาด จะยังเป็นการส่งเสริมให้กระตุ้นการบริโภคเพิ่มขึ้น ขายสินค้าได้ราคาสูง และหากผู้ผลิตหรือเกษตรกรรายย่อยไม่สามารถจะผลิตสินค้าให้เพียงพอกับความต้องการเพราะมีพื้นที่น้อย ผลผลิตมีจำกัด จะเป็นการลดโอกาสในการแข่งขัน ซึ่งหากภาครัฐนำนโยบายเกษตรแปลงใหญ่เข้ามาช่วยแก้ปัญหาพื้นที่การผลิต จะสามารถช่วยเหลือเกษตรกรได้มาก เพราะโครงการเกษตรแบบแปลงใหญ่จะเป็นการรวมพื้นที่การเพาะปลูกให้มากขึ้น ผลผลิตรวมสูงขึ้น และต้นทุนการผลิตลดลง ทำให้เกษตรกรรายย่อยที่เข้าโครงการเกษตรแบบแปลงใหญ่จะได้ประโยชน์สูงสุด

๒) การรับรู้ในเรื่องความยืดหยุ่นของอุปสงค์และอุปทาน

นายศราวุธ เสนารักษ์^{๖๑} นักเศรษฐศาสตร์จุลภาค กล่าวว่า เกษตรกรของไทยจำนวนมาก มักไม่ค่อยมีความรู้เกี่ยวกับกฎเบื้องต้นทางเศรษฐศาสตร์ นั่นคือ อุปสงค์ (demand) และอุปทาน (supply) ซึ่งทั้งอุปสงค์และอุปทาน ต่างมีความสำคัญในระบบการค้าขายแบบเสรีทั้งสิ้น เพราะอุปสงค์ หมายถึง ความต้องการซื้อสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งของผู้บริโภค และอุปทาน หมายถึง ความต้องการขายสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งของผู้ผลิต โดยความต้องการซื้อและความต้องการขายจะมีความสัมพันธ์สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการซื้อขายสินค้าและเกิดเป็นความสมดุลให้ผู้ผลิตและผู้ซื้อดำรงอยู่ในตลาดได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ เกษตรกรในฐานะผู้ผลิตจำเป็นจะต้องมีความรู้ขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับการผลิตสินค้าของตนเองเสียก่อน เช่น กำลังการผลิต ปริมาณผลผลิตเมื่อเข้าสู่ตลาด กำลังการบริโภคของกลุ่มลูกค้า ความต้องการซื้อของผู้บริโภค กำลังซื้อของผู้บริโภค คู่แข่งทางการผลิตในสินค้าประเภทเดียวกัน ฯลฯ ซึ่งความรู้ขั้นพื้นฐานนี้ล้วนมีความสัมพันธ์กับกฎของอุปสงค์และอุปทานทั้งสิ้น เพราะความต้องการซื้อของผู้บริโภคมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เช่นเดียวกับกำลังการผลิตของเกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาเช่นเดียวกัน หากในช่วงเวลาหนึ่งเวลาใดอุปสงค์และอุปทานไม่มีความสอดคล้องกัน จะเกิดภาวะสินค้าล้นตลาด หรือสินค้าขาดแคลน ย่อมส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคของประชาชนในช่วงเวลานั้น ฉะนั้น เกษตรกรจึงจำเป็นจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับความยืดหยุ่นของอุปสงค์และอุปทานอย่างง่าย เพื่อวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคในแต่ละช่วงอย่างสมดุล

ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ หมายถึง อัตราการเปลี่ยนแปลงความต้องการซื้อสินค้าต่ออัตราการเปลี่ยนแปลงปัจจัยต่างๆ ที่กำหนดอุปสงค์ เช่น รายได้ ราคาสินค้าชนิดอื่นที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น กล่าวคือ หากราคาของสินค้ามีการเปลี่ยนแปลงไป ความต้องการซื้อสินค้าของ

^{๖๑} สัมภาษณ์นายศราวุธ เสนารักษ์, อาจารย์พิเศษประจำวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี, วันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๑.

ผู้บริโภคจะเปลี่ยนแปลงไปทันที ยกตัวอย่างเช่น ข้าวไรท์เบอร์รี่ เป็นสินค้าที่มีความยืดหยุ่นของอุปสงค์น้อย ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงด้านราคาจาก ๔๐ บาท เป็น ๖๐ บาท ความต้องการซื้อของผู้บริโภคก็ไม่มีเปลี่ยนแปลงมากนักเพราะข้าวไรท์เบอร์รี่เป็นข้าวที่ผู้บริโภคกลุ่มรักสุขภาพนิยมบริโภคเป็นประจำ และมีความต้องการจะบริโภคอย่างต่อเนื่อง แต่อาจจะกระทบในด้านปริมาณการซื้อ เมื่อราคาข้าวไรท์เบอร์รี่เพิ่มขึ้นการสั่งซื้ออาจจะลดลง สำหรับผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อไม่สูงมากนัก โดยอาจจะหาข้าวไรท์เบอร์รี่คุณภาพต่ำลงมาซึ่งขายในราคาที่ถูกลงกว่า หรืออาจจะเปลี่ยนไปรับประทานข้าวชนิดอื่นที่มีสรรพคุณทางอาหารใกล้เคียงกับข้าวไรท์เบอร์รี่เป็นการทดแทนก็ได้ เช่นเดียวกัน

ความยืดหยุ่นของอุปทาน หมายถึง อัตราการเปลี่ยนแปลงความต้องการขายสินค้าต่ออัตราการเปลี่ยนแปลงปัจจัยต่างๆ ที่กำหนดอุปทาน เช่น ราคาสินค้า ยกตัวอย่างเช่น ข้าวไรท์เบอร์รี่เป็นสินค้าที่มีความยืดหยุ่นของอุปทานน้อย เนื่องจากเป็นสินค้าเพื่อการบริโภค กลุ่มผู้บริโภคที่รักสุขภาพย่อมมีความต้องการบริโภคเพื่อต้องการให้ร่างกายของตนเองมีสุขภาพที่ดี จึงมีความจำเป็นในการบริโภคทุกวัน การเปลี่ยนแปลงด้านราคาขายของข้าวไรท์เบอร์รี่จะมีผลกระทบต่อความต้องการซื้อของผู้บริโภคน้อย^{๖๒}

จึงสรุปได้ว่า การรับรู้ในเรื่องความยืดหยุ่นของอุปสงค์และอุปทาน เป็นความรู้ขั้นพื้นฐานในระบบเศรษฐกิจการค้าแบบเสรี ซึ่งเกษตรกรที่สนใจจะปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ควรจะต้องศึกษาดังแต่ก่อนเริ่มเพาะปลูก เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับอุปสงค์และอุปทานของสินค้าเกษตรประเภทเพื่อสุขภาพ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจจะเชิญวิทยากรที่มีความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์มาให้ความรู้แก่เกษตรกรอีกทางหนึ่งด้วย เพื่อเสริมศักยภาพของผู้ผลิตให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการซื้อ (ผู้บริโภค) และกำลังการผลิตของผู้ผลิต (เกษตรกร) มิใช่การมีความรู้ในด้านเทคนิคการเพาะปลูกเพียงด้านเดียว ซึ่งไม่ได้มีส่วนช่วยให้เกษตรกรอยู่รอดในระบบการแข่งขันการค้าเสรี เพราะหน่วยงานรัฐไม่ได้รับผิดชอบการทำตลาดให้แก่ผู้ผลิตอย่างต่อเนื่อง โดยส่วนใหญ่เกษตรกรทำเป็นผู้ทำการตลาดด้วยตนเอง หากเกษตรกรขาดความรู้เรื่องความยืดหยุ่นของอุปสงค์และอุปทาน เป็นไปได้ที่เกษตรกรจะอยู่ในระบบการแข่งขันการค้าแบบเสรีในเพียงในระยะแรกเท่านั้น เพราะเมื่อผลิตสินค้าออกมาแล้วไม่มีการตลาดรองรับสินค้าที่ตนเองผลิตได้ก็จะล้มเลิกการผลิตสินค้านั้น และออกจากระบบการค้าแบบเสรีไปในที่สุด

๓) การรับรู้ในเรื่องการตลาดของสินค้าประเภทพืชพันธุ์เพื่อสุขภาพ

นายศราวุธ เสนารักษ์^{๖๓} นักเศรษฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวว่า การตลาดเป็นกลไกหลักในการผลักดันให้ระบบเศรษฐกิจสามารถขยายตัวและเติบโต เป็นเครื่องมือในการยกระดับการดำรงชีวิตของผู้บริโภคในสังคมให้สูงขึ้น ซึ่งเกิดขึ้นจากระบบการแข่งขันทางการตลาดที่จะเป็นปัจจัยให้ผู้ผลิตเร่งพัฒนาสินค้าหรือบริการของตนให้มีคุณภาพเกิดความสะดวกรวดเร็ว และมีราคาต่ำกว่าคู่แข่ง

^{๖๒} บุญยาพร ภูทอง, ความยืดหยุ่นของอุปสงค์และอุปทาน, แหล่งที่มา: http://www.elcls.ssr.u.ac.th/bunyaporn_po/pluginfile.php/๑๓๙/block_html/content/%E0%B8%A%E0%B8%๙๗%E0%B8%๙๗%E0%B8%B๕%E0%B๙%๘๘%๒๐๔%๒๐Elasticity.pdf, สืบค้นวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๖๐

^{๖๓} สัมภาษณ์นายศราวุธ เสนารักษ์, อาจารย์พิเศษประจำวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี, วันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๑.

และเป็นปัจจัยให้เกิดการกระจายรายได้และการจ้างงานเพิ่มมากขึ้น ฉะนั้นสินค้าและบริการที่ผลิตขึ้นมาจึงมีความจำเป็นต้องมีตลาดเป็นตัวกลางในการนำสินค้าจากผู้ผลิตมาสู่ผู้บริโภคเพื่อให้เกิดการซื้อขายแลกเปลี่ยนระหว่างกัน สินค้าและบริการจะต้องเป็นสิ่งที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคทั้งในด้านความจำเป็น ความต้องการขั้นพื้นฐานในชีวิตประจำวัน จึงจะก่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะเห็นว่าในโลกยุคปัจจุบันมีสินค้าและบริการเกิดขึ้นจำนวนมาก ผู้ผลิตต่างศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคเพื่อผลิตสินค้าให้ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคมากที่สุด เพื่อให้ผู้บริโภคมีความพึงพอใจมากที่สุดจึงเกิดช่องทางการขายหลากหลายรูปแบบเพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้บริโภคเข้าถึงสินค้าได้ง่าย ไม่เสียค่าใช้จ่ายเพิ่ม เช่น การประชาสัมพันธ์สินค้าในสื่อออนไลน์ เช่น ไลน์ เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม ยูทูบ ฯลฯ เหล่านี้ล้วนส่งผลต่อยอดขายสินค้าในด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของสินค้านั้นๆ ซึ่งสามารถกระจายไปในวงกว้างโดยประหยัดค่าใช้จ่ายในด้านโฆษณาประชาสัมพันธ์

นอกจากนี้ การสร้างการรับรู้เกี่ยวกับสินค้าประเภทพืชพันธุ์เพื่อสุขภาพเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น เนื่องจากปัจจุบันกระแสการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ อาหารปลอดภัย อาหารออร์แกนิก ได้บุกตลาดผู้บริโภคกลุ่มรักสุขภาพ ซึ่งมีแนวโน้มขยายตัวมากขึ้น สืบเนื่องจากปัญหาโรคภัยไข้เจ็บที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ส่วนใหญ่มาจากการรับประทานอาหารที่การปนเปื้อนสารเคมีตั้งแต่กระบวนการผลิตจนกระทั่งการเก็บเกี่ยวและเมื่อนำมาเป็นวัตถุดิบในการประกอบอาหาร สารเคมียังคงตกค้างในพืชผัก และยังคงตกค้างในอาหารที่รับประทานในชีวิตประจำวันด้วย จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้แนวโน้มกลุ่มคนรักสุขภาพเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกัน พืชพรรณธัญญาหารที่เป็นพืชพันธุ์เพื่อสุขภาพจึงมีอุปสงค์ความต้องการเพิ่มขึ้น ในขณะที่อุปทานด้านการผลิต ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ การผลิตยังมีข้อจำกัดซึ่งเกิดจากปัจจัยการผลิต คือ ที่ดิน (มีน้อย) ทุนประกอบการ (มีน้อย) แรงงาน (ขาดแคลนแรงงานในภาคการเกษตร) เทคโนโลยี (ยังทำการเกษตรแบบเก่าพึ่งพาเทคโนโลยีน้อย) จึงเป็นปัญหาของภาคการเกษตรที่ยังคงผลิตอาหารแบบใช้สารเคมีเพราะให้ผลผลิตที่มากกว่า ปัจจัยการผลิตสามารถควบคุมได้ในเกษตรกรรายเดียว ฉะนั้นจึงเกิดช่องว่างระหว่างการผลิตอาหารที่มีความปลอดภัยโดยเฉพาะพืชพันธุ์เพื่อสุขภาพ กับความต้องการของผู้บริโภคที่ต้องการรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพที่ผ่านการผลิตอย่างปลอดภัยไร้สารเคมี

จากความสำคัญของการตลาดที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าการรับรู้เรื่องการตลาด มิใช่เพียงเพื่อต้องการให้ผลผลิตขายได้ในปริมาณมากเท่านั้น แต่ยังต้องสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้ผลิต (เกษตรกร) เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญเกี่ยวกับความต้องการของผู้บริโภคซึ่งเป็นลูกค้าที่ว่ามีความต้องการจะบริโภคสิ่งใด เพราะสาเหตุใด และมีความต้องการจะบริโภคในปริมาณเท่าใด ซึ่งการรับรู้ทางการตลาดจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการวางแผนการผลิตเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างอุปทานและอุปสงค์ขึ้น โดยสรุปได้ดังนี้

ผลิตภัณฑ์ (Product) ต้องให้ความรู้แก่เกษตรกรเกี่ยวกับตัวผลิตภัณฑ์ที่จะส่งเสริมให้ปลูก คือ ข้าวไรท์เบอร์รี่ ในด้านคุณประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ สรรพคุณ คุณค่าทางอาหาร และโภชนาการ รวมถึงจุดเด่น จุดด้อยของผลิตภัณฑ์ เนื่องจากข้าวไรท์เบอร์รี่มีใช้พืชพันธุ์เพื่อสุขภาพเพียงประเภทเดียวที่เป็นที่ต้องการของตลาดผู้บริโภค ฉะนั้น เจ้าหน้าที่การเกษตรจะต้องวิเคราะห์ข้อมูลให้เกษตรกรรู้อย่างกว้างขวางในด้านการผลิตเชิงเปรียบเทียบกับพืชพันธุ์เพื่อสุขภาพชนิดอื่นๆ ด้วย เช่น ข้าวสินเหล็ก ข้าวหอมกระดังงา ข้าวสังข์หยด เป็นต้น เพื่อให้เกษตรกรเกิดความเข้าใจใน

การผลิตเชิงแข่งขันกับผู้ผลิตรายอื่นๆ ที่ผลิตสินค้าประเภทเดียวกัน ตลอดจนพิจารณาความได้เปรียบเสียเปรียบในเชิงพาณิชย์ก่อนการตัดสินใจจะปลูก

ราคา (Price) ต้องมีการศึกษาคู่แข่ง (เกษตรกรพื้นที่อื่น) ที่มีการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่อยู่ก่อนแล้วว่าราคาของข้าวไรท์เบอร์รี่อยู่ในระดับใด กลุ่มผู้ซื้อคือกลุ่มใด มีกำลังซื้อเท่าใด และเกษตรกรรายนั้นมีกำลังการผลิตเท่าใด เพื่อประเมินสถานการณ์ด้านราคา ณ ปัจจุบันจนกระทั่งวันที่เกษตรกรผลิตสินค้าออกมาสู่ตลาด เนื่องจากหากมีปริมาณผลผลิตมารเกินไป ในขณะที่กำลังซื้อของผู้บริโภคมีเท่าเดิม ย่อมส่งผลให้ราคาขายตกต่ำ ทั้งเกษตรกรผู้ผลิตรายเก่าและรายใหม่ต่างต้องได้รับผลกระทบด้านราคาแน่นอน ซึ่งอาจจะส่งผลต่อขวัญและกำลังใจของเกษตรกรให้สิ้นคลอนและขาดความเชื่อมั่นและเลิกผลิตไปในที่สุด

ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) ต้องมีการศึกษาช่องทางการจัดจำหน่ายที่แปลกใหม่ก่อนการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ เพื่อเป็นการช่วยสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์สินค้าให้ผู้บริโภคได้รู้จักสินค้าอีกทางหนึ่ง ขณะเดียวกัน จะเป็นการศึกษาแนวโน้มตลาดผู้บริโภคด้วยว่ามีความต้องการสินค้าแบบใด ซึ่งเจ้าหน้าที่การเกษตรสามารถนำข้อมูลนี้กลับมาเป็นโครงการส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตสินค้าให้ตอบสนองความต้องการมากขึ้น เช่น หากเกษตรกรมีความสามารถในการผลิตปริมาณจำกัด อาจมีการส่งเสริมให้กลุ่มแม่บ้านแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าสินค้าเพิ่มขึ้น หรืออาจจะสร้างสต็อกสินค้าเก็บเป็นข้าวไรท์เบอร์รี่เก่า แล้วนำมาผลิตเป็นแป้งเส้นขนมจีน เส้นก๋วยเตี๋ยว พร้อมบรรจุภัณฑ์แบบสุญญากาศ สามารถจำหน่ายเป็นเส้นสด เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ได้อีกทางหนึ่งด้วย

การส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นกิจกรรมที่ภาครัฐจะมีความได้เปรียบในการส่งเสริมการตลาดมาก เนื่องจากทรัพยากรในหน่วยงานรัฐเป็นสิ่งที่ไม่ต้องลงทุนเพิ่ม แต่มีเครือข่ายของหน่วยงานรัฐอยู่ทุกระดับ ตั้งแต่ กระทรวง กรม กอง ฉะนั้นการส่งเสริมการตลาดที่ดีที่สุด คือ การสร้างตลาดผู้บริโภคของภาครัฐขึ้นมา นั่นคือ ข้าราชการ หรือบุคคลที่ทำงานในหน่วยงานรัฐ เพื่อให้เป็นผู้บริโภคถาวร หรือเรียกอีกอย่างว่า ตลาดผู้ขาดโดยรัฐ เนื่องจากบุคลากรมีเวลาจำกัดในการรับประทานอาหารมือเที่ยง หากมีการส่งเสริมการตลาดด้วยการสร้างเป็นตลาดข้าวกล่องพร้อมส่งให้แก่บุคลากรภาครัฐ จะมีส่วนช่วยให้ประหยัดเวลาในการใช้เวลาหาซื้ออาหารเที่ยงมารับประทาน ซึ่งวัตถุดิบนั้นมาจากเกษตรกรที่ผลิตมันฝรั่ง ซึ่งไม่จำเพาะเพียงแค่ข้าวไรท์เบอร์รี่เท่านั้น หากแต่เป็นสินค้าทางการเกษตรได้ทั้งหมดที่สามารถแปรรูปเป็นอาหารมือเที่ยงได้ ในขณะเดียวกันหากจะส่งเสริมให้ข้าวไรท์เบอร์รี่เป็นสินค้าที่ขายได้ การส่งเสริมการตลาด ควรจะประชาสัมพันธ์ถึงข้อดีของข้าวไรท์เบอร์รี่ว่ามีคุณสมบัติเด่นอย่างไร ดีต่อสุขภาพอย่างไร ซึ่งจะช่วยกระตุ้นการรับรู้ของผู้บริโภคให้หันมาบริโภคสุขภาพและมีความต้องการจะบริโภคข้าวไรท์เบอร์รี่เพิ่มมากขึ้น

จึงสรุปได้ว่า การรับรู้ในเรื่องการตลาดของสินค้าประเภทพืชพันธุ์เพื่อสุขภาพ เป็นเครื่องมือเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรทางหนึ่ง เพราะในฐานะของผู้ผลิตจำเป็นต้องมีความรู้เรื่องการตลาดด้วย จึงจะเป็นผู้ผลิตที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งการให้ข้อมูลทางการตลาดที่ดี จะเป็นการสร้างทัศนคติเชิงบวกแก่เกษตรกร สร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เกษตรกรในกรณีที่ถูกแล้วขายไม่ได้ราคา หรือขายสินค้าไม่หมด ไม่ให้ความท้อแท้ สามารถฟันฝ่าอุปสรรคไปได้จนกระทั่งประสบความสำเร็จ เพราะการประกอบอาชีพใดก็ตามในยุคปัจจุบัน ปฏิเสธไม่ได้ว่า การตลาดคือการกำหนดทิศทางและ

กำหนดความอยู่รอด หากไม่สามารถวางแผนทางการตลาดได้ ก็ไม่สามารถอยู่รอดได้ในระบบการ
แข่งขันของเศรษฐกิจทุนนิยมเสรี

๔) การรับรู้ในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเข้าใจถึงสภาพสังคมไทย ดังนั้น เมื่อได้
พระราชทานแนวพระราชดำริ หรือพระบรมราโชวาทในด้านต่างๆ จะทรงคำนึงถึงวิถีชีวิต สภาพ
สังคมของประชาชนด้วย เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งทางความคิด ที่อาจนำไปสู่ความขัดแย้งในทาง
ปฏิบัติได้ โดยแนวพระราชดำริในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง มีหลักการสำคัญ ได้แก่ ๑. ยึดความ
ประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละความฟุ่มเฟือยในการใช้ชีวิต ๒. ยึดถือการประกอบอาชีพ
ด้วยความถูกต้อง ซื่อสัตย์สุจริต ๓. ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันในทางการค้าแบบ
ต่อสู้กันอย่างรุนแรง ๔. ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก ด้วยการขวนขวาย
ใฝ่หาความรู้ให้มีรายได้เพิ่มพูนขึ้น จนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ และ ๕. ปฏิบัติตนในแนวทาง
ที่ดี ลดละสิ่งชั่ว ประพฤติตนตามหลักศาสนา ขณะเดียวกันพระองค์ได้ยกตัวอย่างการนำเศรษฐกิจ
พอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน คือ งานด้านการเกษตร โดยเรียกว่า ทฤษฎีใหม่ เป็นการประยุกต์ใช้
เศรษฐกิจพอเพียงที่เด่นชัดที่สุด ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำรินี้ เพื่อ
เป็นการช่วยเหลือเกษตรกรที่มักประสบปัญหาทั้งภัยธรรมชาติและปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อ
การทำเกษตร ให้สามารถผ่านพ้นช่วงเวลาวิกฤต โดยเฉพาะการขาดแคลนน้ำได้โดยไม่เดือดร้อน
และยากลำบากนัก ซึ่งความเสี่ยงที่เกษตรกร มักพบเป็นประจำ ประกอบด้วย ๑. ความเสี่ยงด้านราคา
สินค้าเกษตร ๒. ความเสี่ยงในราคาและการพึ่งพาปัจจัยการผลิตสมัยใหม่จากต่างประเทศ ๓. ความ
เสี่ยงด้านน้ำ ฝนทิ้งช่วง ฝนแล้ง ๔. ภัยธรรมชาติอื่นๆ และโรคระบาด ๕. ความเสี่ยงด้านแบบแผนการ
ผลิต ๖. ความเสี่ยงด้านโรคและศัตรูพืช ๗. ความเสี่ยงด้านการขาดแคลนแรงงาน ๘. ความเสี่ยงด้าน
หนี้สินและการสูญเสียที่ดิน ฯลฯ ดังนั้น ทฤษฎีใหม่ จึงเป็นแนวทางหรือหลักการในการบริหารการ
จัดการที่ดินและน้ำ เพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดย ๑. มีการบริหารและ
จัดแบ่งที่ดินแปลงเล็กออกเป็นสัดส่วนที่ชัดเจน เพื่อประโยชน์สูงสุดของเกษตรกร ซึ่งไม่เคยมีใครคิดมา
ก่อน ๒. มีการคำนวณโดยใช้หลักวิชาการเกี่ยวกับปริมาณน้ำที่จะกักเก็บให้พอเพียงต่อการเพาะปลูก
ได้อย่างเหมาะสมตลอดปี และ ๓. มีการวางแผนที่สมบูรณ์แบบสำหรับเกษตรกรรายย่อย โดยมีถึง ๓
ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนแรก การแบ่งพื้นที่ดินออกเป็น ๔ ส่วน ตามอัตราส่วน ๓๐:๓๐:๓๐:๑๐
ซึ่งหมายถึง ขุดสระกักเก็บน้ำใช้ยามหน้าแล้ง ปลูกข้าวเพื่อเป็นแหล่งอาหารหลัก ปลูกไม้ผลไม้ยืนต้น
พืชผัก พืชไร่ พืชสมุนไพร ฯลฯ เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวัน หากเหลือบริโภคนำไปจำหน่าย และเป็น
ที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ ถนนหนทาง และโรงเรียนอื่นๆ

ขั้นตอนที่ ๒ ให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูป กลุ่ม หรือ สหกรณ์ ร่วมแรงร่วมใจ
กันดำเนินการในด้าน ๑.การผลิต (พันธุ์พืช เตรียมดิน ซลประทาน ฯลฯ) ๒.การตลาด (ลานตากข้าว
ยุ้ง เครื่องสีข้าว การจำหน่ายผลผลิต) ๓.การเป็นอยู่ที่ดีพอสมควร โดยต้องมีปัจจัยสี่ในชีวิตประจำวัน
อย่าได้ขาดแคลน (อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ) ๔. สวัสดิการเพื่อช่วยเหลือในยามฉุกเฉิน (สาธารณสุข
เงินกู้) ๕.การศึกษาชุมชนควรมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษา (โรงเรียน ศูนย์การศึกษา กองทุนเพื่อ
การศึกษาเล่าเรียนให้แก่เยาวชนของชุมชนเอง) ๖.สังคมและศาสนา ชุมชนควรเป็นที่รวมในการพัฒนา

สังคมและจิตใจ โดยมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว โดยกิจกรรมทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นส่วนราชการ องค์กรเอกชน ตลอดจนสมาชิกในชุมชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญ

ขั้นตอนที่ ๓ ติดต่อประสานงาน เพื่อจัดหาทุน หรือแหล่งเงิน เช่น ธนาคาร หรือบริษัท ห้างร้านเอกชน มาช่วยในการลงทุนและพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ ทั้งฝ่ายเกษตรกรและฝ่ายธนาคาร หรือบริษัทเอกชนจะได้รับประโยชน์ร่วมกัน กล่าวคือ เกษตรกรขายข้าวได้ราคาสูง (ไม่ถูกกดราคา) ธนาคารหรือบริษัทเอกชนสามารถซื้อข้าวบริโภคในราคาต่ำ (ซื้อข้าวเปลือกตรงจากเกษตรกรและมาสีเอง) เกษตรกร ซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคได้ในราคาต่ำ เพราะรวมกันซื้อเป็นจำนวนมาก (เป็นร้านสหกรณ์ราคาขายส่ง) ธนาคารหรือบริษัทเอกชน จะสามารถกระจายบุคลากร เพื่อไปดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ ให้เกิดผลดียิ่งขึ้น^{๖๔}

ขณะเดียวกันในแต่ละอำเภอได้มีการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตรจากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จจากการปฏิบัติจริงในพื้นที่ อำเภอละ ๑ ศูนย์ ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ดังนั้น กรมส่งเสริมการเกษตรจึงจัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ให้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานตามระบบส่งเสริมการเกษตร โดยเกษตรกรต้นแบบเป็นผู้บริหารจัดการศูนย์ฯ เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาการเกษตรของชุมชน โดยใช้องค์ความรู้ที่เหมาะสมกับพื้นที่ รวมทั้งเป็นจุดที่ใช้เชื่อมโยงกับหน่วยงานของรัฐ และเป็นที่พบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของเกษตรกรในชุมชน^{๖๕} โดย ศพก. มีบทบาทหน้าที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมกับชุมชน รวมถึงความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีใหม่ ให้บริการข้อมูลข่าวสารแก่เกษตรกรในชุมชน ให้บริการด้านการเกษตรอื่นๆ และให้บริการแก้ปัญหาและรับเรื่องร้องเรียนของเกษตรกร รวมทั้งเป็นจุดศูนย์กลางในการพบปะของอาสาสมัครเกษตรกร กับนักส่งเสริมการเกษตรและเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนและเกษตรกรในพื้นที่^{๖๖}

จึงสรุปได้ว่า การรับรู้ในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้เกษตรกรมีความเข้มแข็งในการประกอบอาชีพ การอบรมให้ความรู้ของ ศพก. ถือเป็นหน่วยงานสำคัญในระดับชุมชนที่จะถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรและการบริหารจัดการการเกษตรให้แก่เกษตรกรได้นำไปประยุกต์ใช้ ซึ่งความรู้ที่สำคัญ คือ การบริหารจัดการการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด การรวมกลุ่มในรูปแบบของสหกรณ์เพื่อสร้างอำนาจการต่อรอง การจัดการหาทุนหรือแหล่งเงินในการดำเนินงานด้านการเกษตรให้เกิดความต่อเนื่อง ซึ่งความรู้ในเรื่องต่างๆเหล่านี้ มีเพียงแต่การให้ความรู้เฉพาะการ

^{๖๔} มูลนิธิชัยพัฒนา, แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, แหล่งที่มา:

http://www.chaipat.or.th/site_content/๓๔-๑๓/๓๕๗๙-๒๐๑๐-๑๐-๐๘-๐๕-๒๔-๓๕.html, สืบค้นวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๖๐

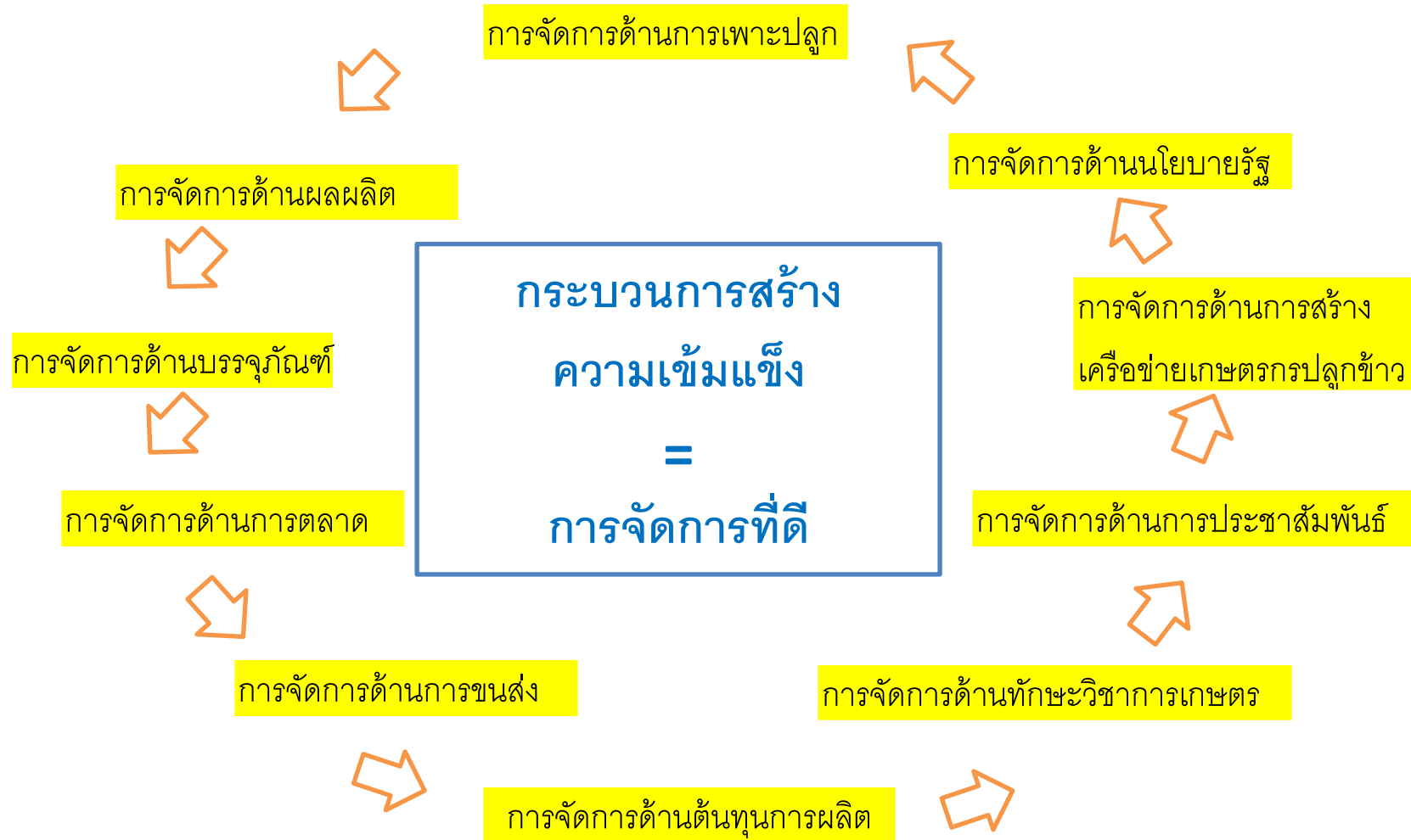
^{๖๕} กลุ่มพัฒนาระบบส่งเสริมการเกษตร กองวิจัยและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร, **ที่มา...ศพก.**, แหล่งที่มา: http://alc.doae.go.th/?page_id=๙๒๔, สืบค้นวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๖๐

^{๖๖} กลุ่มพัฒนาระบบส่งเสริมการเกษตร กองวิจัยและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร, **บทบาทหน้าที่...ศพก.**, แหล่งที่มา: <http://alc.doae.go.th/wp-content/uploads/๒๐๑๖/๐๒.png>, สืบค้นวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๖๐

เพาะปลูกเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการให้ความรู้แก่เกษตรกรอย่างเป็นองค์รวมทั้งระบบ เพื่อเสริมสร้างให้เกษตรกรรายย่อยมีความเข้มแข็งสามารถประกอบอาชีพเกษตรได้โดยไม่เกิดความย่อท้อ

๔.๓.๒. กระบวนการสร้างความเข้มแข็งสำหรับเกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี

กระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการ ๑๐ เรื่อง ได้แก่ การจัดการด้านการเพาะปลูก การจัดการด้านผลผลิต การจัดการด้านบรรจุภัณฑ์ การจัดการด้านการตลาด การจัดการด้านการขนส่ง การจัดการด้านต้นทุนการผลิต การจัดการทักษะวิชาการด้านการเกษตร การจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ การจัดการด้านนโยบายรัฐ และการจัดการด้านการสร้างเครือข่ายเกษตรกรปลูกข้าว โดยการจัดการที่ดีในแต่ละด้านจะนำไปสู่กระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรรายย่อยได้คุณภาพประกอบที่ ๔.๑๔

ภาพประกอบที่ ๔.๑๔ กระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไร้เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี

จากภาพประกอบที่ ๔.๑๔ กระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี สามารถอธิบายได้ดังนี้

๑) การจัดการด้านการเพาะปลูก

เกษตรกรจะต้องมีความรู้เพื่อวางแผนการจัดการด้านการเพาะปลูกก่อนที่จะลงมือเพาะปลูกจริง เช่น ข้าวไรท์เบอร์รี่เป็นข้าวชนิดไม่ไวต่อแสง มีระยะเวลาการเพาะปลูกจนถึงเก็บเกี่ยว ๑๓๐ วัน เป็นพันธุ์ข้าวต้นเตี้ย จะต้องปลูกในที่นาลุ่ม น้ำพอประมาณ สามารถปลูกได้ทั้งนาปีและนาปรัง แต่จะให้ผลผลิตสูงเมื่อปลูกในช่วงทำนาปรัง ดังนั้น หากเกษตรกรปลูกข้าวชนิดอื่นๆ ร่วมด้วย จะต้องมีการวางแผนการเพาะปลูกให้สอดคล้องกันกับข้าวชนิดอื่นๆ โดยจะต้องพิจารณาว่าข้าวชนิดใดที่มีระยะเวลาใกล้เคียงกับข้าวไรท์เบอร์รี่ ก็จะเริ่มเพาะต้นกล้าในระยะเวลาเดียวกัน และสามารถนำลงแปลงข้าวพร้อมกัน หากเกษตรกรปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่เพียงสายพันธุ์เดียว จะต้องวางแผนการเพาะปลูกให้สอดคล้องกับเกษตรกรรายอื่นที่มีแปลงนาใกล้เคียงกัน เนื่องจาก ข้าวไรท์เบอร์รี่เป็นข้าวอายุสั้น มีระยะเวลาเพาะปลูกเพียง ๑๓๐ วัน หากปลูกโดดเดี่ยวอาจจะถูกศัตรูพืชโจมตีได้เกิดความเสียหายมาก แต่หากเกษตรกรมีการวางแผนเพาะปลูกใกล้เคียงกับแปลงนาอื่นๆ เมื่อศัตรูพืชเข้าทำลายแปลงนา จะช่วยเฉลี่ยความเสียหายจากศัตรูพืชได้มากกว่า อีกทั้งยังง่ายต่อการสร้างความร่วมมือในด้านการใช้สารกำจัดศัตรูพืช เพราะมีการวางแผนร่วมกันในการพ่น ฉีด สารกำจัดศัตรูพืช ช่วยลดค่าใช้จ่ายอีกทางหนึ่ง ซึ่งขณะนี้ มีการรณรงค์และให้ความรู้เกษตรกรในการใช้สารกำจัดศัตรูพืชที่ผลิตจากสารอินทรีย์ เพื่อลดสารตกค้างจากสารเคมี และเป็นแหล่งอาหารปลอดภัยสำหรับผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น โดยเกษตรกรอินทรีย์เป็นระบบการเกษตรที่ผลิตอาหารด้วยความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม เน้นหลักการปรับปรุงบำรุงดิน ไม่ใช่สารเคมีเพื่อการเกษตร ทั้งปุ๋ยเคมี ยากำจัดวัชพืชและศัตรูพืช รวมทั้งฮอร์โมนสังเคราะห์ที่กระตุ้นการเจริญเติบโตของพืชและสัตว์ ตลอดจนสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ในขณะที่เดียวกันก็พยายามประยุกต์ใช้ธรรมชาติเพื่อช่วยเพิ่มผลผลิตและพัฒนาความต้านทานศัตรูพืช เกษตรอินทรีย์ให้ความสำคัญสูงสุดในการปรับปรุงดิน โดยเชื่อว่าดินที่สมบูรณ์ย่อมทำให้พืชและสัตว์ที่เจริญเติบโตจากผืนดินนั้นมีความอุดมสมบูรณ์ตามไปด้วย ผู้บริโภคผลผลิตเกษตรอินทรีย์ก็จะได้รับอาหารที่มีคุณภาพดีและปลอดภัย วิธีการปรับปรุงบำรุงดินจะมีทั้งการใช้ปุ๋ยพืชสด ปลูกพืชหมุนเวียน ใช้ประโยชน์จากเศษซากพืชและมูลสัตว์ทำปุ๋ยหมักและปุ๋ยชีวภาพ ตลอดจนใช้ธาตุอาหารเสริมจากหินแร่ต่างๆ มีการควบคุมศัตรูพืชโดยวิธีชีวภาพหรือใช้สารสกัดจากพืชที่ไม่เป็นอันตรายต่อมนุษย์ หรือไม่มีผลกระทบต่อตัวทำตัวเบียนที่เป็นประโยชน์ ใช้เมล็ดพันธุ์ที่ไม่มีการตัดแต่งพันธุกรรม และมีการป้องกันการปนเปื้อนจากสารเคมี^{๖๗}

^{๖๗} มูลนิธิเกษตรนิวซีแลนด์, การจัดการด้านเพาะปลูก ระบบเกษตรกรรมยั่งยืน, แหล่งที่มา: <http://www.nawachione.org>, สืบค้นวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๐

ฉะนั้น หากเกษตรกรผู้ผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่มีการจัดการวางแผนการเพาะปลูกที่ดี จะทำให้ผลผลิตที่ได้ต่อไร่มีปริมาณคงที่ (เฉลี่ย ๕๕๐-๗๕๐ กิโลกรัมต่อไร่) ลดความเสียหายจากศัตรูพืช และได้ผลผลิตที่มีคุณภาพจากการใช้สารกำจัดศัตรูพืชจากสารอินทรีย์ จึงสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาสูงเพราะอาหารที่ปลอดภัยจากสารเคมีกำลังเป็นที่ต้องการของตลาดเป็นอย่างมากในปัจจุบัน

๒) การจัดการด้านผลผลิต

เกษตรกรจะต้องมีแผนสำหรับจัดการผลผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่เมื่อถึงช่วงฤดูเก็บเกี่ยว โดยจะต้องวางแผน เช่น ฤดูเก็บเกี่ยวปีนี้ผลผลิตที่ได้มีปริมาณกี่กิโลกรัมต่อไร่ จะใช้ระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวให้แล้วเสร็จกี่วัน และเมื่อได้ผลผลิตแล้วจะต้องแบ่งสัดส่วนผลผลิตออกเป็น ๑๐ ส่วน เช่น บริโภคตลอดทั้งปี ๓ ส่วน เก็บไว้เป็นเมล็ดพันธุ์สำหรับเพาะปลูกในรอบการเพาะปลูกถัดไป ๒ ส่วน จำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ ๕ ส่วน เนื่องจากข้าวไรท์เบอร์รี่สามารถเพาะปลูกได้ปีละ ๒ ครั้ง ในรอบการเพาะปลูกครั้งที่ ๒ ผลผลิตสามารถจำหน่ายได้ทั้งหมดทั้ง ๑๐ ส่วน โดยไม่ต้องเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้สำหรับการเพาะปลูก เนื่องจากเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้แล้วในการเพาะปลูกครั้งแรก เว้นเสียว่าเกษตรกรจะเพิ่มพื้นที่การเพาะปลูก ซึ่งอาจจะต้องเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวจากการเพาะปลูกในครั้งที่ ๒ เพื่อเป็นเมล็ดพันธุ์สำหรับการเพาะปลูกในพื้นที่ที่เพิ่มขึ้นด้วย นอกจากนี้ เกษตรกรควรจะต้องทำข้อมูลสต็อกข้าวในแต่ละรอบการเพาะปลูกด้วย เพื่อนำมาวางแผนการเพิ่มหรือลดพื้นที่การเพาะปลูก หรือชนิดข้าวอื่นๆ ได้ (ในกรณีที่เกษตรกรปลูกข้าวหลายชนิด) ทั้งนี้ควรพิจารณาค่าสั่งซื้อของผู้บริโภคเป็นสำคัญ โดยในแต่ละปีพฤติกรรมและรสนิยมของผู้บริโภคมีการเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งกระแสความนิยมของกลุ่มผู้บริโภคที่รักสุขภาพมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ความต้องการข้าวไรท์เบอร์รี่จึงอาจมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นกัน นอกจากนี้ หากคำสั่งซื้อข้าวไรท์เบอร์รี่มีแนวโน้มลดลง สต็อกข้าวที่เกษตรกรบันทึกเอาไว้จะช่วยให้เกษตรกรทราบถึงปริมาณข้าวเปลือกที่เก็บไว้ว่ามีปริมาณเท่าใด จะมีผลต่อการเพาะปลูกในรอบการเพาะปลูกครั้งต่อไปด้วย ซึ่งเมื่อมีการเพาะปลูกใหม่ ข้าวเปลือกที่มีอยู่จะกลายเป็นข้าวเก่า ผู้บริโภคจะไม่นิยมบริโภคข้าวไรท์เบอร์รี่ค้างปี เพราะจะมีความแข็งกระด้างของเมล็ดข้าวสารเพิ่มขึ้น เกษตรกรจะต้องมีแผนการจัดการผลผลิตอื่นๆ รองรับ เช่น การแปรรูป อาทิ แป้งข้าวไรท์เบอร์รี่ เพื่อยืดอายุของข้าวไรท์เบอร์รี่ให้นานขึ้นอีกทั้งสามารถนำมาประกอบอาหารได้ทั้งอาหารคาวและอาหารหวาน เพิ่มมูลค่าและสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรอีกทางหนึ่งด้วย ฉะนั้น หากเกษตรกรผู้ผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่มีการจัดการด้านผลผลิตที่ดี จะทำให้เกษตรกรทราบถึงปริมาณผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ในแต่ละรอบการเพาะปลูก ซึ่งช่วยให้เกษตรกรวางแผนการใช้ประโยชน์ผลผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถจำหน่ายได้ตลอดทั้งปี ทั้งข้าวเปลือก ข้าวสาร การแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ การบริโภคในครัวเรือน และเมล็ดพันธุ์สำหรับการเพาะปลูก

๓) การจัดการด้านบรรจุภัณฑ์

เกษตรกรจะต้องมีการจัดการด้านบรรจุภัณฑ์ ให้เหมาะสม กล่าวคือ ผลผลิตที่ได้คือข้าวเปลือกไรท์เบอร์รี่ ส่วนใหญ่เกษตรกรจะมีการจำหน่ายผลผลิตในรูปแบบของข้าวสาร จะไม่เน้นการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ชนิดอื่น ฉะนั้น เมื่อสินค้าที่จำหน่ายจะเน้นหนักที่ข้าวสาร เกษตรกรจะต้องพิจารณาว่า ลูกค้าหรือผู้บริโภค อยู่ ณ ที่ใด ปริมาณการบริโภคเท่าใด เพื่อกำหนดขนาดของถุงบรรจุภัณฑ์ให้มีความเหมาะสม เช่น การเลือกใช้น้ำหนักถุงแบบขายปลีก/ขายส่ง เพื่อกำหนดขนาด อาทิ ถุงกระสอบ ๒๐ กิโลกรัม สำหรับลูกค้าขายส่ง หรือถุงขนาด ๑ กิโลกรัม สำหรับลูกค้าขายปลีก ทั้งนี้

การพิจารณาสถานที่ที่อยู่ของผู้บริโภคก็เป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากผู้บริโภคที่สนใจซื้อสินค้าไม่จำกัด เฉพาะภายในจังหวัดปัตตานีเท่านั้น หากแต่มีกลุ่มลูกค้าจากจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดยะลา จังหวัดสงขลา จังหวัดพัทลุง จังหวัดชุมพร กรุงเทพมหานคร ฯลฯ การเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่มีความ แข็งแรงทนทาน จึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในระหว่างการขนส่งจากผู้ผลิตไปจนถึงมือผู้บริโภค นอกจากนี้ การเลือกใช้บรรจุภัณฑ์สำหรับบรรจุข้าวสารไรท์เบอร์รี่ ยังมีข้อ พิจารณาอีก ๒ ประการ นั่นคือ ๑) ขนาดและความหนาของถุงบรรจุภัณฑ์ เนื่องจากมีความสำคัญ ต่อการซีลปากถุง และการซีลตัวผลิตภัณฑ์ หากใช้วิธีการซีลแบบสูญญากาศ ต้นทุนการผลิตอาจจะ เพิ่มขึ้น แต่สามารถรักษาคุณภาพของสินค้าได้นาน รวมถึงง่ายและปลอดภัยสำหรับการขนส่งทั้งใน ระยะใกล้และระยะไกล อีกทั้งประหยัดพื้นที่ น้ำหนัก สามารถบรรจุลงกล่องขนาดใหญ่ที่มีความ แข็งแรงทนทานได้อีกชั้นหนึ่ง ป้องกันความชื้น มด หนู แมลง ที่จะทำลายข้าวสารให้เสียหาย และยัง สามารถป้องกันการกระแทก การหล่น และถุงบรรจุภัณฑ์ฉีกขาดในระหว่างการขนส่ง ๒) โลโก้สินค้า เนื่องจากเกษตรกรเป็นผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์โดยตรง และไม่มีการรวมกลุ่มกันเพื่อจำหน่ายสินค้า ร่วมกัน จึงไม่มีแบรนด์สินค้า หรือ โลโก้สินค้าที่ชัดเจน ส่วนใหญ่จะใช้กระดาษซึ่งไม่มีความหนามาก นัก ใส่ชื่อผู้ผลิตและเบอร์ติดต่อ ติดไว้ที่ถุง เมื่อโดนน้ำหรือความชื้น ข้อความในกระดาษจะเสียหาย ทำให้ผู้บริโภครายใหม่ที่จะสนใจไม่สามารถติดต่อกับเกษตรกรโดยตรงเพื่อสั่งซื้อผลิตภัณฑ์เพิ่มเติม ฉะนั้น หากเกษตรกรผู้ผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่มีการจัดการด้านบรรจุภัณฑ์ที่ดี จะช่วยประหยัดต้นทุนการ ผลิต โดยเกษตรกรรายย่อยควรมีการรวมกลุ่มกัน เพื่อกำหนดการจำหน่ายสินค้าภายใต้โลโก้หรือ แบนด์เดียวกัน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในด้านการตลาดมากยิ่งขึ้น ทั้งยังช่วยเหลือเกษตรกรราย ย่อยอื่นๆ ที่ไม่มีตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ที่ชัดเจน ให้สามารถจำหน่ายผลิตภัณฑ์ได้เพิ่มขึ้น ฉะนั้น หาก เกษตรกรสร้างความร่วมมือระหว่างกันในกลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวที่อยู่ในพื้นที่เดียวกัน เพื่อสร้าง แบนด์สินค้าหรือโลโก้ จะมีส่วนช่วยให้สินค้ามีการจดจำได้ง่ายขึ้น และบรรจุภัณฑ์ที่เลือกใช้ภายใน กลุ่ม ควรจะมีเอกลักษณ์โดดเด่น มีความแข็งแรง ทนทาน เพื่อช่วยปกป้องข้าวไรท์เบอร์รี่ให้ปลอดภัย จนถึงมือผู้บริโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ข้าวไรท์เบอร์รี่กำลังเป็นที่ต้องการของตลาด และมีเกษตรกร ปลูกจำนวนมากทั่วประเทศ หากเกษตรกรรายย่อยจังหวัดปัตตานีมีความต้องการจะจำหน่าย สินค้าออกไปยังต่างพื้นที่ โดยเฉพาะในพื้นที่กรุงเทพมหานคร การให้ความสำคัญกับบรรจุภัณฑ์เป็นสิ่ง ที่จำเป็นมาก เพราะเมื่อใดก็ตามที่สินค้าสองแบรนด์มีราคาใกล้เคียงกัน มีคุณภาพไม่ต่างกัน ผู้บริโภค จะตัดสินใจซื้อสินค้าโดยเลือกที่ดีไซน์ของบรรจุภัณฑ์เป็นหลัก บรรจุภัณฑ์ที่มีดีไซน์แปลกใหม่กว่า มี ประโยชน์ใช้สอยมากกว่า เปิดปิดสะดวกกว่า สวยงามกว่า แลดูมีคุณภาพมากกว่าก็จะซื้อถึงคุณภาพ ของสินค้าภาพในว่าดีกว่าของคุณคู่แข่ง

๔) การจัดการด้านการตลาด

เกษตรกรจะต้องมีการจัดการด้านการตลาดก่อนที่จะลงมือเพาะปลูก เพราะการตลาด เป็นหัวใจสำคัญของการทำการเกษตรให้อยู่รอด หากเกษตรกรผลิตผลผลิตทางการเกษตรออกมา จำนวนมาก และยังไม่มีความชัดเจนว่าผู้บริโภคอยู่ที่ใด มีความต้องการบริโภคสินค้าจำนวนเท่าใด เกษตรกรย่อมมีความเสี่ยงต่อการขาดทุน เพราะผลผลิตที่ผลิตออกมาจะล้นตลาด จำหน่ายไม่ได้ราคา หรืออาจจะจำหน่ายไม่ได้และผลผลิตจะเกิดความเสียหาย ทั้งนี้เนื่องจาก ผลผลิตทางการเกษตรเป็น สินค้าที่มีระยะเวลาจำกัด มีอายุสั้น หากไม่จำหน่ายให้หมดในระยะเวลาของผลผลิตนั้น จะเกิดความ

เสียหาย การจัดการด้านการตลาดจึงมีความสำคัญในด้านการลดความเสี่ยงของเกษตรกรอีกทางหนึ่งด้วย โดยก่อนที่จะผลิตผลผลิตชนิดใด จะต้องมีการวางแผนด้านการตลาดให้ชัดเจนเสียก่อน เช่นในกรณีของ เกษตรกรปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ จะต้องทราบปริมาณความต้องการของผู้บริโภคก่อนจะเพาะปลูก เพื่อป้องกันไม่ให้นินค้าล้นตลาด เพราะมีเกษตรกรรายย่อยรายอื่นๆ ที่ผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่เช่นเดียวกัน หากความต้องการของผู้บริโภคเพิ่มขึ้น สามารถวางแผนการผลิตให้เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ ๒๐ ได้ หากความต้องการของผู้บริโภคลดลง ก็ให้เกษตรกรเพาะปลูกในปริมาณเท่าเดิม เพราะข้าวไรท์เบอร์รี่เมื่อเก็บเกี่ยวแล้วไม่นำออกมาสีเป็นข้าวสาร สามารถเก็บได้นานเป็นปีในรูปของข้าวเปลือก ซึ่งในรอบการเพาะปลูกถัดไป เกษตรกรไม่จำเป็นจะต้องเพิ่มการผลิตแต่อย่างใด เพราะยังมีข้าวเปลือกเก่าในสต็อกข้าวอยู่อีกจำนวนหนึ่ง ฉะนั้น หากเกษตรกรผู้ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่มีการจัดการด้านการตลาดที่ดี จะช่วยลดความเสี่ยงการผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่มากเกินไปจนล้นตลาด และจำหน่ายไม่ได้ราคา เกษตรกรจึงควรมีคำสั่งซื้อจากผู้บริโภคที่แน่นอน เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตและสีเป็นข้าวสารพร้อมจำหน่ายแล้ว เกษตรกรสามารถนำข้าวสารไรท์เบอร์รี่บรรจุถุง ส่งไปยังผู้บริโภคได้ทันที และเมื่อครบตามจำนวนคำสั่งซื้อแล้ว เกษตรกรจะทราบทันทีว่า การเพาะปลูกในรอบถัดไป จะต้องเพิ่มหรือลดปริมาณในการเพาะปลูก เพื่อช่วยให้ผลผลิตไม่ขาดตลาดหรือล้นตลาด และมีผลผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่จำหน่ายได้ตลอดทั้งปี

๕) การจัดการด้านการขนส่ง

เกษตรกรจะต้องมีการจัดการด้านการขนส่งที่ดี เพื่อช่วยให้สินค้าจากเกษตรกรไปสู่ผู้บริโภคได้สะดวก รวดเร็ว และต่อเนื่อง สินค้าไม่ขาดตลาด ซึ่งในยุคปัจจุบันการขนส่งมีหลากหลายรูปแบบ เช่น การขนส่งทางไปรษณีย์ ขนส่งด้วยการขนส่งของบริษัทเอกชน เช่น บริษัทเคอร์รี่ การขนส่งด้วยรถสาธารณะ เช่น รถตู้โดยสารประจำทาง หรือแม้แต่การขนส่งด้วยรถยนต์ของเกษตรกรเอง การขนส่งไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใด จะต้องมียกจ่ายเกิดขึ้นเสมอ ซึ่งค่าใช้จ่ายดังกล่าวนี้จะเป็นต้นทุนที่เพิ่มขึ้น ซึ่งหากเกษตรกรไม่มีการจัดการขนส่งสินค้าที่ดี จะสิ้นเปลืองค่าขนส่งค่อนข้างมาก เช่น การขนส่งที่ส่งยังผู้บริโภคเพียงรายเดียวในแต่ละวัน เนื่องจากราคาขายข้าวสารในปริมาณ ๑ กิโลกรัม จะมีราคาขายอยู่ที่ ๖๐-๘๐ บาท ซึ่งราคาขายดังกล่าวนี้ ไม่ได้รวมค่าขนส่งไปด้วย ซึ่งค่าน้ำมันต่อเที่ยว ไป-กลับ ประมาณ ๓๐๐ บาท โดยมากเกษตรกรรายย่อยจะขาดการวางแผนการจัดการด้านการขนส่งสำหรับผู้บริโภครายย่อย ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตข้าวสารไรท์เบอร์รี่เพิ่มสูงขึ้น การแก้ปัญหาเรื่องการจัดการด้านการขนส่ง คือ ส่งเสริมให้เกษตรกรรายย่อยมีการรวมตัวกัน เพื่อสร้างอำนาจการต่อรองในการรับซื้อสินค้าสำหรับร้านค้าขนาดใหญ่ เช่น ร้านขายข้าวสารในตัวเมือง โดยมีการตกลงเรื่องราคาให้ชัดเจนระหว่างร้านค้าที่รับซื้อและเกษตรกร หลังจากนั้น ให้ติดต่อรถสำหรับการขนส่ง ณ จุดรับซื้อในชุมชนเพียงจุดเดียว และนำไปจำหน่ายยังร้านค้าที่ตกลงกันไว้ ซึ่งวิธีดังกล่าวนี้ จะเหมาะสมสำหรับการบริโภคภายในจังหวัด ประชาชนที่สนใจจะซื้อสินค้าไปรับประทานก็สามารถหาซื้อได้ยังร้านค้าในตัวเมือง ซึ่งมีสินค้าให้รับประทานได้ตลอดทั้งปี เกษตรกรก็ต้องสิ้นเปลืองเวลาในการขนส่งสินรายบุคคล ฉะนั้น หากเกษตรกรผู้ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่มีการจัดการด้านการขนส่งที่ดี ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ เกษตรกรต้องมีการรวมกลุ่มและสร้างอำนาจการต่อรองเพื่อกำหนดตลาดและจุดวางจำหน่ายสินค้า หลังจากนั้นให้รวมผลผลิตของเกษตรกรรายย่อยแล้วขนส่งมายังจุด

จำหน่ายสินค้าเพียงจุดเดียว ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนการขนส่งสินค้าของเกษตรกรรายย่อยส่งไปยังผู้บริโภครายวันได้

๖) การจัดการด้านต้นทุนการผลิต

เกษตรกรจะต้องมีการจัดการด้านต้นทุนการผลิตการปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่ทั้งระบบ ซึ่งเกษตรกรรายย่อยที่สนใจจะปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่ จะต้องศึกษาและเรียนรู้ต้นทุนการผลิตทั้งหมดด้วย ซึ่งจะเป็นข้อมูลเชิงเปรียบเทียบว่าต้นทุนการปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่แตกต่างจากต้นทุนการปลูกข้าวชนิดอื่นๆ หรือไม่ เพื่อให้เกษตรกรได้วางแผนการผลิตทั้งระบบอย่างมีคุณภาพ เพราะต้นทุนการผลิตเป็นปัจจัยหนึ่งส่งผลให้เกษตรกรมีกำไรหรือขาดทุน หากเกษตรกรจะปลูกข้าวเชิงพาณิชย์ โดยในการผลิตข้าวนั้นมีต้นทุนการผลิตที่เกี่ยวข้อง คือ วัตถุประสงค์ในการปลูก ข้าว ประกอบด้วย ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าปุ๋ย และค่ายาปราบศัตรูพืช ที่ใช้ในการเพาะปลูก ค่าแรงงานทางตรงในการ ปลูกข้าว คือ ค่าจ้างแรงงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการปลูกข้าวโดยตรง โดยค่าแรงงานในการปลูกข้าวยังหมายรวม ถึง ค่าจ้างเหมาเครื่องจักรทางการเกษตร เช่น รถไถนา รถปลูกข้าว และรถเกี่ยวข้าวด้วย และค่าใช้จ่ายการผลิต ในการปลูกข้าว ประกอบด้วย ค่าวัสดุการเกษตร ค่ากระแสไฟฟ้า ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าบำรุงรักษาและซ่อมแซมอุปกรณ์ ค่าเสื่อมสภาพของอุปกรณ์ ค่าเช่าพื้นที่ในการเพาะปลูกและค่าภาษีที่ดินที่ทำการเพาะปลูก เมื่อการผลิต ข้าวในปัจจุบันของเกษตรกรได้มีการเปลี่ยนแปลงจากการปลูกแบบพอมือพอกินไปเป็นการปลูกเพื่อการแข่งขันทางการตลาด ดังนั้นเกษตรกรจึงให้ความสำคัญต่อแนวทางในการลดต้นทุนการผลิตที่เกิดขึ้นเพื่อนำ ไปสู่การผลิตที่เกษตรกรจะได้รับกำไรสูงสุด เกษตรกรควรให้ความสำคัญ ดังนี้

แนวทางที่ ๑ ต้องมีการจดบันทึกข้อมูลรายรับ รายจ่ายแบบง่ายโดยเริ่มตั้งแต่วันที่ลงมือทำนาจนถึงวัน ที่จำหน่ายผลผลิตรวมทั้งจดบันทึกและสรุปข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนผลผลิตที่ได้เมื่อสิ้นสุดการทำนาเพื่อให้ตนเอง สามารถนำข้อมูลที่ได้บันทึกไว้มาใช้ประโยชน์ในการ วิเคราะห์ต้นทุนได้อย่างต่อเนื่องรวมทั้งสามารถตรวจ สอบได้ว่าผลผลิตที่ได้มีกำไรหรือขาดทุนเท่าไร

แนวทางที่ ๒ ต้องเพิ่มประสิทธิภาพด้านการลด ต้นทุนการผลิตเพื่อเพิ่มรายได้ ซึ่งการเพิ่มรายได้จากการ ปลูกข้าวนั้นเกษตรกรไม่สามารถเพิ่มราคาขายผลผลิต ในตลาดได้ อาจส่งผลให้สูญเสียตลาดให้กับคู่แข่งได้ ดังนั้นหลักประกันในการเพิ่มรายได้ของชาวนาไม่ใช่การ กำหนดราคาขายเพราะข้าวเป็นผลิตผลทางการเกษตรที่ ราคามีความเคลื่อนไหวตามความต้องการของตลาดโลก และราคาข้าวจะแตกต่างกันตามคุณภาพของข้าว ดังนั้น หลักประกันในการเพิ่มรายได้ของชาวนาจึงเป็นการลด หรือควบคุมต้นทุนการผลิตข้าว ซึ่งการลดต้นทุนและค่า ใช้จ่ายในการผลิตมี ๒ ส่วนที่สำคัญคือ ส่วนแรกเป็นการ ลดการใช้ปัจจัยการผลิตของเกษตรกร โดยใช้นโยบายลด คือ ลดการใช้ปุ๋ย ลดการใช้ยาฆ่าแมลง และลดค่าจ้างในการทำนา ส่วนที่สองนั้นเป็นการลดต้นทุนที่สำคัญของการทำนาอีกอย่างหนึ่ง คือ เมล็ดพันธุ์ข้าว กรณีของเกษตรกรรายย่อยปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่ใน ๓ อำเภอ เมล็ดพันธุ์ จะได้จาก ๒ ส่วน คือ เกษตรกรเก็บพันธุ์ข้าวจากการเก็บเกี่ยว และเกษตรกรซื้อพันธุ์ข้าวจากแหล่งจำหน่ายของรัฐ อาทิ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางแสน ซึ่งการเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้สำหรับทำเป็นพันธุ์ข้าวในรอบการเพาะปลูกรอบถัดไป จะช่วยลดค่าใช้จ่ายสามารถควบคุมต้นทุนการผลิตได้ จะส่งผลให้เกษตรกร มีโอกาสทำกำไรในการผลิตข้าวได้มากขึ้น

แนวทางที่ ๓ การเรียนรู้เกี่ยวกับการคำนวณต้นทุน การผลิตและการบริหารต้นทุน การผลิตของการปลูก ข้าว จากหน่วยงานต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งมีการรวมกลุ่มเกษตรกรรายย่อยปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับแนวทางการลดต้นทุนการผลิตการปลูกข้าวแต่ละรอบของการเพาะปลูกอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด^{๖๘}

ฉะนั้น หากเกษตรกรผู้ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่มีการจัดการด้านต้นทุนการผลิตที่ดี จะช่วยให้เกษตรกรควบคุมต้นทุนการผลิตทั้งระบบได้ ในการเพาะปลูกแต่ละรอบ ต้นทุนการผลิตอาจมีความผันแปรได้ ซึ่งส่งผลต่อกำไรหรือขาดทุนของเกษตรกร การให้ความสำคัญกับการจัดการด้านต้นทุนการผลิต จะช่วยลดความเสี่ยงในการประกอบอาชีพของเกษตรกรได้ โดยมากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ คือ เกษตรกรที่ใส่ใจในการบันทึกค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการเพาะปลูกแต่ละรอบการผลิต เมื่อถึงการเพาะปลูกในรอบถัดไป จึงนำข้อมูลต้นทุนเดิมมาศึกษาเปรียบเทียบเพื่อดูว่า จะสามารถลดต้นทุนตรงจุดใดได้บ้าง หรืออาจจะต้องเพิ่มต้นทุน แต่หากมีผลต่อการเพิ่มผลผลิตและสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคที่เพิ่มขึ้น ก็จำเป็นจะต้องเพิ่มต้นทุนการผลิต หรือลงทุนในส่วนที่มีความจำเป็น เช่น ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าขนส่ง ฯลฯ เพื่อให้ได้ผลตอบแทนที่ดีกว่า

๓) การจัดการทักษะวิชาการด้านการเกษตร

เกษตรกรจะต้องมีการจัดการทักษะวิชาการด้านการเกษตร เพื่อเป็นการเสริมสร้างความรู้วิธีการทำรูปแบบใหม่ๆ ปัจจุบันหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง คือ กองวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยมอบหมายให้เกษตรกรตำบลเป็นผู้รับผิดชอบให้ความรู้แก่เกษตรกรในพื้นที่ความรับผิดชอบอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งกองวิจัยและพัฒนาข้าว จะมีหน้าที่พัฒนาข้าวและวิจัยข้าวทั้งระบบที่เกษตรกรปลูกในประเทศ และจัดเก็บองค์ความรู้ต่างๆ เพื่อให้เกษตรกรเข้ามาค้นคว้าได้ในภายหลัง ดังนั้น การเป็นเกษตรกรปลูกข้าวในยุคปัจจุบัน จะต้องแสวงหาความรู้จากทุกแหล่ง ไม่ว่าจะเป็นด้านวิชาการ ด้านทักษะการปลูกข้าวจากผู้รู้ หรือการศึกษาดูงาน โดยสำนักงานเกษตรอำเภอจะจัดสรรงบประมาณพาเกษตรกรไปทัศนศึกษาอยู่เสมอ ซึ่งวิชาการความรู้ต่างๆ นี้ จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรมีความรู้ใหม่ๆ สามารถปลูกข้าวสายพันธุ์ใหม่ๆ ได้ เช่น ข้าวไรท์เบอร์รี่ ซึ่งไม่ใช่ข้าวสายพันธุ์พื้นเมืองของภาคใต้ แต่ก็สามารถนำสายพันธุ์ไรท์เบอร์รี่มาเพาะปลูกในพื้นที่ได้ เพื่อเพิ่มโอกาสทางการค้าให้แก่เกษตรกรให้เพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้ เกษตรกรควรเข้าไปศึกษาข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับการปลูกข้าวจากเว็บไซต์ของกองวิจัยและพัฒนาข้าว นั่นคือ เว็บไซต์ <http://www.ricethailand.go.th/rkb๓/index.htm> ในเว็บไซต์ มีการแบ่งข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ ทั้งสิ้น ๔หมวด ได้แก่

หมวดที่ ๑ องค์ความรู้เรื่องข้าว ประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับ พันธุ์ข้าว เมล็ดพันธุ์ การผลิตเมล็ดพันธุ์ การผลิตข้าวอินทรีย์ วิทยาการก่อนหลังการเก็บเกี่ยว ปริมาณผลผลิตข้าวต่อไร่ ผลผลิตกัญชงจากข้าว ระบบปลูกพืช คู่มือการจัดการการผลิตข้าว คลิปวิดีโอ เอกสารความรู้

หมวดที่ ๒ โรค แมลง และศัตรูศัตรูข้าว ประกอบด้วย โรคข้าวและการป้องกันกำจัด วัชพืชในนาข้าว แมลงศัตรูข้าวการป้องกันกำจัด ศัตรูศัตรูข้าวการป้องกันกำจัด

^{๖๘} พิภูล พงษ์กลาง, ๒๕๕๙, แนวทางการลดต้นทุนการผลิตของการปลูกข้าว, บทความวารสารเกษตรศาสตร์ธุรกิจประยุกต์, แหล่งที่มา: <http://www.journal.bus.ku.ac.th/files.pdf>, สืบค้นวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๖๐

หมวดที่ ๓ เทคโนโลยีการผลิตข้าว ประกอบด้วย การปลูกและดูแลรักษา การจัดการดินและปุ๋ยในนาข้าว เครื่องจักรและเขตกรรม ระบบการผลิตข้าว เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการผลิตข้าว แผนที่ศักยภาพการผลิตข้าว

หมวดที่ ๔ ศูนย์วิจัยข้าว และศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ทั่วประเทศ ประกอบด้วย รายชื่อศูนย์วิจัยข้าว รายชื่อศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ^{๖๙}

ฉะนั้น หากเกษตรกรผู้ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่มีการจัดการทักษะวิชาการด้านการเกษตรที่ดี จะช่วยให้เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการปลูกข้าวที่ทันสมัย เพราะการปลูกข้าวในปัจจุบัน เกษตรกรหันมาปลูกข้าวที่มีการแข่งขันเชิงพาณิชย์เพิ่มขึ้น ไม่เน้นการเก็บไว้รับประทานในครัวเรือนเพียงอย่างเดียว เช่น ข้าวไรท์เบอร์รี่ ซึ่งไม่ใช่ข้าวสายพันธุ์ท้องถิ่น และเป็นข้าวที่ปลูกเชิงพาณิชย์ เกษตรกรจำเป็นต้องมีความรู้เพิ่มมากขึ้น การศึกษาค้นคว้าข้อมูลการเพาะปลูกจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ ย่อมลดความเสี่ยงในการลองผิดลองถูกในการเพาะปลูก ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรได้ผลลัพธ์ในการเพาะปลูกที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และช่วยให้เกษตรกรมีความมั่นใจและมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพทำนาต่อไป

^{๖๙} กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กองวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว, องค์ความรู้เรื่องข้าว (Rice Knowledge Bank- RKB), แหล่งที่มา: <http://www.ricethailand.go.th/web/>, สืบค้นวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๖๐

โดยสำนักวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ในความร่วมมือกับ
สถาบันวิจัยข้าวนานาชาติ (สชย)

องค์ความรู้เรื่องข้าว Rice Knowledge Bank (RKB)

ชาวนาชาดโอกาสในการเรียนรู้
การเสริมสร้างเป็นความต้องการ
ซึ่งจะส่งผลให้พวกเขา
มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ช่วยชาวนา

เปิดช่องว่างข้อมูลความรู้

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information & Communication Technology: ICT) มีประสิทธิภาพในการ
กระจายข้อมูลความรู้ได้อย่างรวดเร็ว กรมการข้าว
โดยสำนักวิจัยและพัฒนาข้าวได้ใช้ประโยชน์จาก
เทคโนโลยีดังกล่าว ได้จัดทำ "องค์ความรู้เรื่องข้าว"
(Rice Knowledge Bank: RKB) ขึ้นมา และได้
กระจายองค์ความรู้นี้ไปสู่ชาวนา เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร
นักวิจัย และผู้สนใจทั่วไป

เครื่องมือใหม่-โอกาสใหม่

เพื่อลดช่องว่างระหว่างสิ่งที่เป็นผลการวิจัยและวิชาการ
กับการนำผลการวิจัยและวิชาการไปใช้ให้เกิดประโยชน์
องค์ความรู้เรื่องข้าว ที่ได้จัดทำขึ้นมานับเป็นฐานของเทคโนโลยี
สารสนเทศและการสื่อสารนั้น ได้รวบรวมข้อมูลไว้อย่างกว้างขวาง
เสมือนห้องสมุดดิจิทัล ซึ่งตอบสนองด้านการสืบค้นข้อมูลเพื่อนำ
ไปใช้ทำงานต่างๆ และโดยเฉพะอย่างยิ่งการใช้เป็นเครื่องมือเพื่อ
การถ่ายทอดเทคโนโลยีในงานส่งเสริม

คลังข้อมูลในองค์ความรู้เรื่องข้าว ประกอบด้วย สารความรู้เรื่องข้าวทุกด้าน นับตั้งแต่
ด้านพันธุ์ เทคโนโลยีการผลิต การอารักขาข้าว เครื่องจักรกลการเกษตร ตลอดจนด้านการแปรรูปข้าว

คุณสมบัติพิเศษขององค์ความรู้เรื่องข้าว

เนื้อหาใน**องค์ความรู้เรื่องข้าว**ได้มาจากนักวิชาการ ผู้มีความรู้และเชี่ยวชาญ
ในสาขาต่างๆ ร่วมกันรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบ และแก้ไขความถูกต้อง ก่อนที่
จะมาอยู่ในรูปแบบที่พร้อมใช้งาน

- เชื่อถือได้**
- อุปสงค์นำ**
- เพิ่มคุณค่า**
- ใช้งานง่าย**

องค์ความรู้เรื่องข้าว บรรจุเนื้อหาสาระครบถ้วนทุกด้าน เพื่อ
ตอบสนองผู้ใช้กลุ่มต่างๆ ได้เลือกใช้ในส่วนที่ต้องการ

องค์ความรู้เรื่องข้าว ได้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
ซึ่งเป็นเทคโนโลยีล่าสุด มาใช้ในการรวบรวมข้อมูล และใช้เป็น
เครื่องมือในการนำเสนอ

องค์ความรู้เรื่องข้าว มีเป้าหมายหลักคือเพื่อการถ่ายทอดสู่
ชาวนาจึงอยู่ในรูปแบบที่ใช้งานง่าย

วิธีใช้องค์ความรู้เรื่องข้าว

- ใช้งานบนแผ่นซีดี โดยนำแผ่นซีดีที่องค์ความรู้เรื่องข้าวไปเปิด
ค้นหาข้อมูลที่ต้องการโดยใช้คอมพิวเตอร์ หรือ
- ใช้งานบนอินเทอร์เน็ต โดยเข้าไปที่เว็บไซต์ของกรมการข้าว
www.ricethailand.go.th

ชาวนา ใช้บริการได้ที่

- ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยี
การเกษตรประจำตำบล
- สำนักงานเกษตรอำเภอ
- สำนักงานเกษตรจังหวัด
- ศูนย์วิจัยข้าว และศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวทั่วประเทศ
ใกล้ที่ไหนไปนั้น

สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่
สำนักวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว
โทรศัพท์ 02 579 7892
โทรสาร 02 561 1732
อีเมลที่ brd@ricethailand.go.th

www.ricethailand.go.th

กรมการข้าว
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ภาพประกอบที่ ๔.๑๕ ตัวอย่างเพจองค์ความรู้เรื่องข้าว
ที่มา: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กองวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว,
<http://www.ricethailand.go.th/Rkb/history/history.html>, สืบค้นวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๖๐

๘) การจัดการด้านการประชาสัมพันธ์

เกษตรกรจะต้องมีการจัดการด้านการประชาสัมพันธ์สินค้าของตนเอง กล่าวคือ การจำหน่ายสินค้าในยุคปัจจุบัน มีช่องทางการจำหน่ายที่หลากหลายมากขึ้น โดยหนึ่งในช่องทางที่กำลังเป็นที่นิยมมาก คือ การจำหน่ายในช่องทางออนไลน์ เช่น ไลน์ เฟสบุ๊ก โดยเกษตรกรสามารถนำสินค้าของตนเองมาลงจำหน่ายในช่องทางดังกล่าวได้ด้วยตนเอง ซึ่งการจำหน่ายสินค้าที่ดี ไม่ควรจะเน้นการจำหน่ายเพียงอย่างเดียว แต่ควรรู้จักประชาสัมพันธ์สินค้าของตนเองให้ผู้บริโภคทราบว่า สินค้าของเรามีสรรพคุณอย่างไร มีความแตกต่างจากผู้ผลิตรายอื่นอย่างไร เพื่อสร้างมูลค่าสินค้าให้มีคุณค่ามากกว่าการขายสินค้าเพียงอย่างเดียว เช่น ข้าวไรท์เบอร์รี่ เป็นข้าวสีม่วงเข้ม ซึ่งสีม่วงเข้มที่พบในข้าวไรท์เบอร์รี่ (Riceberry) เกิดขึ้นตามธรรมชาติมีส่วนประกอบเป็นสารแอนโทไซยานิน ซึ่งก็คือรงควัตถุหรือสารสี ที่สามารถละลายน้ำได้ดี และจัดอยู่ในกลุ่มของฟลาโวนอยด์หรือสารต้านอนุมูลอิสระ ที่มีประสิทธิภาพสูง นอกจากนี้ข้าวไรท์เบอร์รี่ (Riceberry) ยังมีเมล็ดเรียวยาว ผิวมันวาว มีกลิ่นหอมเป็นเอกลักษณ์ แถมยังมีรสชาติหวาน กลมกล่อมชวนรับประทาน สามารถปลูกได้ตลอดทั้งปี โดยมีอายุเก็บเกี่ยวประมาณ ๑๓๐ วัน นอกจากนี้รำข้าวและน้ำมันรำข้าวจากข้าวไรท์เบอร์รี่ (Riceberry) ยังมีคุณสมบัติต้านอนุมูลอิสระที่ดี ซึ่งทางการแพทย์นิยมนำไปใช้ทำผลิตภัณฑ์อาหารโภชนาบำบัดด้วย นอกจากนี้ สารอาหารในข้าวไรท์เบอร์รี่มีมากมาย อาทิ **โอเมก้า ๓** สำคัญต่อโครงสร้างและการทำงานของสมอง ตับและระบบประสาท ทั้งยังลดระดับคอเลสเตอรอล **ธาตุสังกะสี** สังเคราะห์โปรตีน สร้างคอลลาเจน รักษาผิว ป้องกันผมร่วง และกระตุ้นรากผม **ธาตุเหล็ก** สร้างและจ่ายพลังงานในร่างกาย เป็นส่วนประกอบที่สำคัญของฮีโมโกลบินในเม็ดเลือดแดง และเป็นส่วนประกอบของเอนไซม์ซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้ออกซิเจนในร่างกายและสมอง **วิตามินอี** ชะลอความแก่ บำรุงผิวพรรณ ลดอัตราเสี่ยงของโรคที่เกี่ยวข้องกับหลอดเลือดสมองและหัวใจ ทำให้ปอดทำงานดีขึ้น **วิตามินบี** จำเป็นต่อการทำงานของสมอง ระบบประสาท ระบบย่อยอาหาร ป้องกันโรคเหน็บชา **เบต้าแคโรทีน** ชะลอความแก่ ลดความเสี่ยงต่อการเกิดมะเร็ง บำรุงสายตา **ลูทีน** ป้องกันจอประสาทตาเสื่อม บำรุงการไหลเวียนของเลือดในเส้นเลือดฝอยที่หล่อเลี้ยงตา **โพลีฟีนอล** ทำลายฤทธิ์ของอนุมูลอิสระ ป้องกันการเกิดโรคมะเร็งได้ **แทนนิน** แก้อท้องร่วง แก้อบิด ช่วยสมานแผล **แกมมาโอไรซานอล** ลดระดับคอเรสเตอรอลและไตรกลีเซอไรด์ในหลอดเลือด ทำให้เลือดหมุนเวียนไปเลี้ยงอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกายได้อย่างเป็นปกติ ลดอัตราเสี่ยงของโรคหัวใจ เบาหวาน ความดันโลหิตสูง สมองเสื่อม **กากใยอาหาร** ช่วยลดระดับไขมันและคอเลสเตอรอล ป้องกันโรคหัวใจ ช่วยควบคุมน้ำหนัก และช่วยระบบขับถ่าย^{๗๐} ฉะนั้น หากเกษตรกรผู้ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่มีการจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ที่ดี จะมีส่วนช่วยให้เสริมสร้างภาพลักษณ์ของสินค้ามีคุณค่าเพิ่มขึ้น โดยไม่เน้นการจำหน่ายอย่างทั่วๆ ไป แต่จะให้ความสำคัญของการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่เกษตรกรเป็นผู้จำหน่าย เมื่อผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณประโยชน์มากมายของผลิตภัณฑ์แล้ว จะสร้างแรงจูงใจให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์และเป็นการซื้อสินค้าที่ถาวร เนื่องจากผู้บริโภคมีความมั่นใจในคุณภาพของสินค้า และเกษตรกรต้องจำหน่ายในราคาที่เหมาะสมผลด้วย จึงจะผูกใจให้ผู้บริโภคสั่งซื้อในระยะ

^{๗๐} บริษัทหงส์ทองโลฟท์, ข้าวไรท์เบอร์รี่ (Riceberry): ข้าวมากประโยชน์ เพื่อสุขภาพ ควบคุมน้ำหนัก, แหล่งที่มา: <https://www.hongthongrice.com/life/๕๕๒๙/riceberry-๐๑/>, สืบค้นวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๖๐

ยาว ดูตัวอย่างการประชาสัมพันธ์ข้าวไรท์เบอร์รี่ของบริษัทหงส์ทองไลฟ์ ภาพประกอบที่ ๔.๑๖ ซึ่งจะ
เป็นแนวทางให้เกษตรกรนำไปพัฒนาวิธีการประชาสัมพันธ์สินค้าของตนเองให้น่าสนใจยิ่งขึ้น

ภาพประกอบที่ ๔.๑๖ การใช้ภาพสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ข้าวไรท์เบอร์รี่
ที่มา: บริษัทหงส์ทองไลฟ์, <https://www.hongthongrice.com/life/๕๕๒๙/riceberry-๐๑/>,
สืบค้นวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๖๐

๙) การจัดการด้านนโยบายรัฐ

เกษตรกรจะต้องเข้าถึงสิทธิประโยชน์จากหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรใน
ชุมชน ซึ่งในปัจจุบันนโยบายสำคัญของรัฐที่ส่งเสริมด้านการเกษตร คือ นโยบายการจัดพื้นที่
เกษตรกรรม หรือ นาแปลงใหญ่ ซึ่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าวนี้
ตั้งแต่ปี ๒๕๕๕ โดยวางยุทธศาสตร์การพัฒนาระยะยาว ๒๐ ปี ตั้งแต่ปี ๒๕๕๖-๒๕๗๕ ทั้งนี้เพื่อ
เพิ่มประสิทธิภาพในการทำการเกษตรของเกษตรกรให้เพิ่มสูงขึ้น อนึ่ง การจัดการพื้นที่เกษตรกร
จะช่วยแก้ปัญหาการทำการเกษตรที่ไม่สอดคล้องกับลักษณะที่ดินของเกษตรกร หรือการนำพื้นที่ร้าง

จากการเกษตรกลับมาฟื้นฟูให้สามารถทำการเกษตรได้ดั้งเดิม โดยการปรับปรุงสงคและอุปทานภายในประเทศให้สอดคล้องกัน เพื่อแก้ปัญหาสินค้าเกษตรล้นตลาดหรือขาดตลาด สินค้าเกษตรตกต่ำ ทั้งนี้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีความพยายามจะผลักดันให้เกษตรกรไทยมีศักยภาพในการผลิตสินค้าเกษตรเพื่อการบริโภคภายในประเทศให้มากขึ้น โดยเฉพาะประเด็นการจัดการพื้นที่ปลูกข้าว ซึ่งเมื่อ วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๖ ได้มีการจัดทำข้อเสนอเพิ่มเติมตามนโยบายของนายกรัฐมนตรี ในการปรับลดพื้นที่ปลูกข้าว ซึ่งต่อมาคณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ (กขช.) ได้เห็นชอบแนวทางการบริหารจัดการในเขต Zoning สินค้าเกษตร และพื้นที่นอก Zoning (๑) พื้นที่เขต Zoning ที่มีความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว บริหารจัดการโดยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิตต่อไร่ พัฒนาคุณภาพข้าวให้มี คุณภาพดีสอดคล้องกับความต้องการของตลาด จัดทำแปลงนาต้นแบบ จัดระบบการปลูกข้าวในเขตพื้นที่ชลประทาน เพื่อป้องกันการระบาดของศัตรูข้าว (๒) พื้นที่นอกเขต Zoning หมายถึง พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อยและไม่เหมาะสม สำหรับปลูกข้าว (ได้ผลผลิตต่ำประมาณ ๓๕ ถึงต่อไร่ หรือ ๓๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุนการปลูกบำรุงดูแลรักษาสูง ทำให้เกษตรกรมีรายได้ไม่เพียงพอ) โดยส่งเสริมทางเลือกในการปลูกพืชอื่น ได้แก่ อ้อยโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยง สัตว์ปาล์มน้ำมัน เกษตรผสมผสาน การปลูกพืชผักผลไม้ หนุ่ยเนเปียร์ เพื่อเลี้ยงโคเนื้อ และการเลี้ยงปลาในพื้นที่ปลูกข้าว โดยใช้ขบวนการขับเคลื่อน ดังนี้ (๑) การจัดทำข้อตกลงร่วมกัน (MOU) ระหว่างกระทรวงที่เกี่ยวข้อง และผู้ประกอบการ (๒) การประกาศเขตส่งเสริมการปลูกพืชต่างๆ พร้อมการวิเคราะห์เชิงผลตอบแทน การผลิต การตลาด ฯลฯ เพื่อให้เกษตรกรพิจารณาเป็นทางเลือกในการตัดสินใจปรับเปลี่ยนตามความต้องการ ของเกษตรกร เป็นต้น^{๗๑} ฉะนั้น การจัดการด้านนโยบายรัฐ เป็นสิ่งที่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่จะต้องติดตามข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐอย่างสม่ำเสมอ โดยการสื่อสารข้อมูลดังกล่าวนี้ จะมีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เช่น เกษตรตำบล เป็นผู้ประสานงานและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ จากหน่วยงานรัฐไปสู่เกษตรกร ซึ่งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารนี้ จะช่วยให้เกษตรกรรับทราบการให้ความช่วยเหลือต่างๆ จากหน่วยงานรัฐ การอบรมให้ความรู้ ฯลฯ เพื่อเพิ่มศักยภาพของเกษตรกรให้สามารถผลิตสินค้าที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคตามหลักกลไกของตลาดอย่างถูกต้อง

๑๐) การจัดการด้านการสร้างเครือข่ายเกษตรกรปลูกข้าว

เกษตรกรจะต้องมีการจัดการด้านการสร้างเครือข่ายเกษตรกรปลูกข้าว เพราะการสร้างเครือข่ายเป็นการกลุ่ม หรือ การสร้างเพื่อน ที่ผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่เช่นกันกับกันเดียวเรา การรวมกลุ่มจึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้เกษตรกรสร้างอำนาจการต่อรองด้านการตลาด สร้างพลังการผลิตได้จำนวนมาก และการได้รับความช่วยเหลือหรือสิทธิพิเศษต่างๆ จากหน่วยงานรัฐ การรวมกลุ่มที่เห็นเด่นชัดในเกษตรกรรายย่อยของทั้ง ๓ อำเภอ จะรวมกลุ่มภายใต้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยมีการจัดตั้งศูนย์ขึ้นภายในอำเภอละ ๑ แห่ง และมีเกษตรกรที่มีศักยภาพเป็นหัวหน้ากลุ่มเพื่อบริหารจัดการให้ศูนย์ขับเคลื่อนไปได้ โดยศูนย์มีหน้าที่เป็นพื้นที่การเรียนรู้ด้านการเกษตรให้แก่เกษตรกรในกลุ่มที่เป็นสมาชิก ซึ่งมีความรู้

^{๗๑} กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, การบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรตามแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม, แหล่งที่มา: <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER๓/DRAWER๐๗๓/GENERAL/DATA๐๐๐๐/๐๐๐๐๑๐๙.PDF>, สืบค้นวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๖๐

เกี่ยวกับ การเพิ่มผลผลิตข้าว การจัดการด้านพืชสวน พืชไร่ การเลี้ยงสัตว์ เช่น เป็ด ไก่ ปลา น้ำจืด เป็นต้น โดยศูนย์จะมีหน้าที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมกับความต้องการของสมาชิกในกลุ่ม เช่น หากในกลุ่มมีการปลูกข้าวมาก ก็จะถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องข้าวอย่างเดียว เพื่อให้สมาชิกได้นำความรู้เรื่องการปลูกข้าวไปใช้ และเป็นพื้นที่สำหรับให้สมาชิกมาแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน เนื่องจากเกษตรกรแต่ละรายอาจจะมีการทดลองสิ่งใหม่ๆ ในนาข้าว แล้วได้ผลดี ก็ จะนำมาแลกเปลี่ยนความรู้ให้เพื่อนเกษตรกรคนอื่นๆ ได้รับรู้ได้ โดยในศูนย์จะแบ่งฐานการเรียนรู้ ออกเป็น ๔ ฐาน ได้แก่

ฐานเกษตรกรต้นแบบ เพื่อเป็นแปลงนาข้าวเรียนรู้ในการถ่ายทอดความรู้และ ประสบการณ์ในการทำข้าวอย่างไรให้ประสบความสำเร็จตั้งแต่ขั้นตอนก่อนการเพาะปลูก ขั้นตอนการ เพาะปลูก ขั้นตอนการดูแลรักษาข้าว ขั้นตอนการเก็บเกี่ยวผลผลิต ขั้นตอนการจัดการเรื่องการตลาด และขั้นตอนการวางแผนเพื่อผลิตใหม่ในรอบการเพาะปลูกครั้งต่อไป

ฐานแปลงเรียนรู้ เพื่อเป็นการศึกษาจากการปฏิบัติจริงและเปิดโอกาสให้เกษตรกรราย อื่นๆ ในกลุ่มได้มาศึกษาจากแปลงนาจริงได้ตลอดเวลา เมื่อติดขัดในช่วงการลงมือทำในช่วงใด ก็ สามารถหาคำตอบได้ในทันที

ฐานหลักสูตรการเรียนรู้ เป็นชุดเนื้อหาวิชาที่สามารถตอบโจทย์ปัญหาของเกษตรกรใน กลุ่มได้ โดยผู้ที่จะให้ความรู้ ได้แก่ เกษตรกรต้นแบบ นักส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่รับผิดชอบ และ หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ฐานเรียนรู้ เป็นเสมือนชั้นเรียนจำลองที่สอดคล้องกับฐานหลักสูตรการเรียนรู้ เช่น การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การผลิตเมล็ดพันธุ์ การผลิตสารชีวภัณฑ์ การใช้เครื่องจักรกล การเกษตร การจัดการศัตรูพืชโดยใช้สารอินทรีย์ ฯลฯ^{๗๒}

การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) จะ เน้นการให้ความรู้แก่สมาชิกภายในกลุ่มในอำเภอนั้นๆ ไม่เน้นการสร้างเครือข่ายระหว่าง กลุ่ม ศพก. ด้วยกัน ซึ่งการสร้างคามเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรรายย่อยที่ผลิตผลผลิตทางการเกษตรประเภท เดียวกัน เช่น ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่เหมือนกัน ควรมีการสร้างเครือข่ายกลุ่ม ศพก. ด้านข้าวไรท์เบอร์รี่ ร่วมกัน เพื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้รับทราบสถานการณ์ของเกษตรกร สามารถวางแผนการพัฒนา การส่งเสริม และการทำการตลาดให้แก่เกษตรกรได้ครบวงจร และเป็นแนวทางในการรวมกลุ่มกัน เพื่อยกระดับเป็นเครือข่ายเกษตรกรผลิตสินค้าเกษตรประเภทอื่นๆ ได้ ฉะนั้น หากเกษตรกรผู้ปลูก ข้าวไรท์เบอร์รี่มีการจัดการด้านการสร้างเครือข่ายเกษตรกรปลูกข้าวระหว่างศูนย์ ศพก. จะเสริมสร้าง ความเข้มแข็งได้ทั้งภายในกลุ่มและภายนอกกลุ่ม เป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างเกษตรกรเพื่อ แสวงหาพันธมิตรทางการค้าที่ดี มีใช้การแสวงหาคู่แข่งทางการค้า โดยมากเกษตรกรจะไม่เน้นการ สร้างความร่วมมือในลักษณะเครือข่าย เพราะมีทัศนคติเป็นคู่แข่งทางการค้า เกษตรกรจึงมีความสนใจ จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกของ ศพก. เท่านั้น การได้สิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่เกิดจากการรวมกลุ่มจึงมีน้อย

^{๗๒} กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.), แหล่งที่มา: http://alc.doae.go.th/?page_id=๙๒๔, สืบค้นวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๖๐

ทำให้เกษตรกรขาดโอกาสในการพัฒนาศักยภาพตนเองให้เป็นเกษตรกรมืออาชีพ และขาดแรงศรัทธาในการประกอบอาชีพเกษตรกรให้มีความยั่งยืน

ฉะนั้น ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ ๓ จึงสรุปได้ว่า ประเด็นที่ ๑ กระบวนการรับรู้ทางสังคมที่สืบเนื่องจากนโยบายส่งเสริมเกษตรกรให้ปลูกพืชเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด ได้แก่

๑) การรับรู้ในเรื่องวัฏจักรธุรกิจการเกษตรในระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเสรี จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแบบจำลองวัฏจักรเศรษฐกิจเพื่อช่วยวางแผนการผลิตสินค้าเกษตรให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดได้อย่างครบวงจร

๒) การรับรู้ในเรื่องความยืดหยุ่นของอุปสงค์และอุปทาน จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับสินค้าเกษตรเพื่อสุขภาพว่าเป็นสินค้าที่มีความยืดหยุ่นน้อย แม้ว่าราคาของสินค้าจะเปลี่ยนแปลงไป ก็ไม่กระทบกับความต้องการซื้อมากนัก จึงเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับผู้ผลิตได้แต่ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการแข่งขันโดยเสรีปราศจากการแทรกแซงจากรัฐ

๓) การรับรู้ในเรื่องการตลาดของสินค้าประเภทพืชพันธุ์เพื่อสุขภาพ จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรเกิดความเข้าใจและเห็นความสำคัญของการตลาดเพราะเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดกำลังการผลิต หากเกษตรกรต้องการอยู่รอดและประสบความสำเร็จจะต้องมีการวางแผนทางการตลาดให้รอบคอบแล้วจึงผลิตเพื่อป้องกันสินค้าล้นตลาดหรือขาดตลาด

๔) การรับรู้ในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรวางแผนการผลิตโดยอยู่บนพื้นฐานของการใช้ทรัพยากรที่ตนเองมีอย่างคุ้มค่า เช่น การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เองเพื่อลดต้นทุนการผลิต การวางแผนใช้ที่ดินให้เกิดความคุ้มค่า ฯลฯ

ในประเด็นที่ ๒ กระบวนการสร้างความเข้มแข็งสำหรับเกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานีมีความเกี่ยวข้องกับการจัดการทั้ง ๑๐ ด้าน หากมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งการจัดการทั้ง ๑๐ ด้านเหล่านี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยอย่างสม่ำเสมอ จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรรายย่อยมีความยั่งยืนในการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่และข้าวสายพันธุ์อื่นๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของอาชีพปลูกข้าวของเกษตรกรทั้งในจังหวัดปัตตานีและเกษตรกรทั่วประเทศ ได้แก่

๑) การจัดการด้านการเพาะปลูก จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรวางแผนการเพาะปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ทั้งนาปีและนาปรัง ช่วยให้เกษตรกรได้ผลผลิตปริมาณคงที่เฉลี่ย ๕๕๐-๗๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ ช่วยลดความเสียหายจากศัตรูพืช ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพจากการใช้สารกำจัดศัตรูพืชจากสารอินทรีย์ จึงสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาสูงเพราะอาหารที่ปลอดภัยจากสารเคมีกำลังเป็นที่ต้องการของตลาดเป็นอย่างมากในปัจจุบัน

๒) การจัดการด้านผลผลิต จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรทราบถึงปริมาณผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ในแต่ละรอบการเพาะปลูก ซึ่งช่วยให้เกษตรกรวางแผนการใช้ประโยชน์ผลผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ ผลผลิตสำหรับบริโภคในครัวเรือน ผลผลิตสำหรับจำหน่ายตลอดทั้งปีอย่างเพียงพอ ผลผลิตสำหรับการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ รวมถึงการเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้สำหรับปลูกในรอบการเพาะปลูกถัดไป

๓) การจัดการด้านบรรจุภัณฑ์ จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรมีบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ข้าวไรท์เบอร์รี่ตามคำสั่งซื้อของผู้บริโภค ซึ่งบรรจุภัณฑ์ที่ดีจะต้องมีความแข็งแรง ทนทาน

เพื่อช่วยห่อหุ้มและ ปกป้องผลิตภัณฑ์ภายในให้อยู่ในสภาพดีจนกระทั่งถึงมือผู้บริโภค และ ความสำคัญของบรรจุภัณฑ์อีกประการหนึ่ง คือ การสร้างความแตกต่างให้แก่ผลิตภัณฑ์ให้จดจำ ได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ข้าวไรท์เบอร์รี่กำลังเป็นที่ต้องการของตลาด และมีเกษตรกร ปลูกจำนวนมากทั่วประเทศ หากเกษตรกรรายย่อยจังหวัดปัตตานีมีความต้องการจะจำหน่าย สินค้าออกไปยังต่างพื้นที่ โดยเฉพาะในพื้นที่กรุงเทพมหานคร การให้ความสำคัญกับบรรจุภัณฑ์ เป็นสิ่งที่จำเป็นมาก เพราะเมื่อใดก็ตามที่สินค้าสองแบรนด์มีราคาใกล้เคียงกัน มีคุณภาพไม่ต่างกัน ผู้บริโภคจะตัดสินใจซื้อสินค้าโดยเลือกที่ดีไซน์ของบรรจุภัณฑ์เป็นหลัก บรรจุภัณฑ์ที่มีดีไซน์แปลกใหม่ กว่า มีประโยชน์ใช้สอยมากกว่า เปิดปิดสะดวกกว่า สวยงามกว่า แลดูมีคุณภาพมากกว่าก็จะสื่อถึง คุณภาพของสินค้าภาพในว่าดีกว่าของคู่แข่ง

๔) การจัดการด้านการตลาด จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรลดความเสี่ยงจากการผลิตข้าว ไรท์เบอร์รี่มากเกินไปจนล้นตลาด และจำหน่ายไม่ได้ราคา เกษตรกรจึงควรมีคำสั่งซื้อจากผู้บริโภคที่ แน่นนอน เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตและสีเป็นข้าวสารพร้อมจำหน่ายแล้ว เกษตรกรสามารถนำข้าวสาร ไรท์เบอร์รี่บรรจุถุง ส่งไปยังผู้บริโภคได้ทันที และเมื่อครบตามจำนวนคำสั่งซื้อแล้ว เกษตรกรจะทราบ ทันทีว่า การเพาะปลูกในรอบถัดไป จะต้องเพิ่มหรือลดปริมาณในการเพาะปลูก เพื่อช่วยให้ผลผลิต ไม่ขาดตลาดหรือล้นตลาด และมีผลผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่จำหน่ายได้ตลอดทั้งปี

๕) การจัดการด้านการขนส่ง จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรลดต้นทุนการผลิต เพราะการขนส่ง เป็นต้นทุนที่ควบคุมยาก โดยเฉพาะการขนส่งไปสู่ผู้บริโภครายเดียวแบบวันต่อวัน จะสิ้นเปลืองค่า ขนส่งมาก ซึ่งการจัดการด้านการขนส่งที่ดี เกษตรกรรายย่อยควรรวมกลุ่ม เพื่อสร้างอำนาจการ ต่อรองการขนส่งสินค้าข้าวไรท์เบอร์รี่ไปยังจุดรับซื้อขนาดใหญ่ตามหัวเมืองสำคัญของจังหวัด เพื่อ กำหนดตลาดและจุดวางจำหน่ายสินค้า หลังจากนั้นให้เกษตรกรรายย่อยรวบรวมผลผลิต แล้วจึง ขนส่งมายังจุดจำหน่ายสินค้าเพียงจุดเดียว ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนการขนส่งสินค้าของเกษตรกรรายย่อย ได้มาก

๖) การจัดการด้านต้นทุนการผลิต จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรควบคุมต้นทุนการผลิตทั้งระบบ ได้ ในการเพาะปลูกแต่ละรอบ ต้นทุนการผลิตอาจมีความผันแปรได้ ซึ่งส่งผลต่อกำไรหรือขาดทุนของ เกษตรกร การให้ความสำคัญกับการจัดการด้านต้นทุนการผลิต จะช่วยลดความเสี่ยงในการประกอบ อาชีพของเกษตรกรได้ โดยมากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ คือ เกษตรกรที่ใส่ใจในการบันทึก ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการเพาะปลูกแต่ละรอบการผลิต เมื่อถึงการเพาะปลูกในรอบถัดไป จึงนำข้อมูล ต้นทุนเดิมมาศึกษาเปรียบเทียบเพื่อดูว่า จะสามารถลดต้นทุนตรงจุดใดได้บ้าง หรืออาจจะต้องเพิ่ม ต้นทุน แต่หากมีผลต่อการเพิ่มผลผลิตและสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคที่เพิ่มขึ้น ก็จำเป็น จะต้องเพิ่มต้นทุนการผลิต หรือลงทุนในส่วนที่มีความจำเป็น เช่น ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าขนส่ง ฯลฯ เพื่อให้ ได้ผลตอบแทนที่ดีกว่า

๗) การจัดการทักษะวิชาการด้านการเกษตร จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการ ปลูกข้าวที่ทันสมัย เพราะการปลูกข้าวในปัจจุบัน เกษตรกรหันมาปลูกข้าวที่มีการแข่งขันเชิงพาณิชย์ เพิ่มขึ้น ไม่เน้นการเก็บไว้รับประทานในครัวเรือนเพียงอย่างเดียว เช่น ข้าวไรท์เบอร์รี่ ซึ่งไม่ใช่ข้าวสาย พันธุ์ท้องถิ่น และเป็นข้าวที่ปลูกเชิงพาณิชย์ เกษตรกรจำเป็นจะต้องมีความรู้เพิ่มมากขึ้น การศึกษา ค้นคว้าข้อมูลการเพาะปลูกจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ ย่อมลดความเสี่ยงในการลองผิดลองถูกในการ

เพาะปลูก ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรได้ผลลัพธ์ในการเพาะปลูกที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และช่วยให้เกษตรกรมีความมั่นใจและมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพทำนาต่อไป

๘) การจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรเสริมสร้างภาพลักษณ์ของสินค้าให้มีคุณค่าเพิ่มขึ้น การประชาสัมพันธ์จะไม่เน้นการจำหน่ายสินค้าเพียงอย่างเดียว แต่จะให้ความสำคัญกับข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่เกษตรกรเป็นผู้จำหน่าย เมื่อผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณประโยชน์มากมายของผลิตภัณฑ์แล้ว จะสร้างแรงจูงใจให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์และเป็นการซื้อสินค้าที่ถาวร เนื่องจากผู้บริโภคมีความมั่นใจในคุณภาพของสินค้า และเกษตรกรต้องจำหน่ายในราคาที่เหมาะสมเหตุผล จึงจะผูกใจให้ผู้บริโภคสั่งซื้อในระยะยาว

๙) การจัดการด้านนโยบายรัฐ จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรรับทราบและติดตามข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐอย่างสม่ำเสมอ โดยการสื่อสารข้อมูลดังกล่าวนี้ จะมีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เช่น เกษตรตำบล เป็นผู้ประสานงานและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ จากหน่วยงานรัฐไปสู่เกษตรกร ซึ่งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารนี้ จะช่วยให้เกษตรกรรับทราบการให้ความช่วยเหลือต่างๆ จากหน่วยงานรัฐ การอบรมให้ความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพของเกษตรกรให้สามารถผลิตสินค้าที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคตามหลักกลไกของตลาดอย่างถูกต้อง

๑๐) การจัดการด้านการสร้างเครือข่ายเกษตรกรปลูกข้าว จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรรายย่อยเกิดความเข้มแข็ง เกิดความร่วมมือระหว่างเกษตรกรรายย่อยในแต่ละอำเภอ ก่อเกิดพันธมิตรทางการค้า ซึ่งจะนำไปสู่การได้รับสิทธิประโยชน์ต่างๆ จากหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง ทั้งยังช่วยให้เกษตรกรเพิ่มโอกาสในการพัฒนาศักยภาพตนเองให้เป็นเกษตรกรมืออาชีพ รวมถึงสร้างแรงบันดาลใจ แรงศรัทธาในการประกอบอาชีพเกษตรกรให้มีความยั่งยืนอีกด้วย

๔.๔. องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยเชิงนโยบายที่มีความสัมพันธ์กับการปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยได้พบองค์ความรู้จากการวิจัย ๓ องค์ความรู้ ได้แก่

๔.๔.๑. องค์ความรู้ด้านการปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่เชิงพาณิชย์ให้ประสบความสำเร็จ

การปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี เกษตรกรต้องมีความเข้าใจก่อนว่า เดิมข้าวไรต์เบอร์รี่ไม่ใช่ข้าวพื้นถิ่นของจังหวัดปัตตานี จึงมีความต้านทานโรคต่ำ การจะเพาะปลูกให้ประสบความสำเร็จต้องใช้เวลา ขณะเดียวกัน การเพาะปลูกเพื่อให้ได้ผลผลิตคุณภาพดี ปริมาณข้าวจำนวนมาก และสามารถจำหน่ายให้กับผู้บริโภคได้ตลอดทั้งปี เป็นเรื่องที่เกษตรกรจะต้องมีการจัดการวางแผนการผลิตทั้งระบบอย่างถูกต้อง จึงจะสามารถเป็นเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่ในเชิงพาณิชย์

จากการศึกษาวิจัย พบว่า องค์ความรู้ที่จะช่วยให้เกษตรกรประสบความสำเร็จในการปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่เชิงพาณิชย์ คือ ความเหมาะสมในด้านพื้นที่ปลูก พื้นที่นาต้องไม่ลุ่มจนเกินไป มีระบบชลประทานที่ดี มีการระบายน้ำและดินต้องอุ้มน้ำดีตลอดระยะเวลา ๑๒๐ วัน รวมถึงการใช้สารอินทรีย์ในกระบวนการเพาะปลูกทั้งระบบ สิ่งสำคัญ คือ การวางแผนการปลูกข้าวที่มีระยะเวลาเก็บเกี่ยวใกล้เคียงกันกับแปลงนาข้างเคียง เพื่อช่วยลดศัตรูพืชตามธรรมชาติ นอกจากนี้ เมื่อถึงระยะเวลาเก็บเกี่ยวผลผลิต ควรมีการวางแผนให้รถเกี่ยวข้าว แยกประเภทพันธุ์ข้าวขาว พันธุ์ข้าวสี

โดยแบ่งการเก็บเกี่ยวเป็นสองรอบ เพื่อป้องกันเมล็ดข้าวปน โดยขั้นตอนนี้ เกษตรกรควรมีการรวมกลุ่มกันเพื่อต่อรองกับรถเกี่ยวข้าวให้เก็บเกี่ยวพันธุ์ต่างสีกัน รวมถึงขั้นตอนการสีข้าว ควรแยกประเภทพันธุ์ข้าวขาว และพันธุ์ข้าวสีออกจากกัน ซึ่งจะช่วยให้ลดปัญหาข้าวปนระหว่างพันธุ์ข้าวขาว ในข้าวไรท์เบอร์รี่ได้ จะทำให้เกษตรกรขายข้าวได้ราคาสูงขึ้น เนื่องจากในขั้นตอนการเก็บเกี่ยวและการสีข้าว เกษตรกรยังขาดการรวมกลุ่มเพื่อต่อรองกับโรงสีและเจ้าของรถเกี่ยวข้าว และยังขาดการวางแผนผลิตผลผลิตให้ได้คุณภาพ จึงทำให้ในสองขั้นตอนดังกล่าวนี้ ข้าวไรท์เบอร์รี่มีการปนข้าวสายพันธุ์อื่น จึงขาดคุณสมบัติข้าวไรท์เบอร์รี่ ๑๐๐% เกษตรกรจึงไม่สามารถขายผลผลิตในราคาสูงได้

สำหรับเกษตรกรรายย่อยผู้ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี ปัจจุบันมีจำนวนไม่มาก ทำให้การแข่งขันเชิงพาณิชย์ไม่มาก หากเปรียบเทียบกับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในภาคกลาง การสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐในด้านการจัดการด้านการตลาด การพัฒนาคุณภาพข้าว การเพิ่มผลผลิตของข้าวต่อไร่ การจัดการด้านบรรจุภัณฑ์ ฯลฯ สำนักงานเกษตรระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยเหลือให้เกษตรกรสามารถผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่ในเชิงพาณิชย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่สิ่งที่ยังเป็นปัญหาสำคัญ คือ ในกระบวนการผลิตที่ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับพันธุ์ข้าวปนในข้าวไรท์เบอร์รี่สูงมาก ซึ่งหน่วยงานรัฐเองยังไม่ค่อยให้ความสำคัญในการจัดการแก้ปัญหา ดังกล่าวนี้น่าจะมากเท่าที่ควร ซึ่งหมายถึงการลงทุนในด้านรถเกี่ยวข้าว และโรงสี โดยหน่วยงานรัฐอาจจะพิจารณาว่าไม่คุ้มทุน หากต้องลงทุนเพื่อให้บริการแก่ข้าวไรท์เบอร์รี่เพียงอย่างเดียว จึงทำให้ข้าวไรท์เบอร์รี่ที่ผลิตในจังหวัดปัตตานีไม่สามารถเป็นข้าวไรท์เบอร์รี่แท้ จึงแข่งขันกับผู้ผลิตรายอื่นในเชิงพาณิชย์ค่อนข้างยาก

๔.๔.๒. องค์ความรู้ด้านบทบาทของหน่วยงานรัฐเพื่อการส่งเสริมเกษตรกรผู้ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่

หน่วยงานรัฐที่มีบทบาทมากที่สุด คือ สำนักงานเกษตรระดับจังหวัด และสำนักงานเกษตรระดับอำเภอ ซึ่งอยู่ภายใต้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีหน้าที่สนับสนุนส่งเสริมให้เกษตรกรดำเนินกิจกรรมการเกษตรเพื่อสร้างรายได้ สร้างความมั่นคง และมั่นคงให้กับตนเองและประเทศชาติ ดังนั้น บทบาทสนับสนุนภาคการเกษตรของหน่วยงานรัฐ จึงต้องเป็นไปเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ หนึ่งพื้นที่ทางการเกษตรของประเทศไทยในแต่ละภูมิภาคมีความแตกต่างหลากหลายตามลักษณะภูมิประเทศ และสภาพภูมิอากาศที่แตกต่างกัน จึงไม่สามารถจะปลูกพืชประเภทเดียวกัน เหมือนกัน ทั่วประเทศ ดังนั้น บนพื้นฐานของความแตกต่างทางลักษณะภูมิประเทศ กระทรวงเกษตรฯ ควรจะสร้างนโยบายทางการเกษตรให้สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศของพื้นที่เป็นหลัก

จากการศึกษาวิจัย พบว่า องค์ความรู้เพื่อส่งเสริมเกษตรกรผู้ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ให้ประสบความสำเร็จ คือ บทบาทของหน่วยงานรัฐต้องดำเนินนโยบายเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกร มิใช่ดำเนินนโยบายเพื่อแทรกแซงหรือชี้นำ โดยจากกรณีของข้าวไรท์เบอร์รี่ซึ่งเป็นข้าวที่โหมกระแสเพราะเป็นข้าวเพื่อสุขภาพ มีคุณประโยชน์มากมาย จึงทำให้เกษตรกรภาคกลางหันมาปลูกกันมาก และขายข้าวได้ราคาค่อนข้างสูงกว่าข้าวหอมมะลิ ซึ่งช่วงแรก ราวๆ ปี ๒๕๕๔ เกษตรกรหัวก้าวหน้าของจังหวัดปัตตานี ได้ทดลองนำเมล็ดข้าวไรท์เบอร์รี่จากภาคกลางมาทดลองปลูก แต่ยังไม่ผลผลิตไม่มากนัก ผู้บริโภคในพื้นที่ยังไม่ค่อยรู้จักบริโภค แต่ด้วยการทำการตลาดโดยการออกร้าน

และเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคได้ทดลองชิม ทำให้ผู้บริโภคที่รักสุขภาพเริ่มซื้อไปรับประทาน ถึงแม้ราคาขายจะสูงถึงกิโลกรัมละ ๑๐๐ บาท ซึ่งในรอบของการเพาะปลูกต่อมา เกษตรกรหัวก้าวหน้ายังคงทดลองเพาะปลูก ปรับปรุงวิธีการเพาะปลูก จนสามารถเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้นและมีสีม่วงเข้มใกล้เคียงกับผลผลิตของภาคกลาง ต่อมาเมื่อผู้บริโภคเริ่มรู้จักและต้องการซื้อมากขึ้น ประกอบกับกระแสการโฆษณาประชาสัมพันธ์จากสื่อสาธารณะในด้านคุณประโยชน์ของข้าวไรท์เบอร์รี่อย่างกว้างขวางทั่วประเทศ ทำให้ข้าวไรท์เบอร์รี่กลายเป็นพืชมีอนาคต ควรส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ดังนั้นในปี ๒๕๕๘ จึงมีการส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าร่วมโครงการนาแปลงใหญ่เพื่อฟื้นฟูนาไร่ทั่วจังหวัดปัตตานี จำนวน ๒๐๐ ไร่ เพื่อปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ แต่ด้วยระบบการจัดการตามโครงการนาแปลงใหญ่ไม่ดีพอ ทำให้ผลผลิตล้นตลาด ข้าวไรท์เบอร์รี่ราคาตกขณะเดียวกัน เกษตรกรหัวก้าวหน้าที่กำลังปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่และกำลังได้ผลผลิตดีมีคุณภาพ จึงได้รับผลกระทบ จากนโยบายนาแปลงใหญ่ไปด้วย เมื่อสิ้นสุดการเพาะปลูก เกษตรกรที่ไม่ประสบความสำเร็จออกจากโครงการจำนวนมาก ทั้งนี้ล้วนเป็นผลจากการดำเนินนโยบายแบบแทรกแซงและขึ้นนำของหน่วยงานรัฐทั้งสิ้น

จากรณีดังกล่าวนี้ บทบาทของหน่วยงานรัฐในการสนับสนุนส่งเสริมนโยบายใด ควรพิจารณาถึงความเหมาะสมและความพร้อมของเกษตรกรในพื้นที่ความรับผิดชอบก่อนการดำเนินการ ควรมีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือแนวทางความเป็นได้ในการดำเนินการแต่ละโครงการ โดยรับฟังความคิดเห็นของเกษตรกรในพื้นที่ เพราะบางครั้งเกษตรกรได้ริเริ่มดำเนินการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจไปก่อนที่ภาครัฐจะส่งเสริม ดังนั้น การดำเนินการโครงการโดยไม่รับฟังความคิดเห็นของเกษตรกร จะสร้างความสูญเสียมากกว่าจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกร

๔.๔.๓. องค์ความรู้ด้านการจัดการเพื่อสร้างความยั่งยืนในอาชีพเกษตรกรผู้ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่

ความยั่งยืนในอาชีพเกษตรกรจำเป็นจะต้องมีการจัดการที่ดี โดยเฉพาะเกษตรกรที่สนใจปลูกพืชประเภทธัญพืช เช่น ข้าวไรท์เบอร์รี่ เนื่องจากเป็นพืชที่มีแนวโน้มผู้บริโภคต้องการบริโภคมากขึ้น ประกอบกับข้าวไรท์เบอร์รี่ ไม่ใช่พืชพื้นถิ่นในจังหวัดปัตตานี การเพาะปลูกย่อมมีความเสี่ยงสูง เกษตรกรจะต้องมีความอดทน มีความขยัน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค นอกจากนี้ เกษตรกรจะต้องมีการจัดการเพื่อสร้างความยั่งยืนในอาชีพเกษตรกร ซึ่งมี ๓ องค์ประกอบที่สำคัญ คือ ทักษะคติของเกษตรกร ความรู้เรื่องการเกษตร และการตลาดด้านตนเอง

จากการศึกษาวิจัย พบว่า องค์ความรู้เพื่อสร้างความยั่งยืนในอาชีพเกษตรกรผู้ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ เกษตรกรจะต้องมี ๓ องค์ประกอบ คือ ทักษะคติ ความรู้ และการตลาด กล่าวคือ เกษตรกรที่ยังคงประกอบอาชีพนี้ปัจจุบันมีอายุเฉลี่ย ๕๕ ปี และมีทักษะคติไม่นิยมให้ลูกหลานมาสานต่อในอาชีพเกษตรกร เพราะเป็นงานหนัก ลำบาก และยากจน จึงทำให้เกษตรกรรุ่นใหม่มีจำนวนน้อย ซึ่งกระทบต่อความยั่งยืนในการประกอบอาชีพจากรุ่นสู่รุ่น ฉะนั้น การจะสร้างความยั่งยืนในอาชีพได้ จะต้องสร้างทักษะคติเชิงบวกต่ออาชีพการเกษตร เพื่อสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่เข้าสู่ภาคการเกษตรให้เกิดความต่อเนื่องจากรุ่นหนึ่งสู่อีกหนึ่ง และเป็นการช่วยลดความขาดแคลนเกษตรกรในอนาคต ความรู้ด้านการเกษตร เป็นสิ่งจำเป็นต่อการประกอบอาชีพ โดยความรู้มีด้วยกันสองประเภท คือ ความรู้จากประสบการณ์จากการลงมือปฏิบัติ และความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมโดยเฉพาะการถ่ายทอดเทคโนโลยี

สมัยใหม่ ซึ่งช่วยในด้านลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิต และผลผลิตมีคุณภาพสม่ำเสมอ ซึ่งข้าวไรท์เบอร์รี่เป็นข้าวที่เกิดจากลูกผสม และไม่ใช่พืชพื้นถิ่นของจังหวัดปัตตานี การศึกษาหาความรู้อย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้เกษตรกรเพิ่มพูนความรู้ด้านการเพาะปลูกให้ดียิ่งขึ้น ด้านการตลาด เป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับการปลูกพืชทุกชนิด เพราะหากผู้ปลูกไม่มีการวางแผนการปลูกที่สมดุล และขาดการวางแผนทางการตลาดที่ดีพอ เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิต จะเกิดปัญหา คือ ขายที่ไหน และขายอย่างไร ขณะเดียวกัน การพึ่งพาการทำตลาดจากหน่วยงานรัฐ ก็มีช่องทางออกที่ดี เพราะการเก็บเกี่ยวผลผลิตบางครั้งจะอยู่นอกช่วงของการจัดงานออกร้านแสดงสินค้าของหน่วยงานรัฐ จึงทำให้เกิดภาวะอุปสงค์ไม่สอดคล้องกับอุปทาน

ฉะนั้น การสร้างความยั่งยืนในอาชีพเกษตรกรผู้ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ จะต้องยึดหลักทัศนคติ ความรู้ และการตลาด โดยเกษตรกรวางแผนด้วยตนเองทั้งระบบ เน้นการพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด ลดการพึ่งพาพึ่งพิงหน่วยงานรัฐ เพราะความยั่งยืนเกิดจากมือเราเป็นคนสร้างจึงจะยั่งยืนยาวนาน

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) ศึกษากระบวนการบริหารจัดการข้าวไรท์เบอร์รี่และการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยทั้งระบบ ๒) ศึกษาปัจจัยเชิงนโยบายที่ส่งผลต่อกระบวนการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดปัตตานี ๓) เสนอกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Study) และวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Document Analysis) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยเชิงนโยบายที่มีความสัมพันธ์กับการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยได้สรุปผล ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยเชิงนโยบายที่มีความสัมพันธ์กับการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยได้สรุปประเด็นสำคัญ ดังนี้

๕.๑.๑ กระบวนการบริหารจัดการข้าวไรท์เบอร์รี่และการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยทั้งระบบ

๑) บริบทชุมชนของเกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานีของทั้ง ๓ อำเภอ คือ อำเภอแม่ลาน อำเภอหนองจิก และอำเภอยายอ ส่งผลต่อกระบวนการบริหารจัดการข้าวไรท์เบอร์รี่และการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยทั้งระบบ ได้แก่ ๑) ลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ จะแสดงให้เห็นถึงความพร้อม ความได้เปรียบ ทางภูมิประเทศของแต่ละพื้นที่ในการปลูกข้าว ซึ่งทั้ง ๓ อำเภอ ล้วนมีลักษณะทางภูมิประเทศเหมาะสมกับการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ทั้งสิ้น คือ เป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีระบบชลประทานที่ดี ภัยธรรมชาติน้อย ๒) ลักษณะพื้นที่ทำนาแบบดั้งเดิม และแบบใหม่ (ข้าวไรท์เบอร์รี่) จะแสดงให้เห็นรูปแบบการทำนาแบบดั้งเดิม คือ การปลูกข้าวไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือนโดยทำนาปีละครั้ง จึงใช้แรงงานคนเป็นหลัก ไม่เน้นการทำนาเพื่อขายข้าวจึงไม่ต้องคำนึงถึงต้นทุนการผลิตมากนัก ส่วนรูปแบบการทำนาแบบใหม่ คือ เป็นการปลูกข้าวเชิงพาณิชย์ โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย ลดแรงงานคน การผลิตข้าวมีต้นทุนเพราะมีการจ้างงาน เช่น จ้างดำนา จ้างบรรจุกอง จ้างสีข้าว เป็นต้น นอกจากนี้ มีการคัดเลือกพันธุ์ข้าวเป็นที่ต้องการของตลาดมาปลูก เพื่อให้ขายข้าวได้ในราคาสูง รัฐบาลมีบทบาทเพิ่มขึ้นโดยเข้ามาส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกข้าว เพื่อแก้ปัญหาด้านรายได้และต้องการยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้สูงขึ้น จึงส่งเสริมให้ปลูกข้าวเศรษฐกิจ เช่น ข้าวไรท์เบอร์รี่ ๓) โครงสร้างทางสังคมและความต่อเนื่องของอาชีพการทำนา จะแสดงให้เห็นถึง

ทัศนคติของการประกอบอาชีพเกษตรกร โดยเกษตรกรรุ่นเก่าจะไม่นิยมให้บุตรหลานสานต่ออาชีพเกษตรกรเช่นเดียวกับตัวเอง เพราะมองว่าไม่มีความก้าวหน้า ยากจน และเลี้ยงดูตนเองไม่ได้ จึงนิยมส่งให้เรียนหนังสือสูงๆ เพื่อรับราชการ ทำให้ความต่อเนื่องในอาชีพเกษตรกรลดลง การทำนาก็ลดลงเช่นเดียวกัน เกิดพื้นที่นาร้างมากมาย ๔) ระบบเศรษฐกิจปฐมนุฏิมิของชุมชน และโอกาสความเติบโตทางเศรษฐกิจของการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ จะแสดงให้เห็นถึงโอกาสของเกษตรกรในการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ เพราะส่วนใหญ่เกษตรกรที่สนใจปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ จะเน้นผลิตและจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคนอกชุมชน ซึ่งปัจจุบันกลุ่มผู้บริโภคมีความสนใจในสินค้าเพื่อสุขภาพและปลอดภัย ทำให้โอกาสของเกษตรกรปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่สามารถจำหน่ายข้าวได้ในราคาตั้งแต่ ๔๐-๑๐๐ บาท/กิโลกรัม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคุณภาพจากขั้นตอนการผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรแต่ละคนด้วย

๒) กระบวนการบริหารจัดการข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยจาก ๓ อำเภอ คือ อำเภอแม่ลาน อำเภอหนองจิก และอำเภอมายอ หากมีกระบวนการบริหารจัดการทั้งระบบที่ดีจะมีส่วนช่วยให้เกิดความมั่นคงทางอาชีพและความมั่นคงทางรายได้ ได้แก่ ๑) ต้นทุนการผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยจากทั้ง ๓ อำเภอ มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย ๖,๖๑๔ บาท ต่อผลผลิตเฉลี่ย ๖๐๐ กิโลกรัม/ไร่ ซึ่งคุณภาพการสีข้าว ชนิดและประเภทของบรรจุภัณฑ์ จะมีผลต่อการเพิ่มต้นทุนการผลิตให้สูงขึ้น ซึ่งการสีข้าวที่ลดการปนข้าวสายพันธุ์อื่นๆ ลงให้มากที่สุด และการใส่บรรจุภัณฑ์ที่แข็งแรง สะอาด ปลอดภัย จะช่วยสร้างความมั่นใจของผู้บริโภคได้ทำให้เกษตรกรรายย่อยสามารถจำหน่ายข้าวไรท์เบอร์รี่ได้ในราคาสูง ๒) วิธีการเพาะปลูกตั้งแต่ก่อนเพาะปลูก ระหว่างการเพาะปลูก จนกระทั่งเก็บเกี่ยว เนื่องจากข้าวไรท์เบอร์รี่เป็นข้าวที่มีสารอาหารและสรรพคุณสูง จึงควรใส่ใจในวิธีการปลูกแบบอินทรีย์ให้ได้ในทุกๆ ขั้นตอน เพราะไม่มีสารพิษตกค้าง ช่วยสร้างความเชื่อมั่นของผู้บริโภค และสามารถจำหน่ายในราคาสูงกว่าข้าวทั่วๆ ไปได้ ๓) วิธีการจัดจำหน่าย มีการบรรจุภัณฑ์ ๒ แบบ คือ แบบสุญญากาศ และแบบธรรมดา ขนาดบรรจุ ๑ กิโลกรัม หากเป็นแบบสุญญากาศจะจำหน่าย ๑๐๐ บาท/กิโลกรัม หากเป็นแบบธรรมดาจะจำหน่าย ๕๐-๘๐ บาท/กิโลกรัม เนื่องจากการบรรจุแบบสุญญากาศสามารถรักษาคุณภาพข้าวสารได้ดีกว่า ลดความชื้น และการถูกหะทำลายจากหนูในระหว่างการรอจำหน่าย สามารถลดความสูญเสียของผลผลิตในระหว่างการรอจำหน่ายไปยังผู้บริโภคได้ดี ๔) วิธีการแปรรูปเป็นผลผลิตอื่นๆ ที่สามารถเพิ่มมูลค่าได้ ข้าวไรท์เบอร์รี่ที่ผลิตใน ๓ อำเภอ ของจังหวัดปัตตานี มีปริมาณน้อย เกษตรกรรายย่อยจึงไม่นิยมนำมาแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม

๓) การสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยทั้งระบบ จาก ๓ อำเภอ คือ อำเภอแม่ลาน อำเภอหนองจิก และอำเภอมายอ หากมีกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยทั้งระบบ จะมีส่วนช่วยให้เกิดความมั่นคงทางอาชีพและความมั่นคงทางรายได้ ได้แก่ ๑) การส่งเสริมจากภาครัฐในด้านลดต้นทุนการผลิต จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรรายย่อยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำนาเพิ่มขึ้น เพราะต้นทุนการผลิต เช่น ความรู้ด้านวิชาการการปลูกข้าวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ความช่วยเหลือทางเทคโนโลยี ความรู้เรื่องการทำปุ๋ยอินทรีย์ ฯลฯ จะเป็นเครื่องมือให้เกษตรกรสามารถผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่ให้มีคุณภาพ ได้ปริมาณผลผลิตเพียงพอกับความต้องการของผู้บริโภค และลดความสูญเสียจากการทำลายของศัตรูพืชหรือจากการกระบวนการผลิตทั้งระบบ ๒) การส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ผลิตภัณฑ์ จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรรายย่อย

ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐ ซึ่งสะท้อนออกมา ๔ ด้าน คือ คุณค่าด้านผลิตภัณฑ์ หน่วยงานรัฐจะเข้ามาส่งเสริมเพื่อให้เกษตรกรสามารถผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่มีคุณภาพ เช่น ภาครัฐให้การสนับสนุนการทำโรงอบ และมีการจัดตั้งโรงสีข้าวชุมชน สามารถตัดพันธุ์ปิ่นได้ถึง ๙๕ % ทำให้เกษตรกรจำหน่ายข้าวไรท์เบอร์รี่แท้ไม่ปนข้าวสายพันธุ์อื่นๆ ได้ในราคาสูงขึ้น คุณค่าด้านการบริการ หน่วยงานรัฐจะสนับสนุนเครื่องแป็คสุญญากาศ เพื่อช่วยให้ข้าวไรท์เบอร์รี่อยู่ในบรรจุภัณฑ์ที่สะอาด ปลอดภัย แข็งแรง ลดความเสียหายระหว่างรอให้ผู้บริโภคมาซื้อได้สูงขึ้น คุณค่าด้านบุคลากร เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานรัฐ จะเข้ามาเสริมศักยภาพของเกษตรกรให้ผลิตสินค้าที่มีจุดขายแตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ นั่นคือ ส่งเสริมให้ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่แบบอินทรีย์ เพื่อตอบรับกับกับความต้องการของผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มรักสุขภาพ คุณค่าด้านภาพลักษณ์ หน่วยงานรัฐจะเข้ามาช่วยสร้างแบรนด์สินค้าให้เป็นที่รู้จัก สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภค โดยสนับสนุนบรรจุภัณฑ์ภายใต้หน่วยงานของภาครัฐโดยตรง เช่น ข้าวไรท์เบอร์รี่ตราข้าวรักษ์ธานี และข้าวไรท์เบอร์รี่ตราเขื่อน เป็นต้น ๓) การส่งเสริมช่องทางการขายอื่นๆ จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรรายย่อยสามารถเพิ่มช่องทางการขายสินค้าให้มากขึ้น คือ การส่งเสริมการขาย เช่น การออกบูทในงานประจำปีของจังหวัด งานประจำปีของอำเภอ งานกาชาด งานของดีประจำอำเภอ การจำหน่ายสินค้ายังตลาดประชารัฐ ร้านธงฟ้าราคาประหยัด เป็นต้น

๕.๑.๒ ปัจจัยเชิงนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดปัตตานี

๑) ปัจจัยด้านนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในระดับจังหวัด คือ นโยบายฟื้นฟูไร่ร้าง ถึงแม้จะเป็นการสนับสนุนส่งเสริมให้เกษตรกรได้นำพื้นที่ไร่ร้างที่ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ กลับมาทำให้เกิดประโยชน์ได้อีกครั้ง เช่น ส่งเสริมการทำนา แต่สายพันธุ์ข้าวที่ส่งเสริมให้ปลูกเป็นข้าวพันธุ์พื้นเมือง เพราะมีความเหมาะสมกับพื้นที่ปลูกของจังหวัดปัตตานีและมีความต้านทานโรครามากกว่าข้าวสายพันธุ์ไรท์เบอร์รี่ซึ่งเป็นข้าวลูกผสม ประกอบกับการส่งเสริมของรัฐในปี ๒๕๕๘ มีการสนับสนุนให้ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่จำนวนมาก ทำให้ข้าวราคาตกต่ำทำให้เกษตรกรที่ไม่มีตลาดรองรับชัดเจนจึงตัดสินใจลดพื้นที่ปลูกและหันไปปลูกพืชชนิดอื่นที่ขายได้ราคาเป็นการทดแทน

๒) ปัจจัยด้านนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อย คือ นโยบายเกษตรแบบแปลงใหญ่ ถึงแม้จะเป็นการสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มและบริหารจัดการร่วมกันในด้านการผลิตและการตลาด เพื่อการลดต้นทุนให้น้อยลง เพิ่มผลผลิตให้มีปริมาณมากขึ้น แต่ก็เชื่อว่าสามารถใช้ได้กับพืชผลทางการเกษตรทุกชนิด ซึ่งนโยบายเกษตรแปลงใหญ่นี้ยังมีข้อจำกัดในด้านการเพาะปลูก หากเกษตรกรเลือกเพาะปลูกพืชที่มีความแตกต่างจากเกษตรกรรายอื่นๆ ที่เข้าร่วมโครงการจะส่งผลกระทบต่อศัตรูพืชและปริมาณผลผลิตต่อไร่ รวมถึงหากเกษตรกรปลูกพืชชนิดเดียวกันมากเกินไปใน ๑ แปลง จะมีผลต่อปริมาณของผลผลิตที่มากเกินไปด้วย ส่งผลต่อราคาต่อหน่วยจะลดต่ำลง และหากไม่มีการจัดการด้านการตลาดที่ดี จะส่งผลให้ปริมาณสินค้าล้นตลาดและราคาขายตกต่ำ เกษตรกรมีแนวโน้มจะลดพื้นที่การผลิตทันที ซึ่งเป็นปัญหา เช่นเดียวกับการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในช่วงปี ๒๕๕๘ ส่งผลกระทบต่อระบบการผลิตทั้งระบบ โดยเฉพาะเกษตรกรกลุ่มหัวก้าวหน้าที่สนใจปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่อยู่ก่อนแล้ว เมื่อเจอปัญหาปริมาณล้น

ตลาด ราคาข้าวไรท์เบอร์รี่ตกต่ำและเกษตรกรขาดทุนทั้งรายเก่าและรายใหม่ที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ ในช่วงปีการผลิต ๒๕๕๘/๒๕๕๙ ทำให้เกษตรกรหันไปปลูกข้าวสายพันธุ์อื่นที่มีตลาดรองรับชัดเจน

๕.๑.๓ เสนอกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี

๑) กระบวนการรับรู้ทางสังคมที่สืบเนื่องจากนโยบายส่งเสริมการเกษตรให้ปลูกพืชเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด ได้แก่ ๑) การรับรู้ในเรื่องวัฏจักรธุรกิจการเกษตรในระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเสรี จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแบบจำลองวัฏจักรเศรษฐกิจเพื่อช่วยวางแผนการผลิตสินค้าเกษตรให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดได้อย่างครบวงจร ๒) การรับรู้ในเรื่องความยืดหยุ่นของอุปสงค์และอุปทาน จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับสินค้าเกษตรเพื่อสุขภาพว่าเป็นสินค้าที่มีความยืดหยุ่นน้อย แม้ว่าราคาของสินค้าจะเปลี่ยนแปลงไป ก็ไม่กระทบกับความต้องการซื้อมากนัก จึงเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับผู้ผลิตได้แต่ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการแข่งขันโดยเสรีปราศจากการแทรกแซงจากรัฐ ๓) การรับรู้ในเรื่องการตลาดของสินค้าประเภทพืชพันธุ์เพื่อสุขภาพ จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรเกิดความเข้าใจและเห็นความสำคัญของการตลาดเพราะเป็นเครื่องมือสำหรับในการกำหนดกำลังการผลิต หากเกษตรกรต้องการอยู่รอดและประสบความสำเร็จจะต้องมีการวางแผนทางการตลาดให้รอบคอบแล้วจึงผลิตเพื่อป้องกันสินค้าล้นตลาดหรือขาดตลาด ๔) การรับรู้ในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรวางแผนการผลิตโดยอยู่บนพื้นฐานของการใช้ทรัพยากรที่ตนเองมีอย่างคุ้มค่า เช่น การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เองเพื่อลดต้นทุนการผลิต การวางแผนใช้ที่ดินให้เกิดความคุ้มค่า ฯลฯ

๒) กระบวนการสร้างความเข้มแข็งสำหรับเกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการทั้ง ๑๐ ด้าน ได้แก่ ๑) การจัดการด้านการเพาะปลูก จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรวางแผนการเพาะปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ทั้งนาปีและนาปรัง ช่วยให้เกษตรกรได้ผลผลิตปริมาณคงที่ เฉลี่ย ๕๕๐-๗๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ ช่วยลดความเสียหายจากศัตรูพืช ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพจากการใช้สารกำจัดศัตรูพืชจากสารอินทรีย์ จึงสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาสูงเพราะอาหารที่ปลอดภัยจากสารเคมีกำลังเป็นที่ต้องการของตลาดเป็นอย่างมากในปัจจุบัน ๒) การจัดการด้านผลผลิต จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรทราบถึงปริมาณผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ในแต่ละรอบการเพาะปลูก ซึ่งช่วยให้เกษตรกรวางแผนการใช้ประโยชน์ผลผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ ผลผลิตสำหรับบริโภคในครัวเรือน ผลผลิตสำหรับจำหน่ายตลอดทั้งปีอย่างเพียงพอ ผลผลิตสำหรับการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ รวมถึงการเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้สำหรับปลูกในรอบการเพาะปลูกถัดไป ๓) การจัดการด้านบรรจุภัณฑ์ จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรมีบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ข้าวไรท์เบอร์รี่ตามคำสั่งซื้อของผู้บริโภค ซึ่งบรรจุภัณฑ์ที่ดีจะต้องมีความแข็งแรง ทนทาน เพื่อช่วยห่อหุ้มและ ปกป้องผลิตภัณฑ์ภายในให้อยู่ในสภาพดีจนกระทั่งถึงมือผู้บริโภค และความสำคัญของบรรจุภัณฑ์อีกประการหนึ่ง คือ การสร้างความแตกต่างให้แก่ผลิตภัณฑ์ให้จดจำได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ข้าวไรท์เบอร์รี่กำลังเป็นที่ต้องการของตลาด และมีเกษตรกรปลูกจำนวนมากทั่วประเทศ หากเกษตรกรรายย่อยจังหวัดปัตตานีมีความต้องการจะจำหน่ายสินค้าออกไปยังต่างพื้นที่ โดยเฉพาะในพื้นที่กรุงเทพมหานคร การให้ความสำคัญกับบรรจุภัณฑ์เป็นสิ่งจำเป็นมาก เพราะเมื่อใดก็ตามที่สินค้าสองแบรนด์มีราคาใกล้เคียงกัน มีคุณภาพไม่

ต่างกัน ผู้บริโภคจะตัดสินใจซื้อสินค้าโดยเลือกที่ดีไซน์ของบรรจุภัณฑ์เป็นหลัก บรรจุภัณฑ์ที่มีดีไซน์แปลกใหม่กว่า มีประโยชน์ใช้สอยมากกว่า เปิดปิดสะดวกกว่า สวยงามกว่า และดูมีคุณภาพมากกว่าก็จะสื่อถึงคุณภาพของสินค้าภาพในว่าดีกว่าของคู่แข่ง ๔) การจัดการด้านการตลาด จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรลดความเสี่ยงจากการผลิตข้าวไรต์เบอร์รี่มากเกินไปจนล้นตลาด และจำหน่ายไม่ได้ราคา เกษตรกรจึงควรมีคำสั่งซื้อจากผู้บริโภคที่แน่นอน เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตและสีเป็นข้าวสารพร้อมจำหน่ายแล้ว เกษตรกรสามารถนำข้าวสารไรต์เบอร์รี่บรรจุถุง ส่งไปยังผู้บริโภคได้ทันที และเมื่อครบตามจำนวนคำสั่งซื้อแล้ว เกษตรกรจะทราบทันทีว่า การเพาะปลูกในรอบถัดไป จะต้องเพิ่มหรือลดปริมาณในการเพาะปลูก เพื่อช่วยให้ผลผลิตไม่ขาดตลาดหรือล้นตลาด และมีผลผลิตข้าวไรต์เบอร์รี่จำหน่ายได้ตลอดทั้งปี ๕) การจัดการด้านการขนส่ง จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรลดต้นทุนการผลิต เพราะการขนส่งเป็นต้นทุนที่ควบคุมยาก โดยเฉพาะการขนส่งไปสู่ผู้บริโภครายเดียวแบบวันต่อวัน จะสิ้นเปลืองค่าขนส่งมาก ซึ่งการจัดการด้านการขนส่งที่ดี เกษตรกรรายย่อยควรรวมกลุ่ม เพื่อสร้างอำนาจการต่อรองการขนส่งสินค้าข้าวไรต์เบอร์รี่ไปยังจุดรับซื้อขนาดใหญ่ตามหัวเมืองสำคัญของจังหวัด เพื่อกำหนดตลาดและจุดวางจำหน่ายสินค้า หลังจากนั้นให้เกษตรกรรายย่อยรวบรวมผลผลิตแล้วจึงขนส่งมายังจุดจำหน่ายสินค้าเพียงจุดเดียว ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนการขนส่งสินค้าของเกษตรกรรายย่อยได้มาก ๖) การจัดการด้านต้นทุนการผลิต จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรควบคุมต้นทุนการผลิตทั้งระบบได้ ในการเพาะปลูกแต่ละรอบ ต้นทุนการผลิตอาจมีความผันแปรได้ ซึ่งส่งผลต่อกำไรหรือขาดทุนของเกษตรกร การให้ความสำคัญกับการจัดการด้านต้นทุนการผลิต จะช่วยลดความเสี่ยงในการประกอบอาชีพของเกษตรกรได้ โดยมากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ คือ เกษตรกรที่ใส่ใจในการบันทึกค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการเพาะปลูกแต่ละรอบการผลิต เมื่อถึงการเพาะปลูกในรอบถัดไป จึงนำข้อมูลต้นทุนเดิมมาศึกษาเปรียบเทียบเพื่อดูว่า จะสามารถลดต้นทุนตรงจุดใดได้บ้าง หรืออาจจะต้องเพิ่มต้นทุน แต่หากมีผลต่อการเพิ่มผลผลิตและสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคที่เพิ่มขึ้น ก็จำเป็นจะต้องเพิ่มต้นทุนการผลิต หรือลงทุนในส่วนที่มีความจำเป็น เช่น ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าขนส่ง ฯลฯ เพื่อให้ได้ผลตอบแทนที่ดีกว่า ๗) การจัดการทักษะวิชาการด้านการเกษตร จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการปลูกข้าวที่ทันสมัย เพราะการปลูกข้าวในปัจจุบัน เกษตรกรหันมาปลูกข้าวที่มีการแข่งขันเชิงพาณิชย์เพิ่มขึ้น ไม่เน้นการเก็บไว้รับประทานในครัวเรือนเพียงอย่างเดียว เช่น ข้าวไรต์เบอร์รี่ ซึ่งไม่ใช่ข้าวสายพันธุ์ท้องถิ่น และเป็นข้าวที่ปลูกเชิงพาณิชย์ เกษตรกรจำเป็นจะต้องมีความรู้เพิ่มมากขึ้น การศึกษาค้นคว้าข้อมูลการเพาะปลูกจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ ย่อมลดความเสี่ยงในการลองผิดลองถูกในการเพาะปลูก ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรได้ผลลัพธ์ในการเพาะปลูกที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และช่วยให้เกษตรกรมีความมั่นใจและมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพทำนาต่อไป ๘) การจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรเสริมสร้างภาพลักษณ์ของสินค้าให้มีคุณค่าเพิ่มขึ้น การประชาสัมพันธ์จะไม่เน้นการจำหน่ายสินค้าเพียงอย่างเดียว แต่จะให้ความสำคัญกับข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่เกษตรกรเป็นผู้จำหน่าย เมื่อผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณประโยชน์มากมายของผลิตภัณฑ์แล้ว จะสร้างแรงจูงใจให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์และเป็นการซื้อสินค้าที่ถาวร เนื่องจากผู้บริโภคมีความมั่นใจในคุณภาพของสินค้า และเกษตรกรต้องจำหน่ายในราคาที่สมเหตุสมผล จึงจะผูกใจให้ผู้บริโภคสั่งซื้อในระยะยาว ๙) การจัดการด้านนโยบายรัฐ จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรรับทราบและติดตามข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐอย่างสม่ำเสมอ โดยการ

สื่อสารข้อมูลดังกล่าวนี้ จะมีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เช่น เกษตรตำบล เป็นผู้ประสานงานและเผยแพร่ ข้อมูลข่าวสารต่างๆ จากหน่วยงานรัฐไปสู่เกษตรกร ซึ่งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารนี้ จะช่วยให้เกษตรกร รับทราบการให้ความช่วยเหลือต่างๆ จากหน่วยงานรัฐ การอบรมให้ความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพของ เกษตรกรให้สามารถผลิตสินค้าที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคตามหลักกลไกของตลาด อย่างถูกต้อง ๑๐) การจัดการด้านการสร้างเครือข่ายเกษตรกรปลูกข้าว จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรราย ย่อยเกิดความเข้มแข็ง เกิดความร่วมมือระหว่างเกษตรกรรายย่อยในแต่ละอำเภอ ก่อเกิดพันธมิตรทาง การค้า ซึ่งจะนำไปสู่การได้รับสิทธิประโยชน์ต่างๆ จากหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง ทั้งยังช่วยให้เกษตรกร เพิ่มโอกาสในการพัฒนาศักยภาพตนเองให้เป็นเกษตรกรมืออาชีพ รวมถึงสร้างแรงบันดาลใจ แรง ศรัทธาในการประกอบอาชีพเกษตรกรให้มีความยั่งยืนอีกด้วย

๕.๒ อภิปรายผล

จากการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยเชิงนโยบายที่มีความสัมพันธ์กับการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของ เกษตรกรรายย่อยในพื้นที่จังหวัดปัตตานี มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

ปัจจัยเชิงนโยบายที่มีความสัมพันธ์กับการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่ จังหวัดปัตตานี มี ๒ ระดับ คือ ระดับจังหวัดซึ่งเป็นนโยบายที่กระทบกับการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ใน ภาพรวมทั้งจังหวัด คือ นโยบายฟื้นฟูนาร้าง และระดับเกษตรกรรายย่อยซึ่งเป็นนโยบายที่กระทบกับ การปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่รายบุคคล คือ นโยบายนาแปลงใหญ่ ซึ่งทั้งสองนโยบายส่งผลต่อการปลูกข้าว ไรท์เบอร์รี่ทั้งระบบ เนื่องจากการแทรกแซงในระบบการผลิตข้าวจากภาครัฐ ซึ่งต้องการส่งเสริมให้ เกษตรกรปลูกข้าวให้ได้ราคา และจูงใจให้เกษตรกรหันมาปลูกข้าวในพื้นที่นาร้างเพิ่มขึ้น จึงเข้ามา บริหารจัดการเพื่อลดต้นทุนการผลิตให้ได้มากที่สุด แต่ขาดการจัดการผลผลิตด้านการตลาดที่ดี จึง ส่งผลกระทบต่อการผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่ในช่วงปีการเพาะปลูก ๒๕๕๘ เป็นอย่างมาก จากการส่งเสริม ให้มีพื้นที่การเพาะปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ ๒๐๐ ไร่ ใน ๕ อำเภอ คือ อำเภอหนองจิก อำเภอมายอ อำเภอ ยะหริ่ง อำเภอยะรัง อำเภอแม่ลาน และเกษตรกรรายใหม่เข้าร่วมโครงการนับร้อยหลาย ผลผลิตที่ เกิดขึ้นในช่วงนี้มีปริมาณมากถึง ๑๑๐,๐๐๐ กิโลกรัม ยังไม่รวมผลผลิตจากเกษตรกรรายเดิมอีก ประมาณ ๑๑,๐๐๐ กิโลกรัม เมื่อปริมาณผลผลิตออกสู่ตลาดจำนวนมาก ย่อมส่งผลกระทบต่อราคา ข้าวไรท์เบอร์รี่จากราคาขาย ๑๐๐ บาท/กิโลกรัม ลดลงเหลือ ๓๕ บาท/กิโลกรัม เกษตรกรรายใหม่จึง ถอนตัวออกจากโครงการและลดพื้นที่การผลิตเพาะปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ทันที ในขณะที่หน่วยงานรัฐที่ เกี่ยวข้องไม่ได้เข้ามาแก้ปัญหาด้านราคาให้แก่เกษตรกร จึงทำให้การปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่เป็นการปลูก ข้าวตามกระแสนิยมของหน่วยงานรัฐมากกว่าจะปลูกข้าวเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่ เริ่มหันมาบริโภคข้าวที่มีสรรพคุณธัญโอสธ ซึ่งในปัจจุบัน ข้าวไรท์เบอร์รี่เป็นสายพันธุ์หนึ่งที่มีสรรพคุณ ทางยา สามารถป้องกันโรคร้ายต่างๆ มากมาย จึงกลายเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคและเป็นข้าวที่มี อนาคตสำหรับเกษตรกรทั่วประเทศ

การสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่อย่างยั่งยืน จึงไม่ใช่เพียงการสนับสนุนหรือการ ให้ความรู้การจัดการด้านผลผลิตเพียงอย่างเดียว แต่ต้องเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรมี ความรู้ความเข้าใจใน ๒ ระดับ คือ ระดับแรก เกษตรกรต้องรู้จักกระบวนการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งมีความ เกี่ยวข้องกับการจัดการ ๑๐ ด้าน ได้แก่ การจัดการด้านการเพาะปลูก การจัดการด้านผลผลิต

การจัดการด้านบรรจุภัณฑ์ การจัดการด้านการตลาด การจัดการด้านการขนส่ง การจัดการด้านต้นทุน การผลิต การจัดการทักษะวิชาการด้านการเกษตร การจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ การจัดการด้านนโยบายรัฐ การจัดการด้านการสร้างเครือข่ายเกษตรกรปลูกข้าว ระดับที่สอง คือ หน่วยงานรัฐต้องสร้างความเข้าใจให้แก่เกษตรกรเกี่ยวกับข้าวไรท์เบอร์รี่อย่างถ่องแท้ เพื่อสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการประกอบอาชีพ ตลอดจนความสำคัญของการปลูกข้าวที่มีสรรพคุณธัญโอสลด รวมถึงการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปรู้จักสรรพคุณข้าวไรท์เบอร์รี่และการผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่แบบอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดปัตตานี เพื่อเป็นการสร้างตลาดรองรับผลผลิตของเกษตรกรในอนาคต หากผู้บริโภคมีความเชื่อมั่นในข้าวไรท์เบอร์รี่จากเกษตรกร การสั่งซื้อจะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งยังเป็นการช่วยเกษตรกรทางอ้อมด้านการตลาดอีกทางหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับสารสนเทศ ภูมิวิทยาและธีระวัฒน์ จันทิก ได้ศึกษาวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวไรท์เบอร์รี่ของผู้บริโภคในเขตอำเภอชะอ่า จังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจุบันสังคมไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ จึงทำให้คนไทยที่มีรายได้ระดับดีจึงหันมาดูแลสุขภาพมากขึ้น ปัจจุบันทางเลือกในการบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพมากมาย เช่น อาหารเสริม ผักออร์แกนิก รวมถึงข้าวไรท์เบอร์รี่ที่กำลังเป็นที่นิยมเพราะมีสรรพคุณทางยาสูง มีวิตามินหลายชนิดด้วยกัน ช่วยยับยั้งการเจริญเติบโตของเซลล์มะเร็ง ทั้งยังช่วยลดการเกิดโรคหลอดเลือดหัวใจอุดตัน จากเหตุผลที่กล่าวมา จึงทำให้คนไทยบางส่วนหันมาบริโภคข้าวไรท์เบอร์รี่มากขึ้นตามลำดับ

ดังนั้น การสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรรายย่อยปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากต่อความยั่งยืนในการประกอบอาชีพของเกษตรกร ซึ่งไม่เพียงแต่ข้าวไรท์เบอร์รี่อย่างเดียวเท่านั้น แต่หมายถึงการปลูกพืชทุกชนิด เกษตรกรจะต้องมีความอดทนต่อความยากลำบากในการประกอบอาชีพ มีความรู้ความเข้าใจในการการปลูกพืช ปลูกข้าว อย่างดี หมั่นแสวงหาความรู้จากแหล่งต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการเป็นสมาชิกของกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นโดยหน่วยงานรัฐ เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าถึงความช่วยเหลือรูปแบบต่างๆ นอกจากนี้ เกษตรกรจะต้องทันต่อเหตุการณ์ ต้องรู้แนวโน้มความต้องการพืชพันธุ์ใหม่ๆ ของผู้บริโภค และพิจารณาถึงความเหมาะสมในการนำพืชชนิดนั้นๆ มาปลูก และความพร้อมของตัวเกษตรกรเอง ถึงแม้ว่าหน่วยงานรัฐมักจะมีการแทรกแซงด้านนโยบายการผลิตสินค้าทางการเกษตร ทั้งนโยบายฟื้นฟูบูรณะและนโยบายนาแปลงใหญ่ หรือนโยบายอื่นๆ ในอนาคต หากเกษตรกรยึดมั่นในพืชที่ตนเองปลูกให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่ มีตลาดรองรับอย่างชัดเจน มีกระบวนการบริหารจัดการอย่างดี เกษตรกรจะไม่ได้รับผลกระทบจากนโยบายของรัฐมากนัก ขณะเดียวกัน เกษตรกรยังจะได้รับผลประโยชน์จากนโยบายรัฐ เพราะนโยบายรัฐมีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาขีดความสามารถของเกษตรกรให้เพิ่มขึ้น สามารถผลิตสินค้าให้สอดคล้องตามหลักของอุปสงค์และอุปทาน ทั้งยังเสริมศักยภาพให้สามารถแข่งขันเชิงพาณิชย์ได้พร้อมจำหน่ายได้ทั้งตลาดในประเทศและต่างประเทศ

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยเชิงนโยบายที่มีความสัมพันธ์กับการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) ภาระงานการบริหารจัดการข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อย เกษตรกรควรรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างระบบการบริหารจัดการต้นทุนร่วมกัน เช่น การนำเครื่องมือสมัยใหม่มาใช้ในการเกษตร การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้น การจัดการด้านการตลาด การสร้างอำนาจการต่อรองกับจุดรับซื้อข้าวขนาดใหญ่ของจังหวัดและการขนส่ง รวมถึงการเสนอให้ภาครัฐภาคเอกชน จัดกิจกรรมรณรงค์ส่งเสริมการขายข้าวไรท์เบอร์รี่อย่างสม่ำเสมอ เช่น ตลาดประชารัฐ ธงฟ้าราคาประหยัด งานกาชาด งานเกษตรประจำจังหวัด เพื่อส่งเสริมการขายทางตรง สร้างการจดจำสินค้า และเปิดตลาดผู้บริโภคไปยังกลุ่มอื่นๆ ที่สนใจในการดูแลสุขภาพให้เพิ่มขึ้น

๒) การสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยทั้งระบบ รัฐควรเข้าไปจัดการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานด้านการเกษตรของชุมชนให้อยู่ในระดับมาตรฐานการผลิตเดียวกัน เช่น จัดตั้งโรงอบ จัดตั้งโรงสีข้าวชุมชน ซึ่งสามารถตัดพันธุ์ข้าวปนได้ถึง ๙๕ % ทำให้เกษตรกรจำหน่ายข้าวไรท์เบอร์รี่แท้ไม่ปนข้าวสายพันธุ์อื่นๆ ได้ในราคาสูงขึ้น ติดตั้งเครื่องแพ็คสุญญากาศ เพื่อช่วยให้ข้าวไรท์เบอร์รี่อยู่ในบรรจุภัณฑ์ที่สะอาด ปลอดภัย แข็งแรง ลดความเสียหายในระหว่างการขนส่งจากผู้ผลิตถึงผู้บริโภค

๓) ปัจจัยด้านนโยบายที่ส่งผลต่อการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในระดับจังหวัด คือนโยบายฟื้นฟูน้ำจืด รัฐควรศึกษาความเป็นไปได้ของการฟื้นฟูพื้นที่การเพาะปลูกให้ตรงกับสภาพความเป็นจริง เพื่อมิให้สิ้นเปลืองงบประมาณในการปรับปรุงพื้นที่ดินเกินความจำเป็น ซึ่งงบประมาณเหล่านั้นอาจจะนำมาส่งเสริมให้เกษตรกรที่มีความพร้อมได้ดำเนินการงานด้านเกษตร เช่น ค่าไถปรับดิน ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าปุ๋ยอินทรีย์ ฯลฯ

๔) ปัจจัยปัจจัยด้านนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อย คือนโยบายเกษตรแบบแปลงใหญ่ รัฐควรศึกษาความต้องการของเกษตรกรและความเหมาะสมของพื้นที่ในพื้นที่ดำเนินการของโครงการเกษตรแบบแปลงใหญ่อย่างรอบด้าน เพื่อให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการได้รับประโยชน์สูงสุด

๕) ภาระงานการรับรู้ทางสังคมที่สืบเนื่องจากนโยบายส่งเสริมการเกษตรให้ปลูกพืชเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด รัฐควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลด้านการเกษตรอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการให้ความรู้เกี่ยวกับพืชพันธุ์ธัญธัญ การทำเกษตรแบบอินทรีย์ เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในกลุ่มผู้บริโภค และสร้างอุปสงค์แท้ให้เกิดขึ้น ซึ่งหมายถึง ความต้องการของผู้บริโภคที่จะบริโภคสินค้าชนิดนั้นอย่างแท้จริงเพราะสินค้าชนิดนั้นมีคุณภาพตรงตามความต้องการของผู้บริโภค มิใช่ความต้องการบริโภคสินค้าที่เกิดจากกระแสนิยม หรือการให้ข้อมูลเกิดความเป็นจริง

๖) ภาระงานสร้างความเข้มแข็งสำหรับเกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการทั้ง ๑๐ ด้าน รัฐควรมีนโยบายส่งเสริมให้การทำงานเชิงรุกด้านการเกษตรให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานพาณิชย์จังหวัด ธกส. ฯลฯ โดยสามารถพัฒนาความรู้ต่างๆ ให้เกษตรกรเข้าถึงได้ง่าย เช่น farmer application สามารถใช้ได้ง่ายๆ ผ่านโทรศัพท์มือถือ

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

๑) ภาระงานการบริหารจัดการข้าวไรท์เบอร์รี่และการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยทั้งระบบ ควรมีการประชุมในกลุ่มเกษตรกรรายย่อยเป็นประจำอย่างน้อยเดือนละ ๑

ครั้ง เพื่อวางแผนการผลิตตั้งแต่ปลูกจนกระทั่งเก็บเกี่ยว และการทำตลาดร่วมกัน ช่วยลดต้นทุนการผลิตทั้งระบบ

๒) ปัจจัยเชิงนโยบายที่ส่งผลต่อกระบวนการปลูกข้าวไร้เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดปัตตานี ควรมีการสำรวจพื้นที่ทางการเกษตร ความพร้อมของเกษตรกร และความต้องการของเกษตรกร เพื่อนำข้อมูลของเกษตรกรไปวางแผนการพัฒนาด้านการเกษตรให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด

๓) กระบวนการสร้างความเข้มแข็งสำหรับเกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไร้เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี ควรเผยแพร่ความรู้ผ่าน ศพก. ประจำอำเภอ เพื่อให้เป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่ข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้องการจัดการที่ดีทั้ง ๑๐ ด้านให้เกษตรกรได้รับรู้เป็นประจำอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรศึกษาผลกระทบการส่งเสริมให้เกษตรกรรายย่อยปลูกพืชต่างถิ่นในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

๒) ควรศึกษาแนวทางการสร้างความยั่งยืนให้แก่เกษตรกรรายย่อยที่ปลูกพืชพื้นถิ่น พืชต่างถิ่น และพืชธัญโอสด ในพืชที่เพาะปลูกในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดปัตตานี

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย:

- ก. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary sources)
- ข. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary sources)

(๑) หนังสือ:

- นราทิพย์ ชูติวงศ์. **ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร: คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๘.
- บุญมี แทนแก้วและคณะ. **พุทธศาสตร์-ปรัชญา**. กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส. พริ้นติ้งเฮ้าส์, ๒๕๓๘.
- ปิ่น มุกข์นันท. **แนวสอนธรรมะตามหลักสูตรนักเรียนธรรมตรี**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. **หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๘. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗.
- พระครูโสภณปริยัติสุธี (ศรีบรรดร ธีรธมโม). **รัฐศาสตร์ในพระไตรปิฎก**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ). **พจนานุกรมธรรมของท่านปัญญานันทะ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา, ม.ป.ป.
- พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). **การงานที่เป็นสุข**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๙.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). **การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน**. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, ๒๕๔๙.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล). **ความสำเร็จหลักธรรมสู่ความสำเร็จและสันติสุข**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๕.
- พระราชปัญญาภวี่ (สุบิน เขมियो). **ประมวลบทพระธรรมเทศนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมศาสนา, ๒๕๒๘.
- พิฑูร มลิวัลย์. **แบบเรียนวิชาธรรมและนักธรรมชั้นตรี**. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา, ๒๕๔๐.
- วิเชียร ชาบุตรบุญฑริก. **พุทธศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส. พริ้นติ้งเฮ้าส์, ๒๕๓๕.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. **พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๖. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- แสงอรุณ โปร่งธนะ. **พุทธศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายเอกสารตำรา สำนักส่งเสริมวิชาการสถาบันราชภัฏธนบุรี, ๒๕๓๙.

(๒) บทความ:

- จอมภาค คลังระหัด และคนอื่นๆ. **ผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ข้าวไรท์เบอร์รี่และช่องทางการจัดจำหน่าย กรณีศึกษาเกษตรเพื่อสุขภาพ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี.** บทความวิจัยในเอกสารเผยแพร่การประชุมวิชาการระดับชาติ ด้านการบริหารกิจการสาธารณะ ครั้งที่ ๔ วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จารุพรรณ ไบนาค รัตนาพร วงศ์ภักดี และอโนชา สุขสมบูรณ์. **การพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมจีนอบแห้งผสมข้าวไรท์เบอร์รี่.** บทความวิจัย ในเอกสารเผยแพร่วารสารวิทยาศาสตร์เกษตร มหาวิทยาลัยบูรพา ปีที่ ๔๖ ฉบับที่ ๓ (พิเศษ) กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๘.
- ชุมพล รอดแจ่ม และ รุ่งระวี มั่งสิงห์. **รูปแบบการกำหนดต้นทุนในการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ กรณีศึกษาบ้านคลองตาชม หมู่ ๙ ตำบลบางคูรัด อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี.** บทความวิจัย ในเอกสารเผยแพร่วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๖๐).
- สาส์นชัย ฉมังวิภา และ ธีระวัฒน์ จันทิก. **การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวไรท์ เบอร์รี่ของผู้บริโภคในเขตอำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี** ในเอกสารเผยแพร่การประชุมเชิงวิชาการระดับชาติและนานาชาติด้านบริหารธุรกิจ ครั้งที่ ๕ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ระหว่างวันที่ ๙-๑๐ มีนาคม ๒๕๖๐ ณ โรงแรม ดี เอ็มเพรส จังหวัดเชียงใหม่.
- สุจิตตา เรืองรัมย์ กนกวรรณ จัตุวงษ์ และอบเชย วงศ์ทอง. **การพัฒนาสูตรขนมปังแซนด์วิชโดยใช้รำข้าวไรท์เบอร์รี่ทดแทนแป้งสาลี.** บทความวิจัย. ในเอกสารเผยแพร่วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๑).
- อภิสร่า เพชรอยู่ และ ณิชกัญ กุลิสร์. **ความรู้ความเข้าใจ แรงจูงใจ และทัศนคติด้านส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคข้าวไรท์เบอร์รี่ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร.** บทความวิจัย ในเอกสารเผยแพร่ในวารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๕๙).

(๓) วิทยานิพนธ์:

- จำปี บดกระโทก. **การศึกษาปัจจัยการตลาดของข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, ๒๕๕๐.**
- ธัญพิชชา เพิ่มเครือ. **การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างแบรนด์ข้าวไรท์เบอร์รี่ ตราละอองอุ้น ในเขตอำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๙.**
- พูนสุข ภูสุข. **ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการฝ่ายอัยการสำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.**

กลุ่มพัฒนาระบบส่งเสริมการเกษตร กองวิจัยและพัฒนาางานส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร. **ที่มา...ศพก.** แหล่งที่มา: http://alc.doae.go.th/?page_id=๙๒๔, สืบค้นวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๖๐.

_____. กองวิจัยและพัฒนาางานส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร. **บทบาทหน้าที่...ศพก.** แหล่งที่มา: <http://alc.doae.go.th/wp-content/uploads/๒๐๑๖/๐๒.png>, สืบค้นวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๖๐.

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. **เศรษฐศาสตร์จุลภาคเบื้องต้น.** แหล่งที่มา: <http://elearning๒.utcc.ac.th/officialtcu/econtent/ec๙๒๒/doc๕.pdf>, สืบค้นวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

คอรี่เยาะ เสนาะจิต. **นโยบายการปลูกข้าว แบบปรับลดพื้นที่ปลูกข้าว.** แหล่งที่มา: <http://kasetombun.chaiyaphum.doac.go.th/๑..df>, สืบค้นวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

จังหวัดปัตตานี. **แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกข้าวและความเหมาะสมของพื้นที่สำหรับปลูกข้าวในจังหวัดปัตตานี.** แหล่งที่มา: <http://www.pattanipao.go.th/documents/๘/๑๔๖๖๕๘๑๑๐๑๐๓๒.pdf>, สืบค้นวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๖๐.

เฉลิมพงศ์ คงเจริญ. เอกสารประกอบคำบรรยาย **เศรษฐศาสตร์มหภาคสำนักวิจัยธุรกิจที่แท้จริง** คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. แหล่งที่มา: <http://www.econ.tu.ac.th/oldweb/doc/course /EC/EC๓๑๒/lecture/ec๓๑๒-๑๕-๑๗๘.pdf>, สืบค้นวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๖๐.

ชื่นจิต สีพญา. **ไรท์เบอร์รี่ ข้าวดี มีประโยชน์.** แหล่งที่มา: http://lib๓.dss.go.th/fulltext /dss_knowledge/bsti_๑๑_๒๕๕๘_Riceberry.pdf, สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

ชุตินา บุญยประภัศร. **นโยบายส่งเสริมการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่.** แหล่งที่มา: <http://www.advancedbizmagazine.com>, สืบค้นวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

ฐานข้อมูลอำเภอมายอ. **ข้อมูลด้านอาชีพอำเภอมายอ.** แหล่งที่มา: <http://www.pattani.go.th/amphor/mayor/page1.htm>, สืบค้นวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

ฐานข้อมูลอำเภอแม่ลาน. **ข้อมูลด้านอาชีพอำเภอแม่ลาน.** แหล่งที่มา: <http://www.amphoe.com/menu.php?am=๓๖๓&pv=๓๐&mid=๑>, สืบค้นวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

ฐานข้อมูลอำเภอหนองจิก. **ข้อมูลด้านอาชีพอำเภอหนองจิก.** แหล่งที่มา: http://pattanidopa.go.th/files/com_content_amphoe/๒๐๑๕๐๕๒๗_dlblezlf.pdf, สืบค้นวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. **นโยบายการส่งเสริมการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่.** แหล่งที่มา: <http://www.riceberryvalley.org/index.php/org-riceberry-valley>, สืบค้นวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

บุญยาพร ภู่ทอง. **ความยืดหยุ่นของอุปสงค์และอุปทาน.** แหล่งที่มา: http://www.elcls.sru.ac.th/bunyaporn_po/pluginfile.php/๑๓๙/block_html/con

tent/%E๐%B๘%๙A%E๐%B๘%๙๗%E๐%B๘%๙๗%E๐%B๘%B๕%E๐%B๙%๘๘%๒๐๕%๒๐Elasticity.pdf, สืบค้นวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๖๐.

บริษัทหงส์ทองไลฟ์. **ข้าวไรซ์เบอร์รี่ (Riceberry): ข้าวมากประโยชน์ เพื่อสุขภาพ ควบคุมน้ำหนัก.** แหล่งที่มา: <https://www.hongthongrice.com/life/๕๕๒๙/riceberry-๐๑/>, สืบค้นวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๖๐.

_____. **การใช้ภาพสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ข้าวไรท์เบอร์รี่.** แหล่งที่มา: <https://www.hongthongrice.com/life/๕๕๒๙/riceberry-๐๑/>, สืบค้นวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๖๐.

ประไพพิศ เตียตระกูลวิวัฒน์. **กิจกรรมทางเศรษฐกิจ.** แหล่งที่มา: <https://www.nectec.or.th/schoolnet/library/create-web/๑๐๐๐๐/sociology/๑๐๐๐๐-๕๖๐๒.html>, สืบค้นวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

พิกุล พงษ์กลาง. **แนวทางการลดต้นทุนผลิตของการปลูกข้าว.** บทความวารสารเกษตรศาสตร์ธุรกิจประยุกต์. แหล่งที่มา: http://www.journal.bus.ku.ac.th/files/KABCContent/KAB_๐๑๔/๒๕๖๐_Vol๑/๐๒.pdf, สืบค้นวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๖๐.

มูลนิธิเกษตรนาชีวัน. **การจัดการด้านการเพาะปลูก ระบบเกษตรกรรมยั่งยืน.** แหล่งที่มา: <http://www.nawachione.org/๒๐๑๒/๑๐/๒๙/sustainable-agriculture/>, สืบค้นวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๐.

มูลนิธิชัยพัฒนา. **แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.** แหล่งที่มา: http://www.chaipat.or.th/site_content/๓๔-๑๓/๓๕๗๙-๒๐๑๐-๑๐-๐๘-๐๕-๒๔-๓๙.html, สืบค้นวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๖๐.

มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ภาควิชาการตลาด สาขาบริหารธุรกิจ. **บทเรียนออนไลน์, Maketing e-learning BU.** แหล่งที่มา: <http://elearning.bu.ac.th/mua/course/mk๒๑๒/ch๑๐.htm>, สืบค้นวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๖๐.

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. **บทเรียนออนไลน์การรับรู้ทางสังคม.** แหล่งที่มา: <http://oservice.skru.ac.th/ebookft/๒๗๕/chapter๓.pdf>, สืบค้นวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๖๐.

ราช ศิริวัฒน์. **แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริโภค.** แหล่งที่มา: <https://doctemple.wordpress.com>, สืบค้นวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

ลม้าย มานะการ. **เมื่อชาวนาปัตตานีรุกคืบขับเคลื่อนปัญหาข้าวให้เป็นนโยบายสาธารณะ.** แหล่งที่มา: <https://mgronline.com/south/detail/๙๖๑๐๐๐๐๑๒๑๐๔๙>, สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

วิกิตำรา **ตำราเสรีเพื่อโลกเสรี. ระบบเศรษฐกิจ/ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมหรือทุนนิยม.** แหล่งที่มา: <https://th.wikibooks.org>, สืบค้นวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๖๐.

วัลย์ลิกา พลเสน ทิพวรรณ ลิ้มงูร และ สมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช. **ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมการผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดสุพรรณบุรี.**

แหล่งที่มา: file:///C:/Users/admin/Downloads/๓๕-๒.pdf, สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๔
กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมส่งเสริมการเกษตร. รายงานข้อมูลภาวะการผลิตพืช
ระดับตำบล (ข้าวไรท์เบอร์รี่) ข้าวนาปรัง ปี ๒๕๕๙/๖๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐. แหล่งที่มา:
<http://www.agriinfo.doe.go.th/year๖๐/plant/rortor/rice/rice๒/rice๒๓๕.pdf>,
สืบค้นวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๖๐.

ศูนย์วิทยาศาสตร์ข้าว มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. มุ่งพัฒนาเทคโนโลยีปรับปรุงพันธุ์ สร้าง
เอกลักษณ์ข้าวไทย ก้าวไกลโภชนาการระดับโลก. แหล่งที่มา:
[http://dna.kps.ku.ac.th/v๒๐๑๖/index.php/article-rice-rsc-rgdu/๙๒-riceberry-
model](http://dna.kps.ku.ac.th/v๒๐๑๖/index.php/article-rice-rsc-rgdu/๙๒-riceberry-model), สืบค้นวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

สารานุกรมเสรี. การตลาด. แหล่งที่มา: <https://th.wikipedia.org/wik>, สืบค้นวันที่ ๑๐ พฤษภาคม
๒๕๖๐.

สารานุกรมเสรี. การบริโภค. แหล่งที่มา: <https://th.wikipedia.org/wiki>, สืบค้นวันที่ ๑๐ พฤษภาคม
๒๕๖๐.

สถาบันพัฒนาความรู้ตลาดหุ้น (TSI). แบบจำลองวัฏจักรเศรษฐกิจ. แหล่งที่มา:
<https://www.google.co.th>, สืบค้นวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๖๐.

สุจินดา เจียมศรีพงษ์ และปิยวัน เพชรหมี่. การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น
ไทย: กรณีศึกษา ผ้าทอลายโบราณ. แหล่งที่มา:
file:///C:/Users/admin/Downloads/๑๖๖๙-๑-๗๑๐๗-๑-๑๐-๒๐๑๗๑๒๑๙.pdf, สืบค้น
วันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. **เกษตรแปลงใหญ่**. แหล่งที่มา:
<http://library๒.parliament.go.th/ebook/content-issue/๒๕๖๑/hl๒๕๖๑-๐๖๔.pdf>,
สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

อนันต์ สุวรรณ. **เกษตรแปลงใหญ่**. แหล่งที่มา: <https://www.technologychaoban.com>
/marketing/article_๖๖๘๑, สืบค้นวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

บทความวิจัย

ปัจจัยเชิงนโยบายที่มีความสัมพันธ์กับการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่
ของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่จังหวัดปัตตานี
Policy Factor's related to Rice berry Plant Farm of
Individual Farmer on Pattani Province.

อัญชลี แสงเพชร

อาจารย์สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี
ถนนสามัคคี สาย ข ต.รูสะมิแล อ.เมือง จ.ปัตตานี ๙๔๐๐๐ E-mail : Finlasia@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้นำเสนอกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี อันเกิดจากผลกระทบเชิงนโยบายส่งเสริมการเกษตรจากภาครัฐ คือ นโยบายฟื้นฟูนาร้าง และ นโยบายเกษตรแบบแปลงใหญ่ จากการศึกษาพบว่า นโยบายทั้งสองเป็นการแทรกแซงระบบการผลิตของเกษตรกรให้เกิดความเสียหาย เพราะในปี ๒๕๕๘ สำนักงานเกษตรจังหวัด ส่งเสริมให้ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่จำนวนมาก แต่ขาดการวางแผนรองรับผลผลิตและการตลาด ทำให้ทั้งเกษตรกรรายเก่า รายใหม่ ที่เข้าร่วมโครงการ ได้รับผลกระทบถ้วนหน้า เนื่องจากข้าวไรท์เบอร์รี่ออกสู่ตลาดจำนวนมาก ราคาข้าวตกต่ำ เกษตรกรต้องขายข้าวขาดทุน กระทบกับการผลิตข้าวในจังหวัดปัตตานีทั้งระบบและเกษตรกรจำนวนมากถอนตัว ไม่สนใจปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่รวมถึงข้าวสายพันธุ์อื่นๆ ปัจจุบันยังคงเหลือเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฟื้นฟูนาร้างและเกษตรแบบแปลงใหญ่ไม่มากนัก ดังนั้น กระบวนการสร้างความเข้มแข็ง จึงหมายถึง การมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการที่ดี ๑๐ ด้าน ได้แก่ ด้านการเพาะปลูก ด้านผลผลิต ด้านบรรจุภัณฑ์ ด้านการตลาด ด้านการขนส่ง ด้านต้นทุนการผลิต ทักษะวิชาการด้านการเกษตร ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านนโยบายรัฐ และด้านการสร้างเครือข่ายเกษตรกรปลูกข้าว โดยการจัดการที่ดีทั้ง ๑๐ ด้านนี้ ถือเป็น การสร้างความเข้มแข็งโดยริเริ่มจากตัวเกษตรกร หน่วยงานรัฐเป็นพลังหนุนเสริม จึงจะก่อให้เกิดเข้มแข็งอย่างความยั่งยืน

คำสำคัญ: ข้าวไรท์เบอร์รี่ กระบวนการสร้างความเข้มแข็ง เกษตรกรรายย่อยจังหวัดปัตตานี นาร้าง เกษตรแปลงใหญ่

Abstract

This article presents the strengthening building process of smallholder Riceberry farmers in Pattani province that caused by the agricultural extension policy factors are (๑) Restoration of Abandoned Rice Field policy and (๒) Collaborative Farming policy. The research found that both policies are intervention of farmers' production systems to cause damage because in the ๒๐๑๕, Provincial Agricultural Office encouraged farmers to grow Rice berry in large quantities but lack of marketing planning and good product management that result as both of new and old smallholder farmers that participating in these projects have been thoroughly affected because of the amount of Riceberry overflow, price falls and farmers loses that effect to the whole rice production system in Pattani province and many farmers decided not to plant Riceberry as well as other rice varieties. At present, there are not many remaining farmers participating in these projects. Therefore, the strengthening building process means understandings in ๑๐ good managements are cultivation, productivity, packaging, marketing, logistics, production costs, agricultural academic skills, public relations, government policy and the rice farmers' network building sectors. These managements are the strengthening building by starting from the farmers themselves and the government agencies are just auxiliary that will cause of the sustainable strength.

Keywords: Rice berry rice, the strengthening building process, the smallholder farmers in Pattani province, the abandoned rice field, collaborative farming.

๑. บทนำ

นโยบายฟื้นฟูนาร้างและนโยบายเกษตรแบบแปลงใหญ่เข้ามามีบทบาทในการช่วยส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาทำการเกษตรให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่มากขึ้น ทั้งยังเน้นวิธีการเกษตรโดยลดต้นทุน ทำให้เกษตรกรตื่นตัวและเข้าร่วมโครงการจำนวนมาก โดยในปี ๒๕๕๘ สำนักงานเกษตรจังหวัดปัตตานีได้ส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่จำนวน ๒๐๐ ไร่ ส่งเสริมการรวมกลุ่มและรวมพื้นที่การผลิตเป็นแปลงขนาดใหญ่ เรียกว่า “ไรท์เบอร์รี่ วัลเลย์” เพื่อช่วยให้เกษตรกรเข้าถึงข้อมูลแหล่งทุน ทรัพยากรและการตลาด ง่ายต่อการจัดการผลผลิตให้มีประสิทธิภาพและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาด ตลอดจนให้เกษตรกรมีอำนาจการต่อรองมากขึ้นในการซื้อขายปัจจัยการผลิต รวมไปถึงการทำตลาดแบบประชารัฐด้วย (ชุตินา บุญยประภัสร์, ๒๕๖๐)

๒. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ การนำเสนอกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี อันเกิดจากผลกระทบเชิงนโยบายส่งเสริมการเกษตรจากภาครัฐ

๓. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าเอกสาร สิ่งตีพิมพ์ แนวคิด ทฤษฎี รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยเชิงนโยบายที่มีความสัมพันธ์กับการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ โดยผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารที่สำคัญอย่างสรุปสาระสำคัญ ดังนี้

๓.๑ แนวคิดพฤติกรรมผู้บริโภค

ประไพพิศ เตียตระกูลวิวัฒน์ (๒๕๖๐) กล่าวว่า การบริโภค (Consumption) หมายถึง การกินหรือการใช้สินค้าหรือบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์โดยตรง เช่น การรับประทานอาหาร การใช้บริการช่างตัดผม การใช้บริการทางการแพทย์ หรือการใช้บริการโดยสารประจำทาง เป็นต้น โดยพฤติกรรมของผู้บริโภค จะพิจารณาเลือกซื้อและใช้สินค้าและบริการ หากตอบสนองต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคได้ ย่อมทำให้การตัดสินใจซื้อและใช้สินค้าง่ายขึ้น

ภาพที่ ๑ บรรจุภัณฑ์ข้าวไรท์เบอร์รี่ที่มีจำหน่ายในจังหวัดปัตตานี

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดพฤติกรรมผู้บริโภค มาอธิบายการบริโภคข้าวไรท์เบอร์รี่ของผู้บริโภคจังหวัดปัตตานี จากภาพที่ ๑ จะมีบรรจุภัณฑ์ที่แตกต่างกัน ๒ แบบ โดยแบบแรกเกษตรกรรายย่อยทั่วไปจะนำมาบรรจุข้าวไรท์เบอร์รี่ปนข้าวขาว ๓๐% แพ้คณฺุณธรรมาขนาดบรรจุ ๑ กิโลกรัม จำหน่ายกิโลกรัมละ ๔๐ - ๕๐ บาท แบบที่สองเกษตรกรที่สามารถผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่ปนข้าวขาว ๕ % แพ้คณฺุณธรรมาขนาดบรรจุ ๑ กิโลกรัม จำหน่ายกิโลกรัมละ ๑๐๐ บาท ซึ่งเป็นถุ่บรรจุจากการส่งเสริมของจังหวัดปัตตานี ผู้บริโภคส่วนใหญ่จะนิยมซื้อข้าวที่แพ้คณฺุณธรรมาสำหรับการบริโภคภายในครัวเรือน หากต้องการซื้อเป็นของฝากจึงจะตัดสินใจซื้อแบบแพ้คณฺุณธรรมา

๓.๒ กฎของอุปสงค์และอุปทาน

นราทิพย์ ชูติวงศ์ (๒๕๕๘: ๒๖๐) กล่าวว่า **อุปสงค์** หมายถึง ปริมาณความต้องการสินค้า ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง โดยความต้องการดังกล่าวนี้ต้องเป็นความต้องการที่สามารถจ่ายได้ (willingness to pay) หรือต้องเป็นอุปสงค์ที่มีศักยภาพ (effective demand) โดยทั่วไปมักใช้เพื่อแสดงความสัมพันธ์กับระดับราคา โดยอุปสงค์จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับระดับราคา กล่าวคือ เมื่อระดับราคาสินค้าเพิ่มขึ้น ความต้องการสินค้าชนิดนั้นจะลดลง **อุปทาน** หมายถึง ปริมาณเสนอขายสินค้า ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง (และต้องมีความสามารถในการผลิตปริมาณสินค้าในระดับการผลิตที่ยินดีเสนอขายด้วย) อุปทานในที่นี้อาจใช้หมายถึง หน่วยผลิต ผู้ผลิต ก็ได้ โดยปริมาณอุปทานจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับระดับราคา กล่าวคือ เมื่อระดับราคาสินค้าเพิ่มขึ้น ผู้ขายจะยินดีเสนอขายสินค้าในปริมาณที่เพิ่มขึ้น

ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีของอุปสงค์และอุปทาน มาอธิบายความต้องการซื้อและความต้องการขายข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี จากการศึกษาราคาขายของเกษตรกรรายย่อย พบว่าเกษตรกรบ้านท่าด่าน อำเภอหนองจิก สามารถจำหน่ายข้าวไรท์เบอร์รี่ได้สูงถึงกิโลกรัมละ ๑๐๐ บาท เนื่องจากปลูกข้าวแบบอินทรีย์ ทำให้ผลผลิตเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคมาก ถึงแม้จะจำหน่ายในราคาสูง แต่เมื่อความต้องการซื้อสินค้าข้าวไรท์เบอร์รี่มีสูง ราคาขายกิโลกรัมละ ๑๐๐ บาท ย่อมไม่กระทบต่อผู้บริโภคที่ต้องการสินค้าคุณภาพ ปลอดภัย ไม่ปนเปื้อนสารเคมี

๓.๓.นโยบายด้านการเกษตรของจังหวัดปัตตานี

ภาพที่ ๒ ภาพรวมการดำเนินงานนโยบายเกษตรแบบแปลงใหญ่
ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (๒๕๖๐)

ภาพที่ ๓ คำแนะนำการปลูกข้าวสำหรับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฟื้นฟูนาร้าง
ที่มา: <https://th-th.facebook.com/libdoa/posts> (๒๕๖๐)

อนันต์ สุวรรณ (๒๕๖๐) กล่าวว่า นโยบายเกษตรแบบแปลงใหญ่ เน้นดำเนินการตามนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ใน ๔ ด้าน ประกอบด้วย ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิตต่อไร่ เพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการการผลิตข้าวของชุมชนแบบครบวงจร และการเชื่อมโยงตลาดระหว่างเกษตรกร ผู้ประกอบการ สหกรณ์การเกษตร เพื่อให้ชาวนาจำหน่ายข้าวเปลือกในราคาที่เป็นธรรม เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพผลผลิต

คณิศร เสนาะจิต (๒๕๖๐) กล่าวว่า นโยบายฟื้นฟูนาร้างของจังหวัดปัตตานี เป็นนโยบายที่ส่งเสริมให้พลิกฟื้นพื้นที่นาร้าง ที่ไม่สามารถเพาะปลูกได้ ทั้งจากสาเหตุความเสื่อมโทรมของพื้นที่ ปัญหาดินเปรี้ยว ปัญหาดินเค็ม และการละทิ้งผืนนาแล้วโยกย้ายถิ่นที่อยู่อาศัย ให้สามารถกลับมาทำการเกษตรได้ดั้งเดิม ดังนั้น พันธุ์ข้าวที่นำมาปลูกตามนโยบายฟื้นฟูนาร้างช่วงแรก จึงเป็นข้าวพันธุ์พื้นเมือง เช่น เล็บนก ช่อสูง หอมกระดังงา หอมใบเตย หอมสุพรรณ เป็นต้น ต่อมาในช่วงปี ๒๕๕๘ มีการส่งเสริมให้ปลูกข้าวสายพันธุ์อื่นๆ เช่น ไรท์เบอร์รี่ หอมชลสิทธิ์ สีนเหล็ก ฯลฯ เพื่อเป็นข้าวทางเลือกสุขภาพให้แก่ผู้บริโภคที่รักสุขภาพซึ่งมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นและเป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้นด้วย

ผู้วิจัยได้นำนโยบายด้านการเกษตรของจังหวัดปัตตานี มาอธิบายการทำงานด้านการส่งเสริมการเกษตรของรัฐที่มีต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าว โดยเน้นการส่งเสริมให้ปลูกข้าวเชิงพาณิชย์เพื่อสร้างรายได้เพิ่มขึ้น แต่การส่งเสริมของรัฐจะต้องสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกรด้วย มิเช่นนั้น การทำงานเชิงรุกของรัฐเพื่อส่งเสริมจะเป็นการแทรกแซงระบบการผลิตโดยใช้นโยบายเกษตรแบบแปลงใหญ่และนโยบายฟื้นฟูนาร้างเป็นเครื่องมือสำคัญในการครอบงำเกษตรกรให้ปลูกพืชเชิงพาณิชย์เพียงอย่างเดียว

๓.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สาส์นชัย ฉมังวิภา และ ชีระวัฒน์ จันทิก (๒๕๖๐) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวไรท์เบอร์รี่ของผู้บริโภคในเขตอำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี” ผลวิจัยพบว่า ปัจจุบันสังคมไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ จึงทำให้คนไทยที่มีรายได้ระดับดีจึงหันมาดูแลสุขภาพมากขึ้น ปัจจุบันทางเลือกในการบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพมากมาย เช่น อาหารเสริม ผักออร์แกนิก รวมถึงข้าวไรท์เบอร์รี่ที่กำลังเป็นที่นิยมเพราะมีสรรพคุณทางยาสูง มีวิตามินหลายชนิดด้วยกัน ช่วยยับยั้งการเจริญเติบโตของเซลล์มะเร็ง ทั้งยังช่วยลดการเกิดโรคหลอดเลือดหัวใจอุดตัน จากเหตุผลที่กล่าวมา จึงทำให้คนไทยบางส่วนหันมาบริโภคข้าวไรท์เบอร์รี่มากขึ้นตามลำดับ

อภิสรุ เพชรอยู่ และ ฌักย์ กุณิสร์ (๒๕๕๙: ๙๘-๑๐๑) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความรู้ ความเข้าใจ แรงจูงใจ และทัศนคติด้านส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคข้าวไรท์เบอร์รี่ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครผลวิจัยพบว่า ข้าวไรท์เบอร์รี่กำลังเป็นที่นิยมของกลุ่มคนรักสุขภาพ จึงสนใจหันมาซื้อข้าวไรท์เบอร์รี่บริโภคเพิ่มขึ้นอย่างน้อยเดือนละครั้ง และมีแนวโน้มซื้อซ้ำจากแหล่งที่ตนเองไว้วางใจ เนื่องจากมีความรู้ความเข้าใจในคุณสมบัติประโยชน์ทางโภชนาการของข้าวไรท์เบอร์รี่ จึงมีการตัดสินใจซื้อทันทีถึงแม้ว่าข้าวไรท์เบอร์รี่จะมีราคาสูงกว่าข้าวในท้องตลาด ทำให้มีผลผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่หลากหลายแบรนด์เข้าสู่ท้องตลาดมากมาย และข้าวไรท์เบอร์รี่ก็มีหลากหลายมาตรฐานสินค้า ทำให้ราคาจำหน่ายแตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตาม ผู้บริโภคจะเลือกบริโภคข้าวไรท์เบอร์รี่ในระดับราคาใด ขึ้นอยู่กับความแตกต่างในด้านรายได้ พฤติกรรมการบริโภคส่วนบุคคล รสนิยม และการเข้าถึงการวางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ข้าวไรท์เบอร์รี่

ชุมพล รอดแจ่ม และ รุ่งระวี มั่งสิงห์ (๒๕๖๐: ๑๐๑) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการกำหนดต้นทุนในการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ กรณีศึกษาบ้านคลองตาชม หมู่ ๙ ตำบลบางคูรัด อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี” ผลวิจัยพบว่า ต้นทุนในการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ มีต้นทุนรวมในการปลูกเท่ากับ ๕๑,๖๗๐ บาท ซึ่งเป็นต้นทุนคงที่รวมในการผลิตครั้งแรก ๔๓,๓๕๐ บาท ต้นทุนผันแปรเฉลี่ยต่อไร่ ๘,๓๒๐ บาท กำไรต่อฤดู ๑ กิโลกรัม เท่ากับ ๒๒.๒๗ บาท ในขณะที่ราคาขายส่งกิโลกรัมละ ๕๐ บาท ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการปลูกข้าว คือ การใช้สารเคมีเพื่อป้องกันความเสียหายจากแมลงศัตรูข้าวจึงทำให้มีต้นทุนเพิ่มขึ้น และระดับราคาขายข้าวไรท์เบอร์รี่ลดลงเนื่องจากมีเกษตรกรสนใจปลูกเพิ่มขึ้นจำนวนมาก มีผลผลิตเข้าสู่ตลาดเพิ่มขึ้นจึงเกิดปัญหาขาดตลาดรองรับผลผลิตที่ชัดเจน ในขณะที่เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ จะเป็นเกษตรกรที่ใช้สารอินทรีย์ในการเพาะปลูกทั้งระบบ เพราะต้นทุนจะต่ำกว่า รวมถึงการจัดการและการวางแผนอย่างเป็นระบบเพื่อหาตลาดรองรับผลผลิตของตนเองทั้งระยะสั้นและระยะยาว

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้าวไรท์เบอร์รี่ พบว่า ปัจจุบันข้าวไรท์เบอร์รี่เป็นที่นิยมมาก โดยเฉพาะในตลาดอาหารเพื่อสุขภาพ เพราะเป็นอาหารที่มีสรรพคุณทางยามากมาย ช่วยป้องกันโรคภัยได้หลายโรค อาทิ โรคหัวใจขาดเลือด โรคมะเร็ง ฯลฯ ทำให้การปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่เป็นอีกทางหนึ่งของเกษตรกรที่ต้องการจะปลูกเพื่อสร้างเป็นรายได้ให้กับตนเอง อนึ่งการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในช่วงแรกที่เกษตรกรยังปลูกน้อย ทำให้ราคาต่อหน่วยมีอัตราสูง แต่เมื่อเกษตรกรเริ่มปลูกมากขึ้น ทำให้

ราคาต่อหน่วยเริ่มลดต่ำลง แต่ก็ยังมีราคาต่อหน่วยสูงกว่าข้าวทั่วไปในท้องตลาด จึงเป็นสิ่งสำคัญในการจูงใจให้เกษตรกรเข้าสู่การปลูกข้าวสายพันธุ์ดังกล่าวนี้มากขึ้น

๔. วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Study) และวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Document Analysis) เพื่อศึกษาตามความมุ่งหมายการวิจัย โดยมีพื้นที่การวิจัย คือ จังหวัดปัตตานี รวม ๓ อำเภอ ได้แก่ บ้านปลักปรือ อำเภอมะลัน บ้านตรัง อำเภอมายอ และบ้านท่าด่าน อำเภอหนองจิก ประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญรวม ๓๖ คน แยกเป็นกลุ่มที่ ๑ เกษตรกรรายย่อยจาก ๓ อำเภอๆ ละ ๑๐ คน รวม ๓๐ คน กลุ่มที่ ๒ นักวิชาการและเจ้าหน้าที่รัฐ รวม ๖ คน เครื่องมือในการวิจัย มี ๒ แบบ คือ แบบระดมความคิดเห็นจากเกษตรกร และแบบสัมภาษณ์ นอกจากนี้การเก็บรวบรวมข้อมูล มี ๔ ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ ๑) รวบรวมข้อมูลจากแบบระดมความคิดเห็นจากเกษตรกร และแบบสัมภาษณ์นักวิชาการ เจ้าหน้าที่รัฐ มาศึกษา สรุปสาระสำคัญในขอบเขตประเด็นที่ศึกษา ๒) ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล ๓) นำข้อมูลทั้งหมดมาจัดระเบียบและวิเคราะห์ข้อมูลตามขอบเขตประเด็นที่ศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล จะอยู่ภายในขอบเขตการศึกษา คือ ๑) ขอบเขตด้านพื้นที่ที่จะครอบคลุมพื้นที่การปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ใน ๓ อำเภอของจังหวัดปัตตานี ๒) ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ บริบทของชุมชน กระบวนการบริหารจัดการข้าวไรท์ เบอร์รี่ ของเกษตรกรรายย่อยทั้งระบบ กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยจากการส่งเสริมของภาครัฐ ปัจจัยเชิงนโยบาย กระบวนการรับรู้ทางสังคมที่สืบเนื่องจากนโยบายส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด กระบวนการสร้างความเข้มแข็งสำหรับเกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี ๓) ขอบเขตด้านประชากร รวมทั้งสิ้น ๓๖ คน

๕. ผลการวิจัย

๕.๑ ผลกระทบเชิงนโยบายส่งเสริมการเกษตร

๕.๑.๑ นโยบายฟื้นฟูนาร้าง

เป็นนโยบายสนับสนุนให้เกษตรกรนำพื้นที่นาร้างที่ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้กลับมาสร้างประโยชน์ได้อีกครั้ง เช่น ส่งเสริมการทำนา แต่สายพันธุ์ข้าวที่รัฐควรส่งเสริมให้ปลูกควรเป็นข้าวพันธุ์พื้นเมือง เพราะมีความเหมาะสมกับพื้นที่ที่มีความต้านทานโรคที่ต่ำกว่าข้าวไรท์เบอร์รี่ซึ่งเป็นข้าวลูกผสม นอกจากนี้ การที่รัฐเข้ามาส่งเสริมให้ปลูกจำนวนมาก เนื่องจากกำลังเป็นที่ต้องการของตลาด ซึ่งในจังหวัดปัตตานีผู้บริโภคกลุ่มรักสุขภาพยังมีไม่มากนัก แต่การส่งเสริมให้ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่จำนวน ๒๐๐ ไร่ ในปี ๒๕๕๘ ถือว่าผลผลิตที่ออกสู่ตลาดมีมากเกินความต้องการของผู้บริโภคภายในจังหวัด ทำให้ข้าวราคาตกต่ำ เกษตรกรที่ไม่มีตลาดรองรับชัดเจนตัดสินใจลดพื้นที่ปลูก และหันไปปลูกพืชชนิดอื่นที่ขายได้ราคาสูงกว่าข้าวไรท์เบอร์รี่

๕.๑.๒ นโยบายเกษตรแบบแปลงใหญ่

เป็นนโยบายสนับสนุนให้เกษตรกรรวมกลุ่ม บริหารจัดการร่วมกันในด้านการผลิตและการตลาด เพื่อลดต้นทุนให้น้อยลง เพิ่มผลผลิตให้มีปริมาณมากขึ้น ซึ่งข้อจำกัดของนโยบาย คือ

ชนิดของพืชที่ปลูกภายในแปลงใหญ่ เช่น ข้าวไรท์เบอร์รี่ และ ข้าวพันธุ์พื้นเมือง จะส่งผลต่อศัตรูพืชเพิ่มขึ้นและปริมาณผลผลิตต่อไร่ลดลง แต่ด้วยการสร้างแรงจูงใจจากรัฐส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่จำนวนมาก เพราะข้าวไรท์เบอร์รี่เป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความน่าสนใจทั้งราคาขายที่สูงกว่าข้าวพันธุ์พื้นบ้านถึง ๒ เท่า และคุณประโยชน์สารอาหารนานาชนิดที่ดีต่อสุขภาพ ทางสำนักงานเกษตรจังหวัดปัตตานีจึงริเริ่มการเกษตรแบบแปลงใหญ่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ จำนวน ๒๐๐ ไร่ โดยกระจายปลูกใน ๕ อำเภอ ได้แก่ อำเภอมายอ ๖๐ ไร่ อำเภอหนองจิก ๕๐ ไร่ อำเภอยะหริ่ง ๕๐ ไร่ อำเภอแม่ลาน ๑๐๐ ไร่ และอำเภอยะรัง ๒๐ ไร่ ซึ่งในอำเภอแม่ลานเกษตรอำเภอได้เสนอเพิ่มพื้นที่ปลูกอีก ๑๐๐ ไร่ รวมเป็น ๒๐๐ ไร่ โดยจากการเข้ามาส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ทั้งระบบ คือ ปริมาณผลผลิตที่ออกมาในปี ๒๕๕๘ รวม ๔๐๐ ไร่ ปริมาณผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ ๕๕๐ กิโลกรัม รวมปริมาณผลผลิต ๒๒๐,๐๐๐ กิโลกรัม นับว่าปริมาณผลผลิตเพียงปีเดียวเพิ่มสูงขึ้นจากช่วงแรกที่ปลูก คือ ปี ๒๕๕๖ ประมาณเกือบ ๑๐ เท่า ปริมาณผลผลิตอยู่ที่ ๒๗,๕๐๐ กิโลกรัม ส่งผลให้ราคาขายตกต่ำ ผลผลิตล้นตลาด ต่อมาในปี ๒๕๕๙ เกษตรกรที่ไม่ประสบความสำเร็จในการขายข้าวไรท์เบอร์รี่จึงถอนตัวออกจากโครงการและเปลี่ยนไปปลูกข้าวสายพันธุ์พื้นเมืองแทน ถึงแม้จะขายข้าวได้ราคาต่ำกว่าข้าวไรท์เบอร์รี่ แต่ข้าวพันธุ์พื้นเมืองมีตลาดรองรับชัดเจน สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคในจังหวัดปัตตานีซึ่งส่วนใหญ่นิยมรับประทานข้าวพันธุ์พื้นเมือง เช่น เล็บนก ซ่อหลุง มะจามู ฯลฯ

๕.๒ กระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรรายย่อยปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่

ด้านแรก การจัดการด้านการเพาะปลูก จะช่วยให้เกษตรกรวางแผนการเพาะปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ทั้งนาปีและนาปรัง ช่วยให้เกษตรกรได้ผลผลิตปริมาณคงที่เฉลี่ย ๕๕๐-๗๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ ช่วยลดความเสียหายจากศัตรูพืช ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพจากการใช้สารกำจัดศัตรูพืชจากสารอินทรีย์ จึงสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาสูงเพราะอาหารที่ปลอดภัยจากสารเคมีกำลังเป็นที่ต้องการของตลาดเป็นอย่างมากในปัจจุบัน

ด้านที่สอง การจัดการด้านผลผลิต จะช่วยให้เกษตรกรทราบถึงปริมาณผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ในแต่ละรอบการเพาะปลูก ซึ่งช่วยให้เกษตรกรวางแผนการใช้ประโยชน์ผลผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ ผลผลิตสำหรับบริโภคในครัวเรือน ผลผลิตสำหรับจำหน่ายตลอดทั้งปีอย่างเพียงพอ ผลผลิตสำหรับการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ รวมถึงการเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้สำหรับปลูกในรอบการเพาะปลูกถัดไป

ด้านที่สาม การจัดการด้านบรรจุภัณฑ์ จะช่วยให้เกษตรกรมีบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ข้าวไรท์เบอร์รี่ตามคำสั่งซื้อของผู้บริโภค ซึ่งบรรจุภัณฑ์ที่ดีจะต้องมีความแข็งแรง ทนทาน เพื่อช่วยห่อหุ้มและ ปกป้องผลิตภัณฑ์ภายในให้อยู่ในสภาพดีจนกระทั่งถึงมือผู้บริโภค และความสำคัญ of บรรจุภัณฑ์อีกประการหนึ่ง คือ การสร้างความแตกต่างให้แก่ผลิตภัณฑ์ให้จดจำได้ง่ายขึ้น

ด้านที่สี่ การจัดการด้านการตลาด จะช่วยให้เกษตรกรลดความเสี่ยงจากการผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่มากเกินไปจนล้นตลาด และจำหน่ายไม่ได้ราคา เกษตรกรจึงควรมีคำสั่งซื้อจากผู้บริโภคที่แน่นอน เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตและสีเป็นข้าวสารพร้อมจำหน่ายแล้ว เกษตรกรสามารถนำข้าวสารไรท์เบอร์รี่บรรจุถุง ส่งไปยังผู้บริโภคได้ทันที และเมื่อครบตามจำนวนคำสั่งซื้อแล้ว เกษตรกรจะทราบทันที

ว่า การเพาะปลูกในรอบถัดไป จะต้องเพิ่มหรือลดปริมาณในการเพาะปลูก เพื่อช่วยให้ผลผลิตไม่ขาดตลาดหรือล้นตลาด และมีผลผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่จำหน่ายได้ตลอดทั้งปี

ด้านที่ห้า การจัดการด้านการขนส่ง จะช่วยให้เกษตรกรลดต้นทุนการผลิต เพราะการขนส่งเป็นต้นทุนที่ควบคุมยาก โดยเฉพาะการขนส่งไปสู่ผู้บริโภครายเดียวแบบวันต่อวัน จะสิ้นเปลืองค่าขนส่งมาก ซึ่งการจัดการด้านการขนส่งที่ดี เกษตรกรรายย่อยควรรวมกลุ่ม เพื่อสร้างอำนาจการต่อรองการขนส่งสินค้าข้าวไรท์เบอร์รี่ไปยังจุดรับซื้อขนาดใหญ่ตามหัวเมืองสำคัญของจังหวัด เพื่อกำหนดตลาดและจุดวางจำหน่ายสินค้า หลังจากนั้นให้เกษตรกรรายย่อยรวบรวมผลผลิต แล้วจึงขนส่งมายังจุดจำหน่ายสินค้าเพียงจุดเดียว ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนการขนส่งสินค้าของเกษตรกรรายย่อยได้มาก

ด้านที่หก การจัดการด้านต้นทุนการผลิต จะช่วยให้เกษตรกรควบคุมต้นทุนการผลิตทั้งระบบได้ ในการเพาะปลูกแต่ละรอบ ต้นทุนการผลิตอาจมีความผันแปรได้ ซึ่งส่งผลต่อกำไรหรือขาดทุนของเกษตรกร การให้ความสำคัญกับการจัดการด้านต้นทุนการผลิต จะช่วยลดความเสี่ยงในการประกอบอาชีพของเกษตรกรได้

ด้านที่เจ็ด การจัดการทักษะวิชาการด้านการเกษตร จะช่วยให้เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการปลูกข้าวที่ทันสมัย การศึกษาค้นคว้าข้อมูลการเพาะปลูกจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ ย่อมลดความเสี่ยงในการลองผิดลองถูกในการเพาะปลูก ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรได้ผลลัพธ์ในการเพาะปลูกที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และช่วยให้เกษตรกรมีความมั่นใจและมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพทำนาต่อไป

ด้านที่แปด การจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ จะช่วยให้เกษตรกรเสริมสร้างภาพลักษณ์ของสินค้าให้มีคุณค่าเพิ่มขึ้น การประชาสัมพันธ์จะไม่เน้นการจำหน่ายสินค้าเพียงอย่างเดียว แต่จะให้ความสำคัญกับข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่เกษตรกรเป็นผู้จำหน่าย เมื่อผู้บริโภคมีความมั่นใจในคุณภาพของสินค้า และเกษตรกรต้องจำหน่ายในราคาที่สมเหตุสมผล จึงจะผูกใจให้ผู้บริโภคสั่งซื้อในระยะยาว

ด้านที่เก้า การจัดการด้านนโยบายรัฐ จะช่วยให้เกษตรกรรับทราบการให้ความช่วยเหลือต่างๆ จากหน่วยงานรัฐ การอบรมให้ความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพของเกษตรกรให้สามารถผลิตสินค้าที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคตามหลักกลไกของตลาดอย่างถูกต้อง โดยเกษตรกรตำบลเป็นผู้ประสานงานและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ จากหน่วยงานรัฐไปสู่เกษตรกร

ด้านสุดท้าย การจัดการด้านการสร้างเครือข่ายเกษตรกรปลูกข้าว จะช่วยให้เกษตรกรรายย่อยเกิดความเข้มแข็ง เกิดความร่วมมือระหว่างเกษตรกรรายย่อยในแต่ละอำเภอ ทั้งยังช่วยให้เกษตรกรเพิ่มโอกาสในการพัฒนาศักยภาพตนเองให้เป็นเกษตรกรมืออาชีพ รวมถึงสร้างแรงบันดาลใจแรงศรัทธาในการประกอบอาชีพเกษตรกรให้มีความยั่งยืนอีกด้วย

๖. สรุปผลการวิจัย

บทบาทของหน่วยงานรัฐต้องดำเนินนโยบายเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกร มิใช่ดำเนินนโยบายเพื่อแทรกแซงหรือชี้นำ เช่น กรณีของข้าวไรท์เบอร์รี่ซึ่งเป็นข้าวเพื่อสุขภาพ มีคุณสมบัติพิเศษมากมาย ทำให้ปี ๒๕๕๘ มีการส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าร่วมโครงการนาแปลงใหญ่เพื่อ

พื้นที่นาร้างทั่วจังหวัดปัตตานี จำนวน ๒๐๐ ไร่ แต่ด้วยระบบการจัดการโครงการไม่ดีพอ ทำให้ผลผลิตล้มเหลว ราคาตกต่ำ เมื่อสิ้นสุดการเพาะปลูก เกษตรกรที่ไม่ประสบความสำเร็จจึงออกจากโครงการจำนวนมาก ฉะนั้น รัฐควรพิจารณาถึงความเหมาะสมและความพร้อมของเกษตรกรในพื้นที่ที่ควรรับผิดชอบก่อนการดำเนินการ ควรมีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือแนวทางความเป็นไปได้ในการดำเนินการ โดยรับฟังความคิดเห็นของเกษตรกรในพื้นที่เป็นสำคัญ ในด้านของเกษตรกร ต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการเพาะปลูกข้าวไรต์เบอร์หรืออย่างละเอียด เพราะเป็นข้าวลูกผสมและไม่ใช้ข้าวพื้นถิ่นของจังหวัดปัตตานี นอกจากนี้ จะต้องมีความอดทน มีความขยัน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ต้องวางแผนการผลิตด้วยตนเองทั้งระบบ เน้นการพึ่งพาตนเอง และลดการพึ่งพาพึ่งพิงหน่วยงานรัฐ

๗. อภิปรายผลการวิจัย

การสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกข้าวไรต์เบอร์หรืออย่างยั่งยืน ไม่ใช่เพียงการสนับสนุนหรือการให้ความรู้การจัดการด้านผลผลิตเพียงอย่างเดียว แต่ต้องเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจใน ๒ ระดับ คือ ระดับแรก เกษตรกรต้องรู้จักกระบวนการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งมีความเกี่ยวข้องข้องกับการจัดการ ๑๐ ด้าน ได้แก่ การจัดการด้านการเพาะปลูก การจัดการด้านผลผลิต การจัดการด้านบรรจุภัณฑ์ การจัดการด้านการตลาด การจัดการด้านการขนส่ง การจัดการด้านต้นทุน การผลิต การจัดการทักษะวิชาการด้านการเกษตร การจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ การจัดการด้านนโยบายรัฐ การจัดการด้านการสร้างเครือข่ายเกษตรกรปลูกข้าว ระดับที่สอง คือ หน่วยงานรัฐต้องสร้างความเข้าใจให้แก่เกษตรกรเกี่ยวกับข้าวไรต์เบอร์หรืออย่างถ่องแท้ เพื่อสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการประกอบอาชีพ ตลอดจนความสำคัญของการปลูกข้าวที่มีสรรพคุณธัญโอสธ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปรู้จักสรรพคุณข้าวไรต์เบอร์และการผลิตข้าวไรต์เบอร์แบบอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดปัตตานี เพื่อเป็นการสร้างตลาดรองรับผลผลิตของเกษตรกรในอนาคต หากผู้บริโภคมีความเชื่อมั่นในข้าวไรต์เบอร์จากเกษตรกร การสั่งซื้อจะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งยังเป็น การช่วยเกษตรกรทางอ้อมด้านการตลาดอีกทางหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับศาสนชัย ฉมังวิภาและธีระวัฒน์ จันทิก ได้ศึกษาวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวไรต์เบอร์ของผู้บริโภคในเขตอำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจุบันสังคมไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ จึงทำให้คนไทยที่มีรายได้ระดับดีจึงหันมาดูแลสุขภาพมากขึ้น ปัจจุบันทางเลือกในการบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพมากมาย เช่น อาหารเสริม ผักออร์แกนิก รวมถึงข้าวไรต์เบอร์ที่กำลังเป็นที่นิยมเพราะมีสรรพคุณทางยาสูง มีวิตามินหลายชนิดด้วยกัน ช่วยยับยั้งการเจริญเติบโตของเซลล์มะเร็ง ทั้งยังช่วยลดการเกิดโรคหลอดเลือดหัวใจอุดตัน จากเหตุผลที่กล่าวมา จึงทำให้คนไทยบางส่วนหันมาบริโภคข้าวไรต์เบอร์มากขึ้นตามลำดับ

๘. ข้อเสนอแนะ

กระบวนการสร้างความเข้มแข็งสำหรับเกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรต์เบอร์ในจังหวัดปัตตานี มีความเกี่ยวข้องข้องกับการจัดการทั้ง ๑๐ ด้าน รัฐควรมีนโยบายส่งเสริมให้เกิดการทำงานเชิงรุกด้านการเกษตรกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานพาณิชย์จังหวัด ชกส.

ฯลฯ โดยสามารถพัฒนาความรู้ต่างๆ ให้เกษตรกรเข้าถึงได้ง่าย เช่น farmer application สามารถใช้งานได้ง่ายๆ ผ่านโทรศัพท์มือถือ

๙. กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบพระคุณสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่สนับสนุนทุนวิจัย รวมถึงผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานีทั้ง ๓๖ ท่าน โดยให้ความรู้และข้อมูลเชิงวิชาการ ข้อมูลเชิงนโยบาย และข้อมูลจากการปฏิบัติจริงในแปลงนา ซึ่งทำให้ผู้วิจัยเห็นภาพรวมของข้าวไรท์เบอร์รี่ตั้งแต่ช่วงแรกที่เริ่มนำเข้ามาปลูกในจังหวัดปัตตานี จนกระทั่งถึงปัจจุบัน จนสามารถประมวลข้อมูลทั้งหมดเป็นงานวิจัยในครั้งนี้ได้สำเร็จอย่างสมบูรณ์

๑๐. เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (๒๕๖๐). **แปลงส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่**.

ค้นเมื่อ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๑ จาก <https://th-th.facebook.com/libdoa/posts>
 คอรีเยาะ เสนาะจิต (๒๕๖๐). **นโยบายการปลูกข้าว แบบปรับลดพื้นที่ปลูกข้าว**. ค้นเมื่อ ๑๐

พฤษภาคม ๒๕๖๐ จาก <http://kaset.sombun.chaiyaphum.doac.go.th>
 จำปี บดกระโทก. (๒๕๕๐). **การศึกษาปัจจัยการตลาดของข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดเชียงราย**.

วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
 ชุติมา บุญยประภัสร์ (๒๕๖๐). **นโยบายส่งเสริมการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่**. ค้นเมื่อ พฤษภาคม ๑๐
 ๒๕๖๐ จาก <http://www.advancedbizmagazine.com>

ชุมพล รอดแจ่ม และ รุ่งระวี มั่งสิงห์. (๒๕๖๐). **รูปแบบการกำหนดต้นทุนในการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่
 กรณีศึกษาบ้านคลองตาชม หมู่ ๙ ตำบลบางคูรัด อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี**.
วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๑๑(๒), ๑๐๐-๑๑๔.

นราทิพย์ ชุตินวงศ์. (๒๕๕๘). **ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค**. (พิมพ์ครั้งที่ ๑๑). กรุงเทพมหานคร: คณะ
 เศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประไพพิศ เตียตระกูลวิวัฒน์ (๒๕๖๐). **กิจกรรมทางเศรษฐกิจ**. ค้นเมื่อ ๒๕๖๐ พฤษภาคม ๑๐ จาก
[https://www.nectec.or.th/schoolnet/library/create-
 web//๑๐๐๐๐sociology/.๕๖๐๒-๑๐๐๐๐html](https://www.nectec.or.th/schoolnet/library/create-web//๑๐๐๐๐sociology/.๕๖๐๒-๑๐๐๐๐html)

สาส์นชัย ฉมังวิภา และ อีระวิวัฒน์ จันทิก. (๒๕๖๐). **รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัจจัยที่ส่งผล
 ต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวไรท์เบอร์รี่ของผู้บริโภคในเขตอำเภอชะอำ จังหวัด
 เพชรบุรี**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ห้องสมุดกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (๒๕๖๐). **คำแนะนำการปฏิบัติตลอดการ
 ปลูกข้าว ๑ ฤดู**. ค้นเมื่อ

๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๑ จาก <https://th-th.facebook.com/libdoa/posts>
 อนันต์ สุวรรณ (๒๕๖๐). **เกษตรแปลงใหญ่**. ค้นเมื่อ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐ จาก
https://www.technologychaoban.com/marketing/article_๖๖๘๑

อภิสร่า เพชรอยู่ และ ฌักย์ กุลิสร้. (๒๕๕๙). ความรู้ความเข้าใจ แรงจูงใจ และทัศนคติด้านส่วน
ประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคข้าวไรท์เบอร์รี่ของผู้บริโภคในเขต
กรุงเทพมหานคร. วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ, ๗(๑), ๙๘-๑๐๑.

ภาคผนวก ข

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑) กิจกรรมด้านการสร้างเครือข่ายเกษตรกรปลูกข้าว

สามารถนำผลการศึกษาไปสะท้อนข้อมูลให้กับสำนักงานเกษตรจังหวัดปัตตานี สำนักงานเกษตรอำเภอทั้ง ๑๒ อำเภอ ของจังหวัดปัตตานี รวมถึงเกษตรกรที่ปลูกข้าว เพื่อวางแผนการสร้างเครือข่ายเกษตรกรปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในพื้นที่ที่มีความเหมาะสม และได้เปรียบทางภูมิศาสตร์การปลูกข้าวมากที่สุด เช่น อำเภอแม่ลาน โดยพื้นที่อื่นๆ ที่มีความเหมาะสมน้อยกว่า ควรส่งเสริมให้ปลูกข้าวสายพันธุ์อื่นๆ ที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ เพื่อให้ได้ผลผลิตข้าวสูงสุด เช่น อำเภอมายอ ควรส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกข้าวมะจานู ซึ่งเป็นข้าวพันธุ์พื้นเมืองและเป็นสายพันธุ์ดั้งเดิมของอำเภอมายอ เป็นต้น

๒) กิจกรรมด้านการตลาด

มีการสร้างความร่วมมือกับร้านค้าชุมชน ร้านถ่ายเอกสารในชุมชน เพื่อเป็นแหล่งกระจายสินค้าข้าวไรท์เบอร์รี่สู่ผู้บริโภคได้ง่ายยิ่งขึ้น โดยมีข้อตกลงร่วมกัน คือ ราคาขายปลีกกิโลกรัมละ ๔๐ บาท เกษตรกรนำมาขายส่งในราคา กิโลกรัมละ ๓๕ บาท ดังนั้นหน้าร้านจะได้ส่วนต่างกำไร กิโลกรัมละ ๕ บาท

๓) กิจกรรมด้านพัฒนาบรรจุภัณฑ์

มีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ข้าวไรท์เบอร์รี่ขนาดบรรจุถุง ๑ กิโลกรัม โดยใช้ถุง ขนาด ๗ x ๑๑ นิ้ว ชนิดหนา และแพ็คปากถุงด้วยวิธีการซีลแบบร้อน ทำให้ลดต้นทุนในการบรรจุถุงได้มากกว่าการแพ็คแบบสุญญากาศ โดยเกษตรกรสามารถลดต้นทุนต่อถุงได้ ๒ บาทต่อถุงขนาดบรรจุ ๑ กิโลกรัม

ภาคผนวก ค

**เปรียบเทียบวัตถุประสงค์/กิจกรรมที่เสนอในข้อเสนอ
โครงการและกิจกรรมที่แท้จริง**

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

- ๑) ศึกษากระบวนการบริหารจัดการข้าวไรท์เบอร์รี่และการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยทั้งระบบ
- ๒) ศึกษาปัจจัยเชิงนโยบายที่ส่งผลต่อกระบวนการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดปัตตานี
- ๓) เสนอกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี

สรุปผลการดำเนินการตามแผนงาน/กิจกรรมตามโครงการในรอบ ๑๒ เดือน

ตามแผนงาน		ปฏิบัติจริง	สนับสนุน วัตถุประสงค์	ร้อยละความ พึงพอใจต่อ ผลสำเร็จ
กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลที่ได้จริง		
๑. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับ กระบวนการบริหาร จัดการและการสร้าง ความเข้มแข็งของ เกษตรกรรายย่อยผู้ปลูก ข้าวไรท์เบอร์รี่ทั้งระบบ	ได้ข้อมูลเชิง กระบวนการเกี่ยวกับ การจัดการปลูกข้าว ไรท์เบอร์รี่ของ เกษตรกรและทราบ ถึงการส่งเสริมของรัฐ เพื่อเสริมสร้างความ เข้มแข็งให้แก่ เกษตรกรรายย่อย	ได้ข้อมูลเชิง กระบวนการเกี่ยวกับ การจัดการปลูกข้าว ไรท์เบอร์รี่ของ เกษตรกรและทราบ ถึงการส่งเสริมของรัฐ เพื่อเสริมสร้างความ เข้มแข็งให้แก่ เกษตรกรรายย่อย	ข้อที่ ๑	๑๐๐%
๒. ลงพื้นที่ภาคสนาม ศึกษาบริบทของชุมชน ที่เกี่ยวกับการทำนา แบบดั้งเดิม (พันธุ์	ได้ข้อมูลบริบทชุมชน ได้แก่ ลักษณะที่ตั้ง ทางภูมิศาสตร์ ลักษณะพื้นที่ทำนา	ได้ข้อมูลบริบทชุมชน ได้แก่ ลักษณะที่ตั้ง ทางภูมิศาสตร์ ลักษณะพื้นที่ทำนา	ข้อที่ ๑	๑๐๐%

ตามแผนงาน		ปฏิบัติจริง	สนับสนุน วัตถุประสงค์	ร้อยละความ พึงพอใจต่อ ผลสำเร็จ
กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลที่ได้จริง		
พื้นเมือง) และแบบใหม่ (ข้าวไรท์เบอร์รี่)	แบบดั้งเดิมและแบบ ใหม่ โครงสร้างทาง สังคมและความ ต่อเนื่องของการ ทำนา ระบบ เศรษฐกิจปฐมภูมิ และโอกาสความ เติบโตทางเศรษฐกิจ ของการปลูกข้าวไรท์ เบอร์รี่	แบบดั้งเดิมและแบบ ใหม่ โครงสร้างทาง สังคมและความ ต่อเนื่องของการ ทำนา ระบบ เศรษฐกิจปฐมภูมิ และโอกาสความ เติบโตทางเศรษฐกิจ ของการปลูกข้าวไรท์ เบอร์รี่		
๓. ระดมความคิดเห็น จากเกษตรกร ศึกษา กระบวนการบริหาร จัดการปลูกข้าวไรท์ เบอร์รี่ในจังหวัด ปัตตานี และวิธีการ สร้างความเข้มแข็ง ให้แก่เกษตรกรรายย่อย จากภาครัฐ	<ul style="list-style-type: none"> • ทราบกระบวนการ บริหารจัดการการ ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ ของเกษตรกรแต่ละ ราย ได้แก่ ต้นทุน การผลิต วิธีการ เพาะปลูกทั้งระบบ วิธีการจัดจำหน่าย แบบค้าปลีก-ค้าส่ง วิธีการแปรรูปเป็น ผลผลิตอื่นๆ ที่ สามารถเพิ่มมูลค่าได้ 	ทราบกระบวนการ บริหารจัดการการ ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ ของเกษตรกรแต่ละ ราย ได้แก่ ต้นทุน การผลิต วิธีการ เพาะปลูกทั้งระบบ วิธีการจัดจำหน่าย แบบค้าปลีก-ค้าส่ง โดยเฉพาะปัญหาและ อุปสรรคการแปรรูป ข้าวไรท์เบอร์รี่เป็น ผลิตภัณฑ์อื่นๆ ในช่วงที่ผลผลิตล้น ตลาด เพื่อสร้าง รายได้เพิ่มให้แก่ เกษตรกร	ข้อที่ ๑	๑๐๐%
	<ul style="list-style-type: none"> • ทราบวิธีการสร้าง ความเข้มแข็งให้แก่ เกษตรกรรายย่อย 	ทราบวิธีการสร้าง ความเข้มแข็งให้แก่ เกษตรกรรายย่อย	ข้อที่ ๑	๑๐๐%

ตามแผนงาน		ปฏิบัติจริง	สนับสนุน วัตถุประสงค์	ร้อยละความ พึงพอใจต่อ ผลสำเร็จ
กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลที่ได้จริง		
	จากภาครัฐ ได้แก่ การลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมช่องทาง การขายอื่นๆ	จากภาครัฐ ได้แก่ การลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมช่องทาง การขายอื่นๆ โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีมาช่วยทำการตลาดออนไลน์ ให้แก่เกษตรกร		
๔. สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อ การปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี	ได้ข้อมูลเชิงนโยบาย คือ นโยบายฟื้นฟู นาร้างและนโยบาย นานาแปลงใหญ่ ซึ่ง ภาครัฐต้องการ ส่งเสริมให้เพิ่มพื้นที่ การทำนาโดยเฉพาะ เน้นการปลูกข้าวเชิง พาณิชย์ เช่น ข้าว ไรท์เบอร์รี่	ได้ข้อมูลเชิงนโยบาย คือ นโยบายฟื้นฟู นาร้าง และนโยบาย นานาแปลงใหญ่ ซึ่งเป็น นโยบายที่ขาดการ วางแผนการผลิตทั้ง ระบบอย่างจริงจัง โดยเฉพาะเมื่อ ผลผลิตล้นตลาด ทำให้เกษตรกรขาด ความเชื่อมั่นและออก จากโครงการจำนวนมาก	ข้อที่ ๒	๑๐๐%
๕. วิเคราะห์ สังเคราะห์ กระบวนการ สร้างความเข้มแข็งของ เกษตรกรรายย่อยที่ปลูก ข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัด ปัตตานี	ได้กระบวนการสร้าง ความเข้มแข็งให้แก่ เกษตรกรรายย่อยที่ ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ ในจังหวัดปัตตานี คือ การจัดการที่ดี ๑๐	ได้กระบวนการสร้าง ความเข้มแข็งให้แก่ เกษตรกรรายย่อยที่ ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ ในจังหวัดปัตตานี คือ การจัดการที่ดี ๑๐	ข้อที่ ๓	๑๐๐%

ตามแผนงาน		ปฏิบัติจริง	สนับสนุน วัตถุประสงค์	ร้อยละความ พึงพอใจต่อ ผลสำเร็จ
กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลที่ได้จริง		
	ด้าน ได้แก่ ด้านการ เพาะปลูก ด้าน ผลผลิต ด้านบรรจุ ภัณฑ์ ดานการตลาด ด้านการขนส่ง ด้าน ต้นทุนการผลิต ด้าน ทักษะวิชาการเกษตร ด้านการ ประชาสัมพันธ์ ด้าน การสร้างเครือข่าย เกษตรกรปลูกข้าว ด้านนโยบายรัฐ	ด้าน ได้แก่ ด้านการ เพาะปลูก ด้าน ผลผลิต ด้านบรรจุ ภัณฑ์ ดานการตลาด ด้านการขนส่ง ด้าน ต้นทุนการผลิต ด้าน ทักษะวิชาการเกษตร ด้านการ ประชาสัมพันธ์ ด้าน การสร้างเครือข่าย เกษตรกรปลูกข้าว ด้านนโยบายรัฐ		
๖. กิจกรรมอื่นและการ รายงานความก้าวหน้า	ได้ข้อมูลที่จำเป็นต่อ การวิจัย	ได้ข้อมูลที่จำเป็นใน การวิจัยและองค์ ความรู้ใหม่	ข้อที่ ๑,๒,๓	๑๐๐%

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ต่อ มจร.

๑) ควรจัดอบรมด้านการวิจัยให้แก่คณาจารย์ นักวิจัย แต่ละส่วนงานให้ครอบคลุมการทำงานอย่าง
มีคุณภาพ เพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากรและการประกันคุณภาพ

๒) ควรจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการทำงานวิจัยให้แก่บุคลากรอย่าง
ต่อเนื่อง เพื่อสร้างระบบพี่เลี้ยงให้แก่บุคลากรทำวิจัยให้สอดคล้องกับระยะเวลาที่ได้รับทุนในปีงบประมาณ

ลงนาม

อภิญญา / อภิญญา

(นางสาวอัญชลี แสงเพชร)

นักวิจัย

วันที่ ๑๕ เดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

ตาราง Output

Output		ในกรณีล่าช้า (ผลสำเร็จไม่ถึง ๑๐๐%) ให้ระบุสาเหตุและการแก้ไข
วัตถุประสงค์/กิจกรรมในข้อเสนอโครงการวิจัย	ผลสำเร็จ	
วัตถุประสงค์การวิจัย		
๑) ศึกษากระบวนการบริหารจัดการข้าวไรท์เบอร์รี่และการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยทั้งระบบ	๑๐๐%	
๒) ศึกษาปัจจัยเชิงนโยบายที่ส่งผลต่อกระบวนการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดปัตตานี	๑๐๐%	
๓) เสนอกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี	๑๐๐%	
กิจกรรมในข้อเสนอโครงการวิจัย		
๑) ศึกษาทฤษฎี แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการและการสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรรายย่อยทั้งระบบ	๑๐๐%	
๒) ลงพื้นที่ภาคสนามศึกษาบริบทชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการทำนาแบบดั้งเดิมและแบบใหม่	๑๐๐%	
๓) ระดมความคิดเห็นจากเกษตรกรศึกษากระบวนการบริหารจัดการและการสร้างความเข้มแข็งจากภาครัฐให้แก่เกษตรกรในจังหวัดปัตตานี	๑๐๐%	
๔) สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี	๑๐๐%	
๕) วิเคราะห์ กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี	๑๐๐%	
๖) กิจกรรมอื่นและการรายงานความก้าวหน้า	๑๐๐%	
๗) รายงานฉบับสมบูรณ์	๑๐๐%	
๘) บทความการวิจัย	๑๐๐%	

ลงนาม

(นางสาวอัญชลี แสงเพชร)

นักวิจัย

วันที่ ๑๕ เดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

ภาคผนวก ง

ตัวอย่างแบบสอบถาม/สัมภาษณ์/หนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์

แบบระดมความคิดเห็นสำหรับเกษตรกร

งานวิจัย หัวข้อ

ปัจจัยเชิงนโยบายที่มีความสัมพันธ์กับการปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อย
ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

๑. ความเป็นมาของการเพาะปลูก

๑.๑. ความเป็นมาของการปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่ในพื้นที่ของท่านเป็นอย่างไร.....

.....

.....

๑.๒. ท่านเริ่มปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่ตั้งแต่เมื่อใด และเข้าสู่กระบวนการปลูกได้อย่างไร

.....

.....

๒. ขั้นตอนการผลิต

๒.๑. การปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่ในระยะแรก เกษตรกรพบเจอปัญหาในด้านใดบ้าง..

.....

.....

๒.๒. ขั้นตอนการเพาะปลูก (รอบระยะเวลาในการปลูก) เป็นอย่างไร

.....

.....

๒.๓. การปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่เมื่อเปรียบเทียบกับปลูกข้าวชนิดอื่นๆ มีปัญหาและอุปสรรคใดบ้าง.....

๒.๔. ทางหน่วยงานภาครัฐได้เข้ามามีส่วนร่วมหรือให้คำแนะนำในการปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่หรือไม่.....

๓. ความคุ้มค่าทางด้านรายได้

๓.๑. รายได้จากผลผลิตการปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่ เพียงพอต่อการใช้จ่ายในครัวเรือนของท่านหรือไม่.....

๓.๒. ท่านประกอบอาชีพเกษตรกรเพียงอย่างเดียวหรือไม่ และท่านคิดว่ารายได้เพียงพอต่อครอบครัวของท่านหรือไม่

๔. ขั้นตอนการทำตลาด

๔.๑. เกษตรกรสามารถนำข้าวไรต์เบอร์รี่ที่ปลูกออกไปจำหน่ายได้โดยวิธีใดบ้าง..

๔.๒. หากเศรษฐกิจราคาข้าวตกต่ำ ท่านมีวิธีจัดการกับผลผลิตอย่างไร

๔.๓. เกษตรกรได้มีการรวมตัวจัดตั้งกลุ่มเพื่อทำการค้าการตลาดกันเองหรือไม่....

๕. ข้อเสนออื่นๆ

แบบสัมภาษณ์เกษตรกรจังหวัดปัตตานี

งานวิจัย หัวข้อ

ปัจจัยเชิงนโยบายที่มีความสัมพันธ์กับการปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อย
ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

๑. จังหวัดปัตตานีมีนโยบายการส่งเสริมการปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่อย่างไรบ้าง

๑.๑. ความเป็นมาของการปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี.....

.....
.....
.....

๑.๒. โอกาสของเกษตรกรที่สนใจปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่เป็นอย่างไรเมื่อเปรียบเทียบกับ
การปลูกข้าวชนิดอื่นๆ เช่น ข้าวช่อหลุง ข้าวเล็บนก ฯลฯ.....

.....
.....
.....

๑.๓. ปัญหาและอุปสรรคของการปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานีมีอะไรบ้าง

.....
.....
.....

๑.๔. ในฐานะที่เป็นผู้เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตร ท่านคิดว่าควรจะส่งเสริมความ
เข้มแข็งให้แก่เกษตรกรอย่างไรบ้าง.....

.....
.....
.....

๑.๕. ในด้านนโยบายของรัฐ เช่น นโยบายฟื้นฟูน้ำท่วม นโยบายทำนาแปลงใหญ่ หรือ
นโยบายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง มีวันช่วยสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรที่สนใจปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่
อย่างไรบ้าง.....

.....
.....
.....
.....

๒. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายการส่งเสริมการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดปัตตานี

๒.๑. ท่านคิดว่า บทบาทของท่าน จะส่งเสริมและสนับสนุนการส่งเสริมความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรรายย่อยได้อย่างไร.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒.๒. ท่านคิดว่านโยบายการส่งเสริมการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่มีความเหมาะสมกับพื้นที่และเกษตรกรในจังหวัดปัตตานีหรือไม่ อย่างไร.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒.๓. ท่านคิดว่า หากต้องการจะสร้างความยั่งยืนให้แก่เกษตรกรรายย่อยที่สนใจปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ ควรจะมีวิธีการดำเนินการอย่างไรทั้งในระยะสั้น และระยะยาว.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒.๔. ท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอีกหรือไม่ อย่างไร.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์เกษตรกรอำเภอ

งานวิจัย หัวข้อ

ปัจจัยเชิงนโยบายที่มีความสัมพันธ์กับการปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อย
ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

๑. จังหวัดปัตตานีมีนโยบายการส่งเสริมการปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่อย่างไรบ้าง

๑.๑. ความเป็นมาของการปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี.....

.....

๑.๒. โอกาสของเกษตรกรที่สนใจปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่เป็นอย่างไรเมื่อเปรียบเทียบกับ
การปลูกข้าวชนิดอื่นๆ เช่น ข้าวช่อหลุง ข้าวเล็บนก ฯลฯ.....

.....

๑.๓. ปัญหาและอุปสรรคของการปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานีมีอะไรบ้าง

.....

๑.๔. ในฐานะที่เป็นผู้เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตร ท่านคิดว่าควรส่งเสริมความ
เข้มแข็งให้แก่เกษตรกรอย่างไรบ้าง.....

.....

๑.๕. ในด้านนโยบายของรัฐ เช่น นโยบายฟื้นฟูน้ำท่วม นโยบายการส่งเสริมโอท็อป
การแปรรูปผลิตภัณฑ์ ฯลฯ ท่านคิดว่าเป็นการสร้างโอกาสหรือเป็นข้อจำกัดในการสร้างความ
เข้มแข็งให้แก่เกษตรกรอย่างไรบ้าง.....

.....

๒. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายการส่งเสริมการปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยใน
จังหวัดปัตตานี

๒.๑. ท่านคิดว่า บทบาทของท่าน จะส่งเสริมและสนับสนุนการส่งเสริมความเข้มแข็ง
ให้แก่เกษตรกรรายย่อยได้อย่างไร.....

.....

แบบสัมภาษณ์พาณิชย์จังหวัด

งานวิจัย หัวข้อ

ปัจจัยเชิงนโยบายที่มีความสัมพันธ์กับการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อย
ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

๑. ภาพรวมของนโยบายส่งเสริมการจำหน่ายสินค้าทางการเกษตรของจังหวัดปัตตานี เป็นอย่างไร.....

.....

๒. หน่วยงานพาณิชย์จังหวัดปัตตานี มีนโยบายส่งเสริมการจำหน่ายสินค้าประเภท (ข้าวไรท์เบอร์รี่) อย่างไร.....

.....

๓. ปัญหาและอุปสรรค ในการทำงานของพาณิชย์จังหวัดเพื่อส่งเสริมการจำหน่ายสินค้าทางการเกษตร โดยเฉพาะสินค้าประเภทข้าวสายพันธุ์ต่างๆ รวมถึงข้าวไรท์เบอร์รี่ เป็นอย่างไร.....

.....

๔. ในด้านนโยบายของรัฐ เช่น นโยบายมูลค่าเพิ่มให้สินค้าด้วยการแปรรูป อาทิ ครีมบำรุงผิวผสมข้าวไรท์เบอร์รี่ ขนมปังจากข้าวไรท์เบอร์รี่ ฯลฯ ท่านคิดว่าเป็นการสร้างโอกาสหรือเป็นข้อจำกัดในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกร อย่างไรบ้าง.....

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์นักเศรษฐศาสตร์

งานวิจัย หัวข้อ

ปัจจัยเชิงนโยบายที่มีความสัมพันธ์กับการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อย
ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

๑. อุปสงค์และอุปทานของสินค้าการเกษตรเป็นอย่างไร

๑.๑. กฎอุปสงค์และอุปทานในระบบการค้าทุนนิยมเสรี เป็นอย่างไร.....

.....

๑.๒. กฎอุปสงค์และอุปทานของสินค้าเกษตรเป็นอย่างไร.....

.....

๑.๓. กฎอุปสงค์และอุปทานของสินค้าเกษตรประเภทธัญพืชโดยเฉพาะข้าวไรท์เบอร์รี่เป็นอย่างไร.....

.....

๑.๔. จุดคุ้มทุนของสินค้าประเภทธัญพืช มีประโยชน์อย่างไรในการให้ความรู้แก่เกษตรกรปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่.....

.....

๒. กลไกการตลาดของสินค้าการเกษตรเป็นอย่างไร

๒.๑. ระบบกลไกการตลาดของสินค้าเกษตรทำงานอย่างไร.....

.....

๒.๒. ปัญหาของระบบกลไกตลาดสินค้าเกษตร ได้แก่อะไรบ้าง และรัฐจะต้องแก้ไขอย่างไร.....

.....

๒.๓. มีข้อที่มองไม่เห็นในระบบกลไกตลาดมีความสำคัญอย่างไร สามารถแก้ไขปัญหาสินค้าเกษตรล้นตลาดหรือราคาตกต่ำได้อย่างไร.....

.....

.....

ที่ ศธ ๖๑๒๙ /

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี
ถนนสามัคคีสาย ข ซอย ๑๐ ตำบลรูสะมิแล
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ๙๔๐๐๐

วันที่ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑

เรื่อง ขอข้อมูลและสัมภาษณ์เกี่ยวกับนโยบายส่งเสริมการเกษตร (ข้าวไรท์เบอร์รี่)
เจริญพร เกษตรจังหวัด จังหวัดปัตตานี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เกษตรกรจังหวัด จำนวน ๑ ชุด

ด้วยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี ได้อนุมัติให้ นางสาวอัญชลี แสงเพชร อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตร์ ได้ดำเนินการวิจัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๐ เรื่อง “ปัจจัยเรื่องนโยบายที่มีความสัมพันธ์กับการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่ จังหวัดปัตตานี”

ในการนี้ เพื่อเป็นประโยชน์และเกิดความรู้ความเข้าใจแก่นักวิจัยให้สามารถศึกษา และผลิตงานวิจัยอย่างมีคุณภาพ ทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี จึงใคร่ขอให้ท่านให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายส่งเสริมการเกษตร (ข้าวไรท์เบอร์รี่) ของจังหวัดปัตตานี ทั้งในรูปแบบของเอกสาร ข้อมูลทางสถิติ และการสัมภาษณ์ รายละเอียดปรากฏตามเอกสารกำหนดซึ่งได้แนบมาพร้อมนี้แล้ว

หวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอเจริญพรขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอเจริญพร

(พระมหาวิเชียร วชิรธมโม)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี

ที่ ศธ ๖๑๒๙ /

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี
ถนนสามัคคีสาย ข ซอย ๑๐ ตำบลรูสะมิแล
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ๙๕๐๐๐

วันที่ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑

เรื่อง ขอข้อมูลและสัมภาษณ์เกี่ยวกับนโยบายส่งเสริมการเกษตร (ข้าวไรท์เบอร์รี่)
เจริญพร เกษตรอำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑.แบบสัมภาษณ์เกษตรกรอำเภอ จำนวน ๑ ชุด
๒.แบบระดมความคิดเห็นเกษตรกร จำนวน ๑ ชุด

ด้วยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี ได้อนุมัติให้ นางสาวอัญชลี แสงเพชร อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตร์ ได้ดำเนินการวิจัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๐ เรื่อง “ปัจจัยเรื่องนโยบายที่มีความสัมพันธ์กับการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่ จังหวัดปัตตานี”

ในการนี้ เพื่อเป็นประโยชน์และเกิดความรู้ความเข้าใจแก่นักวิจัยให้สามารถศึกษา และผลิตงานวิจัยอย่างมีคุณภาพ ทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี จึงใคร่ขอให้ท่านให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายส่งเสริมการเกษตร (ข้าวไรท์เบอร์รี่) ของจังหวัดปัตตานี ทั้งในรูปแบบของเอกสารและการสัมภาษณ์ นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาจากเกษตรกรผู้ผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่ในพื้นที่อำเภอมายอ โดยผ่านการระดมความคิดเห็นแบบกลุ่ม (Focus Group) จำนวน ๑๐ คน รายละเอียดปรากฏตามเอกสารกำหนดซึ่งได้แนบมาพร้อมนี้แล้ว

หวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอเจริญพรขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอเจริญพร

(พระมหาวิเชียร วชิรธมโม)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี

มจร.วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี โทร. ๐๗๓ - ๔๕๐๐๗๑ โทรสาร ๐๗๓ - ๔๕๐๐๗๔

ที่ ศธ ๖๑๒๙ /

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี
ถนนสามัคคีสาย ข ซอย ๑๐ ตำบลรูสะมิแล
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ๙๕๐๐๐

วันที่ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑

เรื่อง ขอข้อมูลและสัมภาษณ์เกี่ยวกับนโยบายส่งเสริมการเกษตร (ข้าวไรท์เบอร์รี่)
เจริญพร เกษตรอำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑.แบบสัมภาษณ์เกษตรกรอำเภอ จำนวน ๑ ชุด
๒.แบบระดมความคิดเห็นเกษตรกร จำนวน ๑ ชุด

ด้วยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี ได้อนุมัติให้ นางสาวอัญชลี แสงเพชร อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตร์ ได้ดำเนินการวิจัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๐ เรื่อง “ปัจจัยเรื่องนโยบายที่มีความสัมพันธ์กับการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่ จังหวัดปัตตานี”

ในการนี้ เพื่อเป็นประโยชน์และเกิดความรู้ความเข้าใจแก่นักวิจัยให้สามารถศึกษา และผลิตงานวิจัยอย่างมีคุณภาพ ทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี จึงใคร่ขอให้ท่านให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายส่งเสริมการเกษตร (ข้าวไรท์เบอร์รี่) ของจังหวัดปัตตานี ทั้งในรูปแบบของเอกสารและการสัมภาษณ์ นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาจากเกษตรกรผู้ผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่ในพื้นที่อำเภอแม่ลาน โดยผ่านการระดมความคิดเห็นแบบกลุ่ม (Focus Group) จำนวน ๑๐ คน รายละเอียดปรากฏตามเอกสารกำหนดซึ่งได้แนบมาพร้อมนี้แล้ว

หวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอเจริญพรขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอเจริญพร

(พระมหาวิเชียร วชิรธมโม)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี

ที่ ศธ ๖๑๒๙ /

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี
ถนนสามัคคีสาย ข ซอย ๑๐ ตำบลรูสะมิแล
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ๙๕๐๐๐

วันที่ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑

เรื่อง ขอข้อมูลและสัมภาษณ์เกี่ยวกับนโยบายส่งเสริมการเกษตร (ข้าวไรท์เบอร์รี่)
เจริญพร เกษตรอำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑.แบบสัมภาษณ์เกษตรกรอำเภอ	จำนวน ๑ ชุด
	๒.แบบระดมความคิดเห็นเกษตรกร	จำนวน ๑ ชุด

ด้วยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี ได้อนุมัติให้ นางสาวอัญชลี แสงเพชร อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตร์ ได้ดำเนินการวิจัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๐ เรื่อง “ปัจจัยเรื่องนโยบายที่มีความสัมพันธ์กับการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่ จังหวัดปัตตานี”

ในการนี้ เพื่อเป็นประโยชน์และเกิดความรู้ความเข้าใจแก่นักวิจัยให้สามารถศึกษา และผลิตงานวิจัยอย่างมีคุณภาพ ทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี จึงใคร่ขอให้ท่านให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายส่งเสริมการเกษตร (ข้าวไรท์เบอร์รี่) ของจังหวัดปัตตานี ทั้งในรูปแบบของเอกสารและการสัมภาษณ์ นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาจากเกษตรกรผู้ผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่ในพื้นที่อำเภอหนองจิก โดยผ่านการระดมความคิดเห็นแบบกลุ่ม (Focus Group) จำนวน ๑๐ คน รายละเอียดปรากฏตามเอกสารกำหนดซึ่งได้แนบมาพร้อมนี้แล้ว

หวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอเจริญพรขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอเจริญพร

(พระมหาวิเชียร วชิรธมโม)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี

มจร.วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี โทร. ๐๗๓ - ๔๕๐๐๗๑ โทรสาร ๐๗๓ - ๔๕๐๐๗๔

ที่ ศธ ๖๑๒๙ /

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี
ถนนสามัคคีสาย ข ซอย ๑๐ ตำบลรูสะมิแล
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ๙๕๐๐๐

วันที่ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑

เรื่อง ขอข้อมูลและสัมภาษณ์เกี่ยวกับนโยบายส่งเสริมสินค้าภาคการเกษตร (ข้าวไรท์เบอร์รี่)
เจริญพร คุณฉัตรสุดา ชุมแสง พาณิชยจังหวัดปัตตานี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์พาณิชยจังหวัด จำนวน ๑ ชุด

ด้วยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี ได้อนุมัติให้ นางสาวอัญชลี แสงเพชร อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตร์ ได้ดำเนินการวิจัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๐ เรื่อง “ปัจจัยเรื่องนโยบายที่มีความสัมพันธ์กับการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกร รายย่อยในพื้นที่ จังหวัดปัตตานี”

ในการนี้ เพื่อเป็นประโยชน์และเกิดความรู้ความเข้าใจแก่นักวิจัยให้สามารถศึกษา และผลิตงานวิจัยอย่างมีคุณภาพ ทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี จึงใคร่ขอให้ท่านให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายส่งเสริมสินค้าภาคการเกษตร (ข้าวไรท์เบอร์รี่) ของจังหวัด ปัตตานี ทั้งในรูปแบบของเอกสารและการสัมภาษณ์ ในวันพฤหัสบดี ที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ เวลา ๑๐.๐๐ - ๑๒.๐๐ น. รายละเอียดปรากฏตามเอกสารกำหนดซึ่งได้แนบมาพร้อมนี้แล้ว

หวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอเจริญพรขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอเจริญพร

(พระมหาวิเชียร วชิรธมโม)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี

มจร.วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี โทร. ๐๗๓ - ๔๕๐๐๗๑ โทรสาร ๐๗๓ - ๔๕๐๐๗๔

ภาคผนวก จ

รูปภาพกิจกรรมดำเนินการวิจัย

ภาคผนวก ข

รายนามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑. นางสาวสมถวิล มะลิวรรณ. เกษตรกร บ้านตรัง อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี. วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.
๒. นางพรทิพย์ แก้วมณี. เกษตรกร บ้านตรัง อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี. วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.
๓. นายกุศล ศิริกาญจน์. เกษตรกร บ้านตรัง อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี. วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.
๔. นายอุทัย ชูสุวรรณ. เกษตรกร บ้านตรัง อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี. วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.
๕. นายสายัณ สุวรรณกุล. เกษตรกร บ้านตรัง อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี. วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.
๖. นายจำเริญ ชูสุวรรณ. เกษตรกร บ้านตรัง อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี. วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.
๗. นางละม่อม แก้วตรัง. เกษตรกร บ้านตรัง อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี. วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.
๘. นางวน ชูดวง. เกษตรกร บ้านตรัง อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี. วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.
๙. นางจุฑาทพร ทองชาย. เกษตรกร บ้านตรัง อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี. วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.
๑๐. นางเพ็ญแข พรหมตรัง. เกษตรกร บ้านตรัง อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี. วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.
๑๑. นางทัศนีย์ ผลพลา. เกษตรกร บ้านตรัง อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี. วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.
๑๒. นายจรรยา สุวรรณชาติ. เกษตรกร บ้านตรัง อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี. วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.
๑๓. นางสุนีย์ มุกดาหาร. เกษตรกร บ้านตรัง อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี. วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.
๑๔. นางอุไร ชูปาน. เกษตรกร บ้านปลักปรือ อำเภอมะนัง จังหวัดปัตตานี. วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑.
๑๕. นางสุนิสา ไทบุรี. เกษตรกร บ้านปลักปรือ อำเภอมะนัง จังหวัดปัตตานี. วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑.
๑๖. นายแผ้ว ทองชุม. เกษตรกร บ้านปลักปรือ อำเภอมะนัง จังหวัดปัตตานี. วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑.

๑๗. นายอภิเดช จุลบุตร. เกษตรกร บ้านปลักปรือ อำเภอมะนัง จังหวัดปัตตานี. วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑.
๑๘. นางเป็อง ชูเรือง. เกษตรกร บ้านปลักปรือ อำเภอมะนัง จังหวัดปัตตานี. วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑.
๑๙. นางเสริม ฉายลิ้ม. เกษตรกร บ้านปลักปรือ อำเภอมะนัง จังหวัดปัตตานี. วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑.
๒๐. นายอนุสรณ์ จุลบุตร. เกษตรกร บ้านปลักปรือ อำเภอมะนัง จังหวัดปัตตานี. วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑.
๒๑. นางนิภารัตน์ ชูเมือง. เกษตรกร บ้านปลักปรือ อำเภอมะนัง จังหวัดปัตตานี. วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑.
๒๒. นางอุมาพร คำแพง. เกษตรกร บ้านปลักปรือ อำเภอมะนัง จังหวัดปัตตานี. วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑.
๒๓. นางวรรณเพ็ญ บุญทรัพย์. เกษตรกร บ้านปลักปรือ อำเภอมะนัง จังหวัดปัตตานี. วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑.
๒๔. นางวรรณดี ทองเกลี้ยง. เกษตรกร บ้านท่าด่าน อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี. วันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๖๑.
๒๕. นายมงคล สังข์สร. เกษตรกร บ้านท่าด่าน อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี. วันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๖๑.
๒๖. นางสาวนรินทรา ทองเกลี้ยง. เกษตรกร บ้านท่าด่าน อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี. วันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๖๑.
๒๗. นางรอฮานี ปูละ. เกษตรกร บ้านท่าด่าน อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี. วันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๖๑.
๒๘. นายประหยัดน์ แก้วดวง. เกษตรกร บ้านท่าด่าน อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี. วันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๖๑.
๒๙. นางดารินทร์ จันทร์เพชร. เกษตรกร บ้านท่าด่าน อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี. วันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๖๑.
๓๐. นายชม เพชรสกุล. เกษตรกร บ้านท่าด่าน อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี. วันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๖๑.
๓๑. นายนิมิต คงเมือง. เกษตรกร บ้านท่าด่าน อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี. วันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๖๑.
๓๒. นางเฟียน จองเดิม. เกษตรกร บ้านท่าด่าน อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี. วันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๖๑.
๓๓. นางวัฒนา ศรีสุวรรณ. เกษตรกร บ้านท่าด่าน อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี. วันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๖๑.
๓๔. นายณรงค์ วิรุณสาร. เกษตรอำเภอมะนัง จังหวัดปัตตานี. วันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๑.
๓๕. นายคำนิง สุขแก้ว. เกษตรอำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี. วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๓๖. นายเวียดิ้ง แวสะมาแอ. นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี. วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.
๓๗. นางสาวฉัตรสุดา ชุมแสง. พาณิชย์จังหวัดปัตตานี. วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.
๓๘. นายศราวุธ เสนารักษ์. อาจารย์พิเศษประจำวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี. วันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๑.

ภาคผนวก ฉ

แบบสรุปโครงการ

สัญญาเลขที่	MCU RS 610760357
ชื่อโครงการ	ปัจจัยเชิงนโยบายที่มีความสัมพันธ์กับการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่จังหวัดปัตตานี Policy Factor's related to Rice berry Plant Farm of Individual Farmer on Pattani Province.
หัวหน้าโครงการ	นางสาวอัญชลี แสงเพชร คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ความเป็นมาและความสำคัญ

ปัจจุบันประเทศไทยได้เข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนตั้งแต่ปลายปี ๒๕๕๘ มาแล้วนั้น ซึ่งไทยจำเป็นต้องปรับตัวในด้านกฎระเบียบภายในประเทศหลายด้าน เพื่อให้สอดคล้องกับกรอบทิศทางการพัฒนาของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยการปรับตัวนี้อาจจะส่งผลกระทบต่อในแง่ของการพัฒนาเศรษฐกิจ ฐานรากทั้งในแง่บวกและแง่ลบ โดยเฉพาะในภาคการเกษตรซึ่งเป็นรายได้หลักของประเทศสาขาหนึ่ง ที่รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยพยายามให้การสนับสนุนให้ภาคการเกษตรสามารถเลี้ยงตนเองได้หากจะกล่าวว่ เกษตรกร คือ กระดูกสันหลังของชาติ คำว่านี้ อาจจะไม่ผิดนัก เพราะอาชีพเกษตรเป็นอาชีพที่สร้างความมั่นคงทางอาหารมาหลายชั่วรุ่น แต่ปัจจุบันกลับพบเห็นพื้นที่ทางด้านการเกษตรรกร้างว่างเปล่ามากมาย จึงเป็นการคิดสวนทางกับคำพูดที่ว่า เกษตรกร คือ กระดูกสันหลังของชาติอีกต่อไป ซึ่งสัญญาณดังกล่าวนี้ เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการบริหารประเทศ ที่ผิดพลาดของรัฐบาลในภาคการเกษตร เพราะมีแนวโน้มว่า คนรุ่นใหม่จะเข้าสู่ภาคการเกษตรลดน้อยลง ซึ่งอาจจะมีแนวโน้มทำให้ภาคการเกษตรของไทยล่มสลายในสังคมปฐมภูมิ คงเหลือเพียงภาคการเกษตรในระดับมหภาคเท่านั้น ส่งผลถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ของคนในสังคมระดับปฐมภูมิ มีการเปลี่ยนแปลงไป กลายเป็นสังคมทุนนิยมเต็มรูปแบบ ขณะเดียวกัน ไทยก็มีผลผลิตข้าวเกินความต้องการบริโภคค่อนข้างมาก เนื่องจากการขยายพื้นที่ ปลูกและการพัฒนาพันธุ์ข้าวมาอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ความต้องการบริโภคข้าวของตลาด ในประเทศมีเพียงปีละ ๑๐-๑๒ ล้านตันข้าวสาร และเป็นตลาดที่มีอัตราการเติบโตในแต่ละปีค่อนข้างต่ำ ทำให้การส่งออกข้าวของไทยจึงมีส่วนสูงขึ้นเป็นลำดับ ของผลผลิตข้าวทั้งหมด เมื่อภาคการเกษตรกลายเป็นทุนระดับมหภาค การปิดกั้นให้ประชาชนได้ประโยชน์สูงสุดจากการบริโภคจึงเกิดขึ้นได้น้อย เพราะสินค้าการเกษตรถูกผูกขาดด้วยผู้ขายน้อย

ราย นอกจากนี้ผู้ขายน้อยรายนั้น ยังสามารถผูกขาดเชิงนโยบายด้านการเกษตรกับภาครัฐได้อีกทางหนึ่งด้วยเพื่อเอื้อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับกิจการของตนเอง โดยการเข้าสู่ระบบการเมืองของประเทศในทุกระดับ ก่อให้เกิดสภาวะพฤติกรรมทางการเมืองเอื้อผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้อง ซึ่งเมื่อหากพิจารณาให้ลึกลงไปจะเห็นว่า แต่ละภูมิภาคจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความคิดความเชื่อ ฯลฯ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นผลมาจากรากฐานวัฒนธรรมทางการเมืองเกษตรทั้งสิ้น เมื่อตนเองเข้าสู่ระบบทุนขนาดใหญ่และผลักดันให้เข้าสู่ระบบการเมืองตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ ได้นั้น การผสมผสานวัฒนธรรมทางการเมืองเกษตรและวัฒนธรรมทางการเมืองจึงเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ไม่ยาก เพราะความคุ้นชินมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายาย ตกทอดมาจนถึงรุ่นปัจจุบัน เหล่านี้ล้วนหล่อหลอมให้กลายเป็นวิถีปฏิบัติ ทั้งทางการดำเนินธุรกิจและวิถีทางการเมือง เช่น บริษัท ซีพี เป็นต้น

ในส่วนของจังหวัดปัตตานีเอง ก็เป็นพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความอุดมสมบูรณ์ไม่แตกต่างจากจังหวัดอื่นๆ ของประเทศ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรมาช้านาน แต่ปัจจุบันเมื่อบริบททางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป อาชีพเกษตรกรก็มีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย พิจารณาได้จากพื้นที่ทางการเกษตรลดลง บ้างก็เป็นพื้นที่รกร้างว่างเปล่า ซึ่งสาเหตุหลักเกิดจากคนรุ่นใหม่นิยมเข้ามาทำงานในเขตเมืองมากกว่าทำการเกษตรในพื้นที่ชนบท ถึงแม้ว่าพื้นที่ทางการเกษตรจะยังคงเหลืออยู่บ้าง แต่การปลูกพืชส่วนใหญ่จะเป็นพืชที่ไม่สามารถรับประทานได้ เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ฯลฯ ในขณะที่การปลูกพืชเพื่อการบริโภคจะมีพื้นที่ในการเพาะปลูกจะลดน้อยลงไปมาก ยกตัวอย่างเช่น พื้นที่การทำนา ในปัจจุบันการทำนาในพื้นที่จังหวัดปัตตานีลดน้อยลงไปกว่าร้อยละ ๗๐ ของพื้นที่การทำนาทั้งหมด สาเหตุหลักของปัญหาดังกล่าว เนื่องจากการทำนาในปัจจุบันคนรุ่นใหม่มีทัศนคติไม่คุ้มค่าต่อการทำนาทั้งระบบ หากจะทำนาเพื่อการค้าจึงไม่สามารถบริหารจัดการต้นทุนการทำนาให้สามารถมีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายได้ จึงมีมุมมองว่า หากจะทำนาเพื่อการค้าจึงไม่คุ้มทุนและค่อยๆ เลิกทำนาไปในที่สุด ผลลัพธ์ที่ตามมา คือ คนรุ่นใหม่นิยมซื้อข้าวกิน เช่น ข้าวหอมมะลิ ซึ่งมีรสชาติดี และราคาที่ไม่แพงมาก ซึ่งข้าวหอมมะลิมีคุณภาพดีกว่าข้าวท้องถิ่น เช่น ข้าวเล็บนก เมื่อคนรุ่นใหม่มีทัศนคตินิยมการซื้อข้าวรับประทาน ทำให้การเพาะปลูกพันธุ์ข้าวพื้นถิ่นหายไปโดยปริยาย ต่อมาในยุคปัจจุบัน หน่วยงานภาครัฐได้รับนโยบายจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้ฟื้นฟูพื้นที่นาร้าง และส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่หันมาปลูกข้าวเพื่อการบริโภคมากขึ้น เมื่อผลผลิตเหลือแล้วจึงค่อยนำไปจำหน่าย ขณะเดียวกัน กระแสการบริโภคข้าวสารพิษได้เกิดขึ้นในสังคมไทยในช่วง ๓ ปี ที่ผ่านมาค่อนข้างมาก เนื่องจากคนไทยประสบปัญหาป่วยเป็นโรคมะเร็งมากขึ้น สาเหตุหลักมาจากการบริโภคอาหารที่ปนเปื้อนสารพิษ ฉะนั้น เมื่อนโยบายจากหน่วยงานภาครัฐทั้งสองนโยบายได้เกิดขึ้น จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการตื่นตัวปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ขึ้นทั่วประเทศ ในส่วนของพื้นที่จังหวัดปัตตานีเองก็เช่นเดียวกัน ได้มีการนำพันธุ์ข้าวไรท์เบอร์รี่มาปลูกใน ๓ อำเภอ ได้แก่ อำเภอแม่ลาน อำเภอมายอ และอำเภอหนองจิก ดังนี้

อำเภอแม่ลาน เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดปัตตานี ซึ่งแยกออกจากอำเภอโคกโพธิ์เมื่อวันที่ ๗ ก.ย. ๒๕๓๘ อำเภอแม่ลานมีเนื้อที่ทั้งหมด ๖๑,๒๕๐ ไร่ สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม พื้นที่ดินส่วนใหญ่เป็นดินปนทราย เหมาะแก่การทำการเกษตร เพราะมีแม่น้ำปัตตานีไหลผ่าน อีกทั้งสิ่งที่ยังบอกถึง

ความเป็นเมืองการเกษตรได้ดี คือ อำเภอแม่ลานมีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งสิ้น ๕๖,๔๔๕ ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ทำนา ๒๑,๖๒๐ ไร่ พื้นที่ทำสวน ๓๒,๘๓๑ไร่ พื้นที่ทำสวน พืชไร่ พืชสวน ๘๕๕ ไร่ และพื้นที่เลี้ยงสัตว์ ๑,๑๔๐ ไร่ ปัจจุบันอำเภอแม่ลานมีเกษตรกรที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ประมาณ ร้อยละ ๑๐ ของการปลูกข้าวทั้งหมด ซึ่งข้าวสายพันธุ์นี้ เป็นข้าวสายพันธุ์ใหม่ที่ชาวนาเริ่มปลูกประมาณ ๓-๕ ปี ที่ผ่านมา^๑

อำเภอมายอ เดิมเป็นส่วนหนึ่งของเมืองยะหริ่ง ในสมัยที่มีการแบ่งการปกครองออกเป็น ๗ หัวเมือง ต่อมาได้ยกฐานะเป็นอำเภอ ในปี พ.ศ. ๒๔๔๓ เรียกว่าอำเภอรากะและในปี พ.ศ. ๒๔๔๔ ได้ย้ายที่ว่าการอำเภออยู่ หมู่ที่ ๑ ตำบลมายอ เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “อำเภอมายอ” จนถึงทุกวันนี้ คำว่ามายอ แปลว่าต้นมะตูม อำเภอมายอตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของจังหวัดปัตตานี ห่างจากจังหวัดปัตตานีประมาณ ๓๐ กิโลเมตร มีเนื้อที่ ประมาณ ๒๑๖.๑๕ ตารางกิโลเมตร การประกอบอาชีพในชุมชน ได้แก่ ทำนา ทำสวนยางพารา ทำสวนมะพร้าว ทำสวนผลไม้ ทำสวนปาล์ม เป็นต้น ในด้านการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ ได้เริ่มต้นเมื่อไม่นานมานี้ เนื่องจากมีกลุ่มเกษตรกรที่เข้าไปอบรมการปลูกข้าวแล้วกลับมาทดลองปลูก เมื่อได้ผลผลิตก็ทดลองจำหน่ายในหมู่บ้านซึ่งก็ได้ผลตอบรับที่ดี จึงขยายพื้นที่การปลูกเพิ่มมากขึ้น^๒

อำเภอหนองจิก เป็นหนึ่งใน ๑๒ อำเภอของจังหวัดปัตตานี ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัด ห่างออกไป ๘.๕ กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ ๒๓๑.๕๒๖ ตารางกิโลเมตร หรือ ๑๔๔,๓๗๕ ไร่ ลักษณะภูมิประเทศของอำเภอหนองจิก ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มริมฝั่งทะเล จึงเหมาะแก่การกสิกรรม เช่น การทำนา การทำสวนมะพร้าว แต่มักจะประสบปัญหาน้ำทะเลท่วม จึงก่อให้เกิดสภาพดินเค็มและดินเปรี้ยว ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรลดปริมาณลง แต่อย่างไรก็ดี อำเภอหนองจิกเป็นพื้นที่ที่มีการทำนามาช้านาน ปัจจุบันมีการรวมกลุ่มกันเพื่อทำนา เช่น กลุ่มเกษตรกรทำนาปุ๋ยละลายปุ๋ย กลุ่มเกษตรกรทำนาดอนรัก กลุ่มเกษตรกรทำนาโคกหมัก และการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ ได้มีเกษตรกรเริ่มปลูกเมื่อไม่นานมานี้ และมีการรวมกลุ่มเพื่อทำเกษตรอินทรีย์โดยการตั้งโรงสีข้าวอินทรีย์ขนาดเล็ก แต่การปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่นี้ยังอยู่ในวงจำกัดมาก^๓

จากข้อมูลการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของทั้ง ๓ อำเภอ จะเห็นว่ายังเป็นการปลูกข้าวในวงแคบ เพราะการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่เป็นข้าวสายพันธุ์ใหม่ การเพาะปลูกจึงยังไม่ประสบความสำเร็จทุกพื้นที่ เพราะคุณสมบัติของดินและกระบวนการปลูกยังไม่มีการส่งเสริมอย่างเป็นระบบทั่วทั้งจังหวัดปัตตานี ซึ่งจากการสำรวจปรากฏว่าการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ใน ๓ อำเภอที่กล่าวมาข้างต้น จึงเป็นการริเริ่มปลูกของกลุ่มเกษตรกรที่มีความสนใจจะหาข้าวสายพันธุ์ใหม่มาปลูกเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดผู้บริโภคกลุ่มรักสุขภาพและมีผลตอบแทนในด้านรายได้สูงกว่าการปลูกพืชประเภทอื่นๆ ซึ่งการทำเกษตรในลักษณะดังกล่าวนี้ จะพบว่า เกษตรกรจะสามารถปลูกและประสบความสำเร็จในช่วง

^๑ ฐานข้อมูลอำเภอแม่ลาน, **ข้อมูลด้านอาชีพอำเภอแม่ลาน**, แหล่งที่มา: <http://www.amphoe.com/menu.php?am=๓๖๓&pv=๓๐&mid=๑>, สืบค้นวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

^๒ ฐานข้อมูลอำเภอมายอ, **ข้อมูลด้านอาชีพอำเภอมายอ**, แหล่งที่มา: <http://www.pattani.go.th/amphor/mayor/pagel.htm>, สืบค้นวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

^๓ ฐานข้อมูลอำเภอหนองจิก, **ข้อมูลด้านอาชีพอำเภอหนองจิก**, แหล่งที่มา: http://pattanidopa.go.th/files/com_content_amphoe/๒๐๑๕๐๕๒๗_dllblezlf.pdf, สืบค้นวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

ระยะต้นเท่านั้น ต่อมาเมื่อมีการเพาะปลูกพืชแบบเดียวกันเพิ่มขึ้น ราคาของสินค้าจะค่อยๆ ลดลง และมีผลต่อการปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่นที่ปลูกแล้วมีรายได้ดี แต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นคือ เกษตรกรขาดความยั่งยืนในการทำการเกษตรระยะยาว เนื่องจากเกษตรกรไม่มีความรู้ความเข้าใจ ในวัฏจักรทางเศรษฐกิจ จึงขาดการวางแผนการทำการเกษตรทั้งระบบ ซึ่งรวมถึงการบริหารจัดการ ความเสี่ยงในระบบการผลิต การบริโภค และปัจจัยที่เกี่ยวข้องเนื่องจากอุปสงค์อุปทานของสินค้า การเกษตรทั้งระบบ

ฉะนั้น การศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยเชิงนโยบายที่มีความสัมพันธ์กับการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ ของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่จังหวัดปัตตานี จึงเป็นการศึกษาเชิงนโยบายสาธารณะของรัฐ ที่ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินนโยบายจากภายนอกภูมิภาคด้วย เพราะข้าว คือ ความมั่นคงทางอาหาร ที่เราทุกคนต้องรับประทาน และข้าว คือ รายได้ของเกษตรกรที่ยังคงประกอบอาชีพเกษตรกร ซึ่งหากเราไม่ศึกษาถึงกลไกทางการตลาดที่เป็นตัวกำหนดความอยู่รอดของเกษตรกร ไม่ ศึกษาความได้เปรียบเสียเปรียบของการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเพื่อนำไปสู่การกำหนดข้อเสนอแนวเชิงนโยบาย และได้เผยแพร่ความรู้ให้แก่เกษตรกร โดยเฉพาะการให้ความรู้ด้านวัฏจักรทางเศรษฐกิจของสินค้าการเกษตร การบริหารจัดการความเสี่ยงในระบบการผลิต การบริโภค และปัจจัยที่เกี่ยวข้องเนื่องจากอุปสงค์อุปทานของสินค้า การเกษตรทั้งระบบ โดยข้อมูลเหล่านี้เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้ทำวิจัยและเกษตรกรในชุมชนทั้ง ๓ อำเภอ จะก่อให้เกิด Pattani Agriculture Cycle Mode ซึ่งไม่เพียงแต่การปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่น ยางพารา ข้าวไรท์เบอร์รี่ ปาล์มน้ำมัน ฯลฯ หรือปลูกพืชเชิงผสมผสาน แต่โมเดลนี้จะสามารถศึกษาวัฏจักรสินค้าทางการเกษตรได้ทุกประเภทที่เกษตรกรมีความสนใจได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรทั้ง ๓ อำเภอในจังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นเกษตรกรชาวนารายเดิม และเป็นความคาดหวังของผู้ทำวิจัยว่า หากเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในวัฏจักรเศรษฐกิจของสินค้าทางการเกษตรทั้งระบบแล้วนั้น จะเป็นข้อมูลที่ดีสำหรับเกษตรกรรายใหม่ที่มีความสนใจจะหันมาทำการเกษตรอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์โครงการ

- ๑) ศึกษากระบวนการบริหารจัดการข้าวไรท์เบอร์รี่และการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยทั้งระบบ
- ๒) ศึกษาปัจจัยเชิงนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดปัตตานี
- ๓) เสนอกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า บริบทชุมชนของเกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานีของทั้ง ๓ อำเภอ คือ อำเภอแม่ลาน อำเภอหนองจิก และอำเภอมายอ ส่งผลต่อกระบวนการบริหารจัดการข้าวไรท์เบอร์รี่และการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยทั้งระบบ ได้แก่ ๑) ลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ จะแสดงให้เห็นถึงความพร้อม ความได้เปรียบ ทางภูมิประเทศของแต่ละพื้นที่ในการปลูกข้าว ๒) ลักษณะพื้นที่ทำนาแบบดั้งเดิม และแบบใหม่ (ข้าวไรท์เบอร์รี่) จะแสดงให้เห็นรูปแบบการทำนาแบบดั้งเดิม คือ การปลูกข้าวไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือนโดยทำนาปีละครั้ง จึงใช้แรงงานคนเป็นหลัก ไม่เน้นการทำนาเพื่อขายข้าวจึงไม่ต้องคำนึงถึงต้นทุนการผลิตมากนัก ส่วนรูปแบบการทำนาแบบใหม่ คือ เป็นการปลูกข้าวเชิงพาณิชย์ โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย ลดแรงงานคน การผลิตข้าวมีต้นทุนเพราะมีการจ้างงาน เช่น จ้างดำนา จ้างบรรจุงู จ้างสีข้าว เป็นต้น ๓) โครงสร้างทางสังคมและความต่อเนื่องของอาชีพการทำนา จะแสดงให้เห็นถึงทัศนคติของการประกอบอาชีพ ๔) ระบบเศรษฐกิจชุมชนภูมิของชุมชน และโอกาสความเติบโตทางเศรษฐกิจของการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ จะแสดงให้เห็นถึงโอกาสของเกษตรกรในการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ จะเน้นผลิตและจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคนอกชุมชน ซึ่งปัจจุบันกลุ่มผู้บริโภคมีความสนใจในสินค้าเพื่อสุขภาพและปลอดภัย ทำให้โอกาสของเกษตรกรปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่สามารถจำหน่ายข้าวได้ในราคาตั้งแต่ ๔๐-๑๐๐ บาท/กก. ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคุณภาพจากขั้นตอนการผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรแต่ละคนด้วย

ส่วนในด้านกระบวนการบริหารจัดการข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยจาก ๓ อำเภอ คือ อำเภอ แม่ลาน อำเภอหนองจิก และอำเภอมายอ หากมีกระบวนการบริหารจัดการทั้งระบบที่ดีจะมีส่วนช่วยให้เกิดความมั่นคงทางอาชีพและความมั่งคั่งทางรายได้ ได้แก่ การควบคุมต้นทุนการผลิตข้าว มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย ๖,๖๑๔ บาท ต่อผลผลิตเฉลี่ย ๖๐๐ กิโลกรัม/ไร่ วิธีการเพาะปลูกควรปลูกแบบอินทรีย์เพื่อลดสารพิษตกค้างในข้าว วิธีการจัดจำหน่าย ควรบรรจุแบบสุญญากาศสามารถรักษาคุณภาพข้าวสารได้ดีกว่า ลดความชื้น และการถูกแทะทำลายจากหนูในระหว่างการรอจำหน่าย

ต่อมาในด้านการส่งเสริมจากภาครัฐ ได้แก่ ๑) การอบรมให้ความรู้เพื่อลดต้นทุนการผลิต ๒) การส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ผลิตภัณฑ์ ๓) การส่งเสริมช่องทางการขายอื่นๆ จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรรายย่อยสามารถเพิ่มช่องทางการขายสินค้าให้มากขึ้น คือ การส่งเสริมการขาย เช่น การออกบูทในงานประจำปีของจังหวัด งานประจำปีของอำเภอ งานกาชาด งานของดีประจำอำเภอ การจำหน่ายสินค้ายังตลาดประชารัฐ ร้านธงฟ้าราคาประหยัด เป็นต้น

ผลวิจัยยังพบอีกว่า ในด้านปัจจัยเชิงนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดปัตตานี ในระดับจังหวัด คือ นโยบายฟื้นฟูนาร้าง ส่วนปัจจัยด้านนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ของเกษตรกรรายย่อย คือ นโยบายเกษตรแบบแปลงใหญ่

ดังนั้น จึงนำเสนอกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยที่ปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ในจังหวัดปัตตานี ได้แก่ การจัดการ ๑๐ ด้าน ดังนี้

๑) การจัดการด้านการเพาะปลูก จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรวางแผนการเพาะปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ทั้งนาปีและนาปรัง ช่วยให้เกษตรกรได้ผลผลิตปริมาณคงที่ เฉลี่ย ๕๕๐-๗๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ ช่วยลดความเสียหายจากศัตรูพืช ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพจากการใช้สาร

กำจัดศัตรูพืชจากสารอินทรีย์ จึงสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาสูงเพราะอาหารที่ปลอดภัยจากสารเคมีกำลังเป็นที่ต้องการของตลาดเป็นอย่างมากในปัจจุบัน

๒) การจัดการด้านผลผลิต จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรทราบถึงปริมาณผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ในแต่ละรอบการเพาะปลูก ซึ่งช่วยให้เกษตรกรวางแผนการใช้ประโยชน์ผลผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ ผลผลิตสำหรับบริโภคในครัวเรือน ผลผลิตสำหรับจำหน่ายตลอดทั้งปีอย่างเพียงพอ ผลผลิตสำหรับการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ รวมถึงการเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้สำหรับปลูกในรอบการเพาะปลูกถัดไป

๓) การจัดการด้านบรรจุภัณฑ์ จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรมีบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ข้าวไรท์เบอร์รี่ตามคำสั่งซื้อของผู้บริโภค ซึ่งบรรจุภัณฑ์ที่ดีจะต้องมีความแข็งแรง ทนทาน เพื่อช่วยห่อหุ้มและ ปกป้องผลิตภัณฑ์ภายในให้อยู่ในสภาพดีจนกระทั่งถึงมือผู้บริโภค และความสำคัญ ของบรรจุภัณฑ์อีกประการหนึ่ง คือ การสร้างความแตกต่างให้แก่ผลิตภัณฑ์ให้จดจำได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ข้าวไรท์เบอร์รี่กำลังเป็นที่ต้องการของตลาด และมีเกษตรกรปลูกจำนวนมากทั่วประเทศ หากเกษตรกรรายย่อยจังหวัดปัตตานีมีความต้องการจะจำหน่ายสินค้าออกไปยังต่างพื้นที่ โดยเฉพาะในพื้นที่กรุงเทพมหานคร การให้ความสำคัญกับบรรจุภัณฑ์เป็นสิ่งที่จำเป็นมาก เพราะเมื่อใดก็ตามที่สินค้าสองแบรนด์มีราคาใกล้เคียงกัน มีคุณภาพไม่ต่างกัน ผู้บริโภคจะตัดสินใจซื้อสินค้า โดยเลือกที่ดีไซน์ของบรรจุภัณฑ์เป็นหลัก บรรจุภัณฑ์ที่มีดีไซน์แปลกใหม่กว่า มีประโยชน์ใช้สอยมากกว่า เปิดปิดสะดวกกว่า สวยงามกว่า แลดูมีคุณภาพมากกว่าก็จะสื่อถึงคุณภาพของสินค้าภาพใน ว่าดีกว่าของคุณแข่ง

๔) การจัดการด้านการตลาด จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรลดความเสี่ยงจากการผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่มากเกินไปจนล้นตลาด และจำหน่ายไม่ได้ราคา เกษตรกรจึงควรมีคำสั่งซื้อจากผู้บริโภคที่แน่นอน เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตและสีเป็นข้าวสารพร้อมจำหน่ายแล้ว เกษตรกรสามารถนำข้าวสารไรท์เบอร์รี่บรรจุถุง ส่งไปยังผู้บริโภคได้ทันที และเมื่อครบตามจำนวนคำสั่งซื้อแล้ว เกษตรกรจะทราบทันทีว่า การเพาะปลูกในรอบถัดไป จะต้องเพิ่มหรือลดปริมาณในการเพาะปลูก เพื่อช่วยให้ผลผลิตไม่ขาดตลาดหรือล้นตลาด และมีผลผลิตข้าวไรท์เบอร์รี่จำหน่ายได้ตลอดทั้งปี

๕) การจัดการด้านการขนส่ง จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรลดต้นทุนการผลิต เพราะการขนส่งเป็นต้นทุนที่ควบคุมยาก โดยเฉพาะการขนส่งไปสู่ผู้บริโภครายเดียวแบบวันต่อวัน จะสิ้นเปลืองค่าขนส่งมาก ซึ่งการจัดการด้านการขนส่งที่ดี เกษตรกรรายย่อยควรรวมกลุ่ม เพื่อสร้างอำนาจการต่อรอง การขนส่งสินค้าข้าวไรท์เบอร์รี่ไปยังจุดรับซื้อขนาดใหญ่ตามหัวเมืองสำคัญของจังหวัด เพื่อกำหนดตลาดและจุดวางจำหน่ายสินค้า หลังจากนั้นให้เกษตรกรรายย่อยรวบรวมผลผลิต แล้วจึงขนส่งมายังจุดจำหน่ายสินค้าเพียงจุดเดียว ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนการขนส่งสินค้าของเกษตรกรรายย่อยได้มาก

๖) การจัดการด้านต้นทุนการผลิต จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรควบคุมต้นทุนการผลิตทั้งระบบได้ ในการเพาะปลูกแต่ละรอบ ต้นทุนการผลิตอาจมีความผันแปรได้ ซึ่งส่งผลต่อกำไรหรือขาดทุนของ

เกษตรกร การให้ความสำคัญกับการจัดการด้านต้นทุนการผลิต จะช่วยลดความเสี่ยงในการประกอบอาชีพของเกษตรกรได้ โดยมากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ คือ เกษตรกรที่ใส่ใจในการบันทึกค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการเพาะปลูกแต่ละรอบการผลิต เมื่อถึงการเพาะปลูกในรอบถัดไป จึงนำข้อมูลต้นทุนเดิมมาศึกษาเปรียบเทียบเพื่อดูว่า จะสามารถลดต้นทุนตรงจุดใดได้บ้าง หรืออาจจะต้องเพิ่มต้นทุน แต่หากมีผลต่อการเพิ่มผลผลิตและสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคที่เพิ่มขึ้น ก็จำเป็นจะต้องเพิ่มต้นทุนการผลิต หรือลงทุนในส่วนที่มีความจำเป็น เช่น ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าขนส่ง ฯลฯ เพื่อให้ได้ผลตอบแทนที่ดีกว่า

๓) การจัดการทักษะวิชาการด้านการเกษตร จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการปลูกข้าวที่ทันสมัย เพราะการปลูกข้าวในปัจจุบัน เกษตรกรหันมาปลูกข้าวที่มีการแข่งขันเชิงพาณิชย์เพิ่มขึ้น ไม่เน้นการเก็บไว้รับประทานในครัวเรือนเพียงอย่างเดียว เช่น ข้าวไรท์เบอร์รี่ ซึ่งไม่ใช่ข้าวสายพันธุ์ท้องถิ่น และเป็นข้าวที่ปลูกเชิงพาณิชย์ เกษตรกรจำเป็นจะต้องมีความรู้เพิ่มมากขึ้น การศึกษาค้นคว้าข้อมูลการเพาะปลูกจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ ย่อมลดความเสี่ยงในการลองผิดลองถูกในการเพาะปลูก ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรได้ผลลัพธ์ในการเพาะปลูกที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และช่วยให้เกษตรกรมีความมั่นใจและมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพทำนาต่อไป

๔) การจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรเสริมสร้างภาพลักษณ์ของสินค้าให้มีคุณค่าเพิ่มขึ้น การประชาสัมพันธ์จะไม่เน้นการจำหน่ายสินค้าเพียงอย่างเดียว แต่จะให้ความสำคัญกับข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่เกษตรกรเป็นผู้จำหน่าย เมื่อผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณประโยชน์มากมายของผลิตภัณฑ์แล้ว จะสร้างแรงจูงใจให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์และเป็นการซื้อสินค้าที่ถาวร เนื่องจากผู้บริโภคมีความมั่นใจในคุณภาพของสินค้า และเกษตรกรต้องจำหน่ายในราคาที่เหมาะสมผล จึงจะผูกใจให้ผู้บริโภคสั่งซื้อในระยะยาว

๕) การจัดการด้านนโยบายรัฐ จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรรับทราบและติดตามข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐอย่างสม่ำเสมอ โดยการสื่อสารข้อมูลดังกล่าวนี้ จะมีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เช่น เกษตรตำบล เป็นผู้ประสานงานและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ จากหน่วยงานรัฐไปสู่เกษตรกร ซึ่งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารนี้ จะช่วยให้เกษตรกรรับทราบการให้ความช่วยเหลือต่างๆ จากหน่วยงานรัฐ การอบรมให้ความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพของเกษตรกรให้สามารถผลิตสินค้าที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคตามหลักกลไกของตลาดอย่างถูกต้อง

๑๐) การจัดการด้านการสร้างเครือข่ายเกษตรกรปลูกข้าว จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรรายย่อยเกิดความเข้มแข็ง เกิดความร่วมมือระหว่างเกษตรกรรายย่อยในแต่ละอำเภอ ก่อเกิดพันธมิตรทางการค้า ซึ่งจะนำไปสู่การได้รับสิทธิประโยชน์ต่างๆ จากหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง ทั้งยังช่วยให้เกษตรกรเพิ่มโอกาสในการพัฒนาศักยภาพตนเองให้เป็นเกษตรกรมืออาชีพ รวมถึงสร้างแรงบันดาลใจ แรงศรัทธาในการประกอบอาชีพเกษตรกรให้มีความยั่งยืนอีกด้วย

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑) สร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกข้าวไรต์เบอร์รี่ เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกข้าวในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมมากที่สุด เช่น อำเภอแม่ลาน รวมถึงพื้นที่อื่นๆ ที่มีความเหมาะสมเชิงพื้นที่น้อยกว่าให้ปลูกข้าวสายพันธุ์อื่นๆ เช่น อำเภอมายอส่งเสริมให้ปลูกข้าวมะจามูซึ่งเป็นสายพันธุ์ดั้งเดิมของพื้นที่

๒) ผลสำเร็จสามารถนำไปพัฒนาบรรจุภัณฑ์ข้าวไรต์เบอร์รี่ขนาดบรรจุถุง ๑ กิโลกรัม โดยใช้ถุง ขนาด ๗ x ๑๑ นิ้ว ชนิดหนา และแพ็คปากถุงด้วยวิธีการซีลแบบร้อน ทำให้ลดต้นทุนในการบรรจุถุงได้มากกว่าการแพ็คแบบสุญญากาศ โดยเกษตรกรสามารถลดต้นทุนต่อถุงได้ ๒ บาทต่อถุงขนาดบรรจุ ๑ กิโลกรัม

๓) ผลสำเร็จสามารถนำไปใช้เพื่อสร้างความร่วมมือกับร้านค้าชุมชน ร้านถ่ายเอกสารในชุมชนให้เป็นแหล่งกระจายสินค้าข้าวไรต์เบอร์รี่สู่ผู้บริโภคได้ง่ายยิ่งขึ้น

การประชาสัมพันธ์

มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมและผลงานวิจัยไว้ ๑ แห่ง

๑) การนำเสนอผลงานวิชาการระดับชาติและนานาชาติ

๒) เผยแพร่ในวารสารที่อยู่ในฐาน TCI

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวอัญชลี แสงเพชร Miss Anchalee Seangphet
เกิดวันที่	๑๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๒
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลยะลา ถนนสีโรรส ตำบลสะเตง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ สาขาการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปริญญาโท คณะรัฐศาสตร์ สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน	อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี
ที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ ๑๓๒/๗ หมู่ที่ ๕ ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
หมายเลขโทรศัพท์	๐๘๐ - ๕๔๔ - ๖๓๐๔